

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: [351.72+364](498)(043.3)=111

ROMAN (AUGUST) ANA-MARIA

**FINANȚELE PUBLICE ÎN SISTEMUL DE REGLARE
A ASIGURĂRILOR SOCIALE ÎN ROMÂNIA**

Specialitatea 522.01 – FINANȚE

Teză de doctor în științe economice

Conducător științific	_____ SPÎNU ANA	doctor în economie, conferențiar universitar
Consultant științific:	_____ BALAN IGOR	doctor în economie, conferențiar universitar
Consultant științific:	_____ MĂRGINEANU AURELIU	doctor în economie, conferențiar universitar
Consultant științific:	_____ BURLEA ECATERINA	doctor în economie, conferențiar universitar

Autorul: _____

CHIȘINĂU, 2024

© Roman (August) Ana-Maria, 2024

CUPRINS

ADNOTARE.....	5
ANNOTATION.....	6
LISTA ABREVIERILOR.....	7
LISTA TABELELOR.....	8
LISTA FIGURILOR.....	10
INTRODUCERE.....	12
1. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE ȘI ASIGURĂRILE SOCIALE DE STAT.....	20
1.1. Aspecte teoretice privind rolul finanțelor publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale.....	20
1.2. Modele clasice și contemporane privind sistemele de asigurări sociale și influența finanțelor publice asupra acestora.....	33
1.3. Aspecte comparative privind sistemele de asigurări sociale și modul de orientare a resurselor și cheltuielilor pentru protecția socială în România și alte state europene.....	41
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	49
2. ANALIZA FORMELOR ȘI METODELOR DE INFLUENȚĂ A FINANȚELOR PUBLICE ASUPRA REGLĂRII ASIGURĂRILOR SOCIALE.....	52
2.1. Analiza sistemului financiar al asigurărilor sociale și al mecanismului de redistribuire a resurselor în România și Republica Moldova.....	52
2.2. Cheltuielile cu prestațiile de protecție socială și finanțarea acestora în grupul de țări UE-15, inclusiv România și Republica Moldova.....	68
2.3. Corelația și impactul indicatorilor macroeconomici asupra sustenabilității bugetului asigurărilor sociale în România și Republica Moldova.....	83
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	115
3. METODE DE EFICIENTIZARE A SISTEMULUI DE ASIGURĂRI SOCIALE ÎN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL RACORDĂRII LA CERINȚELE UNIUNII EUROPENE.....	118
3.1. Strategii și soluții pentru sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale în România.....	118
3.2. Modelarea statistică și prognoze ale evoluției pensiilor în România.....	133
3.3. Perfecționarea reformei sistemului de pensii din România.....	163
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	177
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	180
BIBLIOGRAFIE.....	185
ANEXE.....	202
Anexa 1. Modele sociale existente în unele state europene.....	203
Anexa 2. Reguli de finanțare a sistemelor de securitate socială.....	204
Anexa 3. Informații comparative cu privire la sistemul de asigurări sociale, PIB pe cap de locuitor (media UE=100%) și structura bugetului public aferente României, Cehiei, Poloniei, Ungariei și Bulgariei în anul 2023.....	205

Anexa 4. Dinamica execuțiilor bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat – Venituri și Cheltuieli, România, 2021-2023.....	206
Anexa 5. Evoluția detaliată a contribuțiilor de asigurări sociale de stat datorate de angajatori în România, 2021-2023.....	207
Anexa 6. Dinamica contribuțiilor de asigurări sociale de stat încasate la BASS în România, 2021-2023.....	208
Anexa 7. Vârsta de pensionare în țările Uniunii Europene și Republica Moldova în anul 2024.....	209
Anexa 8. Impactul inflației, rata sărăciei, venitului mediu și PIB-ului asupra puterii de cumpărare a pensionarilor din republica Moldova, 2021-2026.....	210
Anexa 9. Evoluția principalilor indicatori economici și sociali din România, 2016-2023.....	211
Anexa 10. Analiza statistică descriptivă a indicatorilor economici y , x_1 , x_2 și x_3 din România, 2016-2023.....	212
Anexa 11. Analiza statistică și estimarea coeficienților pentru modelul de regresie aplicat pensiei medii lunare din România, 2016-2023.....	213
Anexa 12. Analiza regresiei multiple pentru determinanții pensiei medii lunare din România, 2016-2023.....	214
Anexa 13. Ancheta sociologică – Chestionar <i>Reforma pensiilor</i> în România în anul 2023.....	215
Anexa 14. Rezultatele sondajului privind perspectivele asupra sistemului de pensii din România, 2023.....	220
ACT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII 1.....	222
ACT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII 2.....	223
ACT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII 3.....	224
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	225
CURRICULUM VITAE EUROPASS.....	226

ADNOTARE

la teza de doctor în științe economice a dnei Roman (August) Ana-Maria
„Finanțele publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România”, Specialitatea 522.01 – Finanțe.
Universitatea Liberă Internațională din Republica Moldova, Chișinău, 2024

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 235 de titluri, 164 de pagini de text de bază, 24 de figuri, 33 de tabele și 14 anexe.

Cuvinte-cheie: finanțe publice, asigurări sociale, sustenabilitatea pensiilor, reformă structurală, provocări demografice.

Domeniul de studiu: finanțe, analiza finanțelor publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România.

Scopul lucrării este de a sublinia importanța finanțelor publice în cadrul sistemului de asigurări sociale, cu un accent special pe pensii. Autorul își propune: să analizeze rolul finanțelor publice în colectarea, administrarea și distribuția fondurilor necesare pentru susținerea sistemului de pensii, să evalueze sustenabilitatea financiară a acestuia, să examineze reglementările financiare naționale și europene și să propună soluții pentru îmbunătățirea eficienței și transparenței sistemului.

Obiectivele cercetării includ: analiza contribuției finanțelor publice la sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale și pensii; evaluarea impactului demografic și economic, în special îmbătrânirea populației și fluctuațiile economice asupra viabilității pe termen lung; examinarea reglementărilor financiare naționale și europene pentru a identifica provocările legislative; analiza cheltuielilor sociale în România, Republica Moldova și țările UE; și propunerea soluțiilor pentru modernizarea sistemului prin integrarea tehnologiilor și reducerea birocrăției.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în abordarea integrată a finanțelor publice și a asigurărilor sociale, subliniind: interdependența lor; analiza influenței finanțelor publice asupra sustenabilității pensiilor în România și Republica Moldova; utilizarea metodelor statistice avansate pentru ajustarea pensiilor; propunerea soluțiilor pentru modernizarea asigurărilor sociale prin tehnologie și alinierea cerințelor UE, adaptată contextului; elaborarea analizei PEST a sistemului de asigurări sociale din România; elaborarea chestionarului sociologic online privind colectarea datelor despre percepția cetățenilor asupra sistemului de pensii.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemelor științifice importante includ: propunerea reformelor structurale pentru a aborda provocările demografice și economice în modernizarea sistemului de asigurări sociale din România; integrarea tehnologiilor moderne pentru eficientizarea proceselor administrative și gestionarea resurselor în asigurările sociale din România, conform cerințelor UE; elaborarea unui model de analiză statistică pentru prognozarea pensiilor și fundamentarea deciziilor de politică publică, adaptat la specificul socio-economic al României.

Semnificația teoretică a tezei constă în aprofundarea interdependenței dintre finanțele publice și sistemele de asigurări sociale, evidențiind rolul crucial al finanțelor publice în susținerea sistemului de asigurări sociale, în special al pensiilor, în contextul provocărilor demografice și economice, oferind, totodată, un cadru pentru analiza comparativă a acestor sisteme.

Valoarea aplicativă a tezei rezidă în propunerea soluțiilor pentru modernizarea și eficientizarea sistemelor de asigurări sociale, prin integrarea tehnologiilor moderne și furnizarea instrumentelor pentru factorii de decizie, facilitând implementarea reformelor structurale necesare.

Implementarea rezultatelor științifice se axează pe propunerea reformelor structurale și soluții concrete pentru modernizarea și eficientizarea sistemului de asigurări sociale din România și Republica Moldova, prin integrarea tehnologiilor moderne și ajustarea legislativă, aceste rezultate fiind prezentate în conferințe științifice și publicate în 13 lucrări de specialitate, urmând a fi implementate de instituțiile relevante din ambele țări pentru a sprijini factorii de decizie în asigurarea sustenabilității financiare și echității sociale pe termen lung.

ANNOTATION

to the doctoral thesis in economic sciences of Mrs. Roman (August) Ana-Maria
“Public finances in the social insurance regulation system in Romania”, Specialty 522.01 – Finance. Free
International University of the Republic of Moldova, Chisinau, 2024

The thesis structure: Introduction, three chapters, conclusions and recommendations, bibliography of 235 titles, 164 pages of basic text, 24 figures, 33 tables and 14 appendices.

Keywords: public finances, social security, pension sustainability, structural reform, demographic challenges.

Field of study: finance, analyzing public finances in the social security system in Romania.

The purpose of the paper is to emphasize the importance of public finance in the social security system, with a special focus on pensions. The author aims to analyze the role of public finances in the collection, administration and distribution of funds needed to support the pension system, to assess its financial sustainability, to examine national and European financial regulations, and to propose solutions to improve the efficiency and transparency of the system.

The research objectives include: analyzing the contribution of public finances to the sustainability of the social security and pension system; assessing the demographic and economic impact, in particular the ageing population and economic fluctuations, on long-term sustainability; examining national and European financial regulations to identify legislative challenges; analyzing social spending in Romania, the Republic of Moldova and EU countries; and proposing solutions for modernizing the system by integrating technologies and reducing bureaucracy.

The novelty and scientific originality lies in the integrated approach of public finances and social insurance, emphasizing their interdependence; the analysis of the influence of public finances on the sustainability of pensions in Romania and the Republic of Moldova; the use of advanced statistical methods for pension adjustment; the proposal of solutions for modernizing social insurance through technology and aligning with EU requirements, adapted to the context; the development of the PEST analysis of the social insurance system in Romania; the development of the online sociological questionnaire that collects data on citizens' perception of the pension system.

The obtained results that contribute to solving important scientific problems include: proposing structural reforms to address demographic and economic challenges in modernizing the Romanian social insurance system; integrating modern technologies to streamline administrative processes and resource management in Romanian social insurance, in line with EU requirements; and developing a statistical analysis model for pension forecasting and informing public policy decisions, adapted to the specific socio-economic Romanian context.

The theoretical significance of the thesis is to deepen the interdependence between public finances and social security systems, highlighting the crucial role of public finance in supporting social security systems, especially pensions, in the context of demographic and economic challenges, while providing a framework for comparative analysis of these systems.

The applied value of the thesis lies in proposing solutions for modernizing and streamlining social insurance systems by integrating modern technologies and providing tools for policy makers, facilitating the implementation of necessary structural reforms.

The implementation of the scientific results focuses on proposing structural reforms and concrete solutions for the modernization and streamlining of the social insurance system in Romania and the Republic of Moldova, through the integration of modern technologies and legislative adjustment, these results being presented in scientific conferences and published in 13 specialized papers, to be implemented by the relevant institutions in both countries to support policy makers in ensuring long-term financial sustainability and social equity.

LISTA ABREVIERILOR

ANOFM	– Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
BASS	– Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat
BIM	– Biroul Internațional al Muncii
BNM	– Banca Națională a Moldovei
BNR	– Banca Națională a României
CNAS	– Casa Națională de Asigurări de Sănătate
CNPP	– Casa Națională de Pensii Publice
INS	– Institutul Național de Statistică
MDL	– Leu Moldovenesc
MMPS	– Ministerul Muncii și Protecției Sociale
MMSS	– Ministerul Muncii și Solidarității Sociale
MSE	– Model Social European
OIM	– Organizația Internațională a Muncii
PEST	– Politic, Economic, Social și Tehnologic
PIB	– Produsul Intern Brut
PNRR	– Planul Național de Redresare și Reziliență al României
RON	– Leu Românesc
UE	– Uniunea Europeană

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1. Tratarea conceptului de finanțe publice	21
Tabelul 1.2. Evoluția finanțelor publice în concepțiile politico-filozofice	22
Tabelul 1.3. Abordarea conceptului de asigurări sociale din România	32
Tabelul 1.4. Descrierea modelelor sociale europene și direcțiile comune ale acestora	39
Tabelul 1.5. Comparația criteriilor de caracterizare a sistemelor de asigurări sociale din România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria în anul 2023	48
Tabelul 2.1. Evoluția contribuțiilor pentru asigurările sociale de stat din România, 2021-2023	57
Tabelul 2.2. Evoluția contribuțiilor pentru asigurările sociale de stat datorate de angajatorii și asigurații din România, 2021-2023	58
Tabelul 2.3. Evoluția indicatorilor financiari și demografici ai sistemului de asigurări sociale din România în perioada 2021-2023	60
Tabelul 2.4. Evoluția indicatorilor financiari și demografici ai sistemului de asigurări sociale din Republica Moldova în perioada 2021-2023	63
Tabelul 2.5. Ritmul de creștere și evoluția veniturilor și cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat în România și Republica Moldova, 2021-2023	65
Tabelul 2.6. Tendința cheltuielilor publice generale pentru protecția socială ale statelor membre UE-15 și Republica Moldova, 2020-2022, % din PIB	72
Tabelul 2.7. Evoluția indicilor prețurilor de consum cu baza în lanț (anul precedent=100) în țările membre UE-15 și Republica Moldova, 2021-2023	73
Tabelul 2.8. Gruparea cheltuielilor totale ale administrațiilor publice pentru protecția socială, pe funcții, ale țărilor UE-15 și Republica Moldova, 2022, % din PIB	75
Tabelul 2.9. Structura încasărilor în sistemele de protecție socială în țările UE-15 și Republica Moldova, 2020-2021, % din PIB	77
Tabelul 2.10. Evoluția ratei de ocupare, vârstei de pensionare și speranței de viață la pensionare în România, 2021-2023	91
Tabelul 2.11. Dinamica punctului de pensie, România, 2021-2024	93
Tabelul 2.12. Evoluția indicatorilor privind protecția persoanelor vârstnice aflate în situații de sărăcie sau vulnerabilitate în România, 2021-2023	95
Tabelul 3.1. Analiza PEST a sistemului de asigurări sociale din România	119
Tabelul 3.2. Provocări și soluții pentru funcționarea optimă a sistemului de asigurări sociale din România	121

Tabelul 3.3. Schimbările pensiei medii anuale în România și evoluția indicatorului în timp în perioada 2016-2023	135
Tabelul 3.4. Trendul pensiei medii din România pe perioada 2016-2023 determinat prin ajustarea liniară	140
Tabelul 3.5. Nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii din România față de trendul liniar în perioada 2016-2023	143
Tabelul 3.6. Informația inițială pentru determinarea trendului pensiei medii din România în perioada 2016-2023 obținută prin ajustarea după o parabolă de gradul doi	145
Tabelul 3.7. Nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii din România în perioada 2016-2023 față de trendul parabolei de gradul doi	147
Tabelul 3.8. Informația inițială pentru determinarea trendului pensiei medii din România în perioada 2016-2023 obținută prin ajustarea exponențială	148
Tabelul 3.9. Nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii din România față de trendul obținut prin ajustarea după o curbă exponențială pentru perioada 2016-2023	150
Tabelul 3.10. Pronosticarea pensiei medii din România pentru perioada 2024 – 2028	151
Tabelul 3.11. Estimarea calitativă a legăturilor între caracteristici	154
Tabelul 3.12. Factorii exogeni cu o influență semnificativă asupra pensiei medii lunare din România în perioada 2016-2023	155
Tabelul 3.13. Influența factorilor asupra nivelului pensiei medii lunare în România	157
Tabelul 3.14. Prognozarea factorilor care influențează majorarea pensiei medii lunare în România pentru perioada 2024-2030	159
Tabelul 3.15. Prognozarea majorării pensiei medii lunare în România pentru perioada 2023-2030	160
Tabelul 3.16. Analiza problemelor și soluțiilor în sistemul de pensii din România	172

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1. Elementele componente ale mecanismului financiar	26
Figura 1.2. Sistemul financiar al unei țări	27
Figura 1.3. Factorii care influențează sistemul de asigurări sociale al unei țări	36
Figura 2.1. Surse de constituire a fondurilor asigurărilor sociale în Romania versus Republica Moldova	54
Figura 2.2. Execuția bugetară a bugetului asigurărilor sociale de stat a României, 2021-2023, mil. RON	56
Figura 2.3. Execuția bugetului de asigurări sociale de stat din Republica Moldova, 2021-2023, mil. MDL	62
Figura 2.4. Structura cheltuielilor destinate achitării prestațiilor sociale din Republica Moldova, 01.01.2021-01.01.2024, mil. MDL	64
Figura 2.5. Evoluția ratei anuale a inflației în România, T4 2021 – T2 2024 și proiecțiile pentru perioada T4 2024 – T1 2026	85
Figura 2.6. Rata de activitate pe grupe de vârstă a persoanelor de sex masculin, în România, 2021-2023, %	87
Figura 2.7. Rata de activitate pe grupe de vârstă a persoanelor de sex feminin, în România, 2021-2023, %	87
Figura 2.8. Rata șomajului BIM (Ancheta AMIGO) în România pe grupe de vârstă, 2021-2023, %	88
Figura 2.9. Speranța de viață, ambele sexe, în România, 2021-2023, ani	90
Figura 2.10. Evoluția punctului de pensie în România, 2016-2023, RON	98
Figura 2.11. Numărul mediu al salariaților versus numărul mediu al pensionarilor din România, 2021-2023, mii persoane	99
Figura 2.12. Evoluția ratei anuale a inflației din Republica Moldova, T4 2021 – T2 2024 și prognoza acesteia pentru T4 2024 – T1 2026, %	102
Figura 2.13. Evoluția indicatorilor macroeconomici ai PIB-ului în Republica Moldova, 2021-2023, %	104
Figura 2.14. Rata sărăciei absolute a grupeii de vârstă de 60 ani și peste din Republica Moldova, 2021-2023, %	106
Figura 2.15. Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană, pe grupe de vârstă din Republica Moldova, 2021-2023, MDL	108

Figura 2.16. Evoluția ratei de activitate, pe grupe de vârstă din Republica Moldova, 2021-2023, %	109
Figura 2.17. Evoluția ratei șomajului, pe grupe de vârstă în Republica Moldova, 2021-2023, %	111
Figura 2.18. Evoluția câștigului salarial mediu lunar brut în Republica Moldova, 2021-2023, MDL	113
Figura 3.1. Provocările sistemului de asigurări sociale din România și soluțiile aplicate în alte țări europene	131
Figura 3.2. Compararea valorilor reale ale pensiei medii cu cele preconizate conform trendului liniar în România, în perioada 2016-2023	144
Figura 3.3. Structura sistemului de pensii din România	165

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei de cercetare. Sistemele de asigurări sociale din România și Republica Moldova se confruntă cu provocări majore din cauza schimbărilor demografice, precum îmbătrânirea populației și scăderea natalității, ceea ce pune presiune asupra sustenabilității financiare. Cercetarea propune soluții pentru modernizarea acestor sisteme, vizând eficientizarea lor prin integrarea tehnologiilor moderne.

Contribuția originală constă în analiza integrată a interdependenței dintre finanțele publice și sistemele de asigurări sociale și în propunerea soluțiilor inovatoare pentru modernizarea acestora prin tehnologiile digitale.

Lucrarea aduce o abordare nouă prin integrarea tehnologiilor digitale în procesele administrative, ceea ce poate eficientiza gestionarea fondurilor publice, reduce birocrăția și crește transparența. Propunerile de reforme legislative sprijină modernizarea și sustenabilitatea pe termen lung a sistemelor de asigurări sociale, asigurând protecția categoriilor vulnerabile și stabilitatea financiară.

Această cercetare propune soluții inovatoare pentru adaptarea sistemelor de asigurări sociale la noile realități economice și demografice, oferind o contribuție originală în domeniul finanțelor publice prin combinarea analizelor economice, demografice și legislative.

Cercetarea are un impact direct asupra soluțiilor practice prin propunerile pentru:

- Integrarea tehnologiilor moderne în administrarea asigurărilor sociale pentru eficientizarea proceselor și reducerea birocrăției.
- Reformele structurale care să răspundă provocărilor demografice și economice și pentru a contribui la viabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii.
- Implementarea soluțiilor legislative și administrative bazate pe cercetarea empirică, menite să îmbunătățească gestionarea resurselor publice și să asigure sustenabilitatea financiară.

Pe plan teoretic, cercetarea oferă o abordare integrată a relației dintre finanțele publice și asigurările sociale, utilizând metodologii statistice avansate pentru prognoza pensiilor și evaluarea impactului variabilelor economice și demografice. De asemenea, adaugă o perspectivă nouă prin analiza comparativă a sistemelor de asigurări sociale din România și alte state europene.

Cercetarea nu doar răspunde provocărilor naționale, dar oferă și soluții aplicabile și la nivel internațional, mai ales în Uniunea Europeană, unde sustenabilitatea sistemelor de asigurări sociale este o problemă majoră. Studiul aduce o contribuție valoroasă în formularea politicilor și reformelor ce pot fi adaptate de alte state pentru a crea un sistem de protecție socială echitabil și eficient, capabil să facă față provocărilor economice și demografice.

Importanța temei de cercetare constă în analiza modului în care finanțele publice susțin și reglementează sistemele de asigurări sociale, în special sistemele de pensii, în contextul provocărilor economice și demografice actuale, precum: îmbătrânirea populației, șomajul ridicat și creșterea economică lentă. Aceste provocări exercită presiuni asupra sustenabilității sistemelor de protecție socială.

Relevanța cercetării depășește cadrul național al României și Republicii Moldova, având aplicabilitate și la nivel european, unde sistemele de asigurări sociale se confruntă cu provocări similare. Aceasta subliniază necesitatea reformelor și a gestionării eficiente a resurselor publice pentru asigurarea stabilității financiare și echității sociale pe termen lung.

Teza cu titlul „Finanțele publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România” reflectă o temă de actualitate, cercetarea având drept scop oferirea soluțiilor originale și aplicabile în domeniul finanțelor publice și asigurărilor sociale. Lucrarea se bazează pe o analiză critică a literaturii de specialitate și pe propunerea soluțiilor inovatoare.

Cercetarea, inițial, a fost concentrată pe analiza reglementărilor la nivel național, european și internațional privind finanțele publice și asigurările sociale, iar documentarea ulterioară, a fost axată pe articole științifice relevante. Studiul a vizat, în principal, problemele legate de pensii și asigurări sociale.

Diferențele legislative între țări, variabilitatea sistemelor de pensii și evoluția beneficiilor pentru asigurați și pensionari, îmbătrânirea populației, inflația ridicată și șomajul, precum și reducerea numărului de salariați constituie factori-cheie care au influențat alegerea temei și formularea întrebărilor de cercetare.

Schimbările demografice și economice fac din identificarea soluțiilor viabile o necesitate pentru stabilitatea pe termen lung a sistemelor de asigurări sociale, influențând direct generațiile viitoare. Obiectivele lucrării au fost clar definite pentru fiecare capitol, oferind o direcție concretă cercetării și analizând oportunitățile și constrângerile.

Gradul de studiere a temei de cercetare. Tema cercetării din cadrul acestei teze de doctorat se bazează pe concluziile și abordările specialiștilor din domeniul finanțelor publice și asigurărilor sociale. Nevoia urgentă de modernizare a acestor sisteme, în contextul provocărilor demografice și economice actuale, a fost unul dintre factorii principali care au determinat alegerea acestei teme. Cercetarea își propune să ofere soluții aplicabile în practică, adaptate condițiilor economice contemporane.

Autorul a analizat o serie de studii teoretice și empirice fundamentale în domeniu, printre care lucrările lui William Henry Beveridge, recunoscut pentru contribuțiile sale la dezvoltarea sistemelor de protecție socială. Raportul său din anul 1942 a propus măsuri inovatoare pentru

sustenabilitatea pensiilor, însă cercetările sale ar fi putut beneficia de aplicarea unor metode econometrice moderne pentru previzionarea impactului variabilelor economice asupra sărăciei și șomajului.

În analiza cercetărilor teoretice și empirice relevante se regăsesc și lucrările lui Robert Holzmann, un economist austriac recunoscut pentru contribuțiile sale deosebite în reformarea sistemelor de pensii și gestionarea sustenabilă a protecției sociale. Studiile sale din anii 2000 au propus soluții inovatoare pentru ajustarea sistemelor de pensii la provocările îmbătrânirii populației, însă unele dintre acestea ar putea fi îmbunătățite prin integrarea unui context socio-economic mai amplu și prin utilizarea unor tehnici actuariale avansate, având în vedere dificultățile actuale ale sistemelor de asigurări sociale din Europa.

Printre cercetările analizate se numără și lucrările lui Gøsta Esping-Andersen, un expert danez recunoscut pentru contribuțiile sale în studiul statului bunăstării și al politicilor sociale. Studiile sale au adus perspective valoroase asupra modului în care sistemele de protecție socială pot reduce inegalitățile și pot sprijini coeziunea socială. Cu toate acestea, o integrare mai detaliată a datelor economice recente și aplicarea unor modele predictive moderne ar putea consolida și extinde relevanța concluziilor sale în fața schimbărilor demografice și economice contemporane.

În România, Iulian Văcărel este considerat unul dintre pionierii și autorii principali în domeniul finanțelor publice, fiind recunoscut pentru contribuțiile sale esențiale la dezvoltarea teoriei și practicii acestui domeniu. Lucrările sale au adus perspective valoroase asupra modului în care politica fiscală și bugetară poate susține atât creșterea economică, cât și echilibrul financiar al statului. Studiile lui au explorat în detaliu teme, precum: sustenabilitatea finanțelor publice și eficiența utilizării resurselor bugetare. Cu toate acestea, o actualizare a cercetărilor sale prin integrarea unor date economice recente și utilizarea unor modele econometrice moderne ar putea crește relevanța și aplicabilitatea concluziilor în contextul noilor provocări fiscale și economice globale.

Printre cercetările analizate se numără și lucrările Tatiane Moșteanu, recunoscută pentru contribuțiile sale în domeniul finanțelor publice și sustenabilității sistemelor de pensii. Studiile sale au oferit perspective importante asupra modului în care politicile fiscale și bugetare pot sprijini dezvoltarea economică și echilibrul social. Totuși, o integrare mai profundă a datelor economice recente și aplicarea unor modele predictive moderne ar putea spori relevanța concluziilor sale, adaptându-le la noile provocări economice și sociale contemporane.

Lucrările lui Cezar Basno, economist și profesor universitar român, specializat în finanțe publice, recunoscut pentru contribuțiile sale în domeniul finanțelor publice, au oferit o bază solidă în înțelegerea teoriei și practicii finanțelor publice, fiind esențiale pentru analiza politicilor fiscale.

Aceste studii au adus claritate asupra modului în care finanțele publice influențează echilibrul economic. Considerăm că o actualizare a cercetărilor prin integrarea unor instrumente analitice moderne și a datelor economice recente ar putea îmbunătăți relevanța concluziilor, adaptându-le la provocările economice actuale și viitoare.

Printre lucrările analizate se numără și cele coordonate de Tiberiu Baron și Elena-Mihaela Biji, economiști și profesori universitari români, recunoscuți pentru contribuțiile lor în domeniul statisticii teoretice și economice. Studiile lor oferă perspective esențiale asupra utilizării metodelor statistice în analiza fenomenelor economice, fiind de mare importanță pentru înțelegerea tendințelor economice. Însă, o adaptare la condițiile actuale a cercetărilor lor prin includerea unor tehnici moderne de analiză big data și econometrie ar putea îmbunătăți relevanța rezultatelor lor în contextul noilor provocări economice și tehnologice.

În rândul cercetărilor relevante se regăsesc și lucrările lui Vasile Crăciuneanu, apreciat pentru contribuțiile sale semnificative în domeniul asigurărilor și protecției sociale. Studiile sale oferă perspective esențiale asupra modului în care sistemele de asigurări sociale pot contribui la stabilitatea economică și la protecția categoriilor vulnerabile. Cu toate acestea, o completare a cercetărilor prin integrarea unor date economice recente și utilizarea unor metode moderne de modelare ar putea spori relevanța concluziilor sale în contextul schimbărilor demografice și economice actuale.

În cadrul lucrărilor de referință se numără și contribuțiile lui Gheorghe Bistriceanu, recunoscut atât pentru realizările sale în domeniul finanțelor publice, cât și pentru pionieratul în studiul sistemului de asigurări sociale din România. Totuși, o adaptare prin integrarea datelor economice recente și utilizarea unor metode de analiză moderne ar putea îmbunătăți relevanța și aplicabilitatea concluziilor sale în contextul provocărilor economice și demografice actuale.

În Republica Moldova, autorii, precum: Tatiana Melnic, Valeriu Prohnițchi și Olga Găgăuz, au contribuit la dezvoltarea analizelor privind sistemele de asigurări sociale, însă tehnici econometrice mai avansate ar fi oferit o evaluare mai precisă a eficienței programelor sociale. De asemenea, economiștii, precum Grigore Belostecinic și Dumitru Budianschi, au elaborat soluții în domeniul politicilor fiscale, dar extinderea cercetărilor lor cu tehnici moderne ar permite proiecții economice mai precise și o mai bună înțelegere a impactului politicilor asupra asigurărilor sociale.

În Republica Moldova, pe lângă autorii menționați, autorii de renume precum Ion Cemîrtan și Victor Juc, au adus contribuții semnificative în domeniul dezvoltării economice și sociale, în special în analiza indicatorilor macroeconomici și în evaluarea sistemelor de protecție socială. De asemenea, Andrei Stratan și Lidia Găină au avut un impact important asupra înțelegerii mecanismelor de funcționare a asigurărilor sociale și a politicilor de dezvoltare regională. Totuși,

utilizarea unor metode analitice mai recente ar putea oferi o perspectivă mai clară asupra sustenabilității economice și sociale în contextul provocărilor demografice actuale.

Cercetarea autorului este axată pe studiile anterioare completate prin utilizarea tehnicilor avansate de regresie și analiză a seriilor de timp pentru a evalua impactul reformelor asupra sustenabilității sistemelor de asigurări sociale. Un aspect inovator îl reprezintă integrarea tehnologiilor moderne în administrarea acestor sisteme, soluție care nu a fost suficient explorată anterior. Această abordare permite formularea unor soluții eficiente, adaptate provocărilor demografice și economice din România și Republica Moldova cu oferirea unui aport original și practic în domeniul protecției sociale.

Scopul principal al cercetării constă în identificarea rolului esențial pe care îl au finanțele publice în reglarea sistemului de asigurări sociale, în special al pensiilor pentru limită de vârstă. Acest lucru este realizat prin atingerea următoarelor *obiective specifice*:

a) Evaluarea contribuției finanțelor publice la colectarea, administrarea și distribuția fondurilor necesare susținerii sistemului de asigurări sociale și de pensii.

b) Analiza sustenabilității financiare a sistemului de asigurări sociale, cu accent pe impactul demografic și economic.

c) Examinarea interdependenței dintre reglementările financiare și funcționarea sistemului de asigurări sociale, atât la nivel național, cât și european.

d) Analiza sistemelor financiare ale asigurărilor sociale din România și Republica Moldova, cu un focus pe evoluția mecanismelor de redistribuire a resurselor în aceste două țări.

e) Compararea performanței sistemelor de asigurări sociale dintre România, Republica Moldova și grupul de țări UE-15 pentru a identifica diferențele și provocările specifice fiecărei țări.

f) Propunerea soluțiilor pentru îmbunătățirea eficienței și transparenței sistemului de asigurări sociale, prin: integrarea tehnologiilor moderne, modernizarea proceselor administrative și adaptarea la cerințele Uniunii Europene, pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a acestuia.

g) Identificarea factorilor-cheie care influențează viabilitatea financiară a sistemelor de asigurări sociale și formularea unor recomandări pentru reformele structurale necesare în contextul provocărilor economice și demografice actuale.

Obiectivele cercetării. Obiectivele principale sunt: analiza contribuției finanțelor publice la stabilitatea sistemelor de asigurări sociale și evaluarea impactului demografic asupra viabilității acestora. Obiectivele secundare includ compararea cheltuielilor sociale și propunerea soluțiilor pentru modernizarea acestor sisteme.

Ipoteza de cercetare a sustenabilității sistemului de asigurări sociale depinde în mod semnificativ de gestionare eficientă a finanțelor publice. Rolul acestora nu se limitează doar la colectarea și distribuția resurselor financiare, ci include și funcția de reglementare, care influențează stabilitatea sistemului și contribuie la menținerea echității sociale în contextul schimbărilor demografice și economice.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Cercetarea a fost concepută pentru a dezvolta o înțelegere detaliată și aplicată asupra modului în care finanțele publice influențează sistemele de asigurări sociale, în special în ceea ce privește sustenabilitatea financiară a acestora. Metodologia a combinat abordări cantitative și calitative pentru a oferi o analiză cuprinzătoare și relevantă. Metodele de cercetare utilizate sunt justificate prin necesitatea de a aborda complexitatea sistemelor de asigurări sociale dintr-o perspectivă multidimensională, asigurând o evaluare echilibrată a modului în care finanțele publice influențează sustenabilitatea acestor sisteme.

Fundamentarea metodelor de cercetare alese includ următoarele aspecte:

a) **Analiza documentară.** Această metodă a permis colectarea datelor din legislația națională și internațională, din rapoarte financiare și documente de execuție bugetară.

b) **Analiza comparativă.** Cercetarea a comparat, prin această metodă, diferite sisteme de asigurări sociale din România, Republica Moldova și alte state membre ale Uniunii Europene. Analiza comparativă a permis identificarea similitudinilor și diferențelor structurale, de performanță și de sustenabilitate între aceste sisteme.

c) **Analiza statistico-economică.** Analiza respectivă a implicat colectarea și interpretarea datelor statistice esențiale, precum: cheltuielile sociale, evoluția demografică, rata de colectare a contribuțiilor și alți indicatori economici relevanți pentru sustenabilitatea sistemelor de asigurări sociale.

d) **Studiul de caz.** Cercetarea a fost axată pe studiul sistemelor de asigurări sociale din România și Republica Moldova, oferind o înțelegere aprofundată asupra provocărilor specifice fiecărei țări. Studiul de caz a evidențiat particularitățile naționale, ajutând la formularea unor recomandări adaptate contextului socio-economic specific din fiecare țară.

e) **Modelarea statistică și prognoza.** Această metodă a fost utilizată pentru a prezice evoluția pensiilor medii și pentru a evalua influența factorilor economici asupra sistemului de asigurări sociale.

f) **Analiza impactului demografic.** Cercetarea a evaluat efectele, pe termen lung, ale schimbărilor demografice, cum ar fi: îmbătrânirea populației și scăderea natalității, asupra viabilității sistemelor de asigurări sociale.

g) **Chestionarul sociologic.** Realizată printr-un chestionar online, această metodă a permis colectarea datelor cantitative privind percepția cetățenilor asupra sistemului de pensii. Metodele de cercetare alese au fost justificate de necesitatea de a trata complexitatea sistemelor de asigurări sociale dintr-o perspectivă multidimensională. Combinarea abordărilor cantitative și calitative a permis o evaluare echilibrată și detaliată a modului în care finanțele publice influențează sustenabilitatea acestor sisteme. Utilizarea mai multor metode complementare a oferit o bază solidă pentru formularea unor recomandări viabile și adaptate la contextul specific național și internațional.

Valoarea aplicativă a tezei. Teza oferă soluții concrete pentru îmbunătățirea eficienței și sustenabilității sistemelor de asigurări sociale, contribuind direct la formularea reformelor structurale și legislative.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării sunt evidențiate prin următoarele aspecte:

❖ *Redefinirea integrată a relației dintre finanțele publice și asigurările sociale*, subliniind interdependența profundă dintre acestea și modul în care finanțele publice influențează sustenabilitatea sistemelor de asigurări sociale.

❖ *Analiza aprofundată a influenței finanțelor publice asupra sistemelor de asigurări sociale în România și Republica Moldova*, cu o evidențiere clară a impactului demografic și economic asupra sustenabilității acestora.

❖ *Aplicarea unor metode statistico-matematice avansate*, precum modelarea pensiilor prin funcții liniare, parabolice și exponențiale, pentru a propune soluții concrete de ajustare dinamică a sistemului de pensii.

❖ *Elaborarea analizei politice, economice, sociale și tehnologice (PEST) a sistemului de asigurări sociale din România.*

❖ *Realizarea chestionarului sociologic online* pentru colectarea datelor despre percepția cetățenilor asupra sistemului de pensii.

Sumarul capitolelor tezei. Structura tezei este organizată logic, în conformitate cu obiectivele și scopul stabilit, și include: introducerea, trei capitole de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie și anexe.

Capitolul 1 „Fundamente teoretice privind finanțele publice și asigurările sociale de stat” abordează aspectele conceptuale și teoretice esențiale referitoare la rolul finanțelor publice în reglarea sistemelor de asigurări sociale. În cadrul acestui capitol sunt identificate principalele instrumente și mecanisme de reglementare și conducere a activităților financiare publice, utilizate atât în România, cât și la nivel internațional. De asemenea, sunt prezentate metodele tradiționale și moderne folosite în administrarea sistemelor de asigurări sociale, subliniind modalitățile de

gestionare a resurselor și a cheltuielilor pentru protecția socială.

În cel de-al doilea capitol „**Analiza formelor și metodelor de influență a finanțelor publice asupra reglării asigurărilor sociale**” sunt examinate formele și metodele prin care finanțele publice contribuie la susținerea și reglementarea asigurărilor sociale, cu un accent special pe situația din România și Republica Moldova. Analiza vizează aspectele, precum: sustenabilitatea financiară, impactul schimbărilor demografice și economice, mecanismele de redistribuire a resurselor și necesitatea modernizării acestor sisteme prin adoptarea tehnologiilor digitale. Conținutul capitolului cuprinde o comparație a cheltuielilor sociale și a finanțării acestora în țările membre ale Uniunii Europene și face o analiză a impactului indicatorilor macroeconomici asupra bugetelor de asigurări sociale din România și Republica Moldova.

Capitolul 3 „Metode de eficientizare a sistemului de asigurări sociale în România în contextul racordării la cerințele Uniunii Europene” se concentrează pe propunerile ce vizează reforma structurală, menite să asigure sustenabilitatea pe termen lung a sistemelor de asigurări sociale. De asemenea, se analizează diversificarea surselor de finanțare și optimizarea managementului administrativ în acord cu provocările economice și demografice actuale. În acest capitol sunt propuse soluții adaptabile pentru eficientizarea sistemului, inclusiv prin modernizarea proceselor administrative, digitalizarea serviciilor publice și alinierea acestora la standardele și bunele practici europene, având în vedere integrarea la nivel european în contextul provocărilor demografice și economice cu care se confruntă România.

Concluziile generale și recomandările sintetizează rezultatele principale ale cercetării, oferind o viziune clară asupra modului în care finanțele publice pot contribui la reglarea eficientă a sistemelor de asigurări sociale și de pensii. *Recomandările practice* se concentrează pe măsuri viabile ce pot fi implementate pentru îmbunătățirea eficienței și sustenabilității financiare a acestor sisteme.

Cuvinte-cheie: finanțe publice, asigurări sociale, sustenabilitatea pensiilor, reformă structurală, provocări demografice.

1. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE ȘI ASIGURĂRILE SOCIALE DE STAT

1.1. Aspecte teoretice privind rolul finanțelor publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale

Aspecte teoretice privind finanțele publice. În abordarea contemporană, finanțele publice oferă un cadru pentru înțelegerea modului în care politicile guvernamentale pot influența creșterea economică și stabilitatea socială.

Potrivit unor surse de referință, de exemplu, *Dexonline*, „*finanța sau finanțele* reprezintă știința care studiază modul de constituire și de repartizare a fondurilor exprimate în formă bănească, precum și fluxurile bănești și relațiile de natură economică implicate în acest proces”¹.

Pentru a defini termenul de *finanțe publice*, este important să începem cu o înțelegere generală a acestui concept, ce desemnează „totalitatea mijloacelor bănești care se găsesc la dispoziția unui stat și care provine de la o colectivitate”². Această definiție a fost evidențiată deoarece furnizează o bază clară și relevantă pentru discuția despre finanțele publice și legătura lor cu asigurările sociale. Definiția accentuează aspectele financiare și colective, oferind, astfel, o fundație solidă a analizei despre cum statul gestionează resursele pentru a susține protecția socială.

Finanțele publice reprezintă totalitatea resurselor financiare ale statului, modul în care acestea sunt colectate, administrate și cheltuite pentru a asigura funcționarea instituțiilor publice și îndeplinirea obiectivelor economice și sociale.

Sarcina noastră în cadrul sectorului financiar constă în a acorda sprijin oamenilor să găsească un scop social mai vast în sistemul economic. Deși este destul de complexă această misiune, totuși „concentrările de avuție aparent absurde pe care sistemul le provoacă, cu complexitatea exagerată și structurile sale și cu toate acele jocuri pe care oamenii sunt forțați, uneori, să le joace”³.

După părerea autorului, definiția trebuie să stabilească o normă pentru modul de funcționare a finanțelor și ce trebuie să facă liderii din sectorul public, din cel privat și societatea civilă, pentru a canaliza evoluțiile în curs din domeniul financiar, astfel încât să fie

¹DEXONLINE. Dicționare ale limbii române online. [citat 11 decembrie 2022]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/finan%C8%9B%C4%83>

² OPREA, I., PAMFIL, C.-G., RADU, R., ZĂSTROIU, V. *Noul dicționar universal al limbii române*. Ediția a 5-a, (revizuită). București: Litera, 2017, p. 612 și 1394. ISBN 978-606-33-0521-4.

³ BĂRBULESCU, C-TIN. *Pentru creșterea competitivității întreprinderilor românești pe piața Uniunii Europene*. București: Economică, 2005, p. 78. ISBN 973-709-147-7.

susținute obiectivele unei economii robuste și prospere, să fie împiedicate excesele sistemului financiar și să se țină cont de modul în care finanțele pot fi puse în aplicare pentru a influența dezideratele economiilor deopotrivă avansate și în formare.

Autorul a examinat esența conceptului de finanțe publice din punctul de vedere al mai multor autori și surse bibliografice și a identificat aspectele cheie a definiției, ceea ce este reprezentat în Tabelul 1.1.

Tabelul 1.1. Tratarea conceptului de finanțe publice [elaborat de autor]

Autorul/sursa	Definirea conceptului de finanțe publice	Aspectele cheie
VĂCĂREL, I. ⁴	“Finanțele publice exprimă relații economice de repartizare a venitului național (a produsului intern brut).”	Redistribuirea produsului intern brut și a produsului intern net
MATEI, Gh. ⁵	“Finanțele publice se ocupă de analiza mecanismelor financiare și tehnicilor prin intermediul cărora sunt efectuate încasările și cheltuielile publice.”	Stabilizator al economiei naționale
TALPOȘ, I. ⁶	“Finanțele publice sunt acelea care se inițiază și se derulează de către stat ca subiect de drept public, înzestrat cu suveranitate financiară.”	Reprezentarea și influențarea proceselor economice și sociale de către stat.
POPESCU, L. ⁷	„Finanțele publice exprimă relații sociale de natură economică, în formă bănească, ce apar într-un anumit proces și cu un scop bine determinat.”	Alocarea resurselor și mobilizarea acestora prin constituirea fondurilor.
COSTAȘ, C.F. ⁸	“Finanțele publice sunt folosite de către autoritățile publice în scopul influențării proceselor economice, al corectării ciclului economic, al înlăturării dezechilibrelor pentru menținerea economiei naționale pe un trend ascendent favorabil creșterii veniturilor generale ale societății.”	Gestionarea instrumentelor financiare prin intervenția statului în economie în acord cu strategia de dezvoltare stabilită.

Deci, autorul remarcă faptul că toate aceste definiții au în comun resursele financiare aflate la dispoziția statului, dar fiecare autor subliniază diferite roluri ale finanțelor publice, de la redistribuirea resurselor până la intervenția statului în economie.

În cercetarea științifică juridică privind noțiunea de *finanțe publice* au fost evidențiate două teorii: teoria clasică și teoria modernă a finanțelor publice. În Tabelul 1.2 autorul prezintă criteriile de distincție dintre cele două teorii.

⁴ VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, p. 39. ISBN 973-30-2513-5.

⁵ MATEI, Gh. *Finanțe publice*. Craiova: Universitaria, 1998, p. 28. ISBN 973-9271-43-X.

⁶ TALPOȘ, I. *Finanțele României*. Volumul I, Ediția a III-a. Timișoara: Sedona, 1997, p. 16. ISBN 972-96013-7-5.

⁷ POPESCU, L. *Fiscalitate*. Craiova: SITECH, 1999, p. 64. ISBN 973-9346-07-0.

⁸ COSTAȘ, C.F. *Drept financiar*, Ediția a III-a (revăzută și adăugită). București: Universul Juridic, 2021, p. 21. ISBN 978-606-39-0792-0.

Tabelul 1.2. Evoluția finanțelor publice în concepțiile politico-filozofice [elaborat de autor]

criterii	Teoria clasică	Teoria modernă
Perioada	„Sfârșitul secolului al XVIII-lea până la începutul secolului XX” ⁹	„Perioada interbelică, după primul război mondial” ¹⁰
Caracter	„Liberalism politic, juridic - <i>statul jandarm</i> ” ¹¹	„Dirijare pe plan economic și sociologic – <i>statul bunăstării</i> ” ¹²
Rol	„Limitarea intervenției statului asupra activității economice private – stat neintervenționist” ¹³	„Orientarea/reglarea economiei în acord cu politica de guvernare – stat intervenționist” ¹⁴
Scop	„Restrângerea cheltuielilor publice la minimum, astfel încât resursele bănești ale statului să fie în măsură a asigura doar ceea ce era necesar pentru întreținerea și buna funcționare a instituțiilor publice” ¹⁵	„Acoperirea necesităților ample ale societății; rol activ al statului în influențarea proceselor economice” ¹⁶
Garantare	„Taxele, impozitele, împrumuturile și celelalte modalități de colectare a veniturilor au caracter pe cât posibil neutru” ¹⁷	„Impozitele au asigurat acoperirea cheltuielilor publice” ¹⁸
Execuția bugetară	„Păstrarea echilibrului între veniturile și cheltuielile bugetare era considerată o cerință fundamentală a bunei gestiuni” ¹⁹	„Mijloc de intervenție în economie” ²⁰ , a statului, prin intermediul echilibrării cheltuielilor și a veniturilor publice

Autorul consideră că teoria clasică limitează intervenția statului în economie, promițând o abordare liberală care nu răspunde suficient nevoilor sociale ale societății contemporane.

În contrast, autorul apreciază teoria modernă pentru rolul activ al statului în reglarea economiei, evidențiind importanța intervenției statului în promovarea bunăstării sociale și a echității economice.

De asemenea, autorul subliniază că finanțele publice îndeplinesc un rol complex în domeniul teoriei moderne din România, ceea ce duce la asigurarea stabilității economice, echității sociale și dezvoltării economice durabile printr-un management adecvat al resurselor și al controlului asupra economiei.

„Participarea activă a finanțelor la stabilirea nivelurilor și ritmurilor de dezvoltare, precum și a

⁹ LAZĂR, I. *Dreptul finanțelor publice. Volumul I: Drept bugetar*. Ediția a 2-a (revăzută și adăugită). București: Universul Juridic, 2016, p. 31-33. ISBN 978-606-673-849-1.

¹⁰ ȘAGUNA, D.D. *Drept financiar public*. Ediția a 6-a (revăzută). București: C.H. Beck, 2017, p. 15. ISBN 978-606-18-0651-5.

¹¹ TALPOȘ, I. *Finanțele României*. Volumul I. Ediția a III-a. Timișoara: Sedona, 1997, p. 10. ISBN 972-96013-7-5.

¹² ZAMFIR, E., ZAMFIR, C. (coord.) et al. *Politici sociale. România în context european*. București: Alternative, 1995, p. 23. ISBN 973-96996-4-2.

¹³ TALPOȘ, I. *Finanțele României*. Volumul I. Ediția a III-a. Timișoara: Sedona, 1997, p. 10. ISBN 972-96013-7-5.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ COSTAȘ, C.F. *Drept financiar*. Ediția a III-a (revăzută și adăugită). București: Universul Juridic, 2021, p. 19. ISBN 978-606-39-0792-0.

¹⁶ ȘAGUNA, D.D. *Drept financiar public*. Ediția a 6-a (revăzută). București: C.H. Beck, 2017, p. 15. ISBN 978-606-18-0651-5.

¹⁷ COSTAȘ, C.F., TOFAN, M. *Drept financiar*. București: Universul Juridic, 2023, p. 70. ISBN 978-606-39-1201-6.

¹⁸ TRĂILESCU, A., POPA, C-tin. D. *Dreptul finanțelor publice*. București: Universul Juridic, 2021, p. 7. ISBN 978-606-39-0906-1.

¹⁹ VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, p. 28-29. ISBN 978-973-30-1998-5.

²⁰ Ibidem, p. 30.

proporțiilor economiei este o necesitate care decurge din însăși esența planificării, din legăturile de interdependență existente între latura materială și cea valorică a proceselor economice, din unitatea circuitului fondurilor în procesul reproducerii”²¹.

Modul de acțiune prin care finanțele își îndeplinesc misiunea socială sunt *funcțiile*, iar rezultatele pe care le obține societatea urmare exercitării funcțiilor respective exprimă *rolul* acestora.

Prin afirmarea conținutului și a scopului de desfășurare a constituirii, distribuirii și întrebuințării mijloacelor bănești ale societății, menționăm că finanțele publice îndeplinesc două funcții: “*funcția de repartitie și funcția de control*”²².

Funcția de repartitie a finanțelor publice reprezintă procesul prin care statul colectează resurse financiare, cum ar fi, impozite și contribuții, și le redistribuie către diverse sectoare publice, precum: sănătatea, educația sau protecția socială.

În concepția lui Văcărel I. ș.a., “*funcția de repartitie* a finanțelor se realizează în două faze distincte, însă organic legate între ele: constituirea fondurilor și distribuirea acestora”²³.

Această definiție a lui Văcărel I. este relevantă și constituie un aspect central al cercetării, deoarece explică, în mod clar, procesul de repartitie a finanțelor. În plus, oferă un cadru adecvat pentru a analiza cum statul colectează și redistribuie resursele financiare, în contextul susținerii sistemului de asigurări sociale, care este unul dintre pilonii fundamentali ai protecției sociale într-un stat.

De asemenea, susținem opinia autorului Văcărel Iulian referitor la “*funcția de repartitie a finanțelor*”²⁴ ce se remarcă prin calitatea definiției și structura logică. În viziunea autorului, această funcție ar putea fi completată cu includerea unor detalii suplimentare despre sursele fondurilor și metodelor de distribuie a acestor resurse, explicarea contextului economic și social pentru a facilita înțelegerea importanței și impactului acestora de către cititori, precum și cu introducerea unor exemple specifice din diferite țări sau din perioade diferite pentru a descrie utilizarea acestora în practică.

Funcția de repartizare a resurselor financiare publice reprezintă a doua etapă esențială în gestionarea finanțelor, având ca scop alocarea eficientă a acestor resurse către diverse sectoare publice. În această sarcină, nevoile sociale sunt inventariate într-o anumită perioadă politică, și, ulterior, cantificate în termeni monetari, ceea ce facilitează ierarhizarea acestor nevoi sociale după (politică bugetară economică, socială și financiară) cele ale statului respectiv. Repartizarea mijloacelor bănești se realizează prin redistribuirea venitului național prin intermediul sistemului de prețuri și tarife (la

²¹ SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Considerații generale privind evoluția cadrului legislativ și a modului de organizare a sistemului de asigurări sociale în România*. În: EcoSoEn, Științe Sociale și Inginerești. Revista științifică anul 2, nr. 3-4/2019. Chișinău, 2019, p. 75. [citată 20 decembrie 2020]. ISSN 2587-3443.

²² VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, p. 55. ISBN 973-30-1998-5.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

bunuri și servicii) și prestările de servicii, cu caracter productiv, indirect.

Transferul de resurse financiare ale unui stat către altul se realizează prin acorduri sau convenții bilaterale și/sau multilaterale, sau decizii unilaterale în cazuri de restituire sau alocare permanentă cu sau fără contrapartidă directă.

Având în vedere rolul esențial al funcției de repartitie în asigurarea echității sociale, urmează să analizăm funcția de control și modul în care aceasta contribuie la eficiența utilizării resurselor publice.

Funcția de control a finanțelor publice reprezintă procesul prin care statul monitorizează și reglementează utilizarea resurselor financiare colectate, asigurându-se că acestea sunt gestionate eficient, conform legislației și priorităților economice și sociale, pentru a menține stabilitatea financiară și echitatea socială.

Conform viziunii autorului David French, „funcția de control a finanțelor presupune folosirea de către stat a finanțelor ca mijloc de control asupra întregii economii naționale, asupra tuturor sectoarelor de activitate, asupra activității tuturor unităților economice și instituțiilor”²⁵.

În opinia autorului, alegerea acestei definiții în cadrul prezentei cercetări se explică prin faptul că descrie, în mod clar, funcția de control a statului prin intermediul finanțelor publice, ceea ce este esențial pentru înțelegerea modului în care statul influențează și gestionează resursele economice, inclusiv cele destinate protecției sociale. Relevanța acesteia pentru cercetare constă în faptul că oferă un cadru teoretic solid pentru a analiza eficiența și sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale din România.

Susținem ideea lui David French cu privire la funcția de control financiar, dar considerăm, totuși, că poate fi aprofundat conținutul acesteia. Astfel, autorul apreciază că ar trebui să vorbim despre includerea unor detalii specifice ce implică instrumente de control financiar (rapoarte financiare, audituri, reglementări fiscale) și modul în care funcționează ele. Așadar, este necesar a descrie o imagine a fundalului economic și social în care are loc controlul financiar, ceea ce va facilita să analizăm dacă controlul finanțelor are impact pozitiv sau negativ asupra economiei și asupra sectoarelor de activitate. De asemenea, trebuie să analizăm limitările și provocările care vin odată cu asumarea acestor funcții.

„Funcția de control a finanțelor publice este strâns legată de funcția de repartitie, dar are o sferă de manifestare mai largă decât aceasta, deoarece vizează, pe lângă constituirea și repartizarea fondurilor din economie, și modul de utilizare a resurselor. Între cele două funcții ale finanțelor publice există raporturi de intercondiționare: funcția de repartitie oferă câmp de manifestare a funcției de control, iar funcția de control, la rândul său, generează, uneori, forme de manifestare a funcției de

²⁵ FRENCH, D. *L'Analyse coûts-avantages : défis et controverses*. Paris : Economica, 1993, p. 523. ISBN 2-7178-2508-8.

repartiție”²⁶.

În continuarea analizei rolului finanțelor publice, este esențial să înțelegem că acestea constituie doar o parte a unui sistem mai amplu, cunoscut sub denumirea de *mecanism financiar*. Acest mecanism include toate procesele și structurile prin care resursele financiare sunt mobilizate și gestionate în cadrul economiei, atât în sectorul public, cât și în cel privat. Prin intermediul acestui mecanism, guvernul are capacitatea de a influența activitățile economice, asigurând, astfel, stabilitatea și dezvoltarea economică durabilă.

Înțelegerea motivelor pentru care este necesară discutarea mecanismului și sistemului financiar în finanțele publice trebuie să se bazeze pe clarificarea relațiilor dintre aceste două concepte și funcții în economia națională.

Sistemul financiar este o componentă a mecanismului financiar și include atât sistemul financiar public, cât și cel privat. Este structura prin care se realizează mobilizarea și utilizarea resurselor financiare. Sistemul economic este menit să asigure o alocare eficientă a resurselor care să permită investiții și consum, acționând ca un mediator între cei care au capital excedent și cei care au nevoie de finanțare.

Finanțele publice sunt o parte specifică a sistemului financiar, concentrându-se pe gestionarea resurselor financiare ale sectorului public. Finanțele statului provin din finanțele publice care constituie sistemul de asigurare a resurselor necesare bunei funcționări a statului și atingerii obiectivelor de dezvoltare economică și socială.

O descriere a contextului finanțelor sistemelor și mecanismelor financiare este esențială pentru a înțelege cum statul poate gestiona eficient resursele financiare, cum pot fi influențate activitățile economice și cum pot fi asigurate stabilitatea și creșterea economiei. Sistemul financiar oferă o infrastructură pentru gestionarea fluxului de fonduri, în timp ce mecanismul financiar controlează aceste fluxuri utilizând instrumente și reglementări specifice implementate de stat pentru a-și îndeplini obiectivele economico-sociale.

Rolul statului în finanțele publice este fundamental, deoarece asigură stabilitate și predictibilitate în economie, ceea ce face ca alocarea resurselor să fie o responsabilitate esențială a guvernului. Statul colectează fonduri de la cetățeni prin impozite, pe care, ulterior, le distribuie către sectoare de interes public, precum: sănătatea, educația sau infrastructura, ca rezultat beneficiază întreaga societate. Astfel, o gestionare eficientă a resurselor financiare de către stat, combinată cu influențarea activităților economice prin diverse mecanisme financiare, este crucială pentru asigurarea stabilității și creșterii economice, ambele fiind indispensabile dezvoltării durabile a unei națiuni. Printr-un mix adecvat de

²⁶ VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, p. 61. ISBN 978-973-30-1998-5.

politici și reglementări, statul poate gestiona cu succes provocările economice și sociale, asigurând bunăstarea cetățenilor și un mediu favorabil creșterii economice.

Mecanismul financiar, care include toate procesele și structurile financiare, este strâns interconectat cu sistemul financiar, element esențial pentru mobilizarea și gestionarea eficientă a resurselor economice. Această interdependență permite autorităților să controleze fluxurile de capital, să reglementeze piețele și să mențină stabilitatea economică, facilitând astfel atingerea obiectivelor naționale.

În cadrul acestui domeniu, finanțele se caracterizează printr-un limbaj tehnic specific, incluzând termeni economici bine definiți, dintre care sistemul financiar reprezintă un element central al mecanismului financiar, așa cum este ilustrat în Figura 1.1.

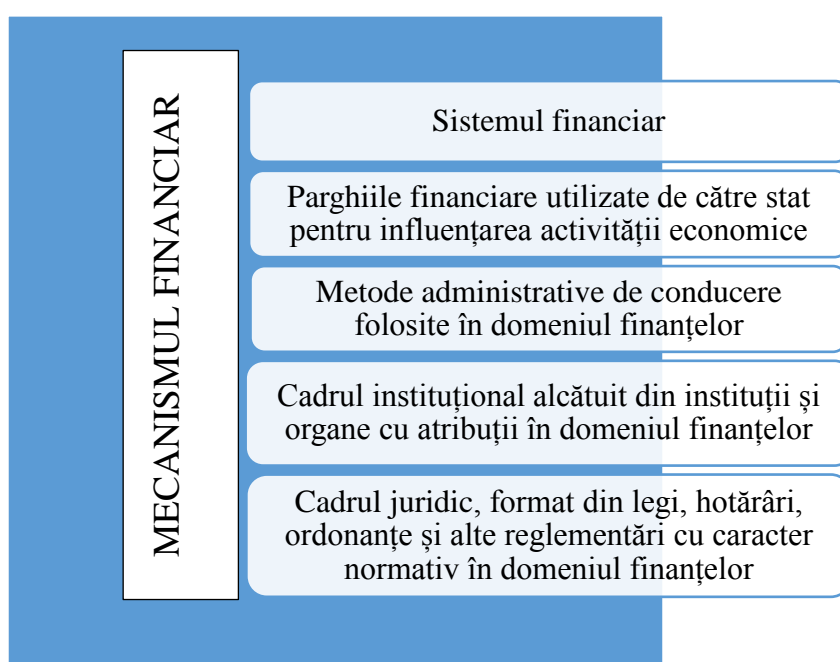

Figura 1.1. Elementele componente ale mecanismului financiar²⁷

Toate aceste elemente funcționează în armonie, contribuind la crearea unui mediu economic stabil și predictibil. Sistemul financiar facilitează direcționarea resurselor și asigură lichiditățile necesare economiei, oferind guvernului pârghii financiare pentru a ajusta condițiile economice. Metodele administrative sprijină gestionarea eficientă a resurselor, în timp ce cadrul legal introduce reglementări ce mențin ordinea în sistem. Cadrul instituțional, la rândul său, asigură implementarea și monitorizarea acestor reglementări.

„Sistemul financiar este un sistem de prelucrare a informației care ar trebui să țină cont de

²⁷ VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, p. 69-70. ISBN 978-973-30-1998-5.

diversitatea motivațiilor și a impulsurilor umane”²⁸.

Autorul a ales această definiție deoarece oferă o viziune modernă asupra rolului sistemului financiar ca procesator de informații, în care se reflectă diversitatea comportamentului uman. Această perspectivă este relevantă pentru cercetare, deoarece subliniază importanța gestionării eficiente a datelor și înțelegerea complexității nevoilor sociale, elemente esențiale pentru eficiența și sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale.

Apreciem perspectiva autorului și considerăm că economia presupune gestionarea unei cantități mari de informații diverse, care trebuie înțelese și corelate cu nevoile, dorințele și comportamentele oamenilor, pentru a reacționa eficient la schimbările din piață.

În continuare, vom prezenta perspectivele specialiștilor asupra sistemului financiar, respectiv ne vom expune viziunea proprie. De asemenea, vom analiza în detaliu structura și funcționarea sistemului financiar, punând accent pe componentele sale publice și private și pe modul în care acestea interacționează pentru a asigura stabilitatea economică și gestionarea eficientă a resurselor financiare.

În acest context, menționăm că sistemul financiar este un sistem complex pe care îl prezentăm în Figura 1.2.

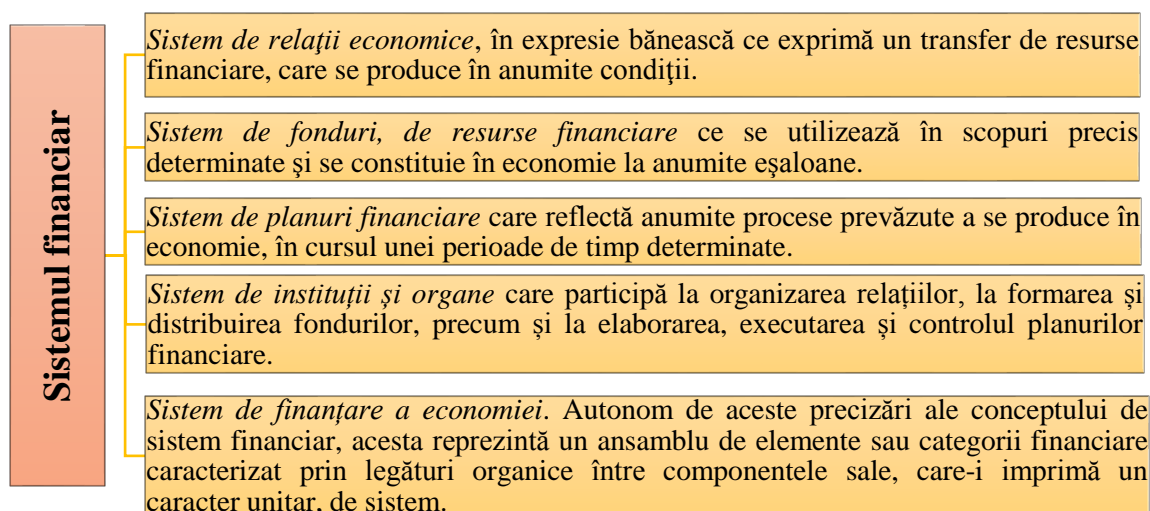

Figura 1.2. Sistemul financiar al unei țări²⁹

Sistemul financiar reprezintă o rețea complexă și dinamică de instituții, piețe, instrumente și reguli, concepută pentru a facilita circulația fondurilor și resurselor între organizații. Sistemul financiar susține investițiile, economisirea și distribuția eficientă a resurselor, asigurând, totodată, un control riguros al riscurilor la toate nivelurile economiei.

²⁸ MAZILU, D. *Integrarea europeană: drept comparat și instituții europene*. Ediția a II-a. București: Lumina Lex, 2004, p. 211. ISBN 973-588-787-8.

²⁹ VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a IV-a. București: Didactică și Pedagogică, 2003, p. 74. ISBN 973-30-2513-5.

„Tehnologiile digitale în asigurări reprezintă un indicator important al unui sistem financiar eficient, dar și una dintre direcțiile de bază ale dezvoltării acestora. În condițiile actuale de dezvoltare dinamică a piețelor și a sferelor de activitate este greu de imaginat activarea tehnologiilor, mediilor instituționale și infrastructurale fără platforme dezvoltate”³⁰.

Contextul finanțelor, sistemelor și mecanismelor financiare va deveni tot mai relevant pe măsură ce guvernele se adaptează la schimbările economice și tehnologice. Digitalizarea și inovațiile financiare sunt factori care vor transforma sistemele de finanțare, iar statul va trebui să elaboreze politici și reglementări pentru a asigura o gestionare eficientă a resurselor financiare.

În acest sens, autorul propune o definiție proprie a finanțelor publice: *Finanțele publice reprezintă ansamblul proceselor prin care statul colectează, gestionează și redistribuie resursele financiare în vederea susținerii bunăstării sociale, dezvoltării economice și menținerii echilibrului fiscal, într-un context economic dinamic și influențat de factori globali și locali.* Acestea se caracterizează prin adaptabilitatea la schimbările economice, demografice și tehnologice, având ca scop principal asigurarea sustenabilității sistemelor publice, inclusiv: educația, sănătatea și protecția socială. Considerăm că această definiție este mai cuprinzătoare decât altele din literatura de specialitate, deoarece introduce noțiuni moderne, precum adaptabilitatea și sustenabilitatea în contextul unei economii globale și interconectate. Definiția subliniază provocările actuale cu care se confruntă finanțele publice în România, precum și rolul proactiv al statului în asigurarea dezvoltării economice și sociale pe termen lung, nu doar în redistribuirea resurselor. Această definiție evidențiază atât aspectele tehnice ale colectării și distribuirii resurselor, cât și importanța intervenției statului în asigurarea echilibrului economic și social.

Este esențial ca finanțele publice să fie clar definite și reglementate unitar, iar politicile financiare să fie bine conturate și cunoscute de societate. Diverse curente economice au propus principii privind finanțarea publică, convergând în ideea că finanțele vizează, în principal, cheltuielile publice necesare pentru acoperirea costurilor sociale generale și stabilirea unui echilibru între piața financiară și sistemul societal. Deși multe dintre aceste cheltuieli nu sunt profitabile, ele sunt indispensabile pentru funcționarea corectă a statului. Finanțarea acestora provine, în principal, din impozite, iar cheltuielile bugetului național trebuie acoperite din veniturile colectate în anul fiscal curent.

Astfel, prin colectarea și gestionarea fondurilor, asigurarea stabilității financiare și

³⁰ SPÎNU A., DOGOTARI, I., ROMAN, A.M., *Digitalizare, tehnologii și inovații în domeniul asigurărilor/ Digitalization, technologies and innovations in the field of insurance*, ULIM, EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences, Year 4, Nr.3-4/2021, Chisinau, Republic of Moldova, p.103. [citată 19 martie 2022]. ISSN 2587-344X.

reglementarea eficientă, finanțele publice joacă un rol fundamental în funcționarea sistemului de asigurări sociale, protejând și susținând bunăstarea cetățenilor.

Aspecte conceptuale privind asigurările sociale. Securitatea socială este, de asemenea, un sistem de protecție menit să asigure un nivel minim de trai pentru toți membrii societății, protejându-i împotriva riscurilor economice și sociale, precum: boala, șomajul, accidente sau bătrânețea. Acest larg concept include asigurări sociale, cât și alte forme de protecție necontributivă, cum ar fi, asistența socială. Securitatea socială contribuie astfel la stabilitatea economică și socială, redistribuind veniturile pentru a reduce sărăcia și inegalitatea.

Asigurările sociale, un pilon central al securității sociale, funcționează pe baza principiilor contributivității și solidarității. Acestea oferă protecție financiară în cazul unor riscuri bine definite, precum: pierderea veniturilor datorită invalidității, șomajului sau a pensiilor. Spre deosebire de asistență socială, care este necontributivă, beneficiile din cadrul asigurărilor sociale sunt direct legate de contribuțiile efectuate de către angajați și angajatori.

Conform viziunii autorului Ișan V., asigurarea poate fi definită ca „operațiunea prin care o parte, asiguratul, face să se promită, în schimbul unei remunerații, prima, pentru el sau pentru un terț, o prestație, de către asigurător, care, luând în sarcina sa un ansamblu de riscuri, le compensează potrivit legilor statice”³¹. Această definiție este esențială pentru crearea sistemului de asigurări sociale din România, oferind un cadru clar pentru analiza modului în care riscurile sunt gestionate și cum sunt alocate resursele financiare în funcție de contribuție.

Cu referire la definiția dată de Vasile Ișan, autorul surprinde esența contractului de asigurare și reflectă principiile fundamentale ale acestuia. Definiția descrie procesul prin care riscurile sunt evaluate și gestionate, precum și drepturile și obligațiile fiecărei părți implicate. De asemenea, completează imaginea de ansamblu asupra operațiunilor de asigurare, adăugând detalii despre tipurile de riscuri acoperite, procesul de evaluare și selecție a acestora.

Din punct de vedere tehnic, asigurarea reprezintă operațiunea prin care asigurătorul administrează un fond comun, alimentat de primele colectate de la asigurați. Acest fond este utilizat pentru a despăgubi asigurații expuși la riscurile prevăzute în poliță. Asigurătorul are obligația de a evalua riscurile și de a acționa cu bună-credință în gestionarea daunelor și fondurilor. Această abordare mutualistă a asigurării asigură echitatea și protecția colectivă într-un sistem bine reglementat.

Autorul completează definiția dată de V. Ișan, astfel: “Un acord între două părți, unul, asiguratul, este de acord să plătească o anumită sumă de bani (prima) celeilalte părți, asigurătorul,

³¹ IȘAN, V. *Tranzacții comerciale internaționale*. Iași: Sedcom Libris, 2004, p. 112. ISBN 973-670-038-0.

care este de acord să despăgubească asiguratul sau un terț la producerea unui anumit eveniment (un set de riscuri), ceea ce se realizează prin respectarea legilor statice și a termenilor contractuali. Acordul presupune o evaluare de asigurători asupra riscurilor pe care trebuie să le asume pe baza informațiilor furnizate de asigurat. Dacă apare riscul asigurat, aceasta este furnizată în limitele prevăzute în documentul de poliță și convenite în momentul potrivit. Asigurătorul are și obligații prin faptul că va trebui să acționeze cu bună-credință atunci când se ocupă de orice daune formulate în temeiul acestei polițe”. Această completare sporește transparența, adaugă claritate și detalii suplimentare, oferind o imagine mai cuprinzătoare asupra operațiunii de asigurare și a relației dintre asigurat și asigurător.

Completarea acestei propoziții ar putea fi văzută ca o inovație, deoarece oferă informații mai specifice pentru a explica procesul de asigurare și care sunt drepturile și obligațiile fiecărei părți. De asemenea, descrie modul în care funcționează managementul riscurilor și compensarea, în special prin: modul în care riscurile sunt evaluate și alese; ce presupune politica în detaliu; responsabilitățile pe care le are asiguratul; modul în care se stabilește compensația; normele legale aplicabile.

Asigurarea este o operațiune prin care asiguratul plătește o primă asigurătorului, care, la rândul său, promite să compenseze riscurile asumate conform termenilor contractuali. Această relație contractuală este bazată pe evaluarea riscurilor și pe contribuțiile colective la un fond comun. Sistemul de asigurări funcționează pe principiul mutualității, prin care riscurile sunt partajate între toți contribuitorii, asigurând protecție financiară pentru evenimente, precum îmbolnăvirea sau pierderea capacității de muncă.

Din punct de vedere tehnic, „asigurarea este operațiunea prin care asigurătorul organizează în mutualitate o multitudine de asigurați expuși la realizarea anumitor riscuri și îi indemnizează pe unii dintre ei datorită masei comune de prime colectate”³².

Așadar, autorul a ales această definiție deoarece explică în mod tehnic și detaliat cum funcționează asigurările pe baza principiilor de mutualitate și indemnizare, subliniind atât colectarea fondurilor, cât și redistribuirea acestora în caz de risc. Relevanța definiției pentru cercetare constă în faptul că oferă un cadru clar pentru analiza modului în care asigurările sociale funcționează în România, prin intermediul unui sistem colectiv de gestionare a riscurilor și alocare a resurselor financiare, esențial pentru sustenabilitatea și echitatea acestui sistem.

Considerăm corectă, în mare măsură, definiția dată de I. Mărginean din punct de vedere tehnic, reflectând esența asigurării. Cu toate acestea, există câteva puncte care ar putea fi clarificate

³² MĂRGINEAN, I. *Economia politicilor sociale*. București: Ars Docendi, 2000, p. 117. ISBN 973-8177-75-8.

sau completate pentru a face definiția mai precisă și mai cuprinzătoare, cum ar fi: reciprocitatea, rolul asigurătorului și diversitatea riscurilor. Autorul propune și o completare alternativă care ar putea avea următorul cuprins: „Asigurarea este operațiunea prin care asigurătorul administrează reciproc o multitudine de asigurați expuși la diverse riscuri, încasând prime de asigurare de la toți și despăgubirea unora dintre aceștia, în cazul riscurilor respective, care se materializează din fondul creat din aceste contribuții. Asigurătorul evaluează și selectează riscurile, stabilește primele și gestionează fondurile și daunele, asigurând, astfel, protecție financiară pentru asigurarea în conformitate cu contractul și reglementările legale”. Această formulare subliniază rolul activ al asigurătorului în administrarea riscurilor și a fondurilor, evidențiind și cadrul legal care guvernează aceste operațiuni.

Asigurările sociale, conform viziunii autorului, reprezintă un element central al protecției sociale, prin care societatea își protejează membrii împotriva riscurilor economice și sociale. Acestea funcționează ca un mecanism de sprijin menit să atenueze impactul riscurilor economice și al altor riscuri, cum ar fi: pierderea veniturilor din cauza îmbolnăvirilor, reducerea capacității de muncă la vârste înaintate, accidentele de muncă și alte evenimente neprevăzute. Prin intermediul asigurărilor sociale, indivizii beneficiază de un sistem de securitate care le asigură un nivel de trai. Asigurările sociale joacă un rol esențial în asigurarea stabilității financiare și protecției indivizilor împotriva bolii, șomajului, maternității și altor riscuri socio-economice majore, contribuind la reducerea inegalităților și promovarea integrării sociale, în timp ce statul reglementează și gestionează eficient aceste sisteme pentru a asigura sustenabilitatea lor în fața provocărilor economice și demografice.

Totodată, subliniem importanța fundamentală a protecției economice și sociale pe care sistemele de asigurări sociale trebuie să o ofere fiecărui cetățean. Aceste sisteme sunt concepute pentru a garanta un nivel minim de securitate și stabilitate financiară, esențial în perioade de incertitudine economică sau socială. De asemenea, este important un management eficient al resurselor și o reglementare adecvată, pentru a menține funcționalitatea, echitatea și sustenabilitatea acestor sisteme în fața provocărilor dinamice ale societății moderne.

Autorul a apreciat noțiunea de asigurări sociale din perspectiva diverșilor autori și referințelor de specialitate și a prezentat punctele-cheie a definiției în Tabelul 1.3.

Tabelul 1.3. Abordarea conceptului de asigurări sociale din România [elaborat de autor]

Autorul/sursa	Definirea conceptului de asigurări sociale	Puncte-cheie	Opinia autorului
ZAMFIR, Elena, ZAMFIR, Cătălin, (coord.), MĂRGINEAN, Ioan ș.a. ³³	“Asigurările sociale reprezintă compensarea pierderilor de venit suferite de persoanele active ocupațional după această perioadă.”	Compensarea veniturilor pierdute; protecția persoanelor active din punct de vedere economic.	Definiția evidențiază clar funcția compensatorie a asigurărilor sociale, însă nu acoperă complet solidaritatea între generații.
BISTRICEANU, Gheorghe D. ³⁴	“Asigurările sociale constituie acea parte a relațiilor social-economice bănești cu ajutorul cărora – în procesul repartiției produsului național brut – se formează, se repartizează, se gestionează și se utilizează fondurile bănești necesare ocrotirii obligatorii a salariaților și pensionarilor din companiile naționale, regiile autonome, societățile comerciale, din rețeaua cooperăției de consum și de credit, a membrilor cooperăției meșteșugărești și a unităților agricole, a avocaților, a agricultorilor, a meșteșugarilor cu ateliere proprii, a întreprinzătorilor particulari, a slujitorilor cultelor, a personalului casnic care lucrează la persoane fizice, a persoanelor care deservește blocurile de locatari, aflate în incapacitate temporară sau permanentă de muncă, în caz de bătrânețe și în alte cazuri prevăzute de lege.”	Protecția obligatorie a salariaților și pensionarilor; asigurarea securității economice pentru diferite grupuri de populație.	Această definiție este foarte detaliată și descrie în mod clar rolul statului, însă include și elemente redundante legate de redistribuire.
CRĂCIUNEANU, Viorel ³⁵	“Asigurările sociale reprezintă o formă specială de protecție pe care societatea o acordă membrilor săi, o modalitate de sprijin care contracarează efectele riscurilor economice și ale altor riscuri (pierderea veniturilor din cauza îmbolnăvirilor, reducerea capacității de muncă la vârste înaintate etc.)”	Protejarea indivizilor împotriva riscurilor economice; asigurarea unui nivel minim de protecție socială.	Această definiție este generală, dar esențială pentru explicarea funcției de protecție socială în fața riscurilor majore.
COSTAȘ, Cosmin Flavius ³⁶	„Asigurările sociale pot fi definite ca un mijloc de realizare a protecției populației active împotriva consecințelor survenirii unui risc social (pierderea și/sau reducerea veniturilor sau creșterea cheltuielilor), prin constituirea unor fonduri bănești din contribuții ale subiectelor de drept interesate și repartizarea acestor fonduri asiguraților în momentul survenirii riscului.”	Contribuțiile obligatorii; protecția activilor împotriva riscurilor; redistribuirea fondurilor pentru protecția împotriva riscurilor sociale.	Această definiție oferă o imagine completă a mecanismului de contribuții și redistribuire, dar nu explorează detaliat echitatea dintre generații.

³³ ZAMFIR, E., ZAMFIR C. (coord.) et al. *Politici sociale. România în context european*, București: Alternative, 1995, p. 80. ISBN 973-96996-4-2.

³⁴ MATEI, Gh. *Finanțe publice*. Craiova: Universitaria, 1998, p. 28. ISBN 973-9271-43-X.

³⁵ CRĂCIUNEANU, V. *Asigurări și protecție socială*. București: Universitară, 2013, p. 28. ISBN 978-606-591-816-0.

³⁶ COSTAȘ, C.F. *Drept financiar*. Ediția a III-a (revăzută și adăugită). București: Universul Juridic, 2021, p. 21. ISBN 978-606-39-0792-0.

Autorul remarcă faptul că toate aceste definiții au în comun principiul contributivității și protecția oferită indivizilor împotriva riscurilor economice și sociale. De asemenea, fiecare definiție subliniază rolul esențial al statului în gestionarea fondurilor și distribuirea beneficiilor, precum și importanța solidarității sociale, fie între generații, fie între diferite categorii sociale.

Astfel, luând în considerare punctele-cheie prezentate, autorul a conceput o definiție potrivit căreia *asigurările sociale reprezintă un mecanism de solidaritate și protecție colectivă, prin care statul, pe baza contribuțiilor obligatorii ale cetățenilor activi, oferă sprijin financiar și servicii destinate compensării riscurilor legate de pierderea capacității de muncă, bătrânețe, boală sau accidente, asigurând stabilitatea și echitatea socială într-un context socio-economic dinamic și în continuă schimbare*. Această definiție se diferențiază de alte definiții din literatura de specialitate prin accentuarea dimensiunilor de solidaritate colectivă, echitate socială și adaptabilitate la un mediu socio-economic în schimbare. În loc să trateze sistemul de asigurări sociale doar ca un mecanism tehnic de compensare a riscurilor, definiția subliniază importanța rolului activ al statului și al cetățenilor în menținerea unui echilibru între protecția socială și sustenabilitatea economică.

În esență, asigurările sociale rămân un mecanism vital de protecție socială în România, având un rol esențial în reducerea inegalităților și protejarea populației împotriva riscurilor economice și sociale. Sustenabilitatea acestui sistem depinde de aplicarea corectă a principiilor contributivității și solidarității, de un management eficient al resurselor și de o reglementare adecvată din partea statului.

În subcapitolul 1.3 vom prezenta compararea sistemelor de asigurări sociale din țările regionale ale României, respectiv, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, țări care influențează și România prin politica externă, relații economice, coalitii de securitate și domenii culturale.

În concluzie, finanțele publice joacă un rol crucial în sistemul de asigurări sociale, având mai multe dimensiuni importante. În primul rând, ele sunt responsabile de colectarea fondurilor necesare pentru finanțarea programelor de asigurări sociale. În al doilea rând, finanțele publice asigură stabilitatea financiară a sistemului de asigurări sociale printr-o gestionare eficientă și prudentă a fondurilor colectate. În al treilea rând, finanțele publice sunt implicate în reglementarea și supravegherea sistemului de asigurări sociale.

1.2. Modele clasice și contemporane privind sistemele de asigurări sociale și influența finanțelor publice asupra acestora

Problema protecției împotriva riscurilor sociale a determinat necesitatea unui sistem de asigurări care să protejeze populația în astfel de circumstanțe. “Primele forme de protecție socială au

încă din secolul al XVIII-lea³⁷, odată cu revoluția industrială și dezvoltarea forțelor de producție. Înainte de aceasta, protecția socială era oferită prin asistență și acte de caritate ale bisericii. Transformările economice ale epocii moderne au impus guvernelor responsabilitatea de a găsi soluții sustenabile pentru finanțarea măsurilor de protecție socială.

“Conceptul de *protecție socială*”³⁸ cuprinde asigurările sociale, asistența socială, indemnizațiile și ajutoarele, precum și alte cheltuieli destinate acoperirii nevoilor membrilor societății în cazul unor evenimente pentru care aceștia nu dispun de sprijin financiar adecvat.

Multe țări cu tradiție au reunit sistemul de asigurări sociale și cel de asistență socială sub termenul generic de „securitate socială”³⁹. Aceasta evidențiază faptul că termenii *protecție socială* și *securitate socială* sunt considerați sinonimi și sunt adesea utilizați împreună pentru a sublinia similaritatea conceptelor.

„Securitatea socială este un drept al omului, precum și o necesitate socială și economică”⁴⁰.

Autorul a ales această definiție deoarece subliniază importanța securității sociale ca drept fundamental al omului și ca factor esențial pentru stabilitatea economică și socială. Perspectiva oferită de Organizația Internațională a Muncii (OIM) evidențiază obligația statului de a proteja cetățenii împotriva riscurilor economice și rolul crucial al asigurărilor sociale în menținerea echilibrului social, inclusiv în perioade de criză. De asemenea, abordarea OIM aduce o dimensiune globală, facilitând integrarea sistemului de asigurări sociale din România într-un cadru internațional, esențial pentru evaluarea rezilienței și sustenabilității sale în fața provocărilor economice și sociale.

Noțiunea de securitate socială nu este încă pe deplin definită, însă majoritatea abordărilor o corelează cu migrația, liberalizarea pieței muncii și libera circulație a persoanelor. De asemenea, securitatea socială este strâns legată de asigurarea veniturilor în cazul riscurilor la care sunt expuse persoanele sau familiile acestora. Aceasta reflectă percepția autorului asupra stării de siguranță în comunitatea de apartenență și implică un set de standarde sociale garantate prin sisteme instituționale și legale.

Securitatea socială este un concept vast, cu interpretări diferite, influențate de particularitățile istorice și nivelul de dezvoltare a fiecărei țări. Protecția socială se bazează pe două componente majore: asigurări sociale contributive și asistență socială necontributivă.

³⁷ CRĂCIUNEANU, V. *Asigurări și protecție socială*. București: Universitară, 2013, p. 26. ISBN 978-606-591-816-0.

³⁸ Ibidem, p.27.

³⁹ CARP, A. *Acumularea și distribuirea resurselor în sistemul asigurărilor sociale: studiu pe bază de modele*. București: Economică, 2012, p. 13. ISBN 978-973-709-627-2.

⁴⁰ International Labour Organization. *World Social Security Report 2010/11: Providing coverage in times of crisis and beyond*. Geneva: International Labour Organization. [citat 22 iulie 2023]. Disponibil: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_146566.pdf. ISBN 978-92-2-123269-2.

”Comparând sistemele de asigurări sociale din țările europene și din întreaga lume, am constatat că între acestea există diferențe. Cu toate acestea este posibilă identificarea a două tipuri de modele (sisteme): Bismarck și Beveridge”⁴¹.

Sistemul Bismarck, introdus în 1889 de Otto von Bismarck, era un model de asigurări sociale diferențiate, „bazat pe ajutor reciproc și asigurări sociale diferențiate pentru populație funcție de câștigurile salariale”⁴². Acesta funcționa ca un mecanism redistributiv și a inclus primul sistem de asigurări de sănătate.

„Caracteristicile acestui sistem sunt:

- asigurații erau salariații sau persoanele cu contracte de asigurare;
- finanțarea sistemului se baza pe contribuții, stabilite gradual după câștigurile salariale;
- contribuțiile erau calculate pe baza veniturilor salariale.

Sistemul propus de Beveridge cuprindea: asigurări sociale; servicii de sănătate generale; prestații pentru accidente de muncă; asistență familială și protecția persoanelor în caz de șomaj”⁴³.

Comparând modelele clasice și contemporane de asigurări sociale, se constată că finanțele publice joacă un rol esențial în susținerea acestor sisteme, influențând capacitatea de acoperire a riscurilor sociale majore, precum: bătrânețea, șomajul și invaliditatea. Diferențele dintre sistemele de tip Bismarck și Beveridge reflectă abordări distincte în gestionarea contribuțiilor și redistribuirea resurselor, subliniind legătura dintre nivelul de dezvoltare economică al unei țări și eficiența sistemului său de securitate socială.

Astăzi, orice analiză a unui sistem de securitate socială se raportează la aceste două tipuri de modele. Sistemele europene de securitate socială sunt finanțate prin contribuțiile salariaților, angajatorilor, persoanelor autoasigurate și prin alocări bugetare. Scopul acestora este de a acoperi majoritatea riscurilor cu care se confruntă oamenii: bătrânețe, șomaj, invaliditate, accidente de muncă, deces și incapacitate temporară de muncă.

Din cercetările științifice și examinarea statistică observăm că majoritatea țărilor alocă între 17% și 32% din PIB pentru sistemul de securitate socială. Acest fapt subliniază că nivelul de dezvoltare economică al unei țări joacă un rol esențial în susținerea și funcționarea sistemului de securitate socială.

Sistemele de asigurări sociale sunt influențate de o serie de factori interconectați care determină eficiența și durabilitatea acestora, în funcție de contextul național și internațional. Acești

⁴¹ CARP, A. *Acumularea și distribuirea resurselor în sistemul asigurărilor sociale: studiu pe bază de modele*. București: Economică, 2012, p. 36. ISBN 978-973-709-627-2.

⁴² Ibidem. p. 36.

⁴³ Ibidem, p. 37.

factori sunt ilustrați în Figura 1.3.

Figura 1.3. Factorii care influențează sistemul de asigurări sociale al unei țări [elaborată de autor]

Acești factori influențează în mod complex și interconectat funcționarea și sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale, impunând o adaptare constantă a politicilor și măsurilor implementate. Factorii menționați contribuie la dezvoltarea unui sistem robust, capabil să răspundă eficient provocărilor și să asigure protecția și bunăstarea cetățenilor pe termen lung.

Relația dintre economia unui stat și securitatea socială este bidirecțională, fiecare influențându-l pe celălalt. Astfel, este necesară o abordare integrată și flexibilă în gestionarea acestor sisteme pentru a menține sustenabilitatea și eficiența lor în fața provocărilor moderne.

“Sistemul de securitate socială, la rândul ei, influențează economia. Contribuțiile, beneficiile sistemului și rezervele constituite influențează veniturile disponibile, costul forței de muncă, productivitatea muncii, cererea de forță de muncă, distribuția veniturilor, consumul și economiile populației”⁴⁴.

În acest context, remarcăm o legătură directă între bugetul de stat și sistemul de securitate socială. Schemele de pensii ale funcționarilor publici influențează numărul contribuitorilor din schema generală de pensii, iar cheltuielile publice influențează subvențiile, nivelul taxelor și impozitelor, precum și baza de contribuție și împrumuturile publice.

Redistribuirea beneficiilor prin sistemul de securitate socială și nivelul rezervelor afectează alocările către asistența socială, protecția socială și alte sectoare publice, precum educația și sănătatea. De asemenea, nivelul beneficiilor influențează rata de activitate și structura forței de muncă.

⁴⁴ Ibidem, p.61.

Un alt factor important care influențează sistemul de securitate socială este gradul de urbanizare. Acesta afectează structura forței de muncă în funcție de activități și ocupații, generând niveluri diferențiate de venituri.

În opinia autorului, “între economie și securitate socială există o legătură bijectivă, în timp ce demografia este arhitectura de bază pe care se construiesc cele două asocieri. Proiecția, cercetarea și schimbarea sistemelor de securitate socială a necesitat efectuarea unor studii statistice care solicită pregătiri pluridisciplinare.

Statul bunăstării, în diferitele sale forme naționale, nu este perfect și trebuie modernizat pe măsură ce societatea evoluează. Modelul social european a contribuit semnificativ la creșterea economică prin integrarea persoanelor în vârstă și a șomerilor în viața economică, promovând, astfel, coeziunea socială și stabilitatea politică. De asemenea, a facilitat justiția socială prin redistribuirea bogăției, prevenind ca o mare parte din populație să trăiască sub pragul sărăciei. Sistemele fiscale și de bunăstare din Europa au salvat milioane de oameni de la o astfel de soartă.

O preocupare constantă a Uniunii Europene pentru politicile sociale a condus la elaborarea unui model social european (MSE)⁴⁵. Necesitatea acestui model a apărut din dezbaterile privind globalizarea economică și impactul acesteia asupra modelelor sociale și economice ale statelor membre, precum și din dorința de a clarifica un cadru comun la nivel european.

Statele de bunăstare din Europa împărtășesc anumite caracteristici generale, precum: susținerea socială, incluziunea socială și răspunderea politică, însă nu urmează un model social unic. Modelul social european s-a conturat prin alinierea între țările europene către un sistem care integrează principiile durabilității economice și competitivității globale, chiar dacă acest lucru poate contrazice abordările tradiționale ale bunăstării social-democratice.

Angajamentul fundamental al MSE este echitatea și incluziunea socială, asigurând, în același timp, menținerea competitivității economice și adaptarea la schimbările globale.

Analiza modelului social european relevă un cadru centrat pe protecția socială, justiție și coeziune în cadrul UE. Principalele aspecte includ protecția socială extinsă, dialogul social, drepturile muncii, incluziunea socială și educația. Obiectivele-cheie sunt: creșterea durabilă, crearea locurilor de muncă și solidaritatea socială, în timp ce provocările majore sunt îmbătrânirea populației, globalizarea și schimbările tehnologice. Inițiativele, precum Pilonul european al drepturilor sociale și Strategia Europa 2020 urmăresc să promoveze echitatea,

⁴⁵ ROMAN, A.M., SPÎNU, A. *Tranziția modelelor clasice și contemporane sociale centrate pe protecția socială*. În: Conferința Științifică Internațională “Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”, Secțiunea Economie, Culegere de lucrări, Volumul I, Ediția a 6-a, 01-02 decembrie 2023, Chișinău: Universitatea de Studii Europene din Moldova, p. 58. [citată 23 iulie 2024]. ISBN 978-9975-3611-0-1.

piețele muncii și protecția socială, combătând, în același timp, disparitățile economice și sociale.

În Europa există diverse modele sociale care reflectă un mozaic al diversității și complexității continentului, fiecare având puncte forte și slabe proprii. Acești factori sunt influențați de contextul istoric, economic, cultural și politic, specific fiecărei regiuni. Găsirea unui echilibru între aceste modele și provocările actuale, cum ar fi: globalizarea, îmbătrânirea populației și schimbările tehnologice, reprezintă o provocare comună pentru toate statele europene.

Unele state europene pun accentul pe diferite aspecte ale modelului social, ceea ce a condus la identificarea a patru modele sociale distincte, corespunzătoare diferitelor zone geografice: nordic, britanic, mediteranean și continental. Detalii suplimentare despre aceste modele sunt prezentate în Anexa 1.

Modelele sociale europene nu sunt doar reflexii ale contextelor istorice și economice, ci și răspunsuri la evoluțiile globale și la nevoile interne ale statelor membre. Ele demonstrează flexibilitatea și capacitatea de adaptare a statelor în fața schimbărilor tehnologice, demografice și economice. În ciuda diversității lor, aceste modele împărtășesc obiective comune, cum ar fi promovarea incluziunii sociale și asigurarea unei creșteri economice sustenabile, oferind, astfel, un cadru unitar pentru politicile sociale din Europa.

Modelele sociale europene oferă un exemplu de diversitate în cadrul unității europene, demonstrând că nu există o soluție unică pentru protecția socială. Fiecare model reflectă prioritățile și valorile societăților respective, adaptându-se continuu la noile provocări globale.

În plus, modelele sociale europene se confruntă cu provocări emergente, precum digitalizarea accelerată a economiilor, tranziția către economie verde și gestionarea migrației. Aceste tendințe globale impun statelor să inoveze în materie de politică socială, asigurând nu doar protecția cetățenilor vulnerabili, dar și integrarea acestora în noile realități economice și sociale. Capacitatea de a răspunde acestor provocări va determina nu doar viitorul competitivității economice europene, ci și coeziunea socială pe termen lung.

Deși diferite în structură și aplicare, modelele sociale europene împărtășesc un angajament comun față de echitate și incluziune socială, adaptându-se constant la provocările globalizării și schimbărilor demografice pentru a menține competitivitatea economică și coeziunea socială. Diversitatea abordărilor europene în gestionarea protecției sociale și politicilor muncii reflectă specificul național al fiecărei țări, fiind evidențiate în direcțiile comune prezentate în Tabelul 1.4.

Tabelul 1.4. Descrierea modelelor sociale europene și direcțiile comune ale acestora
[elaborat de autor în baza ⁴⁶]

Tipul modelului	Țări susținătoare	Caracterizarea modelului social european	Direcții comune
<i>Modelul nordic/scandinav</i>	Danemarca, Finlanda, Suedia, Norvegia și Olanda	<ul style="list-style-type: none"> - rolul acestuia este de a încuraja împuternicirea oamenilor și familiilor și a asociațiilor acestora, astfel încât să poată dezvolta potențialul de a-și schimba viața. Aceasta înseamnă că serviciile trebuie să furnizeze familiilor medii care să le sprijine să creeze noi conexiuni și să favorizeze schimbările, caracterizându-se printr-un nivel ridicat al cheltuielilor pentru protecția socială, un mecanism al prosperității universalizat și un demers fiscal vast pe piața muncii; - este o structură hibridă de piață autonomă, iar statul are control asupra economiei; - asigură rate ridicate ale ocupării pieței muncii; - risc scăzut de sărăcie; - combină eficiența și echitatea. 	<ul style="list-style-type: none"> - este esențial să se reformeze sistemele de pensii și asigurări de sănătate într-un mod care să asigure sustenabilitatea pe termen lung; - reducerea sărăciei și inegalităților prin politici active de incluziune socială; - în domeniul flexibilității pieței forței de muncă, combinând-o cu securitatea socială, să asigure o protecție adecvată lucrătorilor, urmărind, în același timp, să facă o economie mai adaptabilă; - îmbunătățirea accesibilității și eficienței prin digitalizarea serviciilor sociale și administrative; - politici care vizează depășirea provocărilor demografice care implică creșterea participării pe piața muncii și sprijinirea îngrijirii pe termen lung; - gestionarea fluxurilor de migrație, integrarea migraților pe piața muncii și în sistemele sociale.
<i>Modelul continental</i>	Austria, Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Republica Cehă, Ungaria, Polonia și Slovenia	<ul style="list-style-type: none"> - se bazează pe asigurările sociale și pe sistemele de pensii; - oferă fie echitate, fie eficiență; - sunt, de regulă, finanțate din contribuțiile angajatorilor și angajaților, în principiu, în părți egale; - are particularități ale unui sistem corporatist prin faptul că sistemul economic al unităților constitutive este orientat, limitat și controlat de stat. 	
<i>Modelul anglo-saxon</i>	Irlanda și Regatul Unit	<ul style="list-style-type: none"> - se caracterizează printr-o adaptabilitate crescută a pieței muncii; - oferă fie echitate, fie eficiență; - lipsa unui program de protejare a șomerilor și existența unei protecții sociale scăzute; - colectarea taxelor se efectuează la nivel centralizat, în mare parte către guvernul central. 	
<i>Modelul mediteranean</i>	Grecia, Italia, Portugalia și Spania	<ul style="list-style-type: none"> - deține reglementări aspre referitor la protecția locurilor de muncă; - structură relativ omogenă a salariilor, obținută prin negocieri colective; - se caracterizează printr-un grad redus de ocupare și risc ridicat de sărăcie; - nu oferă nici echitate, nici eficiență. 	

Diferențele dintre aceste categorii de țări nu se referă doar la nivelul de bunăstare socială, ci și la abordările alternative privind rolul statului în reglementare. Fiecare model social este susținut de un consens puternic în opinia publică națională, fiind adânc înrădăcinat în tradițiile culturale și

⁴⁶ SAPIR, A. *Globalisation and the Reforms of European Social Models*. Background document for the presentation at ECOFIN Informal Meeting, Manchester, 9 September 2005. Brussels: Bruegel. p. 5. [citată 23 iunie 2022]. Disponibil: <https://graspe.eu/SapirPaper.pdf>

planificarea vieții cetățenilor, care se opun schimbărilor majore ce ar putea afecta schemele de protecție socială existente.

În cadrul Uniunii Europene, considerăm că nu se preconizează o politică socială unitară, având în vedere diversitatea economico-socială a statelor membre. În schimb, accentul se pune pe monitorizarea și analiza politicilor sociale implementate, precum și pe cooperarea deschisă în fața provocărilor contemporane, cum ar fi: discriminarea pe piața muncii, îmbătrânirea populației, excluziunea socială și creșterea dependenței.

Codul european de securitate socială, revizuit periodic, reflectă diversitatea practicilor sociale, economice și politice ale statelor membre, lăsând la latitudinea fiecărui stat implementarea obiectivelor sale pe baza justiției sociale.

Finanțele publice joacă un rol central în modelele moderne de asigurări sociale, asigurând resurse pentru stabilitatea economică, echitatea socială și sustenabilitatea sistemelor de securitate socială. În cadrul modelului social european, finanțele publice sunt esențiale pentru garantarea finanțării adecvate, redistribuirea bogăției și sprijinirea coeziunii sociale, contribuind, astfel, la o creștere economică durabilă.

Sistemul de reglementare a asigurărilor sociale din România se bazează, în principal, pe finanțele publice. Aceasta înseamnă că resursele necesare pentru beneficiile sociale sunt furnizate, în mare parte, prin alocări bugetare, cu scopul de a gestiona distribuția și de a asigura sustenabilitatea sistemului pe termen lung.

În România, alături de Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, finanțele publice joacă un rol central în reglementarea asigurărilor sociale, sprijinind diverse componente ale acestui sistem. Acestea includ finanțarea asigurărilor sociale, elaborarea și implementarea legislației, organizarea și funcționarea instituțiilor responsabile de gestionarea fondurilor, monitorizarea și redistribuirea resurselor. Pe lângă sustenabilitatea bazată pe modele actuariale care susțin proiecțiile pe termen lung, acest sistem trebuie să asigure echilibrul financiar și să sprijine dezvoltarea politicilor sociale.

Autorul subliniază complexitatea și interdependența componentelor sistemului de asigurări sociale, subliniind rolul esențial al finanțelor publice în finanțare, legislație, gestionarea fondurilor și susținerea politicilor sociale.

Pe plan european, existența unor norme comune de reglementare a securității sociale nu este doar necesară, ci ajută și la adaptarea politicilor, asigurând menținerea standardelor sociale.

Sistemul de reglementare a asigurărilor sociale se referă la modul în care sunt gestionate fondurile și beneficiile asociate acestora, fiind esențial pentru protecția socială a populației. Acest sistem include câteva *aspecte-cheie* fundamentale, precum:

a) *Finanțarea*: Asigurările sociale sunt susținute prin contribuțiile angajaților, angajatorilor și, uneori, ale guvernului. Aceste contribuții pot varia ca procent din venituri sau sub formă de plăți fixe.

b) *Eligibilitatea*: Sistemul stabilește condițiile necesare pentru obținerea beneficiilor sociale, precum: pensii, asigurări de sănătate sau indemnizații de șomaj, pe baza unor factori, ca contribuțiile anterioare și vârsta.

c) *Administrarea*: Agențiile guvernamentale sau alte entități desemnate au responsabilitatea de a colecta contribuțiile, de a gestiona fondurile și de a distribui beneficiile sociale.

d) *Reglementarea*: Există un cadru legal clar, care asigură transparența și echitatea în funcționarea sistemului.

e) *Monitorizarea și evaluarea*: Este necesar să existe mecanisme de supraveghere pentru a evalua eficiența sistemului și utilizarea corectă a fondurilor.

Concluzionăm că finanțele publice joacă un rol central în finanțarea, gestionarea și supravegherea sistemelor de protecție socială, asigurând atât stabilitatea economică, cât și echitatea socială. În acest subcapitol, am evidențiat diversitatea modelelor sociale europene și nevoia unui model european modernizat, capabil să răspundă noilor provocări, precum îmbătrânirea populației și globalizarea. Este necesară adoptarea de politici și reforme structurale care să asigure viabilitatea acestor sisteme pe termen lung.

1.3. Aspecte comparative privind sistemele de asigurări sociale și modul de orientare a resurselor și cheltuielilor pentru protecția socială în România și alte state europene

“La momentul actual, România, la fel ca și alte state membre ale Uniunii Europene, continuă șirul de reforme ale tranziției și aderării, asociate, în ultimul timp, cu măsurile de ieșire din criză și de redresare a sistemului complex de securitate socială. Acestea se desfășoară în contextul provocărilor generate de creșterea speranței de viață, scăderea ratei natalității și nivelului ridicat al migrației, în special în rândul populației active. Măsurile de redresare economică s-ar putea asocia cu un sistem flexibil de participare sau cu o reducere a contribuțiilor sociale, asociată fie cu creșterea masei contribuabililor, fie cu restructurarea schemelor contribuției și dezvoltarea parteneriatului public-privat”⁴⁷.

Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria au fost selectate pentru comparație cu România datorită

⁴⁷ VALENTINA V. (coord.), TACHE, I., TUDOR, C., VOLINTIRU, C. *Analiza evoluțiilor politicilor sociale în UE în ultimii trei ani – pensii suplimentare/private și impactul îmbătrânirii populației*. STUDII DE STRATEGIE ȘI POLITICI – SPOS 2011. Studiul nr.4. Institutul European din România. 2011, p. 26. [citată 05 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/74683/1/689697236.pdf>

caracteristicilor și criteriilor comune. Aceste țări împărtășesc o istorie recentă similară, trecând prin tranziții de la comunism la democrație și economii de piață. Ele au aderat la Uniunea Europeană în perioade apropiate (Cehia, Polonia și Ungaria – în 2004, iar România și Bulgaria – în 2007), ceea ce a condus la implementarea unor reglementări economice comune. În plus, prezintă niveluri comparabile de dezvoltare economică, socială și demografică și se confruntă cu provocări similare, precum migrația forței de muncă. Aceste națiuni au aplicat politici economice și sociale similare, inclusiv măsuri de austeritate și investiții în infrastructură. Înțelegerea acestor aspecte comune este esențială pentru evaluarea progresului și provocărilor României în raport cu omologii săi regionali.

Sistemul de protecție socială din Cehia este bine structurat, oferind o gamă largă de prestații: de la pensii și asigurări de sănătate la ajutoare de șomaj și sprijin pentru familii. Cu toate acestea, se confruntă cu provocări legate de sustenabilitatea financiară și disparitățile de acces, dar continuă să asigure sprijin esențial pentru cetățeni.

„Sistemul de securitate socială din Republica Cehă constă din asigurări sociale obligatorii, ajutor social de stat și asistență socială. Acest program cuprinde o multitudine de beneficii, cum sunt: ajutoarele de șomaj sunt disponibile pentru cei care au lucrat timp de 12 luni în ultimii trei ani; prestațiile de familie și de maternitate, ce includ: alocația pentru copii, alocația parentală și concediul de maternitate; pensiile se acordă pentru cei care îndeplinesc perioada de asigurare necesară; pensii de invaliditate ce sunt disponibile pentru cei cu handicap; asigurarea de sănătate care acoperă prestații de boală și ajutor financiar pentru maternitate”⁴⁸.

Evoluția sistemului de protecție socială în Cehoslovacia, și ulterior în Republica Cehă, a fost influențată de contribuțiile unor economiști, politicieni și cercetători importanți, ca: Martin Potůček, František Tymeš, Vladimír Špidla, Jiří Horecký și Jaroslav Vostatek. Aceștia au jucat un rol esențial atât în dezvoltarea teoretică, cât și în implementarea practică a sistemelor de asigurări sociale, ajustându-le în funcție de nevoile societății.

Martin Potůček este unul dintre cei mai remarcabili autori cehi care a aprofundat subiectul asigurărilor sociale. El a câștigat recunoaștere pentru impactul său substanțial asupra dezvoltării politicilor publice și în Republica Cehă. Martin Potůček a fost autorul unui număr mare de publicații care examinează și elaborează, în mod critic, sistemul de protecție socială din Republica Cehă. Cartea *Public Policy in the Czech Republic* oferă o examinare completă a politicilor

⁴⁸ Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Republica Cehă*. [citat 05 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociale/SSLM/Cehia.pdf

publice⁴⁹ din Republica Cehă, care include sistemul de protecție socială și care se referă la dezvoltarea, structura și dificultățile care au stat în calea sistemelor de securitate socială.

„Asigurările sociale poloneze sunt concepute pentru a oferi protecție socială și economică oamenilor. Îi ajută să se protejeze de riscuri, inclusiv de: boală, accident, șomaj și bătrânețe”⁵⁰. Sistemul se află în administrarea instituțiilor guvernamentale și este finanțat prin contribuțiile angajatorilor și angajaților.

Un cercetător important din Polonia este Tomasz Inglot, cunoscut pentru lucrările sale în domeniul politicilor sociale și al sistemelor de asigurări sociale din Polonia și alte țări din Europa Centrală și de Est. În cartea sa, *Welfare States in East Central Europe, 1919-2004*, cercetătorul oferă o analiză detaliată a “dezvoltării statelor de bunăstare în Europa Centrală și de Est”⁵¹, incluzând o examinare cuprinzătoare și a sistemului de asigurări sociale din Polonia.

Sistemul de asigurări sociale este bine reglementat și oferă protecție socială largă pentru persoanele care trăiesc în Polonia. Schimbările aduse vârstei de pensionare și modificarea cotelor contribuțiilor se numără printre reformele pe care Polonia le-a implementat pentru a spori sustenabilitatea financiară și eficacitatea sistemului de asigurări sociale.

„În Ungaria, asigurările sociale sunt create cu scopul de a oferi oamenilor protecție socială și economică, acoperind diferite riscuri, cum ar fi: boală, accident, șomaj și bătrânețe”⁵². Sistemul este administrat de organizații publice și finanțat din contribuțiile venite de la angajatori și angajați, fiecare cu contribuții specifice pentru propria asigurare.

Ungaria a beneficiat, în mod substanțial, de sectorul asigurărilor sociale de pe urma muncii remarcabile a cercetătorilor care au avut cea mai bună analiză a sistemului, fără a uita sistemul de protecție socială și politicile publice. Printre figuri notabile se numără: Zsuzsa Ferge, István Juhász, László Andor, Julianna Kiss, Gábor Galasi, Ágota Scharle și László Hubby.

Cel mai important autor maghiar care a scris despre domeniul asigurărilor sociale este considerat István György Tóth. El este un cercetător proeminent și care a avut o contribuție semnificativă la înțelegerea și dezvoltarea sistemelor de protecție socială din Ungaria și Europa

⁴⁹ POTŮČEK, M. *Public policy in the Czech Republic: historical development and its current state*, Edited by Arnost Veselý, Martin Nekola, and Eva M. Hejzlarová (eds). În: *Policy Analysis in the Czech Republic*. Bristol: Policy Press, 2016. [citată 18 iulie 2024]. Disponibil: <https://doi.org/10.1332/policypress/9781447318149.003.0002>

⁵⁰ Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Polonia*. [citată 05 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Polonia.pdf

⁵¹ TOMASZ I. *Welfare States in East Central Europe, 1919-2004*. În: *Sociologický Časopis/Czech Sociological Review*, vol. 45, no. 6, review by TIM GOEDEMÉ. Published by: Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, 2009, p. 1316–1318. JSTOR. [citată 13 iulie 2024]. Disponibil: <http://www.jstor.org/stable/41132815>

⁵² Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Ungaria*. [citată 05 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Ungaria1.pdf

Centrală și de Est. În raportul periodic *The Hungarian Social Report*⁵³, el analizează diferitele aspecte ale vieții sociale și economice din Ungaria, inclusiv evoluția sistemelor de securitate socială și impactul acestora asupra populației.

Sistemul asigurărilor sociale din Ungaria este bine structurat și reglementat și asigură o protecție socială extinsă pentru cetățenii și rezidenții din Ungaria, contribuind la stabilitatea economică și socială a țării.

„Asigurările sociale din Bulgaria sunt concepute pentru a oferi protecție împotriva riscurilor sociale și economice, cetățenilor și rezidenților, în caz de boală sau accident, precum și în cazuri de șomaj și bătrânețe”⁵⁴.

Bulgaria este una dintre multe țări în care dezvoltarea și reforma sistemului de securitate socială au fost afectate de diferiți cercetători, factori de decizie și scriitori.

Una dintre publicațiile demne de remarcat despre securitatea socială în Bulgaria este *Social Security in the Balkans – Volume 1*⁵⁵ (*Securitatea socială în Balcani – Volumul 1*). Aceasta a fost scrisă de Dorota Domalewska și Irina Mindova Docheva, în care o parte esențială a acestei cărți este intitulată *The Pension System in Bulgaria: The Complexity of Socioeconomic Development towards Sustainable Social Security (Sistemul de Pensii din Bulgaria: Complexitatea Dezvoltării Socioeconomice către o Securitate Socială Durabilă)*.

Sistemele de asigurări sociale din România, Polonia și Ungaria sunt bine dezvoltate, dar necesită în continuare reforme pentru a asigura durabilitatea și eficiența pe termen lung. În schimb, Bulgaria se confruntă cu provocări mai mari în ceea ce privește finanțarea și accesibilitatea pentru beneficiari.

România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria se confruntă cu probleme similare, de exemplu: îmbătrânirea populației și necesitatea menținerii sustenabilității financiare a sistemelor de pensii, ajustându-se, în același timp, la schimbările economice și demografice.

În ultimii trei ani, aceste țări au înregistrat progrese semnificative în digitalizarea și modernizarea serviciilor de asigurări sociale, reformele sistemului de pensii, măsurile de combatere a sărăciei și sprijinirea grupurilor vulnerabile. De asemenea, măsurile legate de securitatea socială în contextul pandemiei COVID-19, reformele în domeniul sănătății,

⁵³ ISTVÁN GYÖRGY TÓTH. *The Hungarian Social Report*. Social reporting in Europe. Villa Vigoni Conference, March 16-18, 2008. [citată 13 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.tarki.hu/sites/default/files/villavigoni/Toth.pdf> și <https://tarki.hu/eng/toth-istvan-gyorgy>

⁵⁴ Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Bulgaria*. [citată 5 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Bulgaria.pdf

⁵⁵ DOMALEWSKA, D., MINDOVA DOCHEVA, I. „*Social Security in the Balkans – Volume 1. An Overview of Social Policy in Croatia, Albania, Bosnia and Herzegovina, Greece, Romania and Bulgaria*”. Leiden; Boston: Brill, 2021, Series: Studies in critical social sciences, 169-190; volume 192. [citată 13 iulie 2024]. Disponibil: <https://brill.com/display/title/21945>

îmbunătățirea administrației publice și transparentizarea proceselor, precum și măsurile de sprijin pentru familie și ocuparea forței de muncă au contribuit la consolidarea acestor sisteme.

Beneficiile financiare ale utilizării acestor instrumente moderne au prevenit blocajele financiare și au contribuit la rectificarea neregulilor în fluxurile monetare, crescând, astfel, eficiența utilizării resurselor financiare.

Autorul subliniază necesitatea urgentă a unor reforme structurale și a unei coordonări eficiente între politicile economice, sociale și fiscale, pentru a asigura sustenabilitatea și echitatea sistemelor de asigurări sociale în fața schimbărilor demografice și economice. Adaptarea acestor sisteme la realitățile moderne, precum îmbătrânirea populației și fluctuațiile economice, și integrarea tehnologiilor pentru eficientizarea administrativă contribuie la protejarea stabilității financiare a statului și la menținerea coeziunii sociale pe termen lung.

Autorul analizează, de asemenea, alocarea resurselor și cheltuielilor pentru protecția socială în bugetul public al României, comparativ cu alte țări din regiune, ca: Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria. Veniturile și cheltuielile, reflectate în bugetul public, formează cheltuielile publice totale, care, după stabilizarea și eliminarea transferurilor între bugete, vor indica echilibrul sau dezechilibrul financiar public în intervalul de timp respectiv.

Legea bugetului de stat a României⁵⁶ acordă prioritate investițiilor și dezvoltării economice, alocând, totodată, resurse pentru protecția socială și alte nevoi indispensabile ale statului. Legea detaliază veniturile și cheltuielile pentru anul fiscal, reflectând sumele colectate din diverse surse pentru finanțarea operațiunilor statului și furnizarea de servicii publice. Veniturile includ toate resursele financiare disponibile, iar cheltuielile acoperă toate sumele necesare pentru finanțarea activităților și serviciilor publice.

Protecția socială este o componentă integrată a finanțelor publice din România, menită să asigure un standard minim de bunăstare și să reducă disparitățile sociale.

Totodată, menționăm că au fost introduse mai multe măsuri și au fost puse în aplicare reforme structurale, cum ar fi: „modificări ale vârstei de pensie și modificarea sistemului de contribuții”⁵⁷, dar și acțiuni de încurajare a economisirii în sistemele private de pensii.

Optimizarea resurselor și creșterea eficienței se numără printre politicile implementate de Guvernul României pentru a asigura eficiența costurilor în programele de protecție socială.

⁵⁶ *Legea României Nr. 421 din 28 decembrie 2023 a bugetului de stat pe anul 2024*. În: Monitorul Oficial al României nr. 1187 din 29 decembrie 2023, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/277806>

⁵⁷ *Legea României Nr. 296 din 26 octombrie 2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare pentru asigurarea sustenabilității financiare a României pe termen lung*. În: Monitorul Oficial al României nr. 977 din 27 octombrie 2023, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/275745>

Cheltuielile cu protecția socială din România vizează diferite programe⁵⁸ și servicii de îngrijire a persoanelor aflate în nevoie, care constau în: pensii, beneficii sociale, dar și întreținere pentru copii și alte forme de asistență.

Bugetul protecției sociale este finanțat, în principal, din contribuții de asigurări sociale care sunt plătite atât de angajatori, cât și de salariați, pe lângă resursele generale ale bugetului de stat.

Cheltuielile pentru protecția socială acoperă o gamă largă de programe și beneficii menite să sprijine bunăstarea cetățenilor și să îi protejeze de riscurile economice și sociale. Aceste cheltuieli sunt esențiale pentru a asigura stabilitatea socială și economică, oferind sprijin celor aflați în dificultate și promovând integrarea socială. Principalele categorii de cheltuieli sunt:

- a) pensiile (pensii de bătrânețe, pensii de invaliditate și pensii de urmaș);
- b) ajutoare de șomaj (indemnizații de șomaj și programe de reintegrare pe piața muncii);
- c) indemnizații și alocații pentru familie și copii (alocații pentru copii, indemnizații pentru creșterea copilului, ajutoare pentru maternitate/paternitate);
- d) asistență socială pentru grupuri vulnerabile (ajutoare pentru încălzire, asistență pentru persoane cu dizabilități, ajutoare sociale pentru persoanele defavorizate);
- e) asigurări de sănătate (acoperirea costurilor medicale și servicii de prevenire);
- f) alte forme de protecție socială (beneficii pentru locuințe, ajutoare pentru educației și asistență pentru refugiați și imigranți).

În viziunea autorului, este esențial să realizăm o analiză calitativă a structurii veniturilor și cheltuielilor pentru protecția socială în România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, pentru a identifica factorii care influențează aceste resurse și a stabili criterii relevante de caracterizare. Aceste țări au bugete publice similare, iar analiza va permite evaluarea nivelului de management al resurselor destinate protecției sociale în fiecare stat dintr-o perspectivă comparativă.

Protecția socială în România și în statele vecine este influențată semnificativ de factori economici, demografici și politici. Principalele surse de finanțare includ: bugetul de stat, contribuțiile la asigurările sociale și fondurile europene. Cheltuielile sunt direcționate, în principal, către pensii, ajutoare de șomaj, sprijin pentru familie și copii, precum și asistență socială pentru grupurile vulnerabile.

Economia are multiple și complexe efecte asupra asigurării protecției sociale în România și în celelalte state analizate. Acești factori influențează semnificativ stabilirea pachetelor de resurse pentru finanțarea sistemelor de protecție socială și mecanismele de alocare. Printre acești factori

⁵⁸ Guvernul României. *Planul Național de Redresare și Reziliență al României. Componenta 8 – Reforma fiscală și reforma sistemului de pensii, Componenta 13 – Reforme sociale*, aprobat de Consiliul Uniunii Europene, Partea II, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, 2021. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://mfe.gov.ro/pnrr/>

se numără: PIB-ul global, rata de creștere economică, schimbările structurale în ocuparea forței de muncă, nivelurile de șomaj și dezechilibrele regionale în dezvoltare economică, precum și indicatorii economiei informale.

În Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, demografia are un impact major asupra protecției sociale. Factorii demografici, ca: îmbătrânirea populației, natalitatea, migrația și speranța de viață, influențează atât cererea, cât și oferta de servicii sociale, precum și resursele financiare necesare pentru susținerea diferitelor categorii de populație.

Factorii politici joacă un rol semnificativ în asigurarea protecției sociale în România și în statele vecine analizate. Mecanismele de finanțare determină modul în care resursele sunt distribuite și gestionate pentru finanțarea componentelor protecției sociale. Printre factorii politici critici, care influențează aceste sisteme, se numără: stabilitatea politică, calitatea guvernării, orientările ideologice ale guvernelor, politicile fiscale și bugetare, precum și nivelurile de corupție și eficacitatea administrativă. Echilibrul acestor factori este esențial pentru un sistem de protecție socială eficient și sustenabil pe termen lung.

Sistemele de securitate socială din țările analizate prezintă atât asemănări, cât și diferențe semnificative, influențate de contextul național specific fiecărei țări. Acești factori politici, economici și demografici determină provocările și oportunitățile unice pe care fiecare stat trebuie să le gestioneze pentru dezvoltarea sistemelor de protecție socială.

Convergența și ajustarea sistemelor de asigurări sociale în funcție de acești factori pot contribui la crearea unui sistem durabil, capabil să răspundă eficient nevoilor de protecție socială ale populației.

În acest context, continuarea reformelor structurale și ajustările politicilor sociale devin esențiale. Aceste reforme trebuie să abordeze provocări, precum: creșterea populației, sustenabilitatea pensiilor și gestionarea prudentă a resurselor financiare. Integrarea tehnologiilor digitale poate spori transparența serviciilor sociale, facilitând, astfel, integrarea socială și reducând disparitățile economice și sociale.

„Surse importante pentru pensii se pot obține prin aplicarea unor măsuri de sporire a eficienței utilizării fondurilor”⁵⁹.

Pentru a contura imaginea financiară a protecției sociale în România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, în continuare realizăm o analiză sintetică a principalelor componente ale asigurărilor sociale, ca: pensiile, asigurările de sănătate, șomajul și alte beneficii sociale. În Tabelul 1.5 evidențiem sursele principale de venit, tipurile de cheltuieli, problemele și recomandările specifice fiecărei țări.

⁵⁹ ROMAN, A.M. *Limitele cadrului fiscal în domeniul finanțelor publice și al asigurărilor sociale*. Revista Tribuna Economică, nr.13, 2020, Anul XXVIII/ Nr. 1563, p. 58. București, România. ISSN 1018-0451.

Tabelul 1.5. Comparația criteriilor de caracterizare a sistemelor de asigurări sociale din România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria în anul 2023

[elaborat de autor]

Criteriai/Țară	România	Cehia	Polonia	Ungaria	Bulgaria
Surse de venit					
Bugetul de stat	Da	Da	Da	Da	Da
Contribuții de asigurări sociale	Da	Da	Da	Da	Da
Fonduri europene	Da	Da	Da	Da	Da
Structura cheltuielilor					
Pensii	Da	Da	Da	Da	Da
Asigurări de sănătate	Da	Da	Da	Da	Da
Ajutoare de șomaj	Da	Da	Da	Da	Da
Alte beneficii sociale	Da	Da	Da	Da	Da
Sustenabilitatea financiară	Subvenționare funcțională, se impun noi reforme		Subvenționare funcțională, se impune aplicarea reformelor actuale	Subvenționare funcțională, se impun noi reforme	
Impactul social	Diminuarea sărăciei și integrarea socială				
Provocări	Îmbătrânirea populației, sustenabilitatea pensiilor, finanțări ineficiente, dificultăți în colectarea veniturilor din taxe și contribuții sociale, necesită reforme continue				
Recomandări	Creșterea subvenționării, modificări organizatorice, consolidarea integrării sociale, transparență, digitalizarea serviciilor				

Informația expusă în Tabelul 1.5 evidențiază punctele comune și diferențele dintre sistemele de asigurări sociale din România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, subliniind similitudinile în sursele de finanțare și structura cheltuielilor. Deși există variații în sustenabilitatea financiară, Polonia este mai avansată în implementarea reformelor, în timp ce celelalte țări necesită noi măsuri. Toate statele împărtășesc un impact social similar, punând accent pe reducerea sărăciei și incluziunea socială, dar se confruntă cu provocări comune, precum: îmbătrânirea populației și dificultăți în colectarea veniturilor. Recomandările indică necesitatea unor subvenții suplimentare, reorganizare și digitalizarea serviciilor.

Pentru a contrasta sistemele de asigurări sociale ale celor cinci țări, comparăm produsul intern brut pe cap de locuitor și structura bugetului public, prezentate în Anexa 2.

Autorul concluzionează că, în 2023, existau variații semnificative în performanța și structura sistemelor de asigurări sociale din România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, reflectate în diferențele de PIB pe cap de locuitor și în alocările bugetare pentru sănătate și securitate socială. Cehia și Polonia se remarcă prin resurse și beneficii extinse, în timp ce România și Ungaria dispun de resurse moderate, iar Bulgaria, cu cel mai scăzut PIB pe cap de locuitor, alocă resurse limitate,

oferind beneficii reduse.

Principalele provocări includ: asigurarea sustenabilității pe termen lung a sistemului de pensii, gestionarea eficientă a resurselor și combaterea sărăciei și excluziunii sociale. În toate aceste state, modernizarea infrastructurii administrative, prin digitalizare și transparență, devine crucială pentru a face față provocărilor demografice și pentru a sprijini incluziunea socială și stabilitatea economică.

Concluzionăm că, deși există similitudini în sursele de finanțare și structura cheltuielilor între aceste țări, diferențele economice, demografice și politice determină variații semnificative. Provocările comune, de exemplu, îmbătrânirea populației și necesitatea reformelor continue, subliniază importanța creșterii subvențiilor, reorganizării sistemelor și digitalizării serviciilor pentru a asigura sustenabilitatea și eficiența protecției sociale.

1.4. Concluzii la capitolul 1

În cadrul capitolului 1 au fost utilizate diverse metode de cercetare pentru a explora conceptul și rolul finanțelor publice în reglarea sistemelor de asigurări sociale, și anume:

a) *Analiza teoretică*, cu ajutorul căreia autorul examinează conceptul de finanțe publice prin studierea definițiilor și teoriilor prezentate de diverși autori și surse bibliografice, permițând identificarea celor mai relevante componente ale acestora, cum ar fi: mecanismele de transfer și instrumentele de stabilizare economică.

b) *Compararea teoriilor*, cu ajutorul căreia a fost efectuată o analiză comparativă între teoria clasică și cea modernă a finanțelor publice, accentuând diferențele esențiale legate de perioada, rolul și execuția bugetară între cele două abordări.

c) *Abordarea interdisciplinară*, care a permis autorului să integreze perspective economice și sociale pentru a clarifica modul în care relațiile financiare și economice din cadrul producției și distribuției veniturilor sociale sunt influențate de intervenția statului, contribuind, astfel, la bunăstarea socială și justiția economică.

d) *Analiza funcțională*, care a permis autorului să se concentreze pe studierea funcțiilor finanțelor publice, în special funcția de distribuție și funcția de control, evaluând capacitatea acestora de a asigura stabilitatea economică și justiția socială.

e) *Studiul comparativ*, în baza căruia autorul a reușit să compare sistemele de securitate socială din diverse țări (precum: Cehia, Polonia, Ungaria, Bulgaria), evidențiind similitudinile și diferențele în politicile de protecție socială și impactul acestora asupra populației.

f) *Analiza istorică*, care a făcut posibilă explorarea evoluției sistemelor de protecție socială, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea până în prezent, cu scopul de a înțelege logica și transformările

acestor structuri în timp.

g) *Revizuirea literaturii*, care a permis autorului să reunească și să analizeze contribuțiile mai multor autori pentru a construi o bază teoretică solidă, esențială pentru înțelegerea conceptelor de finanțe publice și asigurări sociale.

h) *Studiul de caz comparativ*, care a permis autorului să compare sistemele de asigurări sociale din România și alte țări (ca: Cehia, Polonia, Ungaria, Bulgaria), subliniind influențele politicilor externe și impactul relațiilor economice asupra sistemului românesc de protecție socială.

Folosind aceste metode de cercetare, a fost obținută o imagine amplă și detaliată asupra modului în care finanțele publice influențează sistemele de securitate socială, identificând soluții pentru îmbunătățirea durabilității și eficienței acestora.

Această cercetare aduce o contribuție inovativă prin integrarea tehnologiilor digitale în administrarea sistemelor de asigurări sociale și propuneri legislative bazate pe analiza empirică.

În urma studiului teoretic și a analizei privind importanța finanțelor publice în gestionarea și reglementarea asigurărilor sociale, precum și impactul lor asupra stabilității economice și sociale, autorul a desprins din capitolul 1 următoarele *concluzii*:

1. Finanțele publice sunt esențiale pentru funcționarea eficientă a statului, jucând un rol vital în echilibrarea sferelor economice și sociale. Ele nu doar colectează și redistribuie veniturile, dar susțin și o economie stabilă și echitabilă, contribuind la reducerea disparităților sociale. În contextul securității sociale, finanțele publice asigură resursele necesare pentru protejarea cetățenilor împotriva riscurilor economice și sociale, consolidând stabilitatea și funcționarea optimă a instituțiilor publice.

2. Într-o lume interconectată, finanțele publice trebuie să fie flexibile și adaptabile pentru a răspunde provocărilor globalizării, cum ar fi: îmbătrânirea populației și dinamica pieței globale. Ajustarea continuă a politicilor fiscale și implementarea reformelor structurale sunt necesare pentru menținerea competitivității economiei naționale și asigurarea sustenabilității pe termen lung. Țările, ca: România, Cehia, Polonia, Ungaria și Bulgaria, implementează astfel de schimbări structurale pentru a sprijini eficient programele de protecție socială.

3. Politicile financiare ale unui stat trebuie să fie proactiv ajustate pentru a asigura reziliența economică și socială într-un mediu caracterizat de instabilitate și crize recurente. Aceste politici trebuie să includă măsuri care combat sărăcia, sprijină grupurile vulnerabile și consolidează stabilitatea fiscală. Factorii de decizie la nivel înalt trebuie să se asigure că strategiile dezvoltate pot preveni sau atenua impactul crizelor economice și de sănătate, contribuind la menținerea unui echilibru socio-economic robust.

4. Sistemele de asigurări sociale sunt fundamentale pentru protejarea cetățenilor împotriva

riscurilor economice și sociale, cum ar fi: șomajul, boala sau bătrânețea. Aceste sisteme nu doar asigură un nivel de trai decent, dar și contribuie la reducerea sărăciei și inegalităților, menținând coeziunea socială. Pe măsură ce Europa se confruntă cu provocări demografice și economice, reformele pentru durabilitatea acestor sisteme sunt cruciale pentru asigurarea stabilității și solidarității în societate.

5. Modelele clasice de securitate socială, precum cele dezvoltate de Bismarck și Beveridge, rămân relevante în contextul modern, oferind cadre teoretice solide pentru construirea și adaptarea sistemelor de protecție socială. Aceste modele oferă soluții testate pentru nevoile de protecție socială, dar necesită ajustări pentru a face față noilor provocări economice și demografice, menținând, astfel, relevanța lor în diverse contexte naționale.

6. Între bugetul de stat și sistemul de securitate socială există o interdependență strânsă, cheltuielile publice influențând direct sustenabilitatea și eficacitatea sistemelor de protecție socială.

Provocările actuale cu care se confruntă sistemul de protecție socială din România sunt deosebit de importante în contextul socio-economic prezent. Îmbătrânirea populației, schimbările pe piața muncii și inegalitățile economice între diferite regiuni subliniază presiunea asupra sustenabilității sistemului. În plus, pandemia COVID-19 a evidențiat vulnerabilitățile structurale ale sistemului de protecție socială, arătând nevoia urgentă de reforme și ajustări pentru a asigura protecția celor mai vulnerabili cetățeni. Aceste provocări economice și sociale fac din reforma sistemului de asigurări sociale o necesitate stringentă pentru România, având în vedere creșterea cerințelor și resurselor limitate disponibile.

2. ANALIZA FORMELOR ȘI METODELOR DE INFLUENȚĂ A FINANTELOR PUBLICHE ASUPRA REGLĂRII ASIGURĂRILOR SOCIALE

2.1. Analiza sistemului financiar al asigurărilor sociale și al mecanismului de redistribuire a resurselor în România și Republica Moldova

Sistemele financiare ale asigurărilor sociale reprezintă mecanisme care asigură protecție financiară împotriva riscurilor sociale, precum: șomajul, bolile, pensiile și alte evenimente neprevăzute, care ar putea afecta capacitatea unei persoane de a-și câștiga existența. Ele au un rol decisiv în asigurarea securității financiare a populației și a stabilității economice a unei țări.

Evoluția sistemului financiar al asigurărilor sociale în România și Republica Moldova s-a desfășurat într-un context complex, marcat de schimbări economice și sociale semnificative. În România, sistemul financiar al asigurărilor sociale a trecut printr-o serie de reforme pentru a face față provocărilor generate de tranziția la economia de piață și de modificările demografice.

În ceea ce privește Republica Moldova, evoluția sistemului financiar al asigurărilor sociale a fost influențată de tranziția la economie de piață și de instabilitatea economică. Structura sistemului financiar al asigurărilor sociale este determinată de contribuții, beneficii și rezerve, care sunt gestionate în conformitate cu legislația în vigoare și în linie cu obiectivele stabilite de autoritățile competente.

Mecanismele de redistribuire a resurselor în sistemele de asigurări sociale reprezintă modalitățile prin care fondurile colectate sunt realocate pentru a acoperi nevoile celor care se confruntă cu diverse situații de vulnerabilitate sau dificultate financiară. Aceste mecanisme includ transferurile de la cei activi la cei inactivi, dar și la categoriile defavorizate, spre exemplu, persoanele cu dizabilități sau familiile cu venituri reduse. Aceste mecanisme au ca scop garantarea unei protecții sociale și economice mai echitabile și sustenabile.

Principiile și instrumentele de redistribuire în cadrul sistemelor de asigurări sociale includ următoarele: solidaritatea, echitatea și sustenabilitatea financiară. Solidaritatea reprezintă principiul fundamental ce stă la baza redistribuirii, în care cei cu resurse financiare mai mari contribuie mai mult pentru a sprijini pe cei care se confruntă cu dificultăți. Echitatea presupune ca beneficiile să fie acordate conform nevoilor reale, iar sustenabilitatea financiară se referă la abilitatea sistemului de a menține aceste mecanisme de redistribuire pe termen lung, fără a afecta echilibrul financiar. Printre instrumentele de redistribuire se numără: pensiile, alocațiile și indemnizațiile acordate celor defavorizați și diversele forme de asistență socială, destinate categoriilor vulnerabile.

Sustenabilitatea financiară a sistemelor de asigurări sociale depinde de mai mulți factori, printre care se numără: nivelul de ocupare a forței de muncă, rata șomajului, evoluția economiei, nivelul salariilor, migrația forței de muncă, fluctuațiile demografice, nivelul contribuțiilor sociale, cheltuielile

cu pensiile și beneficiile acordate. De asemenea, factorii, ca: creșterea longevității, incidența bolilor cronice și impactul evenimentelor majore, de exemplu, pandemiile, pot influența semnificativ viabilitatea financiară a sistemelor de asigurări sociale.

Sistemul public de asigurări sociale din România este coordonat de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, care supraveghează implementarea strategiilor guvernamentale în domeniul muncii și protecției sociale, prin intermediul instituțiilor subordonate, precum Inspekția Muncii și Casa Națională de Pensii Publice. Un sistem similar al asigurărilor sociale de stat îl regăsim și în Republica Moldova fiind gestionat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care supervizează aplicarea politicilor guvernamentale prin intermediul instituțiilor subordonate, de exemplu, Casa Națională de Asigurări Sociale, responsabilă pentru administrarea fondurilor și acordarea beneficiilor sociale, inclusiv pensii, indemnizații și șomaj.

Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS) din România este aplicat de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale (MMSS), prin Casa Națională de Pensii Publice (CNPP) și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), iar în Republica Moldova este pus în aplicare de Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS), prin Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS) și Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM).

România și Republica Moldova susțin sistemul financiar bazat pe asigurări sociale. Aceasta se realizează prin colectarea contribuțiilor de la angajatori și asigurați, apoi redistribuirea beneficiilor către beneficiari.

Finanțarea de la bugetul statului a prestațiilor necontributive vine în ajutorarea unor cetățeni în dificultate sau aflați în situații de risc fără ca aceste indemnizații sociale să fie ca urmare a unor asigurări sau contribuții sociale ale acestora. Printre prestațiile necontributive, care sunt finanțate de la bugetul statului, enumerăm: ajutorul social pentru persoanele cu venituri reduse, alocația pentru susținerea familiei, indemnizația pentru persoanele cu dizabilități, ajutorul de urgență, venitul minim garantat, indemnizațiile pentru mame și subvențiile pentru încălzire.

De asemenea, remarcăm că cea mai mare problemă a funcționării și continuității sistemelor de securitate socială este *finanțarea*, aceasta urmărind anumite reguli de finanțare ce sunt prezentate în Anexa 3.

„*Finanțarea* constă în plata unei contribuții globale în funcție de venituri pe parcursul perioadei de asigurare. Plata contribuțiilor se face pe parcurs, iar beneficiile sunt rezultatele finale obținute”⁶⁰.

Asigurarea socială este finanțată prin contribuții și se bazează pe principiul asigurării.

⁶⁰ MICU, A. *Managementul serviciilor publice*. Galați, România: Fundația “Dunărea de Jos”, 2004, p. 84. ISBN 973-627-129-3.

„În România, cuantumul fondurilor de asigurări sociale de stat depinde de mărimea veniturilor realizate de personalul încadrat în muncă, deoarece agenții economici și instituțiile publice plătesc contribuțiile pentru asigurările sociale în funcție de aceste venituri”⁶¹.

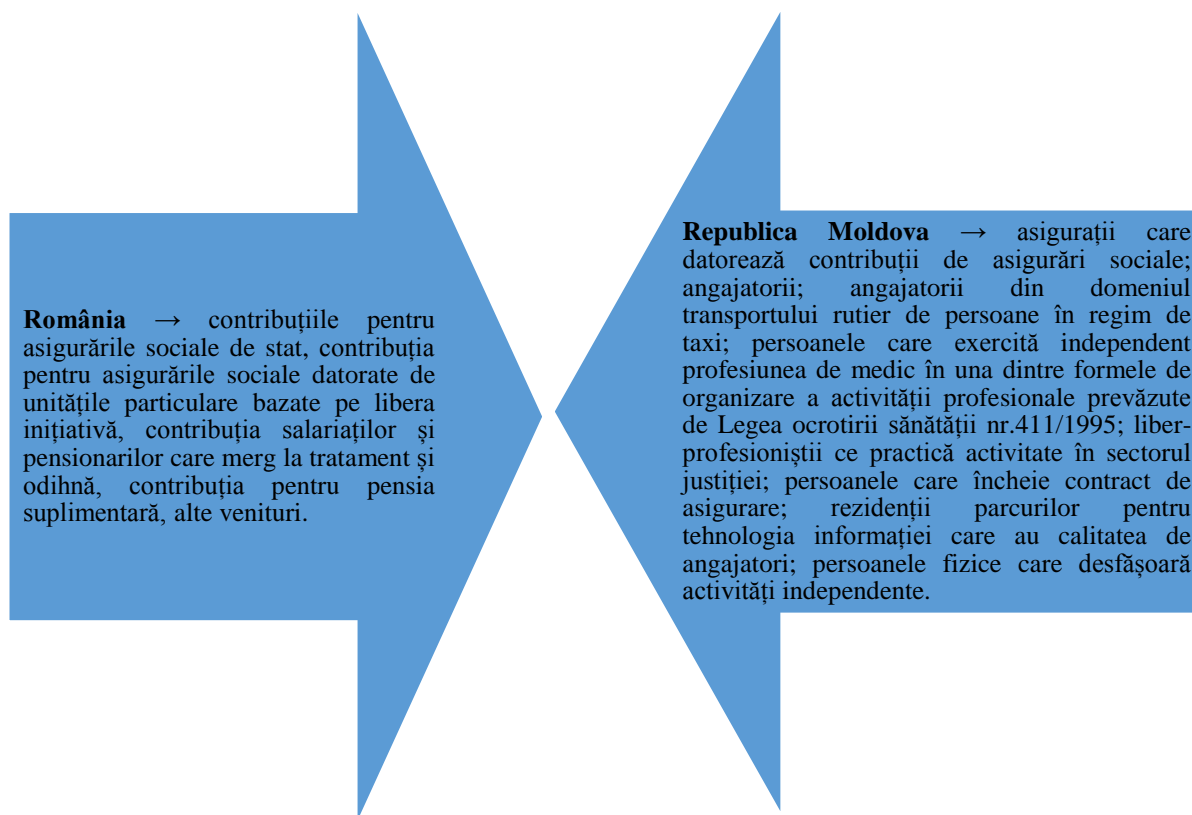

Figura 2.1. Surse de constituire a fondurilor asigurărilor sociale în Romania versus Republica Moldova [elaborată de autor în baza ⁶² ⁶³]

În cadrul acestui subcapitol, vom analiza execuțiile bugetare ale bugetelor asigurărilor sociale de stat din România și Republica Moldova, aferente anilor 2021-2023, prin încasarea în întregime și la datele prevăzute de lege a tuturor impozitelor, taxelor și a altor venituri publice, precum și efectuarea cheltuielilor publice conform țințelor stabilite potrivit legilor specifice și a legilor anuale bugetare din domeniul asigurărilor sociale din România și Republica Moldova.

⁶¹ SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Ensuring the security of the population through the Romanian pension system*. În: The Collection of Online International Scientific-Practical Conference “Economic Security in the Context of Sustainable Development”, Academia de Studii Economice din Moldova, 11 decembrie 2020 (publicată în 2021). Chișinău, Republica Moldova, p. 206. [citat 10 iunie 2021]. ISBN 978-9975-155-01-4.

⁶² Ibidem.

⁶³ *Legea Republicii Moldova Nr. 489 din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 1-4 art. 2 în data de 06.01.2000, cu modificări și completări, art.17. [citat 21 august 2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139810&lang=ro#

Astfel, în România și Republica Moldova, în această etapă se pun în aplicare prevederile legii bugetului referitoare la *venituri* ce reprezintă nivelurile minime obligatorii și la *cheltuieli* ce reprezintă nivelurile maxime care nu pot fi depășite. Întreg procesul bugetar implică și exercitarea controlului care se finalizează prin încheierea contului anual de execuție bugetară ce este verificat de către Curtea de Conturi, după care este înaintat anual către Parlament în vederea exercitării unui control politic care urmărește evoluția bugetară, atât cu privire la realizarea veniturilor, cât și la efectuarea cheltuielilor bugetare. Aprobarea de către Parlament a contului anual de execuție bugetară exonerează Guvernul de responsabilitate, el răspunzând, până la acea dată, de modul în care a fost executat bugetul.

În continuare prezentăm analiza specificului încasărilor și plăților contribuțiilor în bugetele de asigurări sociale în România și Republica Moldova, inclusiv finanțarea bugetelor respective.

Finanțarea prestațiilor de asigurări sociale de stat în România

Sistemul asigurărilor sociale din România este realizat prin Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS) care înglobează veniturile și modalitățile de constituire a acestora, precum și cheltuielile apreciate a fi obținute din fondurile bănești colectate. Bugetul este elaborat ținând cont de prevederile din Legea finanțelor publice nr. 500/2002⁶⁴, cu modificările și completările ulterioare, strategiile fiscal-bugetare, Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice⁶⁵, cu modificările și completările ulterioare, indicatorii macroeconomici, programele de guvernare pentru anii 2020-2027, a legislației în domeniul asigurărilor sociale, precum și de asigurarea măsurilor de protecție socială în contextul pandemiei provocate de virusul SARS-CoV-2.

Sistemul de asigurări sociale din România este reglementat printr-o serie de acte normative care stabilesc cadrul legislativ pentru contribuții, beneficii și obligații ale angajatorilor și angajaților. În conformitate cu analiza realizată de Popescu, potrivit căruia “sistemul de asigurări sociale din România este bazat pe contribuțiile obligatorii ale angajatorilor și angajaților, funcționând pe principiul solidarității între generații”⁶⁶, acest sistem asigură protecție financiară pentru riscuri, precum: boala, șomajul, maternitatea,

⁶⁴ *Legea României Nr. 500 din 11 iulie 2002 privind finanțele publice*. În: Monitorul Oficial al României nr. 597 din 13 august 2002, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37954>

⁶⁵ *Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice*. În: Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

⁶⁶ POPESCU, C. *Sistemul de asigurări sociale în România*. București: Editura Universitară, 2018, p. 123. [citată 3 mai 2024]. ISBN 978-606-28-0892-5.

invaliditatea și bătrânețea, contribuind, astfel, la menținerea echilibrului social și la reducerea inegalităților economice în rândul populației.

Bugetul asigurărilor sociale de stat (BASS) este parte componentă a bugetului general consolidat care se adoptă prin lege distinctă și se administrează de sine stătător în baza principiului autonomiei.

Sistemul financiar al BASS are la bază un buget propriu în care se găsesc atât veniturile, cât și cheltuielile, asemănător bugetului de stat.

Execuția BASS se bazează pe veniturile și cheltuielile sistemului public de pensii și ale asigurării pentru accidente de muncă și boli profesionale.

Finanțarea BASS provine, în principal, din: contribuțiile sociale obligatorii și parțiale ale salariaților și pensionarilor, dobânzi, penalități de întârziere și sume alocate de la bugetul de stat pentru echilibrarea acestuia, conform legilor bugetare anuale.

Veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat se formează din: contribuții de asigurări sociale (de la angajatori și asigurați), venituri nefiscale, subvenții de la bugetul de stat, sume primite de la UE/alți donatori și sume aferente asistenței financiare nerambursabile alocate prin PNRR⁶⁷.

În România, în anul 2023, veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat au fost în sumă de 110 071,2 mil. RON. Comparativ cu anul 2022, veniturile BASS au crescut cu 11,85% (98 403,50 mil. RON în anul 2022), date ce sunt redată în Figura 2.2, unde sunt prezentate execuțiile bugetare ale BASS din perioada 2021-2023 (a se vedea și Anexa 4).

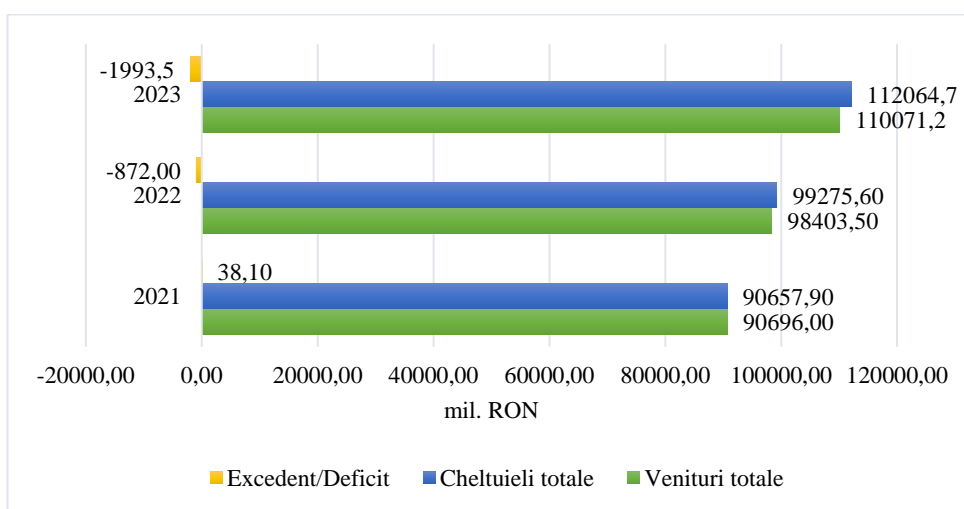

Figura 2.2. Execuția bugetară a bugetului asigurărilor sociale de stat a României, 2021-2023, mil. RON [elaborată de autor în baza ⁶⁸]

⁶⁷ Ministerul Finanțelor al României. *Execuțiile bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat a României, anii 2021-2023*. [citată 30 mai 2024]. Disponibil: <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>

⁶⁸ Ibidem.

Contribuția pentru asigurările sociale de stat înseamnă contribuția individuală a persoanelor fizice care sunt angajate și o contribuție a persoanelor fizice sau juridice la care acestea sunt angajate, contribuție care este datorată distinct, în funcție de încadrarea subiectului impozabil în prevederile legii.

Persoanele fizice și juridice, care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, au obligația de a calcula și de a reține la sursă contribuția de asigurări sociale datorată de către persoanele fizice care obțin venituri din salarii sau asimilate salariilor. Instituțiile prevăzute la art. 136 lit. d)-f) din Codul fiscal al României⁶⁹, precum și persoanele fizice și juridice care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora au obligația de a calcula contribuția de asigurări sociale pe care o datorează potrivit legii, după caz.

“Baza lunară de calcul al contribuției de asigurări sociale, datorate de persoanele fizice sau juridice, care au calitatea de angajatori sau sunt asimilate acestora, o reprezintă suma câștigurilor brute realizate din salarii și venituri asimilate salariilor, în țară și în alte state, cu respectarea prevederilor legislației europene aplicabile în domeniul securității sociale, precum și a acordurilor privind sistemele de securitate socială la care România este parte”⁷⁰.

Potrivit execuției bugetului asigurărilor sociale de stat (BASS), prezentat de Ministerul Finanțelor din România pentru anul 2023, se poate observa faptul că 89,45% din totalul veniturilor BASS o reprezintă contribuțiile de asigurări sociale în valoare de 98 460,3 mil. RON, așa cum se regăsește în Tabelul 2.1, procentul crescând față de anul anterior cu 1,82 p. p. datorită majorării punctului de pensie.

Tabelul 2.1. Evoluția contribuțiilor pentru asigurările sociale de stat din România, 2021-2023 [elaborat de autor în baza ⁷¹]

Explicații	U.M.	2021	2022	2023
Contribuții de asigurări sociale de stat	mil. RON	78 551,30	86 233,30	98 460,30
Venituri totale	mil. RON	90 696,00	98 406,50	110 071,20
% față de veniturile BASS	%	86,61	87,63	89,45

În anul 2023, contribuțiile de asigurări sociale de stat datorate de angajatori a fost în sumă de 1 084,73 mil. RON, iar cele datorate de asigurați – în sumă de 97 308,45 mil. RON,

⁶⁹ *Legea României Nr. 227 din 8 septembrie 2015 privind Codul Fiscal al României*. În: Monitorul Oficial al României nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modificări și completări. [citată 03 august 2023]. Disponibil: https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/L_227_2015.htm

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ Ministerul Finanțelor al României. *Execuțiile bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat a României, anii 2021-2023*. [citată 30 mai 2024]. Disponibil: <https://mfinanze.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>

potrivit contului de execuție al CNPP pe anul 2023, așa cum reiese din Tabelul 2.2, unde este prezentată dinamica contribuțiilor de asigurări sociale de stat datorate de angajatori și asigurați în perioada 2021-2023 (a se vedea și Anexa 5).

Tabelul 2.2. Evoluția contribuțiilor pentru asigurările sociale de stat datorate de angajatorii și asigurații din România, 2021-2023 [elaborat de autor în baza ⁷²]

Explicații	U.M.	2021	2022	2023
Contribuții de asigurări sociale de stat datorate de angajatori	mil. RON	756,91	1 006,03	1 084,73
% față de totalul contribuțiilor de asigurări sociale	%	0,96	1,17	1,10
Contribuții de asigurări sociale de stat datorate de asigurați	mil. RON	77 689,59	84 958,42	97 309,45
% față de totalul contribuțiilor de asigurări sociale	%	99,04	98,83	98,90

Urmare analizei efectuate, constatăm că media aproximativă, din ultimii trei ani, a contribuțiilor sociale obligatorii datorate de angajatori este de 1,08% din totalul contribuțiilor de asigurări sociale, iar cele datorate de asigurați este de 98,92%, ceea ce demonstrează că fondurile bugetului asigurărilor sociale de stat sunt obținute cu predominarea contributivității angajaților din perioada activă a acestora în câmpul muncii, fiind principalul factor de finanțare a bugetului de asigurări sociale de stat din România (a se vedea și Anexa 6).

„Anual, se rețin până la 3% din veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat pentru alcătuirea unui fond de rezervă care nu trebuie să depășească, cumulativ, cheltuielile specificate în anul bugetar aferent. Acest fond de rezervă este constituit atunci când există excedent la BASS și poate fi întrebuițat în anul următor, potrivit dispozițiilor aprobate prin lege, după regularizarea acestuia cu bugetul de stat, în limita sumelor admise de acesta”⁷³.

În cazul unui posibil deficit curent al BASS se acoperă din disponibilitățile BASS din anii precedenți și, în continuare, din fondul de rezervă, iar după epuizarea fondului de rezervă, în mod excepțional, motivat, veniturile BASS se completează cu sume alocate de la bugetul de stat. Fondul de rezervă se reportează în anul următor și se completează până la limita de 3% prevăzută de lege⁷⁴.

Cheltuielile bugetului asigurărilor sociale de stat acoperă contravaloarea prestațiilor de asigurări

⁷² Casa Națională de Pensii Publice a României. *Conturile de execuție ale bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/cont-de-executie-bass>

⁷³ *Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice*. În: Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

⁷⁴ SPÎNU, A., ROMAN, A.M., DOGOTARI, I. *Comparative aspects in financing of social insurance benefits in Romania and the Republic of Moldova*. Journal of Social Sciences. Economics and Management, Technical University of Moldova, Vol. V, no. 4, 2022, p.79. Chișinău, Republica Moldova. ISSN 2587-3490, eISSN2587-3504. [citată 26 mai 2023]. Disponibil: https://jss.utm.md/wp-content/uploads/sites/21/2023/01/10.52326-jss.utm_.2022.5-4.09.pdf

sociale din sistemul public de pensii, cheltuielile privind organizarea și funcționarea sistemului public de pensii, finanțarea unor investiții proprii, cât și alte cheltuieli prevăzute de lege⁷⁵.

Aceste cheltuieli se identifică în atribuirea de prestații în bani, pe termen scurt și lung și exprimă beneficiul de substituție pentru absența parțială sau totală a veniturilor profesionale ca repercusiune a impactului riscurilor asigurate, cum sunt: invaliditatea, bătrânețea și decesul. De asemenea, aici se regăsesc și “prestațiile pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă prin tratament balnear”⁷⁶ și reabilitare profesională, ajutor pentru achiziționarea unor proteze, orteze și alte produse ortopedice etc.

În procesul execuției bugetare, cheltuielile bugetare parcurg următoarele faze: angajament, lichidare, ordonanțare și plată⁷⁷. Fiecare fază este esențială pentru gestionarea corectă și eficientă a fondurilor publice, asigurându-se că resursele sunt utilizate conform planificării și priorităților stabilite.

Repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor se realizează în scopul unei execuții bugetare echilibrate și pentru a evita eventualele diferențe între volumul veniturilor și cel al cheltuielilor bugetare, fapt care ar putea leza grav echilibrul economico-social.

Execuția bugetară este influențată de factori economici și sociali, precum: creșterea salariului mediu, schimbările demografice (îmbătrânirea populației) și măsurile legislative legate de contribuții și pensii. În anul 2023, deficitul bugetului asigurărilor sociale a fost redus comparativ cu anii precedenți datorită unor ajustări în cheltuieli și optimizări ale veniturilor. Cu toate acestea, deficitul persistent indică o nevoie continuă de reforme structurale și ajustări pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a sistemului. Ajustările periodice ale contribuțiilor și cheltuielilor rămân esențiale pentru menținerea echilibrului bugetar și pentru protejarea stabilității financiare a sistemului de asigurări sociale.

Autorul analizează, în Tabelul 2.3, indicatorii sistemului de asigurări sociale din România în perioada anilor 2021 și 2023, evidențiind evoluția veniturilor și cheltuielilor. Veniturile reflectă modificări în contribuțiile sociale și eficiența colectării, în timp ce cheltuielile sunt detaliate pentru pensii, asigurări de sănătate și ajutoare de șomaj, evidențiind impactul îmbătrânirii populației. Analiza subliniază provocările menținerii echilibrului bugetar

⁷⁵ LAZĂR, I. *Dreptul finanțelor publice, Volumul I. Drept bugetar*. Ediția a 2-a (revăzută și adăugită). București: Universul Juridic, 2016, p. 190. ISBN 978-606-673-849-1.

⁷⁶ *Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice*. În: Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

⁷⁷ *Legea României Nr. 500 din 11 iulie 2002 privind finanțele publice*. În: Monitorul Oficial al României nr. 597 din 13 august 2002, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37954>

și necesitatea ajustărilor în contribuții și cheltuieli, oferind o bază pentru reforme ce vizează optimizarea veniturilor și eficientizarea cheltuielilor în contextul schimbărilor demografice.

Tabelul 2.3. Evoluția indicatorilor financiari și demografici ai sistemului de asigurări sociale din România, 2021-2023 [elaborat de autor în baza ^{78, 79, 80, 81, 82}]

Indicatorul	U.M.	2021	2022	2023
Venituri				
Contribuții sociale colectate/PIB	%	10,7	9,8	10,0
Rata de colectare a contribuțiilor sociale (contribuții sociale colectate/contribuții sociale datorate x 100)	%	99,78	99,87	99,85
Subvenții guvernamentale pentru asigurările sociale/Total venituri	%	13,25	12,13	10,36
Contribuții sociale/Impozitele generale	%	68,51	60,71	63,20
Creșterea anuală a veniturilor din contribuții	%	13,58	9,75	13,39
Cheltuieli				
Cheltuieli cu pensiile/Total cheltuieli sociale	%	97,99	98,29	98,40
Rata de dependență economică (număr mediu de pensionari/număr mediu de salariați)		1,00	0,96	0,93
Cheltuieli administrative ale sistemului/Total cheltuieli sociale	%	1,01	1,03	0,94
Rata de creștere a cheltuielilor cu pensiile [(cheltuielile cu pensiile în anul curent-cheltuielile cu pensiile în anul precedent)/cheltuielile cu pensiile în anul precedent] x 100	%	23,87	9,79	13,08
Cheltuielile cu pensiile/Veniturile din contribuții sociale	%	68,88	68,90	68,71

Conform datelor incluse în Tabelul 2.3, autorul a concluzionat că, deși contribuțiile sociale ca procent din PIB au înregistrat o ușoară scădere în 2022 cu 0,9 p. p. față de 2021, tendința generală este de revenire în anul 2023 cu o creștere procentuală de 0,2 p. p. Rata de colectare a rămas stabilă, ceea ce indică o eficiență constantă în administrarea și colectarea contribuțiilor.

Procentul subvențiilor guvernamentale din totalul veniturilor a scăzut în mod constant, cu 0,9 p. p. în anul 2022 față de 2021 și cu 1,34 p. p. în 2023 față de 2022, ceea ce arată o capacitate crescută de finanțare a sistemului din contribuții proprii și o reducere a dependenței de fondurile guvernamentale.

⁷⁸ Institutul Național de Statistică al României, *Comunicat PIB anual, anii 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-pib-anual>

⁷⁹ Ministerul Finanțelor al României, *Execuțiile bugetare ale bugetului general consolidat pe anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>

⁸⁰ Casa Națională de Pensii Publice a României, *Conturile de execuție ale BASS la data de 31.12.2021-31.12.2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/cont-de-executie-bass>

⁸¹ Institutul Național de Statistică al României, *Numărul mediu al pensionarilor, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

⁸² Institutul Național de Statistică al României, *Numărul mediu al salariaților, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

Fluctuația raportului dintre contribuțiile sociale și impozitele generale indică o instabilitate în sursele de venit pentru sistemul de asigurări sociale. Raportul scade cu 7,8 p. p. în 2022, de la 68,51%, în 2021, la 60,71%, indicând o pondere mai mică a contribuțiilor sociale în veniturile totale comparativ cu impozitele generale, ceea ce ar putea pune presiune pe bugetul asigurărilor sociale. Creșterea din 2023 cu 2,49 p. p. în 2023, ajungând la 63,20%, sugerează o îmbunătățire a colectării contribuțiilor sociale sau o scădere a dependenței de impozitele generale, dar instabilitatea arată vulnerabilitatea sistemului la schimbările economice și fiscale.

Majorarea veniturilor din contribuții se menține la un nivel relativ stabil, cu fluctuații moderate între 9,75% și 13,39%, ceea ce indică o evoluție constantă a veniturilor din contribuții sociale.

Creșterea ușoară a cheltuielilor cu pensiile a încetinit în 2022 la 98,29%, însă a revenit în 2023 la 98,40%, semnalând o presiune constantă asupra bugetului din cauza plăților către pensionari. În plus, pensiile reprezintă o parte tot mai mare din cheltuielile sociale.

Numărul salariaților a crescut mai rapid decât numărul pensionarilor, ceea ce a dus la o scădere a ratei de dependență economică cu 0,07 p. p., de la 1,00 în 2021 la 0,93 în 2023. Aceasta este o evoluție pozitivă pentru sustenabilitatea sistemului, dar trebuie monitorizată pe termen lung.

Cheltuielile administrative au scăzut ca procent din totalul cheltuielilor în 2023 cu 0,09 p. p. față de 2022, ceea ce indică o îmbunătățire a eficienței în gestionarea sistemului de asigurări sociale.

Raportul dintre cheltuielile cu pensiile și veniturile din contribuții sociale a rămas stabil, dar la un nivel destul de ridicat, ceea ce arată că presiunea pe veniturile colectate este încă mare și necesită măsuri suplimentare pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung.

Sistemul de asigurări sociale din România arată semne de îmbunătățire a eficienței, dar rămâne sub presiunea cheltuielilor mari cu pensiile și depinde încă de subvențiile guvernamentale. Ajustările în colectarea contribuțiilor și creșterea numărului de salariați sunt aspecte pozitive, dar sustenabilitatea pe termen lung va necesita măsuri suplimentare pentru a reduce dependența de bugetul de stat și pentru a menține echilibrul între contribuții și cheltuieli. În plus, este esențial să se implementeze politici active de ocupare a forței de muncă, care să încurajeze integrarea vârstnicilor în piața muncii și să promoveze formarea profesională continuă.

Finanțarea prestațiilor de asigurări sociale de stat în Republica Moldova

În Republica Moldova, sistemul public de asigurări sociale este guvernat de Casa Națională de Asigurări Sociale (CNAS), o instituție publică autonomă, responsabilă de administrarea și gestionarea fondurilor de asigurări sociale, precum și de implementarea politicilor și reglementărilor stabilite de Guvern și Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

Sistemul de asigurări sociale din Republica Moldova este reglementat prin Legea asigurărilor sociale⁸³ ⁸⁴, Legea pensiilor publice⁸⁵ și alte acte normative și hotărâri guvernamentale, care stabilesc drepturile, obligațiile și condițiile de acordare a beneficiarilor.

„Asigurarea socială obligatorie de stat permite acumularea și repartizarea echitabilă a resurselor financiare, asigurând protecția socială a lucrătorilor și a membrilor familiilor lor în cazurile apariției riscurilor sociale corespunzătoare. Un rol important în crearea sistemelor naționale de asigurare socială a avut Convenția Organizației Internaționale a Muncii (OIM) nr.102, anul 1952, în care au fost determinate principalele tipuri de protecție socială, categoriile populației asupra cărora se extinde protecția, precum și caracteristicile măsurilor calitative și cantitative ale protecției sociale”⁸⁶.

În Republica Moldova, în anul 2023, sumă totală a veniturilor BASS au fost de 38 604,40 milioane MDL, unde, comparativ cu anul 2022, acestea s-au majorat cu 14,23% (33 796,10 mil. MDL), date ce sunt redate în Figura 2.3, unde sunt evidențiate execuțiile bugetare aferente BASS din perioada 2021-2023.

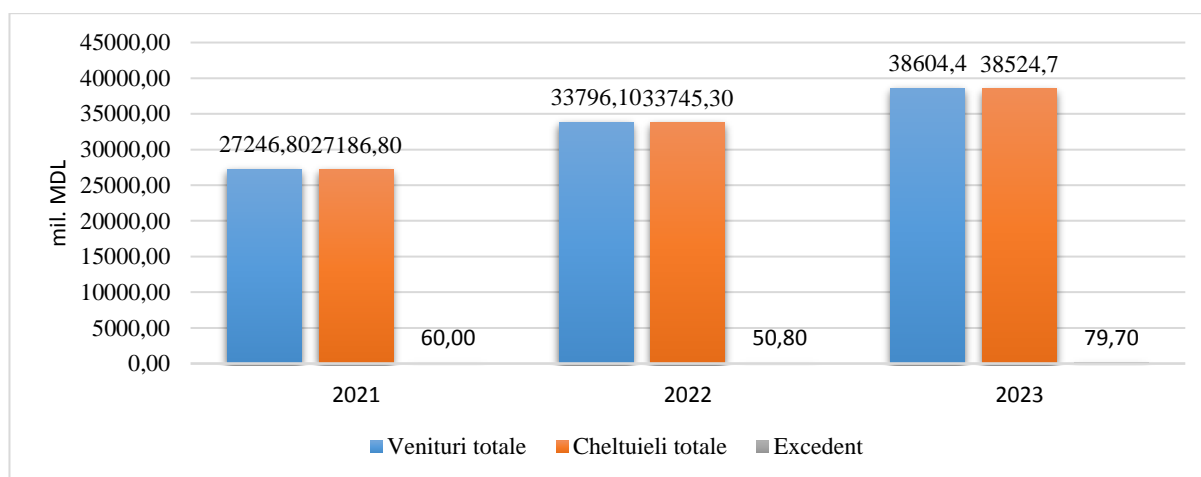

Figura 2.3. Execuția bugetului de asigurări sociale de stat din Republica Moldova, 2021-2023, mil. MDL [elaborată de autor în baza ⁸⁷]

⁸³ Legea Republicii Moldova Nr. 489 din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 1-4 art. 2 în data de 06.01.2000, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139810&lang=ro#

⁸⁴ Legea Republicii Moldova Nr. 547-XV din 25.12.2003 privind asistența socială. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.42-44/249 din 12.03.2004, cu modificări și completări. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142238&lang=ro#

⁸⁵ Legea Republicii Moldova Nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-113 art. 683 din 17.12.1998, cu modificări și completări. [citată 12 februarie 2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139808&lang=ro#

⁸⁶ ROJCO, A. *Perfecționarea sistemului de asigurări sociale în Republica Moldova: Constatări și concluzii*. Chișinău: Institutul Național de Cercetări Economice, 2015, p. 1. [citată 11 noiembrie 2022].

⁸⁷ Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. *Rapoarte privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*, [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>

Totodată, autorul constată că, în anul 2023, cheltuielile BASS au fost executate în sumă de 38 524,70 mil. MDL, cu 14,16% (33 745,30 mil. MDL în 2022) mai mult față de anul precedent.

Pe baza datelor obținute și prelucrate, autorul a realizat, în Tabelul 2.4, o analiză comparativă care prezintă evoluția indicatorilor financiari și demografici ai sistemului de asigurări sociale din Republica Moldova în perioada 2021-2023. Acest tabel oferă o imagine clară asupra modului în care veniturile și cheltuielile sistemului au evoluat de-a lungul acestei perioade și evidențiază principalele provocări cu care se confruntă sistemul de asigurări sociale.

Tabelul 2.4. Evoluția indicatorilor financiari și demografici ai sistemului de asigurări sociale din Republica Moldova, 2021-2023 [elaborat de autor în baza^{88, 89, 90, 91, 92}]

Indicatorul	U.M.	2021	2022	2023
Venituri				
Contribuții sociale colectate/PIB	%	6,7	6,8	7,2
Rata de colectare a contribuțiilor sociale (contribuții sociale colectate/contribuții sociale datorate x 100)	%	99,63	100,11	100,13
Subvenții guvernamentale pentru asigurările sociale/Total venituri	%	39,20	30,65	28,74
Contribuții sociale/Impozitele generale	%	32,85	32,29	34,16
Creșterea anuală a veniturilor din contribuții	%	13,49	14,48	15,89
Cheltuieli				
Cheltuieli cu pensiile/Total cheltuieli sociale	%	57,71	58,98	60,90
Rata de dependență economică (număr mediu de pensionari/număr mediu de salariați)		0,93	0,93	0,92
Cheltuieli administrative ale sistemului/Total cheltuieli sociale	%	1,01	1,03	0,94
Rata de creștere a cheltuielilor cu pensiile [(cheltuielile cu pensiile în anul curent - cheltuielile cu pensiile în anul precedent)/cheltuielile cu pensiile în anul precedent] x 100	%	10,86	26,84	17,89
Cheltuielile cu pensiile/Veniturile din contribuții sociale	%	96,71	107,16	109,00

⁸⁸ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, *Comunicate privind produsul intern brut în anii 2021-2023*. [citât 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12

⁸⁹ Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, *Rapoarte privind executarea bugetului public național și al bugetului asigurărilor sociale de stat pe anii 2021-2023*. [citât 17 iulie 2024]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>

⁹⁰ Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova, *Rapoarte privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anii 2021-2023*. [citât 17 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat/>

⁹¹ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, *Numărul mediu al pensionarilor, anii 2021-2023*. [citât 17 iulie 2024]. Disponibil:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/60%20Statistica%20regionala/60%20Statistica%20regionala_09%20PRO/PRO010300reg.px/table/tableViewLayout2/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802

⁹² Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, *Numărul mediu al salariaților, anii 2021-2023*. [citât 17 iulie 2024]. Disponibil:

https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/60%20Statistica%20regionala/60%20Statistica%20regionala_03%20OFM_SAL020/SAL020300reg.px/table/tableViewLayout2/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802

Potrivit analizei datelor din Tabelul 2.4, concluzionăm că contribuțiile sociale colectate au crescut constant, înregistrând o creștere de 0,5 p. p. între 2021 și 2023, datorită unei mai bune colectări fiscale și unei economii în creștere. În același timp, subvențiile guvernamentale au scăzut cu 10,46 p. p., reflectând o mai mare autonomie financiară a sistemului, în contextul creșterii veniturilor din contribuții sociale.

Totodată, cheltuielile cu pensiile au crescut cu 3,19 p. p. între 2021 și 2023, datorită indexării pensiilor și a creșterii numărului de beneficiari. Cu toate acestea, rata de creștere a cheltuielilor cu pensiile a scăzut cu 8,95 p. p. în 2023, după o creștere semnificativă în 2022, indicând o ajustare fiscală mai temperată în acest sector.

Resursele generale ale BASS constau în veniturile proprii, formate, în principal, din contribuțiile de asigurări sociale de stat. De la 1 ianuarie 2021, contribuțiile pentru asigurarea socială obligatorie a angajaților sunt plătite de angajator. Serviciul Fiscal de Stat este responsabil pentru colectarea și verificarea corectitudinii acestor contribuții, iar Casa Națională de Asigurări Sociale gestionează evidența lor, atât la nivel general, cât și pe coduri individuale ale persoanelor asigurate.

În anul 2023, contribuțiile de asigurări sociale de stat au fost calculate și achitate conform tarifelor prevăzute în Anexa nr.1 la Legea privind sistemul public de asigurări sociale nr. 489/1999⁹³.

Potrivit rapoartelor anuale privind executarea BASS din Republica Moldova la partea de cheltuieli și active nefinanciare, prezentăm, în Figura 2.4, execuția prestațiilor sociale din perioada 01.01.2021-01.01.2024, defalcate pe fiecare tip de prestație (prestații de asigurări sociale, prestații de asistență socială și prestații sociale ale angajatorilor).

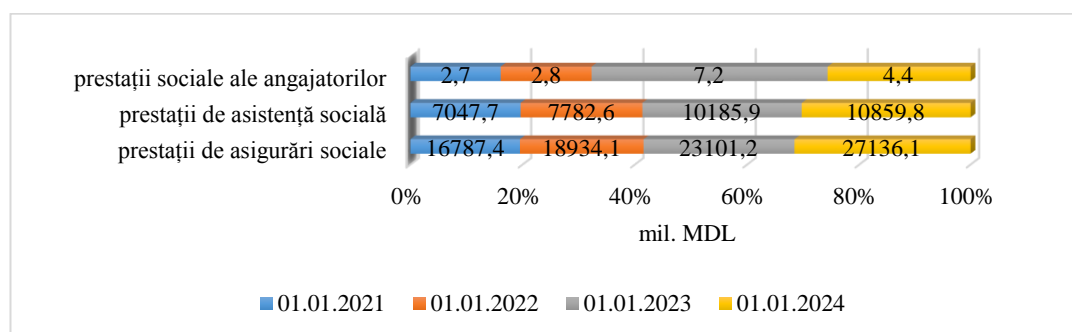

Figura 2.4. Structura cheltuielilor destinate achitării prestațiilor sociale din Republica Moldova, 01.01.2021-01.01.2024, mil. MDL [elaborată de autor în baza ⁹⁴]

⁹³ Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. *Raport privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2023* (descrierea narativă). [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat/&year=2024>

⁹⁴ Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. *Rapoarte privind executarea bugetului asigurărilor sociale la partea de cheltuieli și active nefinanciare la situațiile din 01.01.2021-01.01.2024*. Formularul 4.1. CNAS. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat>

Stadiul executării cheltuielilor pentru prestațiile sociale, prezentat în Figura 2.4, a fost influențat de dinamica numărului beneficiarilor și a mărimii medii ale prestațiilor sociale, urmare a implementării măsurilor noi de politici aprobate în bugetul anual, cât și modificările intervenite pe parcursul anului bugetar în actele normative de domeniu cu impact asupra bugetului aprobat.

Comparând ritmul de majorare a veniturilor și cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat (BASS) între România și Republica Moldova, se observă diferențe semnificative în dinamica acestor sisteme, influențate de contextul economic și demografic distinct al fiecărei țări. Astfel, vom prezenta un tabel comparativ între România și Republica Moldova privind ritmul de majorare a veniturilor și cheltuielilor Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat (BASS) în perioada 2021-2023, care arată dinamica diferită dintre cele două țări în gestionarea bugetelor de asigurări sociale, influențate de contextul economic și politic specific fiecărei țări.

Tabelul 2.5. Ritmul de creștere și evoluția veniturilor și cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat în România și Republica Moldova, 2021-2023 [elaborat de autor în baza ⁹⁵ ⁹⁶]

Anul	Venituri BASS (mil. RON/MDL)	Creșterea absolută (mil. RON/MDL)	Ritmul de creștere (%)	Creșterea relativă (%)	Cheltuieli BASS (mil. RON/MDL)	Creșterea absolută (mil. RON/MDL)	Ritmul de creștere (%)	Creșterea relativă (%)
România (veniturile, cheltuielile și creșterea absolută sunt reprezentate în RON)								
2021	90 696,0				90 657,9			
2022	98 403,5	7 707,5	108,50	8,50	99 275,6	8 617,7	109,51	9,51
2023	110 071,2	11 667,7	111,86	11,86	112 064,7	12 789,1	112,88	12,88
Republica Moldova (veniturile, cheltuielile și creșterea absolută sunt reprezentate în MDL)								
2021	27 246,8				27 186,8			
2022	33 796,1	6 549,3	124,04	24,04	33 745,3	6 558,5	124,12	24,12
2023	38 604,4	4 808,3	114,23	14,23	38 524,7	4 779,4	114,16	14,16

În baza datelor prezentate în Tabelul 2.5 atestăm că ritmul de creștere a veniturilor și cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat (BASS) este mai mare în Republica Moldova (RM) comparativ cu România, ceea ce sugerează câteva aspecte importante:

a) Ritmul de creștere mai rapid în Republica Moldova poate reflecta o creștere mai accelerată a economiei, cel puțin în termeni de venituri și cheltuieli sociale, indicând un efort mai mare de a extinde

⁹⁵ Ministerul Finanțelor al României. *Execuțiile bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat a României, anii 2021-2023*. [citată 22 iulie 2024]. Disponibil: <https://mfinante.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>

⁹⁶ Ministerul Finanțelor din Republica Moldova. *Rapoarte privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citată 22 iulie 2024]. Disponibil: <https://mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>

baza de colectare a veniturilor sau de a majora cheltuielile sociale pentru a susține populația.

b) Ritmul de creștere relativ mai mare al veniturilor și cheltuielilor în Republica Moldova poate reflecta eforturi de ajustare și aliniere a politicilor sociale cu nevoile actuale ale populației, eventual în contextul unor reforme sociale sau economice.

c) Creșterea mai mare a veniturilor și cheltuielilor în Republica Moldova poate fi, de asemenea, o consecință a nivelului inițial mai scăzut de dezvoltare economică și socială comparativ cu România. Acest lucru înseamnă că RM ar putea recupera un decalaj, având creșteri procentuale mai mari chiar și pentru valori absolute mai mici.

d) Inflația poate juca un rol semnificativ în ritmul de creștere al veniturilor și cheltuielilor. Dacă Republica Moldova a avut o inflație mai ridicată în perioada 2021-2023, acest lucru ar putea explica o parte din creșterea relativ mai mare a veniturilor și cheltuielilor.

În concluzie, ritmul de creștere mai rapid al veniturilor și cheltuielilor BASS în Republica Moldova sugerează fie o creștere economică și socială accelerată, fie o ajustare mai semnificativă a politicilor sociale în contextul unor condiții economice diferite față de România.

„Apreciem că ar fi necesar ca la fiecare indexare a pensiilor să se aibă în vedere cel puțin următoarele elemente: rata reală a inflației comparativ cu perioadele anterioare; păstrarea unui raport constant între pensia medie și salariul mediu; actualizarea pensiilor pe baza salariilor curente; stabilirea unui cadru legal de indexare automată a pensiilor atunci când prețurile și rata inflației depășesc un anumit prag; corectarea periodică a coeficienților de indexare. Până în prezent, cu fiecare indexare, pensiile, ca și salariile reale, au rămas mereu în urmă față de creșterea prețurilor”⁹⁷.

Analiza indicatorilor-cheie relevă aspecte importante ale performanței financiare a asigurărilor sociale în cele două țări. Indicatorii, precum: rata de înlocuire a salariului cu pensia, rata de dependență, rata de contribuție și nivelul resurselor financiare disponibile, oferă perspective asupra modului în care fiecare sistem gestionează redistribuirea resurselor și suportul acordat beneficiarilor. Prin compararea acestor indicatori între România și Republica Moldova, pot fi evidențiate aspectele în care fiecare țară poate îmbunătăți performanța sistemului său de asigurări sociale și mecanismele de redistribuire a resurselor.

Tendențele demografice evidențiază faptul că populația în vârstă crește, iar cea tânără scade, ceea ce ridică preocupări privind capacitatea sistemelor de asigurări sociale de a răspunde nevoilor viitoare. Aceste schimbări demografice au implicații financiare semnificative, cum ar fi: creșterea cheltuielilor

⁹⁷ SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Ensuring the security of the population through the Romanian pension system*. În: *The Collection of Online International Scientific-Practical Conference “Economic Security in the Context of Sustainable Development”*, Academia de Studii Economice din Moldova, 11 decembrie 2020 (publicată în 2021), p. 207. Chișinău, Republica Moldova. [citat 10 iunie 2021]. ISBN 978-9975-155-01-4.

pentru pensii și servicii medicale pentru persoanele în vârstă. În plus, presiunea asupra pieței muncii și a resurselor financiare ar putea deveni tot mai acute, necesitând adopția unor strategii și politici viabile pentru a asigura sustenabilitatea și eficiența sistemelor de asigurări sociale.

Inovarea și modernizarea sistemelor de asigurări sociale reprezintă o necesitate în contextul schimbărilor continue din societate, iar tehnologia joacă un rol crucial în acest proces. Implementarea tehnologiilor informaționale și a comunicațiilor poate contribui semnificativ la îmbunătățirea eficienței sistemelor de asigurări sociale prin: simplificarea proceselor administrative, sporirea transparenței și reducerea costurilor operaționale. De asemenea, utilizarea tehnologiei poate facilita accesul la informații și servicii pentru beneficiarii asigurărilor sociale, oferind posibilitatea de a gestiona mai eficient resursele și de a reduce riscul de fraude sau erori. Astfel, investiția în tehnologie poate aduce beneficii pe termen lung, contribuind la creșterea eficienței și calității serviciilor oferite de sistemele de asigurări sociale.

Rolul tehnologiei în îmbunătățirea eficienței sistemelor de asigurări sociale este esențial, având potențialul de a transforma complet modul în care aceste sisteme sunt administrate. Implementarea tehnologiilor, ca: big data, inteligența artificială, automatizarea proceselor și platforme digitale, poate duce la o gestionare mai eficientă a datelor, o identificare mai rapidă a tendințelor și riscurilor, precum și o simplificare a interacțiunilor dintre autorități și beneficiarii asigurărilor sociale. De asemenea, tehnologia poate contribui la reducerea birocrăției și a costurilor administrative, permițând o mai mare focalizare asupra nevoilor reale ale beneficiarilor și asigurând o mai bună utilizare a resurselor disponibile. Astfel, integrarea și utilizarea corectă a tehnologiei pot aduce avantaje considerabile în optimizarea eficienței și flexibilității sistemelor de asigurări sociale pentru a răspunde cerințelor și dificultăților contemporane.

Autorul evidențiază necesitatea unor reforme profunde și bine direcționate pentru asigurarea sustenabilității financiare și eficienței acestor sisteme. Aspectele principale relevate includ impactul semnificativ al schimbărilor demografice asupra sustenabilității, necesitatea implementării unor mecanisme de redistribuire mai eficiente și transparente, precum și nevoia de inovare și modernizare a sistemelor pentru a răspunde cerințelor actuale și viitoare.

În baza analizei efectuate, opinăm faptul că atât în România, cât și în Republica Moldova sunt respectate principiile fundamentale care guvernează BASS, printre care: principiul unității, principiul universalității, principiul anualității, principiul echilibrului, specificarea cheltuielilor și finanțarea prin resurse proprii.

Totodată, în ambele țări sunt îndeplinite regulile privind efectuarea cheltuielilor bugetare care au o destinație exactă și restrictivă, precum și regulile privind realizarea veniturilor bugetare, acestea fiind determinate prin legi bugetare anuale și legi specifice.

Astfel, considerăm că în realizarea bugetelor anuale ale ambelor țări se ține cont de estimările prevăzute în planul bugetar pe termen lung, precizându-se veniturile și cheltuielile în fiecare nou an bugetar, în limitele stabilite printr-un cadru financiar multianual.

Asigurările sociale au evoluat pe măsura dezvoltării economiei naționale, contribuind atât la dezvoltarea acțiunilor economico-sociale cât și la încurajarea reproducției sociale.

Asigurările sociale din România și Republica Moldova s-au dezvoltat și s-au îmbunătățit continuu, chiar și în prezent, cetățenii beneficiind de un sistem public național de asigurări sociale prin aplicarea unitară a prevederilor legislative în domeniu.

Examinarea sistemului financiar de asigurări sociale și a mecanismului de redistribuire a resurselor dintre România și Republica Moldova subliniază o reformă structurală propriu-zisă pentru asigurarea durabilității și eficienței financiare în subiectul provocărilor demografice și economice, subliniind, la rândul lor, rolul inovației tehnologice care poate oferi soluții, dar și un management adecvat resurselor pentru protejarea beneficiarilor.

2.2. Cheltuielile cu prestațiile de protecție socială și finanțarea acestora în grupul de țări UE-15, inclusiv România și Republica Moldova

În cele ce urmează, autorul își propune să analizeze cheltuielile cu prestațiile de protecție socială și finanțarea acestora în cele 15 țările membre ale UE (UE-15) selectate, inclusiv România și Republica Moldova, oferind o perspectivă detaliată asupra acestor aspecte. Prin această analiză se dorește înțelegerea modului în care diferitele țări gestionează și finanțează prestațiile de protecție socială, evidențiind similarități și diferențe între acestea.

Contextul acestui studiu este dat de necesitatea de a analiza și înțelege modul în care cheltuielile și finanțarea prestațiilor de protecție socială din grupul de țări selectate influențează economia și societatea în general. Importanța acestui studiu constă în identificarea provocărilor și oportunităților pe care le prezintă acest domeniu, fiind util atât pentru factorii de decizie, cât și pentru cercetători și specialiștii din domeniu.

Fiecărui stat membru al Uniunii Europene îi revine răspunderea de a constitui cheltuieli sociale și de a finanța prin resurse financiare sistemele de protecție socială, precum și de a consimți și a lua în considerație dreptul la prestațiile sociale oferind protecție, în funcție de caracteristicile istorice ale fiecăruia, precum și de alegerile politice și finanțele publice existente, oferind, totodată, și aspectele cantitative ale determinărilor cantitative ale fenomenelor economico-sociale de masă.

Protecția socială a devenit un subiect important al dezbaterilor în statele membre ale UE. Problemele din ultima perioadă, legate de creșterea economică lentă, persistența șomajului înalt, îmbătrânirea populației etc. exercită o puternică presiune asupra sistemelor de protecție socială și

asupra finanțării lor.

În același timp, au fost cercetate mai multe aspecte legate de rolul și scopul protecției sociale în țările europene. Pe de o parte, asigurarea socială (publică, obligatorie) este considerată a fi prea costisitoare, o povară prea grea, în special pentru costul forței de muncă. Pe de altă parte, se recunoaște succesul incontestabil al sistemelor europene de protecție socială în susținerea nivelului de trai al populației și, mai ales, în prevenirea și combaterea sărăciei, considerat în prezent insuficient.

Protecția socială este considerată o realizare esențială a societății moderne și un instrument important pentru coeziunea socială. Însă, evoluțiile economice negative și scăderea ocupării forței de muncă au crescut atenția asupra cheltuielilor de protecție socială și a modalităților de finanțare. Controversele legate de impactul acestor modalități asupra competitivității firmelor au dus, în multe țări ale UE, la reforme ale sistemelor de finanțare, în special în ceea ce privește contribuțiile de asigurări sociale plătite de angajatori, în special pentru forța de muncă mai puțin calificată.

În țările Uniunii Europene, „bugetul este supus limitelor prevăzute în cadrul financiar multianual. Aceasta stabilește sumele anuale maxime pe care UE le poate cheltui în diferite domenii de politică, într-o anumită perioadă (de obicei, 7 ani). Bugetul UE este folosit în domenii în care punerea în comun a resurselor reprezintă o soluție mai bună pentru Europa”⁹⁸.

Statul a fost și este implicat prin includerea unor măsuri corespunzătoare fiecărei împrejurări economice în diminuarea dezechilibrelor. Astfel, politica bugetară și fiscală are un rol în determinarea și ierarhizarea cheltuielilor publice, precum și în creșterea veniturilor publice.

Consolidarea fiscală antrenează ritmul de mărire a veniturilor și păstrarea unui minim constant al cheltuielilor publice.

„Nivelurile cheltuielilor cu asigurările sociale variază de la o țară la alta în funcție de anumiți factori, precum: capacitatea economică, structura și dimensiunea populației, orientarea politicilor sociale și sistemul de asigurări sociale, ceea ce face, ca în unele state, aceste cheltuieli să reprezinte o parte semnificativă din totalul cheltuielilor publice, iar modalitățile de finanțare a protecției sociale să fie diverse în cadrul Uniunii Europene”⁹⁹.

⁹⁸ ENACHE, M. *Bugetele statelor Uniunii Europene*. România: București, Universul Juridic, 2016, p. 31. ISBN 978-606-673-931-3.

⁹⁹ ROMAN, A.M. *Social Benefits Expenses and their Financing in the Member States of the European Union*. “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXI, Issue 2, 2021, p. 178. Constanța, România. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127. [citat 24 aprilie 2022]. Disponibil: <http://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/wp-content/uploads/2022/01/10-3.pdf>

„În cadrul Uniunii Europene, maniera de finanțare a protecției sociale a fost și a rămas foarte variată de la o țară la alta. Există două sisteme principale de finanțare: contributive – care se bazează pe plata de cotizații sociale și cele necontributive – care se bazează pe finanțarea bugetară plus donații sau alte resurse”¹⁰⁰.

„În ultima perioadă, s-a constatat o încercare de scădere a frecvenței contribuțiilor și de majorare a finanțării de proveniență fiscală. Această tendință este încă prea slabă pentru a o considera ca fiind o trăsătură care va marca și în continuare evoluțiile mecanismelor de finanțare a schemelor de protecție socială.

Cele mai importante instrumente juridice europene sunt cele ale Consiliului Europei, ale Uniunii Europene și ale Organizației Internaționale a Muncii.

Politica socială este implementată la nivel de stat prin prevederi legislative definite, rezoluții și acte de planificare socială care implică sau de redistribuire a veniturilor pentru finanțarea cheltuielilor cu asigurări sociale.

Ansamblul de legi, elaborate de Guvernul României în domeniul protecției sociale, au fost în concordanță cu prevederile generale care sunt puse la dispoziție cu titlul informativ sau imperativ de către Comunitatea Economică Europeană, știut fiind faptul că acceptul României în organizație impune și respectarea principiilor sociale după care comunitatea se conduce”¹⁰¹.

„Toate aceste orientări derivă din problema sustenabilității financiare a sistemelor de protecție socială, evident cu particularități de la o țară la alta și de la o schemă la alta”¹⁰².

Fiecare stat are un buget public în care se reflectă cheltuielile și veniturile. În toate statele din Uniunea Europeană, gestionarea bugetului public se exercită de Guvern, ținând cont de principiile fundamentale ale bugetului Uniunii Europene.

Bugetul de stat reprezintă una dintre principalele surse de finanțare a prestațiilor de protecție socială, incluzând următoarele: pensii, alocații de stat, asistență socială și alte beneficii. Alocările din bugetul de stat sunt stabilite anual în funcție de nevoile populației și de resursele disponibile. În ceea ce privește România și Republica Moldova, bugetele de stat sunt principalele surse de finanțare a prestațiilor sociale, iar nivelul alocărilor este influențat de factori, precum: evoluția economică, demografică și politicile guvernamentale. De

¹⁰⁰ VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, GH. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, p. 218. ISBN 978-973-30-1998-5.

¹⁰¹ ROMAN, A.M. *Social Benefits Expenses and their Financing in the Member States of the European Union*. “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXI, Issue 2, 2021, p. 178. Constanța, România. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127. [citată 24 aprilie 2022]. Disponibil: <http://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/wp-content/uploads/2022/01/10-3.pdf>

¹⁰² POENARU, M., GRIGORESCU, C-TIN, PETCU, C. *Finanțarea protecției sociale în țările membre ale Uniunii Europene și în România*. Seria: Probleme economice, Vol. 54. București: Centrul de Informare și Documentare Economică, 2003, p. 6. ISBN 973-7940-07-5.

asemenea, o parte din finanțarea prestațiilor de protecție socială provine și din contribuțiile angajaților și angajatorilor la sistemele de asigurări sociale.

„La nivel european, datele privind protecția socială sunt înregistrate în baza de date, denumită *Sistemul european de statistici integrate de protecție socială* (ESSPROS), și anume: cheltuieli pentru boală/asistență medicală, dizabilitate, bătrânețe, urmași, familie și copii, șomaj, locuință și excluziune socială, venituri pe tip și sector de proveniență, numărul beneficiarilor de pensie pe sex și prestațiile sociale nete”¹⁰³.

Cheltuielile pentru protecția socială cuprind¹⁰⁴:

- a) prestații sociale, care constau în transferuri, în numerar sau în natură, către gospodării și persoane fizice pentru a le scuti de povara unui set definit de riscuri sau nevoi;
- b) costuri administrative, care reprezintă costurile suportate de sistem pentru gestionarea și administrarea acestuia;
- c) alte cheltuieli, care constau în cheltuieli diverse prin sisteme de protecție socială.

Frecvența cheltuielilor de protecție socială în produsul intern brut (PIB) este un indicator-cheie care reflectă cât de mult investește un stat în bunăstarea cetățenilor săi. O analiză detaliată a acestui indicator poate dezvălui prioritățile guvernamentale în ceea ce privește protecția socială, precum și gradul de angajament al statului față de reducerea inegalităților și sprijinirea celor vulnerabili. De asemenea, acest indicator poate oferi indicii despre sustenabilitatea fiscală a măsurilor de protecție socială, arătând dacă acestea sunt finanțate corespunzător și eficient pe termen lung. Eficacitatea acestor cheltuieli este esențială pentru a evalua impactul asupra calității vieții și a stabilității sociale, în special în contextul schimbărilor economice și demografice. Astfel, frecvența cheltuielilor de protecție socială în PIB nu doar că reflectă nivelul de sprijin oferit de stat, dar poate și indica direcția generală a politicilor sociale și economice ale unei țări.

Ponderele cheltuielilor de protecție socială în produsul intern brut (PIB) reprezintă proporția din PIB pe care un stat o alocă pentru finanțarea diferitelor “forme de protecție socială, cum ar fi pensiile, ajutoarele de șomaj, asistența socială, subvențiile pentru sănătate și alte programe de sprijin”¹⁰⁵, fiind esențială pentru a înțelege nivelul de investiție în bunăstarea

¹⁰³ ROMAN, A.M. *Social Benefits Expenses and their Financing in the Member States of the European Union. “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series*, Volume XXI, Issue 2, 2021, p. 178. Constanța, România. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127. [citată 24 aprilie 2022]. Disponibil: <http://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/wp-content/uploads/2022/01/10-3.pdf>

¹⁰⁴ RĂDOI, S., BARTI, C., GRECU, D., FOTA, A. *Statistica protecției sociale – ESSPROS, în anul 2021*. București: Institutul Național de Statistică, 2023, p. 11-12. ISSN-L 2065-1368. [citată 12 noiembrie 2023]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/statistica_protectiei_sociale_2021_0.pdf

¹⁰⁵ GREVE, B. *Welfare and the Welfare State: Central Issues Now and in the Future*. Second Edition. London: Routledge, 2020. [citată 12 noiembrie 2023]. p.7. ISBN: 978-0-367-35698-9.

cetățenilor și resursele destinate sprijinirii categoriilor vulnerabile și reducerii inegalităților sociale. În acest context, Tabelul 2.6 detaliază tendința cheltuielilor publice generale pentru protecția socială în statele membre UE-15 și Republica Moldova, exprimată ca procent din PIB, pentru perioada 2020-2022.

Tabelul 2.6. Tendința cheltuielilor publice generale pentru protecția socială ale statelor membre UE-15 și Republica Moldova, 2020-2022, % din PIB

[elaborat de autor în baza ^{106 107 108}]

Denumire țări	Cheltuieli publice generale pentru protecția socială (% din PIB)			
	Ani	2020	2021	2022
Franța		27,10	24,80	23,80
Danemarca		22,50	20,80	18,90
Germania		21,80	20,90	20,40
Austria		22,80	22,00	20,60
Italia		25,10	22,80	21,90
Belgia		22,50	20,70	20,30
Finlanda		25,50	24,70	23,50
Slovenia		18,60	17,70	17,60
Polonia		18,10	17,30	16,90
Cehia		14,30	13,60	13,70
Ungaria		13,50	13,10	13,10
Bulgaria		13,10	13,00	13,30
Estonia		14,70	13,40	12,70
Grecia		23,00	20,90	19,00
România		13,70	13,30	13,30
UE-15 (medie)		19,75	18,60	17,93
Republica Moldova		12,90	13,00	13,50

Având în vedere informațiile din Tabelul 2.6, concluzionăm că în grupul de țări UE-15 cheltuielile pentru protecția socială, ca procent din PIB, au scăzut constant de la 19,75% în 2020 la 17,93% în 2022, ceea ce reprezintă o scădere cu 1,82 p. p., reflectând o posibilă reducere a măsurilor de sprijin introduse în timpul pandemiei de COVID-19 și o consolidare fiscală post-criză. De asemenea, constatăm că cheltuielile pentru protecția socială din România au rămas relativ constante în jurul valorii de 13,30% din PIB în perioada 2020-2022, indicând o abordare consecventă în alocarea resurselor pentru acest sector, fără fluctuații majore în politici.

Remarcăm că, în contrast cu tendința de scădere din UE-15, ponderea cheltuielilor pentru

¹⁰⁶ Eurostat. *General government expenditure by function (COFOG)*. https://doi.org/10.2908/GOV_10A_EXP. [citat 23 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table?lang=en

¹⁰⁷ Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. *Bugetul Public Național (BPN) pentru anul 2021*. [citat 23 iulie 2024]. Disponibil: <https://mf.gov.md/sites/default/files/Bugetul%20cetatenilor%20pe%202021%20-%20003.02.21.pdf>

¹⁰⁸ Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. *Bugetul Public Național (BPN) pentru anul 2022*. [citat 23 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/Bugetul%20cetatenilor%20pe%202022%20n.pdf>

protecția socială a crescut în Republica Moldova, de la 12,90% din PIB în 2020 la 13,50% din PIB în 2022. Aceasta sugerează un efort al guvernului moldovean de a extinde sau consolida sistemul de protecție socială, ca răspuns la creșterea inegalităților și a vulnerabilităților sociale, pe fondul unor dificultăți economice și demografice, precum migrația și îmbătrânirea populației. În timp ce țările din UE-15 au redus cheltuielile pentru protecția socială ca pondere din PIB în perioada post-pandemie, iar Republica Moldova a adoptat o abordare inversă, accentuând sprijinul social. România, pe de altă parte, a menținut un nivel constant de cheltuieli în această perioadă.

Indicele prețurilor de consum (IPC) joacă un rol decisiv în sistemul de asigurări sociale, având un impact direct asupra pensiilor. În multe țări, inclusiv în România, pensiile sunt adesea indexate în funcție de IPC pentru a proteja puterea de cumpărare a pensionarilor. Aceasta înseamnă că pensiile sunt ajustate anual sau periodic în funcție de rata inflației, reflectată prin IPC, pentru a compensa creșterea prețurilor la bunuri și servicii. Evoluția IPC cu baza în lanț, raportată la 100, prezentată în Tabelul 2.7, reflectă variațiile anuale ale inflației în aceste țări și influențează direct cheltuielile de protecție socială, deoarece o inflație mai mare poate crește costurile reale ale acestor cheltuieli, punând presiune pe bugetele guvernamentale.

Tabelul 2.7. Evoluția indicilor prețurilor de consum cu baza în lanț (anul precedent=100) în țările membre UE-15 și Republica Moldova, 2021-2023 [elaborat de autor în baza^{109 110 111}]

Denumirea țării	Nivelul indicilor prețurilor de consum (IPC total)		
	2021	2022	2023
Franța	103	100	101
Danemarca	135	136	127
Germania	120	117	115
Austria	122	124	123
Italia	96	98	97
Belgia	120	120	118
Finlanda	112	110	108
Slovenia	90	90	91
Polonia	77	80	80
Cehia	92	90	91
Ungaria	75	76	76
Lituania	57	62	64
Estonia	86	85	81
Grecia	63	67	67
România	73	75	80
UE-15 (medie)	95	95	95
Republica Moldova	103	130	104

¹⁰⁹ Eurostat. *GDP per capita in PPS, 2021-2023, UE-15*. [citată 09 august 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en&category=t_na10.t_nama10.t_nama10_ma

¹¹⁰ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Indicii prețurilor de consum în luna decembrie 2022-2023*. [citată 08 august 2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/indicii-preturilor-de-consum-in-republica-moldova-in-luna-iunie-2024-9485_61381.html

¹¹¹ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Indicii prețurilor de consum în luna decembrie 2021*. [citată 08 august 2024]. Disponibil: <https://old.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7290>

Analizând Tabelul 2.7, observăm diferențe semnificative în evoluția indicilor prețurilor de consum (IPC) între țările UE-15 și Republica Moldova în perioada 2021-2023. Media indicilor IPC în UE-15 a rămas constantă la 95 pe parcursul celor trei ani, indicând o stabilitate relativă a inflației în aceste state. Această constanță poate fi atribuită politicilor economice mai bine stabilite și mecanismelor de gestionare a inflației eficiente din aceste țări.

În România, IPC a crescut progresiv, de la 73, în 2021, la 80, în 2023, ceea ce reflectă o inflație în creștere moderată, cu o creștere totală de 9,59%. Acest ritm constant de creștere sugerează o influență a factorilor interni, precum: ajustările salariale, creșterea prețurilor la energie și alimentație, dar și efecte externe din contextul economic european.

În Republica Moldova, IPC a cunoscut o creștere accentuată de 26,21% în 2022, de la 103 la 130, urmată de o scădere semnificativă de 20% în 2023, când indicele a ajuns la 104. Această volatilitate ridicată a inflației poate fi rezultatul unor factori specifici, precum: șocuri externe, variații semnificative în prețurile bunurilor de import, fluctuații valutare, dar și dificultăți în gestionarea politicilor economice în contextul crizei energetice și geopolitice din regiune.

Țările din UE-15 au avut o inflație mult mai stabilă, majoritatea înregistrând variații minore în IPC pe parcursul perioadei analizate, cu excepția unor țări, ca Danemarca și Germania, care au înregistrat ușoare scăderi în IPC în 2023. Acest contrast între stabilitatea inflației în UE-15 și volatilitatea din România și Republica Moldova subliniază diferențele structurale economice și capacitatea de a gestiona fluctuațiile prețurilor la consum.

Tabelul 2.7, analizat de autor, evidențiază clar provocările cu care se confruntă România și Republica Moldova în gestionarea inflației comparativ cu stabilitatea observată în majoritatea țărilor din UE-15, evidențiind nevoia de măsuri economice și financiare adaptate pentru a limita volatilitatea prețurilor de consum și a menține stabilitatea economică.

România și Republica Moldova au înregistrat creșteri semnificative ale indicilor prețurilor de consum, reflectând condiții economice și politici de gestionare a inflației diferite. În Republica Moldova, volatilitatea prețurilor a fost mai accentuată comparativ cu România, evidențiind provocările economice specifice și dificultățile în gestionarea stabilității prețurilor. Spre deosebire de acestea, în statele UE-15, stabilitatea economică relativă a permis o gestionare mai eficientă a inflației, datorită unor politici economice și financiare mai robuste și integrate.

Distribuirea cheltuielilor pentru prestațiile sociale și alocarea resurselor în România, Republica Moldova și statele UE-15 este influențată, în principal, de legislațiile naționale în materie de securitate socială. Aceste reglementări determină prioritățile în politicile sociale ale fiecărei țări și modul în care fondurile sunt alocate pentru diverse forme de protecție socială, precum: pensii, sănătate, șomaj și alte beneficii. Fiecare stat își alocă resursele pentru protecția socială în funcție de

nevoile și constrângerile economice specifice, ceea ce duce la variații semnificative în structura cheltuielilor și în politicile sociale adoptate.

În Tabelul 2.8 este prezentată o comparație detaliată a modului în care cheltuielile totale pentru protecția socială au fost distribuite pe funcții în anul 2022, în statele UE-15 și Republica Moldova, exprimând aceste valori ca procent din PIB. Acesta evidențiază diferențele în prioritățile bugetare ale țărilor analizate și subliniază variațiile semnificative în abordările politicilor sociale. În continuare, prezentăm Tabelul 2.8, care ilustrează aceste diferențe și oferă o perspectivă clară asupra modului în care politicile sociale sunt reflectate în alocările bugetare naționale.

Tabelul 2.8. Gruparea cheltuielilor totale ale administrațiilor publice pentru protecția socială, pe funcții, ale țărilor UE-15 și Republica Moldova, 2022, % din PIB

[elaborat de autor în baza ¹¹² ¹¹³]

Țări UE-15 și RM	Total prestații de protecție socială	Boală și invaliditate	Persoane în vârstă	Urmași	Familie și copii	Șomeri	Locuințe	Excluziune socială ș.a.
Belgia	20,3	3,7	9,7	1,5	2,2	1,2	0,2	1,9
Danemarca	18,9	4,3	7,2	0,0	3,8	1,4	0,6	1,7
Germania	20,4	3,4	10,0	1,9	1,8	1,5	0,3	1,6
Estonia	12,7	1,9	6,9	0,1	2,4	0,8	0,0	0,6
Franța	23,8	3,1	13,0	1,4	2,2	1,7	0,8	1,5
Italia	22,0	1,8	13,7	2,5	1,4	1,0	0,0	1,6
Cipru	11,8	0,4	6,8	1,5	1,8	0,5	0,0	0,7
Bulgaria	13,3	0,0	9,9	:	2,0	0,3	0,1	0,4
Ungaria	13,1	1,9	6,4	0,7	2,6	0,2	0,1	1,1
Malta	13,8	0,7	7,2	1,3	0,9	3,3	0,1	0,3
Austria	20,6	1,7	13,1	1,3	2,1	1,2	0,1	1,3
Polonia	16,9	1,9	9,3	1,5	2,7	0,2	0,0	1,2
Portugalia	17,5	1,3	10,8	1,6	2,1	0,8	0,2	0,6
Slovenia	17,6	2,6	10,3	1,2	2,0	0,4	0,0	1,1
România	13,3	1,2	9,5	0,1	1,5	0,0	0,0	1,0
Republica Moldova	12,2	1,5	7,6	0,1	1,2	0,1	0,1	1,6

Analizând Tabelul 2.8 privind gruparea cheltuielilor publice pentru protecția socială în 2022, autorul constată că țările UE-15, cum ar fi: Franța, Danemarca și Germania, alocă o parte importantă din PIB pentru protecția socială, cu un accent major pe sănătate și asistență pentru persoanele în

¹¹² Eurostat. *General government total expenditure on social protection, 2022 (% of GDP and % of total expenditure)*. [citată 08 august 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_social_protection#Expenditure_on_social_protection.27

¹¹³ Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. *Raport privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2022*. [citată 08 august 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/doc.php?l=ro&idc=439&id=6410&t=/Raport/Raport-privind-executarea-BASS/Raport-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat-in-anul-2022>

vârstă. Există variații considerabile între țări cu privire la alocarea pe funcții, reflectând prioritățile naționale diferite.

România are cheltuieli mai mici pentru protecția socială (13,3% din PIB), cu fonduri relativ modeste alocate pentru sănătate, persoane în vârstă și familie/copii. Cheltuielile pentru șomaj și locuințe sunt extrem de scăzute, indicând o posibilă subfinanțare a acestor sectoare.

Republica Moldova alocă doar 12,2% din PIB pentru protecția socială, cu o concentrare majoră pe asistența pentru vârstnici, dar cu foarte puține resurse pentru sănătate și alte funcții sociale. Alocările sunt mult mai mici comparativ cu țările UE-15, subliniind constrângerile economice și diferențele în abilitatea de a susține un sistem robust de protecție socială.

Urmare analizei de mai sus, autorul constată că țările din UE-15 alocă resurse semnificative pentru protecția socială, reflectând priorități puternice pentru sănătate și sprijin pentru persoanele în vârstă, în timp ce România și Republica Moldova au cheltuieli mult mai reduse în acest domeniu. În special, Republica Moldova se confruntă cu constrângeri economice evidente, care reduce posibilitatea sa de a oferi un sistem de protecție socială robust și diversificat.

Principalele surse de finanțare a sistemelor de prestații sociale, la nivelul țărilor membre ale Uniunii Europene, sunt contribuțiile sociale ce cad în obligația angajatorilor și angajaților, precum și resursele (venituri fiscale) care provin din taxe, impozite și alte venituri.

Încasările din sistemele de protecție socială reprezintă veniturile colectate de guverne sau alte entități responsabile, destinate finanțării programelor de protecție socială, cum ar fi: pensiile, asistența medicală, ajutorul de șomaj și alte forme de suport social. Încasările din sistemele de protecție socială cuprind contribuțiile sociale, contribuțiile administrației publice și alte încasări.

Structura veniturilor de protecție socială este un pilon central al sistemelor de asigurări sociale, incluzând surse precum contribuțiile obligatorii și voluntare, finanțarea din bugetul de stat și randamentele din investiții. Un echilibru adecvat între aceste surse, combinat cu diversificarea veniturilor, este esențial pentru a reduce dependența de fonduri limitate și pentru a crește reziliența sistemului. Implementarea unor politici de colectare mai eficiente și stimularea contribuțiilor voluntare sunt măsuri cheie pentru întărirea protecției sociale. În contextul schimbărilor economice și demografice, adaptarea constantă a acestor surse de venit devine crucială pentru menținerea sustenabilității și coeziunii sociale, asigurând astfel o protecție eficientă a cetățenilor pe termen lung.

În contextul țărilor UE-15 și Republica Moldova, există diferențe semnificative în ceea ce privește compoziția și sursele acestor venituri, reflectând niveluri diferite de dezvoltare

economică și de priorități politice, potrivit datelor prezentate în Tabelul 2.9.

Tabelul 2.9. Structura încasărilor în sistemele de protecție socială în țările UE-15 și Republica Moldova, 2020-2021, % din PIB [elaborat de autor în baza ¹¹⁴ ¹¹⁵]

Denumire țări (UE-15)	Total încasări		Contribuții ale administrației publice		Contribuția socială plătită de angajatori		Contribuția socială plătită de asigurați		Alte venituri	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
France	36,2	35,4	16,4	15,9	13,1	13,0	5,7	5,6	1,0	0,9
Danemarca	37,1	35,4	29,1	27,3	4,3	4,0	2,9	2,8	0,8	1,3
Germania	33,6	33,6	11,6	11,6	11,5	11,5	10,0	9,9	0,5	0,6
Austria	31,6	31,5	12,3	12,4	10,7	10,6	8,2	8,1	0,4	0,4
Italia	35,0	32,6	18,5	16,6	11,1	10,9	4,8	4,6	0,6	0,5
Belgia	33,9	31,0	15,4	13,6	11,8	11,1	6,1	5,7	0,6	0,6
Finlanda	31,7	31,7	16,2	15,6	9,2	9,7	4,8	4,8	1,5	1,6
Slovenia	26,0	25,3	9,8	8,3	6,5	6,7	9,5	10,0	0,2	0,3
Polonia	24,2	21,6	6,8	6,7	8,9	8,7	4,5	4,4	4,0	1,8
Cehia	22,1	22,5	5,8	6,1	11,2	11,2	4,7	4,9	0,4	0,3
Ungaria	17,0	17,0	5,9	6,8	5,5	4,8	5,5	5,4	0,1	0,0
Bulgaria	20,2	21,2	8,7	10,0	6,9	6,7	4,3	4,2	0,3	0,3
Estonia	18,0	16,5	5,0	4,7	12,6	11,6	0,4	0,2	0,0	0,0
Grecia	31,0	28,1	15,1	13,6	7,4	6,8	6,8	6,4	1,7	1,3
România	16,7	16,5	4,0	4,1	1,5	1,5	11,1	10,6	0,1	0,3
UE-15 (medie)	27,6	26,7	12,0	11,6	8,8	8,6	6,0	5,8	0,8	0,7
Republica Moldova	11,7	11,8	4,6	4,7	5,2	5,3	1,8	1,7	0,1	0,1

Analizând datele din Tabelul 2.9, menționăm că țările UE-15 au o structură echilibrată de finanțare, cu o contribuție semnificativă din partea administrației publice și a angajatorilor. Media totală a încasărilor pentru 2021 este de 26,7% din PIB. Există o relativă stabilitate între 2020 și 2021 în structura contribuțiilor.

În România, contribuția asiguraților (10,6% din PIB în 2021) este semnificativă comparativ cu celelalte surse, sugerând o presiune mare asupra angajaților. Contribuțiile administrației publice sunt relativ mici (4,1% în 2021), ceea ce indică o dependență mai redusă de finanțarea guvernamentală.

Republica Moldova are cel mai mic nivel de încasări totale (11,8% din PIB în 2021), cu o contribuție modestă atât din partea administrației publice, cât și a angajatorilor. Deși limitate, contribuțiile sunt distribuite echilibrat între administrația publică, angajatori și asigurați, dar la

¹¹⁴ Eurostat. *Social protection receipts by type, 2020-2021, UE-15*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00108/default/table?lang=en&category=t_spr

¹¹⁵ Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. *Rapoarte privind executarea bugetului asigurărilor sociale pe anul 2020 și 2021*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat/&year=2022>

niveluri mult mai scăzute comparativ cu UE-15.

Datele pentru 2022 și 2023 sunt disponibile doar sub formă de estimări preliminare pentru cheltuielile de protecție socială, fiind încă în proces de colectare și supuse revizuirilor ulterioare. Pentru 2022, de exemplu, s-a înregistrat o creștere de 2,7% în cheltuielile de protecție socială în UE, dar diferențele între statele membre și procentul din PIB alocat acestor cheltuieli variază semnificativ. Astfel, utilizarea acestor date preliminare impune prudență, întrucât pot apărea modificări ulterioare pe măsură ce se finalizează revizuirea lor.

În toate statele membre, pensiile publice au continuat să garanteze majorității pensionarilor o sursă stabilă de venit. În acest sens, putem spune că pandemia Covid-19, cu impactul său semnificativ pe piețele forței de muncă și financiare, va avea un impact și asupra intrărilor la pensie a cetățenilor în vârstă și va exercita o constrângere suplimentară asupra finanțării sistemelor de pensii, efectele pandemiei nefiind încă pe deplin vizibile. În ciuda impactului relativ limitat al pandemiei asupra sistemelor de pensii pe termen scurt, există o serie de provocări pe termen lung legate de menținerea caracterului adecvat și a finanțării durabile a pensiilor în contextul unei societăți în curs de îmbătrânire, al economiei în schimbare și al pieței forței de muncă. Dat fiind complexitatea acestor măsuri, statele membre au pus în aplicare reforme în contextul ciclurilor multianuale.

Cea mai comună abordare din reformele anterioare s-a axat pe creșterea vârstei de pensionare. Creșterea vârstei de pensionare este o măsură care răspunde provocărilor economice și demografice actuale, dar care trebuie gestionată cu grijă pentru a evita efectele negative asupra anumitor grupuri de populație și pentru a asigura o tranziție echitabilă și sustenabilă.

În ultimii ani, statele membre au majorat vârsta legală de pensionare (vezi Anexa 7), au limitat accesul la pensionarea anticipată, au revizuit cerințele contributive și au consolidat stimulentele pentru a facilita pensionarea ulterioară.

Majoritatea țărilor din UE și Republica Moldova, conform datelor prezentate în Anexa 7, au stabilit vârsta de pensionare la 65 de ani pentru bărbați și femei, însă există variații semnificative între state. Unele țări, precum Austria și Polonia, au vârste de pensionare diferite pentru bărbați și femei, dar aceste diferențe vor fi eliminate treptat până în anii următori. De asemenea, anumite state, precum Estonia și Letonia, își vor corela vârsta de pensionare cu speranța de viață, reflectând o tendință generală de adaptare la schimbările demografice.

Autorul constată că, deși există o tendință de uniformizare a vârstei de pensionare la nivel european, diferențele naționale persistă și reflectă diversele contexte economice, sociale și demografice.

Reformele pensiilor care vizează creșterea vârstei de pensionare, extinderea vieții

profesionale și ajustarea automată a beneficiilor la schimbările demografice sunt esențiale pentru a menține sustenabilitatea sistemelor publice de pensii în contextul îmbătrânirii populației și presiunilor bugetare. Deși aceste măsuri pot contribui la stabilizarea finanțelor publice, este necesară o abordare integrată care să includă opțiuni de lucru flexibil, servicii sociale și de sănătate de calitate, dar și o informare mai bună pentru a sprijini angajații pe toate carierele lor. Eforturile trebuie să continue pentru a asigura eficiența și adecvarea protecției sociale, mai ales în condițiile provocărilor economice și demografice.

Reformele recente indică, totodată, o tendință de îndepărtare progresivă a pensiilor speciale care acordă tratament preferențial anumitor grupuri de populație. O parte din reforme au îmbunătățit accesul la sistemele de pensii pentru persoanele care lucrează în alte tipuri de muncă decât cele permanente, cu normă întreagă, dar persistă lacune semnificative. Alte reforme au abordat, de asemenea, rolul pensiilor suplimentare sau private în furnizarea de venituri pentru limită de vârstă.

Deși s-au luat măsuri, vor fi necesare eforturi suplimentare pentru a face față provocărilor legate de adecvarea și sustenabilitatea sistemelor de pensii din întreaga Uniune Europeană. Statele membre sunt încurajate să continue adoptarea de inițiative pentru a prelungi cariera profesională. Eforturile de ajustare a cerințelor de vârstă sau de carieră, a beneficiilor sau a ratelor de acumulare pentru a reflecta creșterea speranței de viață ar trebui completate cu opțiuni flexibile de lucru, inclusiv posibilitatea de a combina pensiile cu veniturile din muncă. Extinderea nivelului de informare și creșterea atractivității sistemelor de pensii pentru persoanele aflate mai devreme în carieră pot afecta comportamentul lucrătorilor. În acest sens, promovarea unei vieți profesionale mai lungi ar trebui să înceapă mai devreme în carieră și nu numai atunci când individul se apropie de vârsta de pensionare.

În același timp, asigurarea unei vieți profesionale mai lungi este o problemă transversală care trebuie promovată prin acțiuni în diferite domenii de politică. O condiție prealabilă esențială sunt piețele forței de muncă care să permită prelungirea vieții profesionale, care să includă opțiuni de perfecționare pe tot parcursul vieții și să asigure un mediu de lucru flexibil, sănătos și sigur, adecvat nevoilor lucrătorilor în vârstă. Accesul la servicii sociale și de sănătate de înaltă calitate este necesar pentru a facilita rămânerea în muncă a lucrătorilor în vârstă. Colaborarea stabilizantă în domeniul de politici și implicarea partenerilor sociali și a organizațiilor societății civile rămân factori importanți pentru dezvoltarea unor strategii pentru o viață profesională mai lungă.

În anul 2023, veniturile pentru protecția socială în țările UE și Republica Moldova au fost influențate de contextul economic și de politicile publice specifice fiecărei regiuni. În timp ce statele UE au beneficiat de sisteme bine finanțate și diverse surse de venit, Republica Moldova a continuat să depindă de contribuțiile sociale limitate, bugetul de stat restrâns și asistența internațională pentru

a-și susține programele de protecție socială.

Presiunile fiscale continuă să fie factorul declanșator pentru inițierea unei reforme a pensiilor. Reformele sunt inevitabil determinate de presiunea bugetară pe termen scurt care rezultă din reducerea costurilor a ceea ce, pe termen lung, sunt sisteme publice nesustenabile din punct de vedere fiscal. Problemele mai importante ale durabilității pe termen lung, datorate îmbătrânirii populației, ocupă, de obicei, un loc important în dezbaterile politice și în procesul de reformă asociat.

Presiunea fiscală pe termen scurt pentru reforma pensiilor este întotdeauna bugetară. Diagnosticul este aproape invariabil deoarece există prea mulți beneficiari și prea puțini contribuitori. Țările se confruntă frecvent cu niveluri ridicate ale cheltuielilor pentru prestații, reflectând vârste scăzute și inflexibile de pensionare stabilite în perioade în care speranța de viață era considerabil mai mică și într-un mediu economic caracterizat de o creștere economică ridicată și de ocuparea forței de muncă. Țările emergente se confruntă, de obicei, cu problema suplimentară a unei forțe de muncă extrem de informale, care împiedică transformarea unei forțe de muncă în creștere într-un raport scăzut de dependență a sistemului (raportul dintre beneficiari și contribuabili). Dimpotrivă, rata de dependență a sistemului este ridicată ca urmare a sistemelor închise (funcția publică) sau a stimulentei puternice pentru a rămâne în economia informală, inclusiv caracteristicile de concepere și punere în aplicare a sistemului de pensii sau alte obstacole în calea aderării la economia formală.

„Presiunea fiscală pe termen lung are tangențe clare cu îmbătrânirea populației. Toate țările sunt afectate sau mai puțin de această presiune, deoarece natalitatea scade spre sau sub nivelul necesar pentru a reproduce populația și, respectiv, ratele mortalității în scădere generează creșteri substanțiale ale longevității a populației mai în vârstă”¹¹⁶.

„Dificultățile de finanțare a protecției sociale în România pornesc de la ponderea extrem de scăzută a veniturilor bugetare față de țările de referință. Aceasta implică înregistrarea de deficite bugetare, iar domeniul social este cel mai afectat, deoarece nu toate veniturile sunt cheltuite pentru fondurile sociale, excedentele acestora contribuind la reducerea deficitului unui așa-numit buget public consolidat”¹¹⁷.

„În toate statele vest-europene, prestațiile sociale de lungă durată (de exemplu, pensiile de bătrânețe) sunt finanțate pe principiul repartiției, veniturile obținute din contribuțiile actuale servesc,

¹¹⁶ HOLZMANN, R., PALMER, E. *Pension reform: issues and prospects for non-financial defined contribution (NDC) schemes*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2005, p. 2-3. ISBN-10: 0-8213-6038-8.

¹¹⁷ SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Aspects of financing Romania's social policies compared to other EU countries*. În: *Proceedings of the International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges*, 7th Edition “Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions,” 16th-17th December 2020, București, România: Editura “Artifex,” 2020, p. 438-440. [citată 12 aprilie 2021]. ISBN 978-606-8716-57-2.

în general, nevoilor de plată a prestațiilor actuale. Există unele excepții, în cazul pensiilor complementare”¹¹⁸.

Națiunile occidentale dezvoltate, în principal cele din Europa, sunt recunoscute ca țările care posedă sisteme generoase de asistență socială. Deși au un set de trăsături comune (de exemplu, gamă completă de riscuri sociale, accesibilitate largă a populației, un stadiu ridicat al gradului de protecție etc.), ele se diferențiază substanțial mai ales datorită mecanismelor utilizate în finanțarea cheltuielilor, mai concret, al combinațiilor între schemele bazate pe reglementările asigurărilor sociale sau pe finanțare din resurse bugetare (impozite).

Problema principală, în această sferă, vizează solvabilitatea sistemelor de protecție socială derivată, la rândul ei, din volumul mare și, respectiv, ponderea ridicată a cheltuielilor publice de protecție socială în produsul intern brut (PIB).

Cheltuielile publice mari pentru protecția socială, ca procent din PIB, sunt și au fost considerate un punct de referință important în discuțiile și acțiunile privind revizuirea sistemelor viabile financiare în viitor, deoarece problema tratează solvabilitatea.

O influență aparte asupra constituirii și gestionării resurselor financiare o au atât situația mediului economic, cât și gradul de dezvoltare al statelor.

Amplificarea economică a impresionat în timp creșterea necesarului de resurse financiare, resurse ce au un caracter limitat, fiind indispensabilă respectarea constrângerii bugetare.

Prezența divergențelor între statele UE multiplică efectele numeroșilor factori, ca: diferențe între componente conceptual-constructive ale schemelor de protecție socială, evoluții demografice legate în special de îmbătrânirea populației, rata șomajului, fără a uita nivelul de dezvoltare și rata de creștere economică.

„În legislația unor state europene se constată o preocupare pentru diferențierea categoriilor de șomeri nu doar în funcție de vechime și de valoarea veniturilor anterioare, ci și în funcție de anumite criterii suplimentare, precum situația familială sau vârsta solicitantului. Importanța acestor prevederi rezidă în capacitatea de a atenua o serie de riscuri colaterale ale șomajului (ex., sărăcia) și de a acoperi generații vulnerabile din punctul de vedere al pieței muncii (ex., persoanele cu vârsta apropiată de pensionare), degrevându-se, astfel, sistemul de pensii de cheltuielile efectuate cu pensionările anticipate. În cazul României, o asemenea măsură ar putea avea efecte benefice, oferind suport unei categorii de populație care, în absența veniturilor câștigate pe piața

¹¹⁸ POENARU, M., GRIGORESCU, C., PETCU, C. *Finanțarea protecției sociale în țările membre ale Uniunii Europene și în România*. Seria probleme economice, Colecția Biblioteca economică, Vol. 54/2003, București: Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice “Costin Kirițescu”, 2003, p. 16-17. ISBN 973-7940-07-5.

muncii, își caută stabilitatea financiară prin “forțarea” pârghiilor de pensionare anticipată”¹¹⁹.

Provocările în finanțarea prestațiilor de protecție socială includ presiunea generată de schimbările demografice și economice. Creșterea speranței de viață și scăderea ratei natalității conduc la o populație tot mai în vârstă și, implicit, la un număr mai mic de persoane active care să contribuie la sistemul de protecție socială prin plata de taxe și contribuții. Acest lucru generează o constrângere suplimentară asupra bugetului destinat prestațiilor sociale. Pe de altă parte, schimbările economice, cum ar fi, creșterea șomajului sau a migrației, pot afecta și ele finanțarea prestațiilor de protecție socială, generând nevoi suplimentare sau scăzând veniturile bugetului. Oportunitățile în finanțarea prestațiilor de protecție socială pot fi găsite în optimizarea sistemului de impozitare și a surselor de finanțare, precum și în dezvoltarea de politici care să încurajeze creșterea economică și să sprijine participarea activă a cetățenilor pe piața muncii.

Schimbările demografice, de exemplu, scăderea natalității, îmbătrânirea populației au o influență considerabilă asupra finanțării prestațiilor de protecție socială. Creșterea numărului de pensionari și nevoia de servicii medicale și de îngrijire pe termen lung pune presiune asupra bugetului de asistență socială. De asemenea, schimbările economice, precum: creșterea șomajului și migrația forței de muncă, pot afecta contribuțiile la sistemul de protecție socială și pot necesita ajustări în finanțarea acestuia. În același timp, variațiile demografice și economice pot oferi oportunități pentru reforme care să optimizeze resursele și să adapteze sistemul de protecție socială la noile realități. Cercetarea și analiza atentă a acestor schimbări pot contribui la identificarea soluțiilor durabile și eficiente pentru finanțarea prestațiilor de protecție socială în contextul actual.

Concluziile studiului arată că cheltuielile privind prestațiile de protecție socială sunt variabile între țările din UE-15, în care este inclusă și România, alături de Republica Moldova, reflectând diferențele în nivelul de dezvoltare economică și socială. În plus, s-a constatat că există o dependență semnificativă a finanțării prestațiilor de protecție socială de bugetul de stat, fapt ce poate impune riscuri în asigurarea unor venituri sustenabile pe termen lung. Dacă nu se vor adopta reforme urgente, există riscul ca aceste sisteme să devină nesustenabile pe termen lung, crescând povara financiară asupra bugetului de stat și limitând capacitatea guvernelor de a oferi protecție socială adecvată.

Pe baza rezultatelor obținute, se recomandă o mai mare atenție asupra eficienței

¹¹⁹ SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Reper ale alinierii politicii sociale a României la standardele Uniunii Europene/ Issues of the alignment of Romania's social policy to the European Union standards.* În: *EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences*, ULIM, Anul 4, Nr. 1-2/2021, Chișinău, Moldova. p. 41. ISSN 2587-344X. [citată 17 ianuarie 2022]. Disponibil: <http://ecosoen.ulim.md/assets/Files/Ecosoen-1-2-2021%20%2001.07.2021-40-50.pdf>.

cheltuielilor cu prestațiile de protecție socială, în special în contextul schimbărilor demografice și economice din regiune. De asemenea, se recomandă elaborarea unor strategii de finanțare durabilă, care să asigure echitatea și sustenabilitatea sistemelor de protecție socială.

2.3. Corelația și impactul indicatorilor macroeconomici asupra sustenabilității bugetului asigurărilor sociale în România și Republica Moldova

Prin abordarea asupra analizei corelației, dinamicii și proiecțiilor indicatorilor macroeconomici care stau la baza bugetului asigurărilor sociale de stat din România și Republica Moldova, vom urmări înțelegerea modului în care evoluția indicatorilor macroeconomici influențează bugetul asigurărilor sociale de stat și, implicit, sistemul de securitate socială al celor două țări. Această analiză are ca scop identificarea relațiilor strânse dintre variabile, precum: PIB-ul, inflația, șomajul și cheltuielile sociale, oferind, astfel, o perspectivă comprehensivă asupra impactului contextului macroeconomic asupra bugetului asigurărilor sociale de stat.

În cadrul asigurărilor sociale de stat, un concept fundamental este contribuția socială obligatorie, definită ca fiind o sumă plătită de angajatori, angajați și stat pentru finanțarea sistemului de asigurări sociale. Un alt concept important este pensia de asigurări sociale, care reprezintă o sursă de venit acordată persoanelor care au contribuit la sistemul de asigurări sociale și îndeplinesc anumite criterii de eligibilitate, de exemplu, vârsta sau stagiul minim de cotizare. De asemenea, este crucială înțelegerea conceptului de sustenabilitate a sistemului care se referă la abilitatea acestuia de a-și finanța beneficiile pe termen lung, fără a compromite generațiile viitoare.

În continuare vom realiza o analiză detaliată a corelației extrem de importante dintre indicatorii macroeconomici și bugetul asigurărilor sociale de stat din România și Republica Moldova, ceea ce reprezintă un subiect de mare relevanță și interes în contextul economic actual. Această analiză exhaustivă se va concentra pe explorarea amplă a modurilor în care indicatorii macroeconomici critici, cum ar fi: produsul intern brut, inflația, șomajul și creșterea economică, influențează și determină bugetul asigurărilor sociale de stat într-un mod profund și semnificativ.

Vom studia factorii de decizie care au în vedere potențialele modificări ale programului de securitate socială ce trebuie să fie capabili să evalueze modul în care astfel de schimbări ar afecta bunăstarea economică a viitorilor pensionari, atât din România, cât și din Republica Moldova. Primul pas pentru înțelegerea acestor efecte este determinarea bunăstării viitorilor pensionari în cadrul actualului sistem de securitate socială.

Deoarece nicio măsură nu poate surprinde pe deplin dacă viitorii pensionari vor avea resurse adecvate pentru a-și satisface nevoile, folosim mai mulți indicatori macroeconomici

pentru a evalua perspectivele de pensionare, spre exemplu:

a) *PIB și bugetul asigurărilor sociale*: creșterea PIB-ului indică o economie sănătoasă și contribuie la creșterea veniturilor din contribuțiile sociale, o influență favorabilă asupra bugetului asigurărilor sociale.

b) *Rata ocupării și rata șomajului*: o rată ridicată a ocupării forței de muncă crește numărul de contribuabili activi, ceea ce îmbunătățește fluxul de venituri către bugetul de asigurări sociale. În contrast, o rată ridicată a șomajului reduce numărul contribuțiilor și crește presiunea asupra sistemului prin plata indemnizațiilor de șomaj.

c) *Nivelul salariilor și contribuțiile sociale*: majorarea salariilor duce la creșterea contribuțiilor sociale colectate, deoarece acestea sunt calculate ca un procent din salarii. Acestea sunt un efect direct asupra veniturilor bugetului asigurărilor sociale.

Analiza indicatorilor macroeconomici esențiali, de exemplu, PIB-ul, rata inflației și rata șomajului, este esențială pentru evaluarea stării economice generale a României și Republicii Moldova, în special în contextul sistemului de pensii publice. Acești indicatori oferă o înțelegere a impactului economic asupra bugetului asigurărilor sociale, iar interdependențele dintre ei pot influența stabilitatea și sustenabilitatea acestui sistem. Cercetarea va sublinia importanța gestionării eficiente a acestor aspecte, contribuind la identificarea de soluții optime pentru menținerea stabilității economice și sociale în cele două țări. Astfel, analiza va oferi o perspectivă cuprinzătoare asupra relației dintre indicatorii macroeconomici și bugetul asigurărilor sociale de stat.

2.3.1. Relația și influența indicatorilor macroeconomici asupra sustenabilității bugetului asigurărilor sociale de stat în România

Potrivit Institutului Național de Statistică (INS) din România, „rata anuală a inflației reprezintă creșterea prețurilor de consum într-o lună din anul curent, față de aceeași lună a anului precedent. Această rată se calculează ca un raport, exprimat procentual, între indicele prețurilor dintr-o lună din anul curent și indicele din luna corespunzătoare a anului precedent, calculați față de aceeași bază, din care se scade 100”¹²⁰.

Rata anuală a inflației măsoară creșterea procentuală a nivelului prețurilor bunurilor și serviciilor într-o anumită perioadă de timp, de obicei – într-un an, respectiv este un indicator economic esențial care reflectă costul vieții și puterea de cumpărare. Când inflația este mare, fiecare unitate de monedă cumpără mai puține bunuri și servicii, ceea ce indică o scădere a valorii

¹²⁰ Institutul Național de Statistică al României. *Precizări metodologice*. [citat 19 iulie 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/ipc/a18/precizari_metodologice.pdf

monedei. În schimb, inflația scăzută sau deflația măresc puterea de cumpărare a monedei.

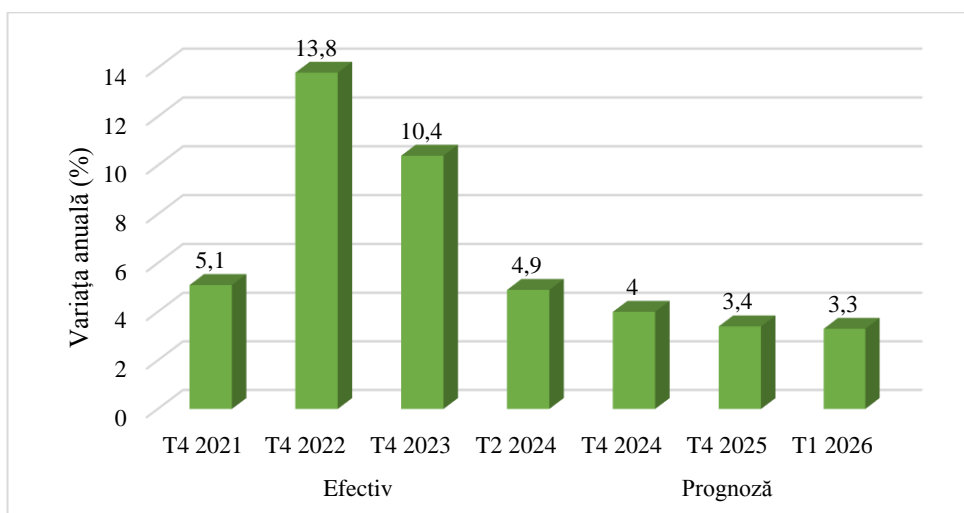

Figura 2.5. Evoluția ratei anuale a inflației în România, T4 2021 - T2 2024 și proiecțiile pentru perioada T4 2024 - T1 2026 [elaborată de autor în baza ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴]

Potrivit datelor reflectate în Figura 2.5, deducem că rata anuală a inflației a crescut considerabil: de la 5,1% în T4 2021 la 13,8% în T4 2022 cu 8,7 p. p. Această creștere indică o presiune inflaționistă puternică în acea perioadă, generată de instabilitatea economică cauzată atât de factori interni, cât și externi.

După apogeul din 2022, rata inflației a început să scadă, ajungând la 10,4% în T4 2023 și mai departe la 4,9% în T2 2024, ceea ce sugerează că măsurile economice sau factorii externi au contribuit la temperarea inflației.

Conform prognozei, care a fost elaborată de Banca Națională a României, inflația va continua să scadă, ajungând la 4% în T4 2024, la 3,4% – în T4 2025 și la 3,3% – în T1 2026. Această prognoză indică o tendință de stabilizare a inflației în jurul unui nivel mai scăzut, ceea ce poate reflecta o stabilizare economică și un control mai eficient al factorilor care alimentează inflația.

Dacă prognoza se confirmă, inflația se va stabiliza la valori mai apropiate de cele normale și dorite, în contrast cu valorile extrem de ridicate observate în 2022 și 2023.

În concluzie, datele din Figura 2.5 arată o perioadă de inflație ridicată, urmată de o scădere treptată și stabilizare în anii următori, ceea ce poate indica o îmbunătățire a condițiilor economice în

¹²¹ Banca Națională a României. *Proiecții BNR – Proiecții curente*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.bnr.ro/Proiectii-BNR-4351-Mobile.aspx>

¹²² Banca Națională a Moldovei. *Rata anuală a inflației*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0>

¹²³ Institutul Național de Statistică al României. *Indicele prețurilor de consum (IPC)*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala>

¹²⁴ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă nr. 181 /11 iulie 2024. Inflația și evoluția prețurilor de consum: iunie 2024*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ipc06r24.pdf

România pe termen mediu.

Având în vedere că valoarea punctului de pensie se calculează în funcție de rata anuală a inflației, putem afirma că este necesară analizarea și asigurarea creșterii pensiilor cu coeficientul de creștere a inflației, deoarece pensionarii nu pot face față acestei oblicații a inflației.

Indexarea (majorarea) punctului de pensie (și a venitului de referință corelativ) cu rata inflației a fost și este în continuare o metodă prudentă de gestiune a fondului bugetar.

Majorarea punctului de pensie apare ca necesitate a evaluării suportabilității nivelului majorării punctului de pensie, motiv pentru care modul natural de stabilire a indicatorilor este întâi stabilirea nivelului suportabil până la care poate fi majorat punctul de pensie, ca să acopere erodarea pensiei din cauza creșterii prețurilor, dar fără a pune în pericol echilibrul sistemului, și apoi corelarea celorlalți indicatori.

Din aceste motive, este mult mai logică urmărirea obiectivului sistemului de a proteja împotriva erodării puterii de cumpărare a pensiilor în plată/indexarea pensiilor și apoi corelarea tuturor indicatorilor cu nivelul acestui indicator decât invers, care vor duce, într-un final, la majorarea dorită a punctului de pensie pentru acoperirea ratei inflației.

Costurile pensiilor reprezintă o parte semnificativă a cheltuielilor publice, esențiale atât pentru bugetele actuale, cât și pe termen mediu și lung. Creșterea anuală a PIB-ului influențează direct sustenabilitatea pensiilor, deoarece o economie în expansiune generează venituri fiscale mai mari, care pot susține mai eficient finanțarea sistemului de pensii.

„Întrucât este de așteptat ca speranța de viață să continue să crească, iar populația de vârstă activă să se reducă, nivelul necesar de creștere a cheltuielilor ar putea deveni nesustenabil. Adecvarea pensiilor nu va fi garantată decât dacă populația va lucra mai mult și pentru un timp mai îndelungat înainte de pensionare. În consecință, va fi necesară reducerea prestației medii la care oamenii vor avea dreptul conform cotizății aferente unui an lucrat. Drepturile vor trebui să reflecte mai fidel cotizățile și să fie calculate pe bază actuarială. Acest lucru poate fi realizat prin reformarea pensiilor în sensul folosirii unei medii a parcursului profesional ca bază pentru calcularea prestațiilor. Sistemele de pensii pot contribui la optimizarea ofertei de forță de muncă pe parcursul vieții profesionale, îndeosebi pentru lucrătorii vârstnici, instituind stimulente puternice în favoarea activității profesionale în normele privind drepturile de pensie și restrângând accesul la pensionarea anticipată”¹²⁵.

Dat fiind că șomerii fac parte din populația activă, este important ca majorarea vârstei standard de pensionare să fie evaluată în strânsă legătură cu evoluția ratei șomajului în aceste grupe de vârstă. În România, majorarea treptată a vârstei standard de pensionare și a stagiului de cotizare a contribuit

¹²⁵ European Commission, *European semester - Thematic factsheet adequacy and sustain, 2017*. [citat 1 noiembrie 2022]. p. 8. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_adequacy-sustainability-pensions_ro.pdf

la creșterea șomajului, atât în rândul bărbaților vârstnici (Figura 2.6), cât și al femeilor (Figura 2.7). Acest lucru este reflectat de rata de activitate pe grupe de vârstă, care indică proporția populației active dintr-o anumită grupă de vârstă în raport cu populația totală din aceeași grupă, conform datelor INS.

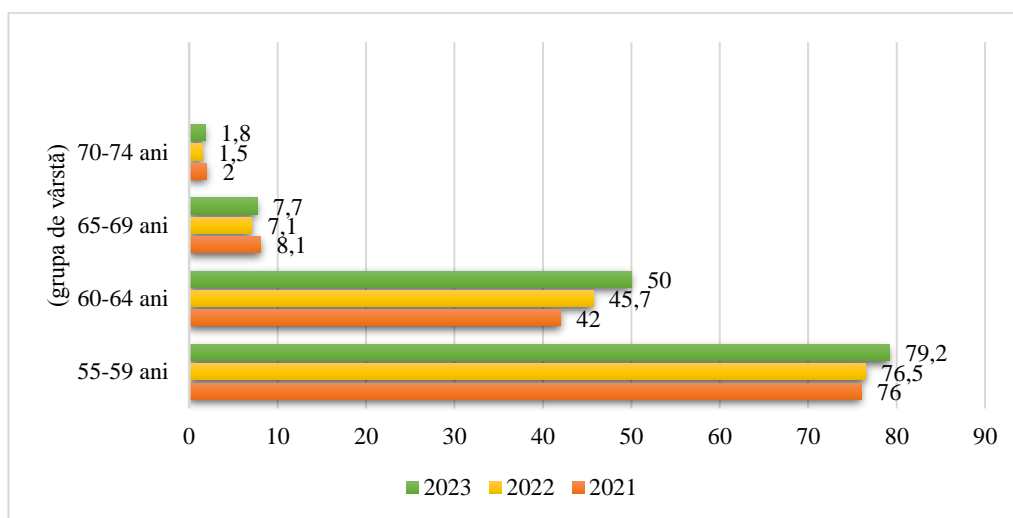

Figura 2.6. Rata de activitate pe grupe de vârstă a persoanelor de sex masculin, în România, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza ¹²⁶]

Datele prezentate în Figura 2.6 sugerează că, pe măsură ce bărbații îmbătrânesc, rata lor de activitate tinde să scadă semnificativ, cu diferențe marcante între grupele de vârstă, de exemplu, în 2023, rata de activitate pentru bărbații din grupa de vârstă 55-59 ani este de 79,2%, în timp ce pentru cei din grupa 70-74 ani scade la doar 1,8%.

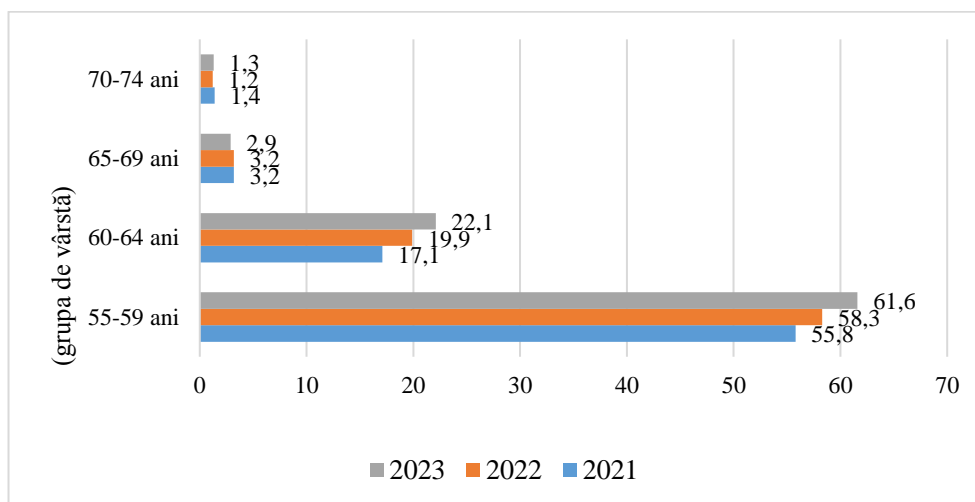

Figura 2.7. Rata de activitate pe grupe de vârstă a persoanelor de sex feminin, în România, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza ¹²⁷]

¹²⁶ Institutul Național de Statistică al României. *Populația activă - Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO). AMG155A - AMIGO - Rata de activitate pe grupe de vârstă și sexe.* [citată 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

¹²⁷ Institutul Național de Statistică al României. *Populația activă - Ancheta forței de muncă în gospodării (AMIGO). AMG155A - AMIGO - Rata de activitate pe grupe de vârstă și sexe.* [citată 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

Analizând datele din Figura 2.7, observăm că rata de activitate pentru femeile din diferite grupe de vârstă prezintă o tendință de creștere moderată în grupele 55-59 ani și 60-64 ani, în timp ce în grupele 65-69 ani și 70-74 ani se observă o ușoară scădere. De exemplu, între 2021 și 2023, rata de activitate pentru femeile din grupa de vârstă 55-59 ani a crescut de la 55,8% la 61,6%, iar pentru grupa 60-64 ani a crescut de la 17,1% la 22,1%. În schimb, pentru grupa de vârstă 65-69 ani, rata de activitate a scăzut de la 3,2% la 2,9%, iar pentru grupa 70-74 ani, a scăzut de la 1,4% la 1,3%. Pentru grupa de vârstă 65-69 ani, rata de activitate a scăzut cu 0,3 p. p. între 2021 și 2023, iar pentru grupa de vârstă 70-74 ani, scăderea a fost de 0,1 p. p. în aceeași perioadă.

Majorarea vârstei standard de pensionare și a stagiului de cotizare poate fi inefficientă fără politici care să sprijine angajarea vârstnicilor. În absența acestora, problemele se transferă de la sistemul public de pensii la cel de asigurări pentru șomaj, fără a fi rezolvate. Totuși, prevederile legale care permit pensionarea anticipată, în condiții speciale sau de invaliditate, duc la o vârstă medie efectivă de pensionare mult mai scăzută decât cea legală.

Luând în considerare faptul că vârsta de pensionare standard în România la bărbați a fost de 65 de ani și la femei de 61 de ani și 8 luni în anul 2021, de 65 de ani pentru bărbați și 62 de ani și 6 luni pentru femei în anul 2023, iar în 2024 este de 65 de ani pentru bărbați și va fi de 63 de ani pentru femei, observăm că rata șomajului scade pe măsură ce persoanele se apropie de vârsta de pensionare.

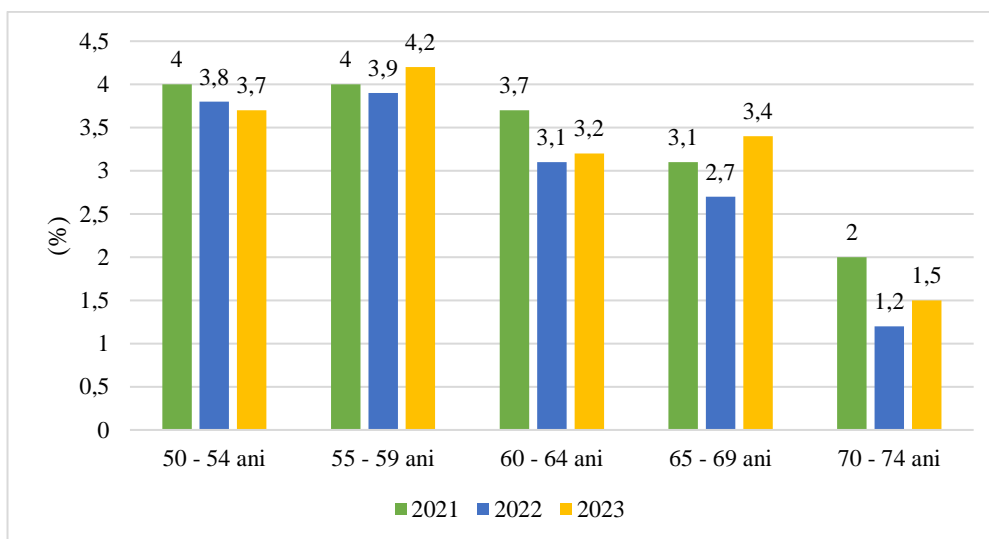

Figura 2.8. Rata șomajului BIM (Ancheta AMIGO) în România pe grupe de vârstă, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza ¹²⁸]

¹²⁸ Institutul National de Statistică al României. *Șomeri BIM – Ancheta forței de muncă în gospodării. AMG157A - AMIGO - Rata șomajului BIM pe grupe de vârstă și sexe, 2021-2023.* [citată 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

În conformitate cu datele Biroului Internațional al Muncii (BIM), Anchetei AMIGO¹²⁹, comunicat de INS, între 2021 și 2023, potrivit Figurii 2.8, ratele șomajului au scăzut cu 0,3 p. p. pentru grupa de vârstă 50-54 ani, cu 0,5 p. p. pentru grupa 60-64 ani și cu 0,5 p. p. pentru grupa 70-74 ani. În același timp, ratele au crescut cu 0,2 p. p. pentru grupa 55-59 ani și cu 0,3 p. p. pentru grupa 65-69 ani.

Creșterea șomajului în anumite grupe de vârstă, în special în rândul celor mai în vârstă, subliniază necesitatea unor politici de sprijin special concepute pentru a ajuta aceste grupuri să rămână active pe piața muncii sau să se reintegreze mai ușor.

Aceste concluzii indică faptul că, deși șomajul rămâne controlat în ansamblu, există încă provocări specifice pentru anumite grupe de vârstă care ar putea necesita intervenții politice sau economice direcționate.

Conform prognozei 2023-2027, varianta de toamnă din anul 2023¹³⁰, efectuate de Comisia Națională de Strategie din subordinea Secretariatului General al Guvernului României, rata șomajului urma să scadă în anul 2023 cu 0,1 p. p. (2,9%) față de anul 2022, prognoză care s-a și realizat, urmată de o scădere cu 0,3 p. p. (2,7%) în anul 2024 față de anul 2023.

Mărimea și evoluția continuă a șomajului sunt influențate și de migrația internațională a populației, de deplasarea populației dinamice accesibile dintr-o țară în alta în vederea găsirii unui loc de muncă. Acest fenomen reduce oferta de muncă în patria de proveniență, dar o mărește în țara de destinație, acționând, astfel, asupra creșterii sau scăderii șomajului.

Schimbarea caracteristicilor demografice și de prezență la muncă ar putea contribui la rezultate diferite de pensionare pentru viitorii pensionari.

Susținerea șomajului a fost și va fi în atenția guvernelor, datorită dimensiunilor, duratei și repercusiunilor sale.

„Șomajul poate fi un risc pentru fiecare lucrător într-un moment dat sau altul”¹³¹.

Un alt indicator semnificativ interconectat cu rata șomajului și asigurările sociale este *speranța de viață*. O rată ridicată a șomajului are multiple efecte negative asupra indivizilor, cauzând dificultăți economice și reducând capacitatea acestora de a accesa servicii esențiale, precum cele de sănătate sau locuințe adecvate. Lipsa unui venit constant poate afecta sănătatea fizică și mentală, contribuind la un stil de viață mai precar, ceea ce poate duce la o scădere a speranței de viață. În același timp, o rată

¹²⁹ Institutul Național de Statistică al României. AMIGO - Rata șomajului BIM pe grupe de vârstă și sexe, 2021-2023. [cit 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

¹³⁰ Comisia Națională de Strategie și Prognoză a României. Proiecția principalilor indicatori macroeconomici 2023-2027. Prognoza de toamnă 2023. [cit 7 august 2024]. Disponibil: <https://cnp.ro/prognoze-macroeconomice/>

¹³¹ ROMAN, A.M. Social Protection of the Unemployed under Romanian and European Legislation. Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series, Vol. I – no 50, 2022, p. 66-67. Craiova. ISSN 1223-365X. [cit 17 mai 2023]. Disponibil: https://feaa.ucv.ro/annals/v1_2022.html

ridicată a șomajului pune presiune suplimentară asupra sistemelor de asigurări sociale, deoarece mai multe persoane devin dependente de beneficii sociale, cum ar fi: ajutoarele de șomaj sau sprijinul pentru sănătate. Aceasta duce la creșterea cheltuielilor publice, afectând echilibrul bugetar și contribuind la o povară fiscală mai mare. Pe termen lung, aceste presiuni financiare pot afecta sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale și capacitatea guvernelor de a implementa politici sociale care să sprijine calitatea vieții și dezvoltarea economică.

Pe lângă impactul imediat asupra sănătății și accesului la servicii, considerăm că o rată ridicată a șomajului poate genera efecte de durată asupra calității vieții generale, creând inegalități economice și sociale mai pronunțate. Astfel, un șomaj ridicat nu doar afectează direct speranța de viață, ci și destabilizează pe termen lung coeziunea socială și echitatea în distribuirea resurselor.

În România, profilul speranței de viață la naștere din ultimii trei ani (2021-2023) este unul negativ din cauza mai multor factori, printre care a fost criza pandemiei Covid-19 și mediul social și economic (Figura 2.9).

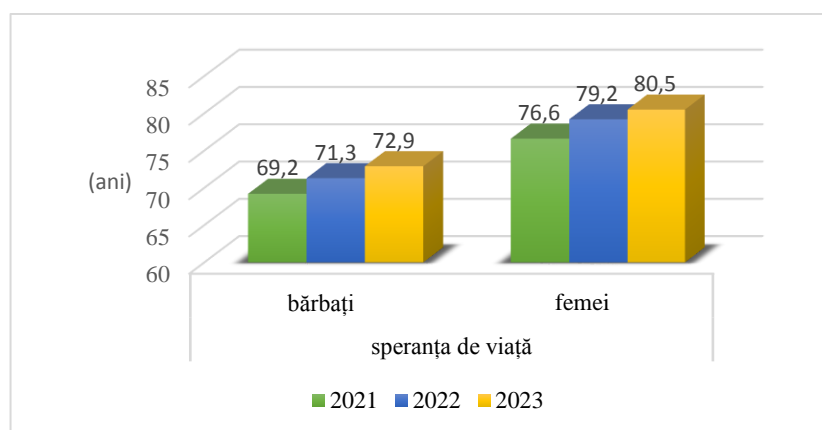

Figura 2.9. Speranța de viață, ambele sexe, în România, 2021-2023, ani
[elaborată de autor în baza ¹³²]

Conținutul Figurii 2.9 permite să deducem că speranța de viață, atât pentru bărbați, cât și pentru femei, a crescut constant între 2021 și 2023, cu 3,7 ani pentru bărbați (de la 69,2 ani la 72,9 ani) și cu 3,9 ani pentru femei (de la 76,6 ani la 80,5 ani), această creștere fiind influențată de îmbunătățiri în sistemul de sănătate și adaptarea la condițiile post-pandemie.

Deși atât bărbații, cât și femeile au înregistrat creșteri semnificative ale speranței de viață, diferența dintre cele două genuri rămâne stabilă, indicând că factorii care determină aceste diferențe persistă, ceea ce sugerează necesitatea unor politici orientate spre reducerea acestei disparități și asigurarea unei îmbătrâniri sănătoase pentru toată populația.

Creșterea speranței de viață are implicații semnificative pentru sistemul de asigurări sociale, mai

¹³² Eurostat. *Life expectancy by age and sex, 2021-2023*. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_mlexpec/default/table?lang=en

ales în ceea ce privește pensiile și serviciile de sănătate. Este necesară o planificare atentă pentru a asigura sustenabilitatea acestor sisteme în contextul unei populații care trăiește mai mult.

Luând în considerare creșterea speranței de viață, este esențial ca politicile de sănătate să se concentreze nu doar pe prelungirea vieții, ci și pe îmbunătățirea calității vieții în anii suplimentari.

Posibilele îmbunătățiri în accesul la îngrijire medicală, tratamentele mai bune și campaniile de sănătate publică ar putea constitui factori care contribuie la această creștere a speranței de viață. Factorii, precum: educația, condițiile de viață, alimentația și stilul de viață, de asemenea, pot avea un rol important în această evoluție pozitivă.

Creșterea speranței de viață accentuează, de asemenea, provocări pentru sistemul de asigurări sociale, necesitând măsuri de adaptare pentru a face față noilor realități demografice.

Din punct de vedere demografic, speranța de viață la 65 de ani este un reper esențial pentru planificarea politicilor de pensii și asigurări sociale, precum și pentru planificarea serviciilor de sănătate și sociale. Pe măsură ce speranța de viață crește, provocările privind asigurarea unui venit adecvat, accesul la îngrijiri medicale și o calitate bună a vieții pentru pensionari devin tot mai evidente.

Rata ocupării lucrătorilor în vârstă este un indicator esențial pentru înțelegerea dinamicii forței de muncă și pentru dezvoltarea de politici care să susțină activitatea economică la vârste înaintate. Rata ocupării lucrătorilor în vârstă și speranța de viață la pensionare sunt interconectate prin intermediul sănătății, economiei și politicilor publice. Îmbunătățirea condițiilor de muncă, promovarea sănătății și politici care susțin participarea prelungită la forța de muncă pot duce la creșterea atât a ratei de ocupare, cât și a speranței de viață la momentul pensionării. Acești doi indicatori, prezentați în Tabelul 2.10, reflectă împreună calitatea vieții și sustenabilitatea socială și economică pentru populația în vârstă.

Tabelul 2.10. Evoluția ratei de ocupare, a vârstei de pensionare și speranței de viață la pensionare în România, 2021-2023 [elaborat de autor în baza ¹³³ ¹³⁴]

Anul	Femei			Bărbați		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Rata ocupării lucrătorilor în vârstă (55-64 ani) (%)	33,0	36,1	41,9	55,4	58,0	65,4
Vârsta standard de pensionare (ani)	61,6	62,0	62,3	65,0	65,0	65,0
Speranța de viață în momentul pensionării (ani)	16,5	18,1	18,4	12,7	14,2	18,1

¹³³ Eurostat. *Employment rates by sex, age and citizenship (%), 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan_custom_12572522/default/table?lang=en

¹³⁴ *Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice*. În Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

Analizând datele din Tabelul 2.10, se observă o creștere semnificativă a ratei de ocupare a lucrătorilor în vârstă pentru ambele sexe între 2021 și 2023. Femeile au înregistrat o creștere semnificativă de 8,9 p. p., ceea ce sugerează o tendință generală de menținere în activitate a persoanelor mai în vârstă. Creșterea este chiar mai accentuată la bărbați decât în cazul femeilor, reflectând o creștere de 10 p. p. Aceasta poate fi explicată prin necesitățile financiare sau prin politicile care încurajează prelungirea carierei.

Vârsta standard de pensionare a crescut ușor pentru femei în această perioadă, în timp ce pentru bărbați a rămas constantă la 65 de ani. Creșterea ușoară a vârstei de pensionare la femei reflectă o ajustare treptată a politicilor pentru a uniformiza vârsta de pensionare între sexe.

Speranța de viață la momentul pensionării a crescut atât pentru femei, cât și pentru bărbați în perioada analizată. Creșterea semnificativă a speranței de viață la pensionare pentru bărbați, de la 12,7 ani în 2021 la 18,1 ani în 2023, indică o îmbunătățire considerabilă a condițiilor de sănătate și de trai pentru acest grup demografic. În acest context, femeile, de asemenea, au beneficiat de o creștere a speranței de viață, dar într-o manieră mai graduală.

Femeile încă beneficiază de o speranță de viață la pensionare mai ridicată decât bărbații, chiar dacă diferențele s-au redus în 2023 comparativ cu 2021. Rata de ocupare a bărbaților rămâne semnificativ mai mare decât cea a femeilor în toate cele trei perioade analizate, indicând posibile diferențe de gen în piața muncii și în deciziile privind pensionarea.

Aceste concluzii pot oferi o înțelegere mai profundă a dinamicii forței de muncă în rândul populației vârstnice din România, precum și a politicilor publice legate de pensionare și sănătate.

Alinierea vârstei de pensionare cu speranța de viață ar ajuta la menținerea unui echilibru între perioada de activitate profesională și anii de pensionare.

Având în vedere datele statistice din România, influența femeilor este decisivă în evoluția demografică a populației, iar vârstele diferențiate de pensionare sunt o problemă în care decidenții au de ales între potențialul demografic și implicit al forței de muncă și bugetul asigurărilor sociale, în analiza statică a echilibrului financiar.

Statul intervine în distribuirea resurselor prin utilizarea *salariului mediu brut* la fundamentarea bugetului asigurărilor sociale și prin stabilirea valorii punctului de pensie, ambii fiind indicatori esențiali în sistemul public de pensii.

Salariul mediu brut este calculat de Institutul Național de Statistică (INS). Potrivit precizărilor metodologice ale INS, „salariul mediu brut lunar se calculează prin raportarea sumelor brute plătite din fondul de salarii, din profitul net și alte fonduri, la numărul mediu al

salariaților”¹³⁵.

Pentru luna august 2024, salariul mediu brut lunar din România este estimat să ajungă în jurul valorii de 7 700 RON, conform celor mai recente estimări și modele econometrice, ceea ce reflectă o continuare a creșterii salariale observate în anii precedenți, pe fondul ajustărilor economice și al inflației. Proiecțiile indică faptul că această tendință va continua cu creșteri moderate pe termen lung, în funcție de evoluțiile economice interne și externe.

Creșterea salariului mediu brut este un indicator important pentru indexarea valorii punctului de pensie utilizat la stabilirea cuantumului pensiei, în prezent, fiind de 50% din creșterea reală a câștigului salarial mediu brut realizat. În Tabelul 2.11 prezentăm dinamica valorii punctului de pensie, ținând cont de câștigul salarial mediu brut utilizat la fundamentarea BASS, în mărime relativă, care arată de câte ori s-a modificat acest fenomen în timp. Valoarea punctului de pensie este ajustată în funcție de câștigul salarial mediu brut pentru a asigura că nivelul pensiilor rămâne adecvat și sustenabil în raport cu standardele de viață și capacitatea economică a țării. Aceasta asigură o corelare între veniturile active ale populației și beneficiile acordate pensionarilor, menținând echitatea și stabilitatea financiară a sistemului de pensii. Legislația specifică prevede ajustări automate ale valorii punctului de pensie, bazate pe evoluția câștigului salarial mediu brut și/sau pe rata inflației. Această reglementare asigură adaptarea pensiilor la condițiile economice actuale, oferind o protecție constantă a puterii de cumpărare pentru pensionari. Astfel, punctul de pensie crește proporțional cu câștigul salarial mediu, asigurându-se că pensiile reflectă standardele de viață ale societății.

Tabelul 2.11. Dinamica punctului de pensie, România, 2021-2024

[elaborat de autor în baza ¹³⁶ ¹³⁷]

An	Luna	Valoarea punctului de pensie (RON)	Salariul mediu brut (RON)	Indicele de dinamică al valorii punctului de pensie din salariul mediu brut (%)
1	2	3	4	5
2020	ianuarie	1 265	5 429	23,30
	septembrie	1 442	5 213	27,66
2021	ianuarie	1 442	5 380	26,80
2022	ianuarie	1 586	6 095	26,02
2023	ianuarie	1 785	7 190	24,82
2024	ianuarie	2 032	8 355	24,32

¹³⁵ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă: Precizările Metodologice nr. 256 din 12 octombrie 2022*, [citat 1 noiembrie 2023]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/cs08r22.pdf

¹³⁶ Casa Națională de Pensii Publice a României. *Evoluția valorii punctului de pensie*. [citat 1 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/evolutia-valorii-punctului-de-pensie>

¹³⁷ Institutul Național de Statistică al României. *Câștigul salarial mediu brut lunar*. [citat 1 iulie 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-castig-salarial>

Conform datelor din Tabelul 2.11, valoarea punctului de pensie a crescut semnificativ de la 1 265 RON în ianuarie 2020 la 2 032 RON în ianuarie 2024, reprezentând o creștere de 60,63%. Față de ianuarie 2020 se observă o majorare cu 1,02 p. p., însă, ținând cont de nivelul destul de înalt al indicelui de dinamică al valorii punctului de pensie din salariul mediu brut din septembrie 2020 (27,66%), se remarcă că acest indicator, de fapt, de atunci din septembrie 2020 până în ianuarie 2024, a tot continuat treptat să scadă.

Deși punctul de pensie a crescut, majorarea salariilor medii brute a fost mai rapidă, ceea ce a dus la o ușoară scădere a ponderii punctului de pensie raportat la salariul mediu brut.

Un alt indicator-cheie este *rata de înlocuire a salariului cu pensia*. Acest indicator, cunoscut și ca "*rată agregată de înlocuire*", este venitul mediu individual brut obținut din pensie al populației anchetei din categoria 65-74 de ani, raportat la câștigurile medii individuale brute din muncă ale populației din categoria 50-59 de ani, excluzând alte beneficii de asistență socială¹³⁸.

Indicatorul furnizează date despre cât de adecvat este, în ansamblu, venitul pensionarilor comparativ cu venitul lucrătorilor în vârstă. Veniturile din pensii includ pensiile din sistemul public (pilonul I), pensiile sociale, pensiile anticipate, pensiile de urmaș și alte pensii legate de vârsta de pensionare. Alte beneficii de asistență socială includ: beneficiile legate de șomaj; beneficii cu privire la familie; beneficii legate de boală sau de invaliditate; alocații legate de educație; orice alte beneficii de asistență socială personale. Veniturile din muncă includ: veniturile salariale și veniturile din activități independente.

Rata de înlocuire a salariului cu pensia are ca resurse: valoarea medie lunară a pensiei, după sistemul de pensionare: valoare absolută, reală și raportată la salariul minim și mediu net; numărul de persoane pensionate și cheltuielile totale curente cu pensiile, după categoriile de pensii (ESSPROS). În sistemele de pensii care oferă beneficii diferite în funcție de nivelul veniturilor lucrătorilor, rata de înlocuire este un indicator des folosit pentru a evalua cât de bine funcționează aceste sisteme în asigurarea unui venit adecvat după pensionare. În termeni generali, "*rata de înlocuire*"¹³⁹ a pensiei reprezintă procentul din venitul unei persoane înainte de pensionare, necesar pentru a-și păstra standardul de viață dorit după pensionare. Acest calcul ar trebui să includă toate sursele de venit, de exemplu: securitatea socială, pensia,

¹³⁸Eurostat. *Aggregated Replacement Ratio*. [citată 10 octombrie 2023]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/TESPN260>

¹³⁹ European Commission. *Adecvarea și sustenabilitatea pensiilor*. Semestrul european - fișă tematică. Bruxelles, 2021. p. 3. [citată la: 10 octombrie 2023]. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/0cb613ec-cdda-4c2c-a60e-f0c9f579fe47_ro?filename=european-semester-thematic-factsheet-adequacy-sustainability-pensions_ro.pdf

economiile pentru pensii și alte surse de venit.

Ratele de înlocuire sunt frecvent discutate în contextul dezbaterilor despre sistemul de securitate socială. Conform legislației privind asigurările sociale, acestea ar trebui să acopere aproximativ 35-40% din venitul unui pensionar mediu. Pentru angajații care au acces la planuri de pensii private sau alte beneficii suplimentare pe lângă securitatea socială, rata de înlocuire poate reflecta doar o parte din veniturile disponibile după retragerea din activitate.

Nevoile de înlocuire a veniturilor variază între indivizi, implicând o evaluare a nivelului de trai pe care aceștia doresc să-l mențină și o înțelegere exactă a costurilor necesare pentru a susține acel standard. Dacă se amână pensia de stat, este posibil să se majoreze beneficiul lunar cu 5-8% în fiecare an. Întârzierea poate prelungi, de asemenea, perioada în care economiile unui cetățean pentru pensii pot crește și poate reduce numărul de ani care trebuie finanțați prin acele economii.

Prin urmare, considerăm că, dacă alegem să ne pensionăm mai devreme, va trebui să ne bazăm pe economii pentru a ne acoperi nevoile financiare din timpul pensiei, din cauza perioadei mai scurte de acumulare a investițiilor înainte de pensionare și a unei perioade de pensionare mai lungi care va trebui finanțată.

Protecția vârstnicilor, aflați în situații de sărăcie, este analizată cu ajutorul unor indicatori primari ce permit să reprezentăm asigurarea veniturilor de pensionare adecvate pentru toți și accesul la pensii care să permită oamenilor să-și mențină, într-un grad rezonabil, nivelul de trai după pensionare, în spiritul solidarității și echității între și în cadrul generațiilor (Tabelul 2.12).

Tabelul 2.12. Evoluția indicatorilor privind protecția persoanelor vârstnice aflate în situații de sărăcie sau vulnerabilitate în România, 2021-2023
[elaborat de autor în baza ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴²]

Indicatori primari	2021	2022	2023	Abaterea absolută (2023 vs. 2021) p. p.	Abaterea relativă (2023 vs. 2021) %	Ritmul de creștere (2023 vs. 2021) %
Rata de înlocuire a salariului cu pensia, (%)	43	52	48	5	11,63	-7,69
Rata riscului de sărăcie pentru pensionari, (%)	19,7	18,1	13,5	-6,2	-31,47	-25,41
Durata vieții active, (ani)	31,1	32,0	32,2	1,1	3,54	0,62

¹⁴⁰Eurostat. *Aggregate replacement ratio for pensions (excluding other social benefits) by sex, 2021-2023*. [citată 27 iulie 2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespn070/default/table?lang=en>

¹⁴¹Eurostat. *At-risk-of-poverty rate for pensioners - EU-SILC survey, 2021-2023*. [citată 27 iulie 2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespn100/default/table?lang=en>

¹⁴²Eurostat. *Duration of working life, 2021-2023*. [citată 25 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_DWL_A_custom_2042942/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=660f1876-2b75-4b39-93fc-1f785017d521

Conform informațiilor din Tabelul 2.12, deducem că rata de înlocuire a salariului cu pensia a crescut în 2022 cu 0,09 p. p., datorită unor ajustări ale pensiilor pentru a compensa inflația sau creșterea costului vieții, reflectând o politică de creștere a pensiilor. Scăderea din anul 2023, comparativ cu 2022, cu 4 p. p. indică o ușoară reducere a capacității pensiei de a înlocui venitul salarial, ceea ce poate afecta nivelul de trai al pensionarilor, reflectând, totodată, o ajustare insuficientă a pensiilor în raport cu salariile.

Rata riscului de sărăcie pentru pensionari a scăzut semnificativ în 2021 față de 2023 cu 6,2 p. p. datorită unor politici sociale îmbunătățite, cum ar fi: creșterea pensiilor sau introducerea unor măsuri suplimentare de sprijin pentru persoanele vârstnice. Aceste măsuri contribuie la reducerea sărăciei în rândul pensionarilor, îmbunătățind, astfel, nivelul de trai și reducând vulnerabilitatea economică a acestei categorii de populație.

De asemenea, durata vieții active (numărul de ani în care o persoană este activă pe piața muncii) a înregistrat o creștere ușoară de 3,54% în perioada analizată, de la 31,1 ani (373,2 luni) în 2021 la 32,2 ani (386,4 luni) în 2023, abaterea absolută fiind de 13,2 luni, reflectând o tendință de prelungire a perioadei de activitate economică, în viziunea autorului datorită creșterii vârstei de pensionare, îmbunătățirii sănătății populației sau nevoii de a rămâne activi economic pentru a asigura o pensie adecvată. Această dinamică de 13 luni reprezintă o prelungire semnificativă a duratei vieții active în această perioadă de 2 ani.

Astfel, deducem că datele din Tabelul 2.12 indică o evoluție pozitivă în reducerea riscului de sărăcie pentru pensionari și o tendință de prelungire a vieții active în România, deși rata de înlocuire a salariului cu pensia rămâne volatilă. Acești indicatori sugerează că, în ansamblu, pensionarii din România pot beneficia de o mai bună securitate economică în perioada de pensionare, dar, totuși, există încă fluctuații în nivelul de trai garantat de sistemul de pensii. Viitoare ajustări ale politicilor de pensii și măsurile suplimentare pentru stabilizarea ratei de înlocuire a salariului cu pensia ar putea facilita o tranziție mai lină de la activitatea economică la pensionare.

În cursul execuției bugetare, prin legea de rectificare a bugetului, pe parcursul anului se poate modifica *valoarea punctului de pensie*. Considerăm că stabilirea unei valori unice a punctului de pensie asigură o echitate socială, totuși, această echitate nu are legătură cu valoarea punctului de pensie, întrucât valorile pensiilor sunt diferențiate în funcție de nivelul veniturilor individuale. Astfel, cheltuielile cu pensiile s-au majorat datorită indexărilor punctului de pensie și a recalculării pensiilor potrivit legislației în vigoare la momentul respectiv. Conform legislației și metodei normative, valoarea punctului de pensie este ajustată anual, cel puțin cu rata medie a inflației din anul precedent, pentru a menține puterea de

cumpărare a pensiilor. Persoanele cu punctaje medii anuale identice pot avea profiluri salariale diferite, deoarece suma punctajelor anuale poate rezulta din diverse combinații de câștiguri și perioade de activitate. Acest lucru reflectă variații în carierele individuale, chiar dacă pensiile sunt egale.

Modalitatea de evoluție a valorii punctului de pensie a fost stabilită prin lege care “se determină prin actualizarea valorii din luna decembrie a fiecărui an cu cel puțin rata inflației, prognozată pentru anul bugetar următor de instituția cu atribuții în domeniu”¹⁴³.

Autorul a ales perioada 2016-2023 pentru a analiza evoluția valorii punctului de pensie deoarece aceasta coincide cu un interval semnificativ de schimbări economice și sociale în România. În acest interval, au fost implementate politici guvernamentale importante care au influențat majorările succesive ale pensiilor, în contextul creșterii inflației și al schimbărilor demografice. De asemenea, analiza acestei perioade permite observarea modului în care pensia medie lunară a fost afectată de evoluția principalilor indicatori economici, precum salariul mediu brut, inflația și rata de ocupare.

În plus, studiul perioadei 2016-2023 oferă o perspectivă clară asupra modului în care contextul internațional, prin creșterea prețurilor la energie și instabilitatea piețelor financiare, a influențat deciziile naționale de ajustare a pensiilor, subliniind interdependențele dintre politicile economice și sistemul de protecție socială din România.

În capitolul următor, autorul va detalia evoluția acestor factori și impactul lor asupra pensiei medii lunare, evidențiind, astfel, tendințele și provocările sistemului de pensii din România.

Între anii 2016 și 2023, valoarea punctului de pensie în România a crescut constant, de la 871,7 RON la 1785 RON, reprezentând o creștere totală de aproximativ 104,8%. Creșteri semnificative au fost observate în următorii ani: în 2017 (+9% față de ianuarie 2017), în 2019 (+15% în septembrie față de valoarea din ianuarie 2019) și în ianuarie 2023 (+12,5% față de ianuarie 2022). Această evoluție reflectă o politică de majorare continuă, menită să sprijine puterea de cumpărare a pensionarilor și să răspundă presiunilor economice și sociale, contribuind la îmbunătățirea nivelului de trai al pensionarilor, așa cum se observă în Figura 2.10.

¹⁴³ *Legea României Nr. 19 din 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale.* În: Monitorul Oficial al României nr. 140 din 1 aprilie 2000, cu modificări și completări, abrogat în prezent de art.196, Capitolul X din Legea nr. 263/2010. [citată 10 octombrie 2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/21690>

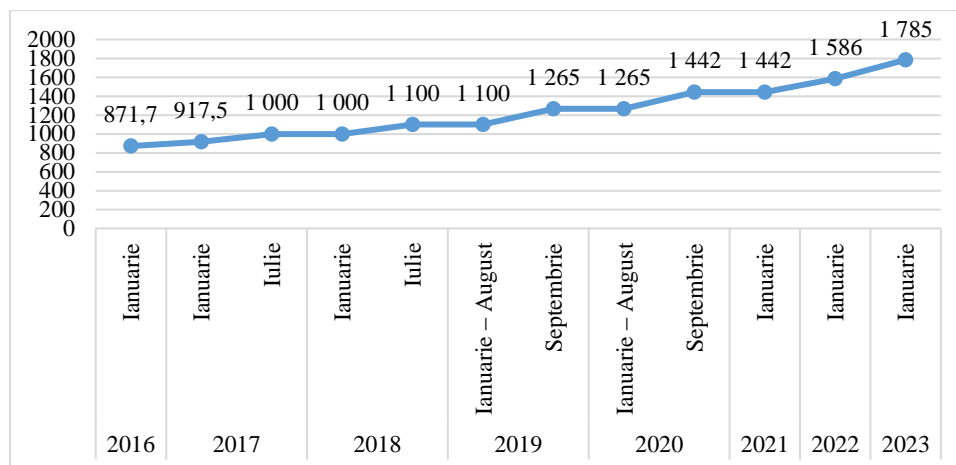

Figura 2.10. Evoluția punctului de pensie în România, 2016-2023, RON
[elaborată de autor în baza ¹⁴⁴]

Figura 2.10 ilustrează evoluția punctului de pensie în România între anii 2016 și 2023, evidențiind ajustările efectuate pentru a compensa creșterile costurilor de trai și a îmbunătăți puterea de cumpărare a pensionarilor. Această creștere reflectă un efort constant din partea autorităților de a alinia veniturile pensionarilor cu evoluția inflației și cu dinamica economică generală. Totuși, ritmul de creștere al punctului de pensie nu a fost uniform în această perioadă, fiind influențat de factorii, precum: resursele disponibile în bugetul statului, evoluția economică și prioritățile politice ale guvernelor succesive.

Dacă această tendință de creștere va continua în același ritm, putem anticipa majorări suplimentare ale punctului de pensie în anii următori. Cu toate acestea, aceste ajustări vor depinde, în mare măsură, de factorii economici interni, de exemplu: creșterea economică, nivelul inflației și sustenabilitatea bugetului public, dar și de factorii externi, precum: crizele economice globale sau evoluțiile piețelor financiare. În acest context, menținerea echilibrului între nevoia de a sprijini pensionarii și capacitatea statului de a susține financiar aceste majorări va reprezenta o provocare majoră pentru politicile viitoare.

Corelația dintre numărul mediu de salariați și numărul mediu de pensionari este transferată în planul câștigurilor salariale și al veniturilor din pensii. Aportul salariaților la sursa curentă de finanțare face ca rolul acestora să fie important pentru asigurarea resurselor financiare ale sistemului de pensii. Actualizarea valorii punctului de pensie în viitor se calculează în raport cu creșterea ratei inflației, ceea ce suprimă influența factorului de dezvoltare economică din formula de calcul al pensiilor, atât la stabilire, cât și la actualizarea acestora. Reprezentarea grafică din Figura 2.11 ilustrează un efort considerabil al actualului

¹⁴⁴ Institutul Național de Statistică al României. *Evoluția valorii punctului de pensie în România, 2015-2024*. [citât 29 iunie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/evolutia-valorii-punctului-de-pensie>

sistem de pensii din România și un efort de economisire pentru pensiile viitoare ale salariaților.

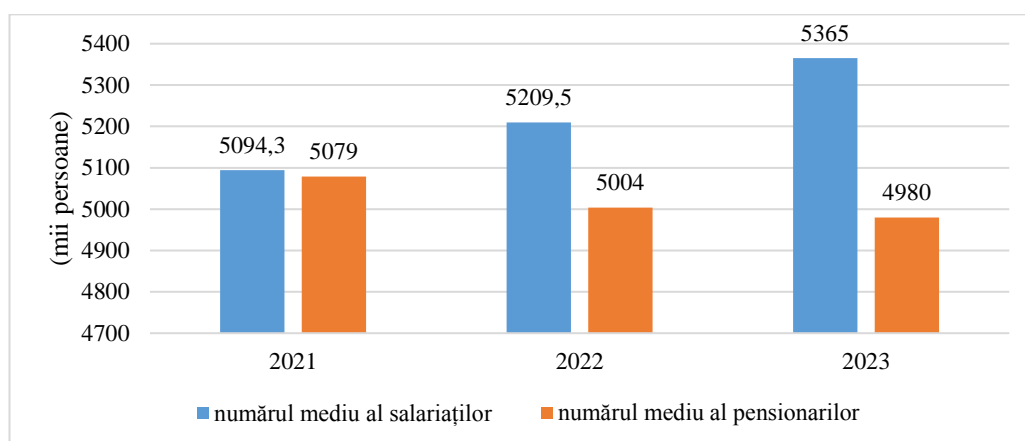

Figura 2.11. Numărul mediu al salariaților versus numărul mediu al pensionarilor din România, 2021-2023, mii persoane [elaborată de autor în baza ¹⁴⁵]

Potrivit datelor din Figura 2.11, observăm că numărul mediu de salariați a crescut constant în perioada analizată, de la 5 094,3 mii în 2021 la 5 365 mii de persoane în 2023, reprezentând o creștere de 5,31%, care indică o îmbunătățire a pieței muncii în România, cu un număr tot mai mare de persoane angajate.

Numărul mediu de pensionari a scăzut de la 5 079 mii în 2021 la 4 980 mii de persoane în 2023, ceea ce reprezintă o scădere de aproximativ 1,95%, putând fi atribuită unor factori demografici, precum: îmbătrânirea populației și ieșirea naturală din sistemul de pensii (prin deces) și/sau modificărilor legislative care au afectat eligibilitatea pentru pensionare.

În anul 2021, numărul mediu de salariați practic era egal cu numărul mediu de pensionari, ceea ce indică o presiune semnificativă asupra sistemului de pensii. În anul 2023, raportul s-a îmbunătățit, numărul de salariați fiind cu aproximativ 385 mii de persoane mai mare decât cel al pensionarilor, contribuind, astfel, la sustenabilitatea sistemului de pensii pe termen lung, deoarece un număr mai mare de salariați înseamnă contribuții mai mari la fondul de pensii. Raportându-ne la numărul salariaților vs. pensionari, afirmăm că există un raport anual de 1,08 salariați la un pensionar, ceea ce înseamnă că aproximativ 1,08 salariați contribuie la plata lunară a venitului unui pensionar în 2023.

Scăderea numărului de pensionari și creșterea numărului de salariați sugerează o tendință pozitivă în economia României, dar ridică și întrebări legate de sustenabilitatea pe termen lung a acestor tendințe, având în vedere că populația activă și cea pensionată sunt influențate de factori demografici mai largi.

¹⁴⁵ Institutul Național de Statistică al României. *Numărul mediu de salariați și numărul mediu de pensionari la sfârșitul lunii decembrie, 2021-2023*. [citată 12 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.INSSE.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>

În concluzie, Figura 2.11 reflectă o creștere sănătoasă a pieței muncii și o scădere a numărului de pensionari, ceea ce ar putea indica o îmbunătățire a sustenabilității financiare a sistemului de pensii în România. Totuși, aceste evoluții trebuie monitorizate în contextul tendințelor demografice generale pentru a asigura un echilibru pe termen lung.

Transferul resurselor financiare între generații este o regulă de bază a finanțării schemelor de pensii. Fluxurile financiare urmează traseul de la cei tineri, activi, la cei în vârstă, beneficiari. Fluxurile financiare sunt permanente atât timp cât schema de pensii funcționează și dependența salariați-pensionari se pune în alți termeni, respectiv la modul general ca raport între contribuabili și beneficiari.

La nivel național, există pensionari care își continuă activitatea și amână ieșirea la pensie. Cumulul pensiei cu salariul este parțial nerestrictiv în domeniul privat, în timp ce în sistemul bugetar există restricții. Venitul din pensii mai scăzut decât venitul din salarii a determinat multe persoane să-și continue stagiul de cotizare, iar motivul pentru mai multe persoane a fost ajustarea nivelului pensiilor prin completarea vechimii cu stagii suplimentare de cotizare care sunt ca bonificate în legislația asigurărilor sociale. Dubla ipostază a pensionarului, salariat-pensionar, sugerează o ajustare a ratei de dependență a persoanelor aflate în vârstă de pensionare față de populația din grupa 15-64 de ani și față de masa salariaților. Pensionarul își autofinanțează pensia prin continuarea activității, iar guvernarea vor implementa măsuri, în acest sens, pentru ca dependența economică a pensionarilor față de salariați să fie mai mică.

Tot mai mulți români își pierd încrederea în sistemul public de pensii, care se bazează pe contribuțiile actuale ale angajaților pentru a susține pensiile celor deja retrași din activitate. În același timp, aceștia sunt tot mai interesați de oportunitățile oferite de sistemul privat de pensii, care permite acumularea de fonduri proprii pentru a asigura un venit la pensionare.

Sintetizând studiul indicatorilor macroeconomici din România, autorul concluzionează următoarele:

1. În intervalul anilor 2021-2023, speranța de viață a crescut pentru ambele sexe, reflectând ameliorarea condițiilor de sănătate și trai, totodată, evidențiind un impact semnificativ asupra sustenabilității sistemului de pensii, având în vedere extinderea perioadei în care pensionarii primesc pensii.

2. Rata de ocupare pentru lucrătorii în vârstă a crescut semnificativ, ceea ce sugerează fie necesitatea prelungirii activității economice pentru a garanta un venit adecvat la pensie, fie efectele pozitive ale politicilor de stimulare a angajării vârstnicilor. Totodată, șomajul a scăzut ușor pentru anumite grupe de vârstă, dar a crescut pentru altele, reflectând instabilități pe piața muncii.

3. Rata de înlocuire a salariului cu pensia a înregistrat fluctuații, reflectând incertitudinile legate de ajustarea pensiilor în raport cu creșterea salariilor și inflația, ceea ce a generat provocări în menținerea unui nivel de trai adecvat pentru pensionari.

De asemenea, autorul a identificat următoarele *probleme*:

a) discrepanțe între creșterea salariilor și pensiilor (creșterea salariilor a depășit creșterea punctului de pensie, ceea ce a dus la o scădere a ponderii pensiei raportate la salariul mediu brut, afectând adecvarea pensiilor în raport cu nivelul de trai);

b) sustenabilitatea sistemului de pensii (creșterea speranței de viață și fluctuațiile în rata de ocupare a vârstnicilor impun o presiune suplimentară asupra sistemului de pensii, ridicând întrebări cu privire la sustenabilitatea pe termen lung).

Pe viitor, se impune necesitatea unor ajustări continue ale politicilor de pensii și ocupare a forței de muncă, pentru a asigura sustenabilitatea sistemului de pensii în contextul prelungirii speranței de viață și a schimbărilor demografice.

2.3.2. Corelația dintre indicatorii macroeconomici și bugetul asigurărilor sociale de stat în Republica Moldova

Contextul general al studiului se referă la situația actuală a economiei și a sistemului de asigurări sociale de stat din Republica Moldova. Acesta include aspecte, precum: evoluția recentă a indicatorilor macroeconomici, schimbările din legislația privind asigurările sociale de stat, precum și alte influențe externe sau interne care pot afecta bugetul acestui sistem. De asemenea, se va analiza contextul politic și social și modul în care aspectele menționate pot influența sustenabilitatea bugetului asigurărilor sociale de stat. Prin înțelegerea contextului dat, este mai ușor a identifica provocările și perspectivele, respectiv putem dezvolta recomandări mai pertinente pentru îmbunătățirea acestui sistem.

Interdependența și influența dintre indicatorii macroeconomici și bugetul asigurărilor sociale de stat în Republica Moldova o vom analiza prin prisma impactului pe care acești indicatori îl au asupra veniturilor și cheltuielilor bugetare. Această relație este esențială pentru înțelegerea modului în care evoluția economiei influențează sustenabilitatea și echilibrul bugetului asigurărilor sociale.

În Republica Moldova, indicatorii macroeconomici care influențează bugetul asigurărilor sociale de stat sunt similari celor din alte țări, inclusiv cu cei ai României. Acești indicatori includ: inflația, produsul intern brut, rata șomajului, salariul mediu brut, rata de ocupare a forței de muncă, migrația și structura demografică, indici pe care îi vom analiza în continuare.

Inflația afectează costul vieții și puterea de cumpărare a beneficiarilor de pensii și alte beneficii sociale. În contextul unei inflații ridicate, este necesară ajustarea pensiilor și a altor beneficii pentru a menține puterea de cumpărare, ceea ce poate crește cheltuielile bugetare.

“Pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor pe termen mediu, Banca Națională a Moldovei (BNM) va păstra inflația (măsurată prin indicele prețurilor de consum) la nivelul de 5,0 la sută anual cu o posibilă deviere de $\pm 1,5$ p. p., fiind considerat nivelul optim pentru creșterea și dezvoltarea economică a Republicii Moldova pe termen mediu”¹⁴⁶.

Ținând cont de statisticile efectuate de BNM și de previziunile Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova, prezentăm mai jos evoluția efectivă a *ratei anuale a inflației* în perioada T4 2021 – T2 2024 și prognoza acesteia în perioada T3 2024 – T1 2026 (Figura 2.12).

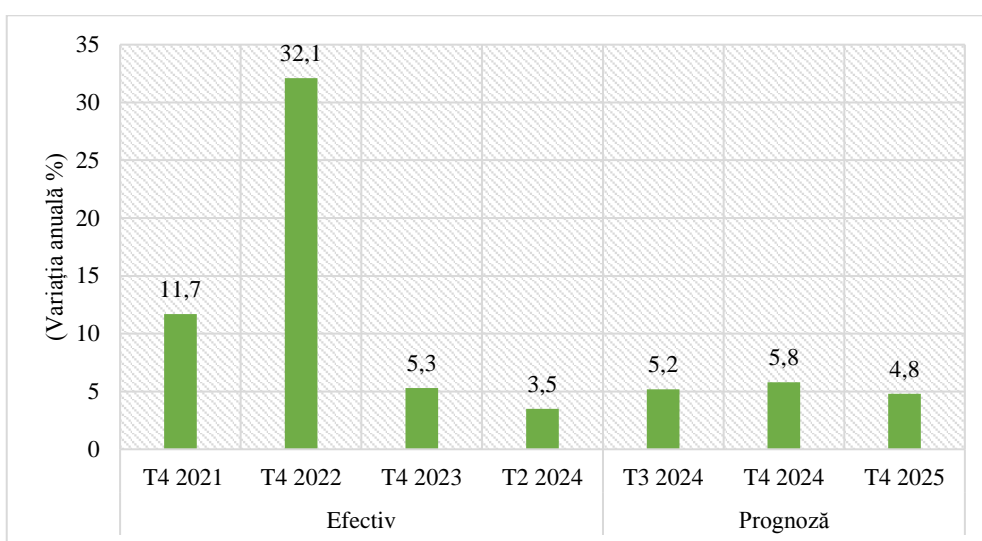

Figura 2.12. Evoluția ratei anuale a inflației din Republica Moldova, T4 2021 – T2 2024 și prognoza acesteia pentru T4 2024 – T1 2026, % [elaborată de autor în baza ¹⁴⁷]

Urmare analizei efectuate în Figura 2.12, observăm că, în trimestrul IV 2021, inflația anuală a fost de 11,7%. Aceasta arată o presiune inflaționistă moderată, care a început să crească spre sfârșitul anului.

La finalul anului 2022, inflația a atins un vârf semnificativ de 32,1%, ceea ce sugerează o criză inflaționistă puternică, în viziunea autorului, cauzată de factori economici interni și externi, de exemplu: creșterea prețurilor la energie, alimente sau alte bunuri esențiale.

Inflația a scăzut considerabil la 5,3% până la sfârșitul anului 2023, indicând o stabilizare economică după creșterea bruscă a prețurilor în 2022. Aceasta sugerează că măsurile economice

¹⁴⁶ Banca Națională a Moldovei. *Strategia politicii monetare a Băncii Naționale a Moldovei pe termen mediu*, 2012. [citât 1 august 2024]. Disponibil: <http://bnm.md/ro/content/strategia-politicii-monetare-bancii-nationale-moldovei-pe-termen-mediu>

¹⁴⁷ Banca Națională a Moldovei. *Prognoza ratei anuale a inflației*. [citât 1 august 2024]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0>

adoptate au avut un impact pozitiv în moderarea inflației.

În Republica Moldova, inflația a continuat să scadă și în trimestrul II 2024, ajungând la 3,5%, ceea ce reflectă o tendință de stabilizare economică suplimentară. Această evoluție pozitivă sugerează că măsurile economice implementate anterior au fost eficiente în menținerea sub control a creșterii prețurilor, consolidând, astfel, stabilitatea economică a țării.

Până la sfârșitul anului 2024 se anticipează o creștere moderată a inflației în Republica Moldova, ajungând la 5,8%. Tendința atestată ar putea semnala o reapariție a presiunilor inflaționiste sau ar putea fi rezultatul unui efect de bază, ca urmare a scăderii accentuate a inflației din anul precedent. Aceasta sugerează că, deși economia a cunoscut o stabilizare recentă, rămân încă factori care ar putea influența creșterea prețurilor pe termen scurt.

În T4 2025 rata inflației este prevăzută să scadă din nou la 4,8%, sugerând o stabilizare treptată a prețurilor la un nivel moderat, iar în T1 2026 previziunea indică o continuare a scăderii inflației la 4,5%, ceea ce arată o revenire la o stabilitate relativă.

Inflația, în Republica Moldova, a trecut printr-o perioadă de volatilitate semnificativă, cu un vârf notabil în 2022, urmat de o stabilizare rapidă în anii următori. Pe termen scurt, inflația pare să fie sub control, dar există o ușoară creștere anticipată în T4 2024, care ar putea indica riscuri viitoare sau ajustări economice necesare.

Această evoluție și prognoză a inflației va influența sistemul de asigurări sociale, în special în ceea ce privește ajustarea pensiilor pentru a menține puterea de cumpărare a pensionarilor, dar și gestionarea generală a bugetului în funcție de aceste schimbări economice.

În Anexa 8 se prezintă evoluția ratei inflației, a ratei sărăciei pentru persoanele de 60+ ani, a veniturilor medii lunare pentru cei de 65+ ani și a evoluției PIB-ului din Republica Moldova pentru perioada 2021-2026, subliniind modul în care acești factori au influențat puterea de cumpărare a pensionarilor. Conținutul Anexei 8 arată că inflația ridicată din anii 2021-2022 a avut un impact negativ major asupra puterii de cumpărare, crescând semnificativ rata sărăciei, în ciuda creșterii veniturilor. În anul 2023, deși inflația a scăzut și a permis o ușoară stabilizare a puterii de cumpărare, rata sărăciei a rămas ridicată. Pentru anii următori, prognozele indică o stabilizare a inflației, dar există încă riscuri de presiuni inflaționiste moderate care pot afecta condițiile economice ale pensionarilor.

În Republica Moldova, inflația reduce valoarea reală a pensiilor, afectând negativ nivelul de trai al pensionarilor, deja vulnerabili economic. Pentru a contracara acest efect, Guvernul poate decide indexarea pensiilor, ajustându-le în funcție de rata inflației pentru a menține puterea de cumpărare. Deși esențială pentru protejarea pensionarilor, indexarea pune presiune asupra bugetului asigurărilor sociale. Creșterea pensiilor în perioade de inflație ridicată poate duce la o

majorare semnificativă a cheltuielilor bugetare, creând dificultăți în menținerea echilibrului bugetar dacă veniturile din contribuțiile sociale nu cresc proporțional.

Astfel, precizăm că rata anuală a inflației este un indicator macroeconomic important pentru creșterea pensiilor în vederea asigurării unui venit de trai decent pentru beneficiarii din sistemul public de pensii.

Cheltuielile cu pensiile constituie majoritatea cheltuielilor publice din bugetele publice, drept pentru care și *rata anuală de creștere a produsului intern brut* al Republicii Moldova constituie un alt parametru important cu influență asupra sistemului de pensii, inclusiv indicii prezentați în Figura 2.13.

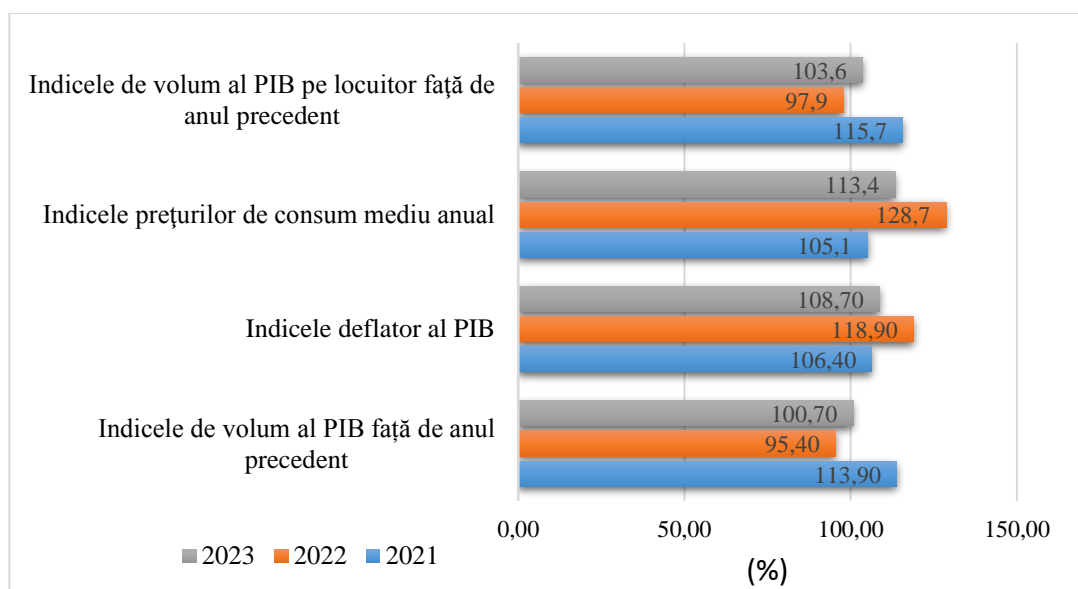

Figura 2.13. Evoluția indicatorilor macroeconomici ai PIB-ului în Republica Moldova, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza ¹⁴⁸]

Indicatorii economici, prezentați în Figura 2.13, influențează sistemul asigurărilor sociale din Republica Moldova în mai multe moduri, după cum urmează:

a) *Rata anuală de creștere a PIB-ului* are un impact asupra veniturilor din contribuții sociale. O rată ridicată de creștere a PIB-ului (13,9% – în 2021 și 10,0% – în 2023) sugerează o economie în expansiune, ducând la creșterea veniturilor din contribuții sociale, deoarece angajările și salariile au tins spre creștere într-un mediu economic prosper. În contrast, o creștere mai lentă (9,3% – în 2022) a limitat această expansiune, reducând veniturile disponibile pentru sistemul de asigurări sociale.

b) *Indicele deflator al PIB* are o influență asupra puterii de cumpărare. Deflator-ul PIB-

¹⁴⁸ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Dinamica principalilor indicatori macroeconomici (2021-2023)*, Serii de timp anuale. Date semidefinite. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12

ului reflectă modificările generale ale prețurilor din economie. Creșterea semnificativă din 2022 (118,9%) indică inflație, care erodează puterea de cumpărare a veniturilor. Aceasta poate pune presiune pe guvern pentru a ajusta valoarea prestațiilor sociale, cum ar fi pensiile, pentru a menține puterea de cumpărare a beneficiarilor.

c) *Indicele prețurilor de consum mediu anual* este folosit în ajustarea pensiilor și alte prestații sociale. O creștere relevantă a acestui indice (128,7% – în 2022) sugerează o inflație ridicată, care duce la creșterea valorii nominale a pensiilor și altor beneficii sociale pentru a compensa pierderea puterii de cumpărare.

d) *Indicele de volum al PIB pe locuitor față de anul precedent* reprezintă calitatea vieții și sustenabilitatea asigurărilor sociale, fiind un indicator al prosperității economice individuale. Creșterea indicelui în anul 2023 (103,6%) indică o îmbunătățire a calității vieții și sugerează că sistemul de asigurări sociale poate fi mai bine susținut pe termen lung, datorită unei baze economice mai solide.

Sintetizând, menționăm că acești indicatori economici influențează capacitatea guvernului de a finanța sistemul de asigurări sociale și de a menține valoarea reală a prestațiilor sociale în contextul fluctuațiilor economice și inflaționiste din Republica Moldova.

„În circumstanțele evenimentelor actuale, în special ale conflictului dintre Federația Rusă și Ucraina, putem prevedea că impactul asupra economiei va curge prin trei canale principale:

- prețurile mai mari la mărfuri (de exemplu, alimente, energie) vor influența și mai mult inflația, erodând, la rândul său, valoarea venitului și reducând cererea;
- economia națională se va confrunta cu perturbarea comerțului, a lanțurilor de aprovizionare și a remitențelor, precum și cu o creștere istorică a fluxurilor de refugiați;
- încrederea redusă a afacerilor și incertitudinea mai mare a investitorilor vor afecta prețurile activelor, înăsprirea condițiilor financiare și potențial stimulând ieșirile de capital.”¹⁴⁹

„Riscul pensionării este exprimat prin aspecte psihologice legate de retragerea persoanei din activitatea de muncă și aspecte materiale ce vizează pierderea veniturilor salariale. De menționat că în cadrul actualelor sisteme publice de asigurări sociale, riscul bătrâneții este unul dintre principalele riscuri asigurate, iar rolul asigurărilor intervine în cazul survenirii riscului, compensând veniturile pierdute (din care au fost plătite contribuții) încât să poată

¹⁴⁹ SPÎNU, A., BURLEA, E., ROMAN, A.M., DOGOTARI, I., *Overview of the macroeconomic situation and framework of the banking system of the Republic of Moldova*, University of Craiova, Faculty of Economics and Business Administration, Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series, Vol. II – no 50, 2022, Craiova, Romania, p. 116. [citât 15 septembrie 2023]. ISSN 1223-365X.

oferi pensionarului un trai decent.

Astfel, nivelul bunăstării și riscul sărăciei persoanelor în vârstă, precum și durabilitatea sistemului de asigurări sociale de stat de a plăti pensii conform contribuțiilor efectuate pot fi măsurate prin intermediul indicatorului *Coeficientul de înlocuire*. Acest indicator, în contextul măsurării excluziunii sociale, este unul derivat, reflectând valoarea procentuală a diferențelor existente dintre două surse principale de venit: veniturile salariale și pensiile de asigurări sociale de stat. Acest indicator este calculat în baza metodologiei Convenției OIM nr.102 din 1952 privind normele minime de securitate socială, care specifică că nivelul minim de înlocuire a veniturilor salariale prin pensie nu trebuie să fie mai joasă de 40%, atât pentru bărbați, cât și pentru femei. Este de menționat că pentru țările economic dezvoltate, prin Convenția OIM nr. 128/1967, această rată de înlocuire a fost ridicată la 45%, iar, ulterior, prin Recomandarea 131/1967, rata de înlocuire a fost majorată până la 55%. La calcularea acestui indicator se ia în considerație doar pensia medie pentru limită de vârstă, deoarece doar aceasta este considerată reprezentativă datorită proporționalității depline dintre stagiul de cotizare necesar realizat și contribuțiile de asigurări efectuate, agregarea este doar la nivel național”¹⁵⁰.

Rata sărăciei absolute pentru persoanele de 60 de ani și peste, prezentată în Figura 2.14, indică proporția din această categorie de vârstă care trăiește sub pragul resurselor economice necesare pentru un trai decent, în raport cu întreaga populație. Acest indicator este determinat de disponibilitatea mijloacelor populației ce le-ar permite asigurarea necesităților minime de bază, acceptabile la nivel național.

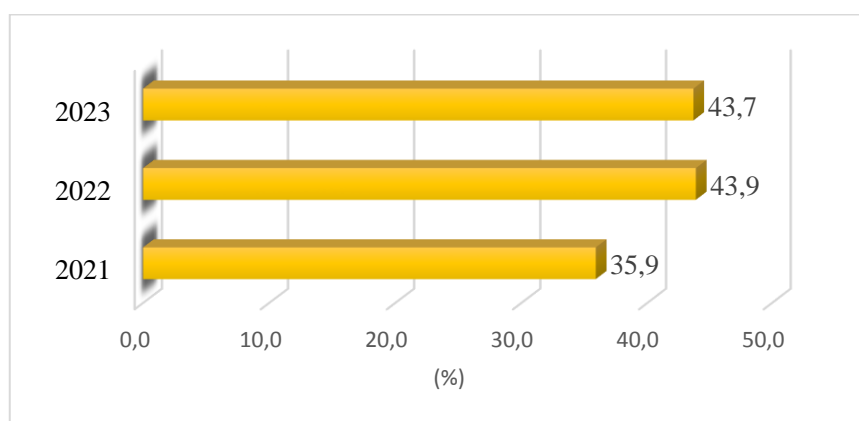

Figura 2.14. Rata sărăciei absolute a grupei de vârstă de 60 ani și peste din Republica Moldova, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza sursei ¹⁵¹]

¹⁵⁰ VREMIȘ, M., TOARTĂ, V., ROJCO, A., CHEIANU-ANDREI, D. *Abordări ale excluziunii sociale în Republica Moldova. Aspecte metodologice și analitice*. Ediția 1, Chișinău: Nova Imprim SRL. 2010, 322 p. Disponibil: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Excluziune_soc/Excluziune_soc_ROM.pdf

¹⁵¹ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Rata sărăciei absolute după grupe de vârstă a persoanelor (2021-2023)*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_010/NIV011000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Analizând Figura 2.14 observăm o creștere semnificativă de 8 p. p., de la 35,9% în 2021 la 43,9% în 2022, ceea ce indică o deteriorare a condițiilor economice pentru această categorie de vârstă, considerăm că din cauza impactului combinat al inflației și al altor factori economici negativi.

Între anul 2022 și anul 2023, rata a scăzut ușor la 43,7%, marcând o reducere de 0,2 p. p. ceea ce indică faptul că majorarea sărăciei a fost stopată, cel puțin temporar.

Persoanele de 60 de ani și peste sunt evident vulnerabile la sărăcie, iar datele arată că această vulnerabilitate a crescut în mod considerabil în perioada analizată, ceea ce reflectă inadecvarea pensiilor sau a altor surse de venit în fața costului vieții în creștere.

Autorul consideră că sunt necesare intervenții mai eficiente în politica socială și de protecție a persoanelor în vârstă din Republica Moldova, pentru a combate și reduce sărăcia în rândul acestei categorii vulnerabile. Vârsta este considerată un factor care implică un nivel ridicat de vulnerabilitate.

Vârșnicii se confruntă cu un impact mare de sărăcie, ceea ce face acest grup să fie supus unui risc înalt de a fi exclus social. Rezultatele analizelor privind nivelul de trai demonstrează că odată cu creșterea vârstei, crește și incidența sărăciei. Vulnerabilitatea persoanelor vârstnice este generată de reducerea veniturilor către vârsta de pensionare, pensiile mici, lipsa altor resurse, înrăutățirea sănătății. Totodată, comparativ cu alte grupuri sociale, vârstnicii sunt expuși unui risc destul de pronunțat de a cădea în sărăcie permanentă.

Rata de contribuție în bugetul asigurărilor sociale de stat reprezintă procentul din venitul brut al unei persoane sau al angajatorului care este plătit sub formă de contribuții la sistemul de asigurări sociale. Aceste contribuții sunt folosite pentru a finanța diverse beneficii sociale, cum ar fi: pensiile, indemnizațiile de șomaj, concediile medicale și alte forme de protecție socială.

În general, rata de contribuție este stabilită prin lege și poate varia în funcție de categoriile de contribuabili, cum ar fi: angajați, angajatori, persoane care desfășoară activități independente sau alte grupuri specifice. Rata de contribuție poate fi împărțită între angajat și angajator, fiecare având o anumită obligație de a contribui la BASS. Astfel, rata de contribuție la BASS este un factor important în analiza finanțelor publice și a sistemelor de protecție socială. Aceasta influențează colectarea veniturilor pentru bugetul asigurărilor sociale și, indirect, poate afecta alți indicatori macroeconomici, spre exemplu: sustenabilitatea fiscală și cheltuielile guvernamentale.

Această rată este esențială pentru asigurarea sustenabilității sistemului de asigurări

sociale, deoarece contribuțiile colectate formează baza financiară necesară pentru acordarea beneficiilor sociale. Ajustarea ratei de contribuție poate fi utilizată ca o măsură de reglare a finanțelor publice în contextul schimbărilor demografice, cum ar fi: îmbătrânirea populației sau migrația forței de muncă și modificările economice. Pe de altă parte, rata șomajului reflectă capacitatea economiei de a oferi locuri de muncă și este strâns legată de excluziunea socială.

Excluderea de pe piața muncii reprezintă un factor determinant al excluziunii sociale, deoarece limitează accesul la veniturile necesare pentru asigurarea mijloacelor de subzistență și participarea activă în societate.

Între anii 2021-2023, veniturile disponibile medii lunare pe o persoană au crescut cu 30,8% pentru grupa de vârstă 50-59 ani, cu 33,8% pentru categoria de vârstă 60-64 ani, iar pentru persoanele cu vârsta de 65 ani și peste au avut o creștere de 44,5% (Figura 2.15).

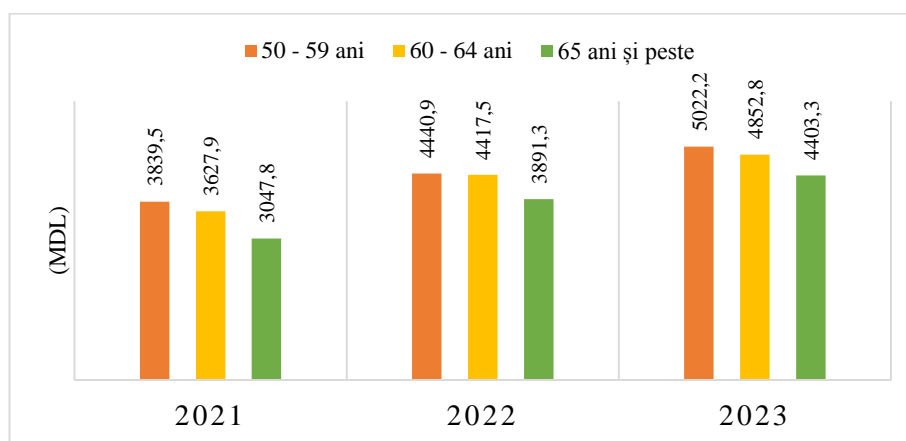

Figura 2.15. Veniturile disponibile medii lunare pe o persoană, pe grupe de vârstă din Republica Moldova, 2021-2023, MDL [elaborată de autor în baza sursei ¹⁵²]

Potrivit Figurii 2.15 putem observa creșterile nominale ale veniturilor, ceea ce sugerează o îmbunătățire a nivelului de trai pentru aceste categorii de vârstă, deși efectele reale trebuie analizate și în contextul inflației și al costurilor de trai.

Totodată, deducem că veniturile disponibile medii lunare au crescut constant pentru toate grupele de vârstă analizate în perioada anilor 2021-2023. De exemplu, pentru grupa de vârstă 65 ani și peste, veniturile au crescut de la 3 047,8 MDL în 2021 la 4 403,3 MDL în 2023, ceea ce indică o creștere de aproximativ 44,47%. Această creștere poate indica o îmbunătățire a nivelului de trai, dar trebuie evaluată în contextul inflației și a creșterii prețurilor.

Deși veniturile au crescut în toate categoriile de vârstă, ritmul de creștere a fost mai lent pentru persoanele de 65 de ani și peste, în comparație cu categoriile de 50-59 de ani și 60-64 de ani. Aceasta

¹⁵² Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Veniturile disponibile ale populației după sursa de venit, grupa de vârstă a capului gospodăriei și medii, 2021-2023*. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV011000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

poate sugera că pensionarii beneficiază de creșteri mai mici ale veniturilor, ceea ce ar putea indica limite în ajustările pensiilor în fața inflației.

Creșterea veniturilor pentru grupa de vârstă 65 ani și peste sugerează o posibilă ajustare a pensiilor sau a altor forme de suport social pentru această categorie. Totuși, având în vedere rata sărăciei ridicată, observată anterior pentru această grupă de vârstă, creșterile de venituri pot să nu fie suficiente pentru a compensa total creșterea costului vieții.

Disparitățile dintre grupurile de vârstă cu privire la veniturile disponibile pot sugera o nevoie de reforme suplimentare în sistemul de pensii pentru a asigura o protecție socială mai echitabilă și adecvată pentru toate categoriile de pensionari.

Considerăm că este important să analizăm aceste creșteri ale veniturilor disponibile în contextul inflației și al puterii de cumpărare reale. Creșterile pot fi mai puțin semnificative dacă inflația a erodat puterea de cumpărare într-o proporție mai mare decât creșterea nominală a veniturilor.

Aceste concluzii subliniază importanța monitorizării continue a evoluției veniturilor pensionarilor și a adaptării politicilor sociale pentru a proteja persoanele vârstnice de riscurile economice și sociale.

Conform datelor BNS din perioada 2021-2023, rata de activitate în grupele de vârstă 45-54 ani și 55-64 ani a fluctuat ușor, înregistrând mici creșteri și scăderi. Pentru grupa de vârstă de 65 de ani și peste, s-a observat o scădere, pe fondul faptului că bărbații s-au pensionat la 63 de ani, iar femeile la 60 de ani și 6 luni în 2022, respectiv la 61 de ani în 2023 (Figura 2.16).

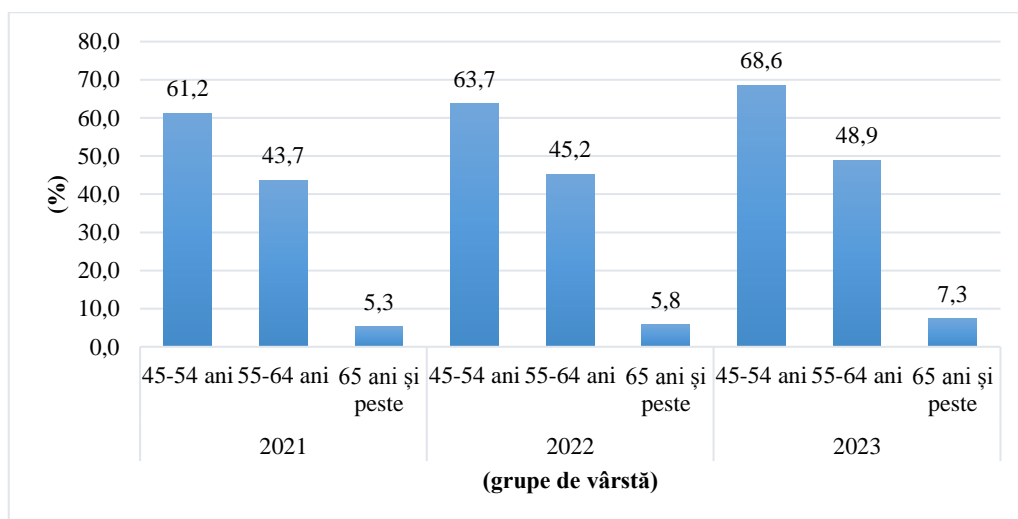

Figura 2.16. Evoluția ratei de activitate, pe grupe de vârstă din Republica Moldova, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza ¹⁵³]

¹⁵³ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Ancheta Forței de Muncă: Rata de activitate pe grupe de vârstă, 2021-2023.* [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN111000reg.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Conform datelor prezentate de Biroul Național de Statistică și Ancheta Forței de Muncă din Republica Moldova în Figura 2.16, ratele de activitate economică sunt mai ridicate în rândul persoanelor de 45-54 ani și scad semnificativ pentru cei de 65 ani și peste, evidențiind necesitatea ajustării politicilor de ocupare și pensii pentru a reflecta aceste diferențe. Această tendință este detaliată în tabelul analizat, care subliniază impactul vârstei asupra participării pe piața muncii.

Trendul ascendent al activității economice în toate grupele de vârstă poate constitui un indicator al îmbunătățirii condițiilor de piață și al unei cereri crescute de forță de muncă, ceea ce sugerează un impact pozitiv asupra sustenabilității sistemului de pensii prin contribuții sporite.

Autorul consideră că creșterea activității economice în rândul persoanelor de 65 de ani și peste poate reduce presiunea asupra sistemului de pensii prin întârzierea retragerii din câmpul muncii, contribuind la stabilitatea financiară pe termen lung. Totodată, necesitatea reformării sistemului devine tot mai evidentă în contextul creșterii speranței de viață și participării continue a vârstnicilor în economie, ceea ce subliniază importanța flexibilizării vârstei de pensionare și adaptării pentru sustenabilitate.

Necesitatea reformării sistemului de pensii devine tot mai evidentă în contextul creșterii speranței de viață și a participării continue a persoanelor vârstnice în activitatea economică, ceea ce subliniază importanța unor ajustări precum flexibilizarea vârstei de pensionare. În discuțiile actuale despre reformă, acești factori relevanți justifică adaptarea sistemelor de pensii pentru a răspunde mai bine provocărilor demografice și economice.

Flexibilizarea vârstei de pensionare este esențială pentru a menține sustenabilitatea sistemului de pensii în fața schimbărilor demografice, iar menținerea persoanelor vârstnice în câmpul muncii poate, pe termen scurt, reduce presiunea asupra sistemului. Totuși, pentru a asigura viabilitatea pe termen lung, este necesară o planificare adecvată, având în vedere momentul în care aceste persoane vor ieși definitiv din activitate.

Concluzionăm faptul că ratele de activitate prezentate în Figura 2.16 influențează direct atât sustenabilitatea financiară a sistemului de pensii, cât și nivelul de protecție socială oferit pensionarilor, sugerând necesitatea de ajustări continue și reforme pentru a menține echilibrul și a răspunde nevoilor unei populații îmbătrânite.

Rata șomajului are un impact semnificativ asupra sistemului asigurărilor sociale de stat, inclusiv asupra pensiilor, influențându-le în mai multe moduri: creșterea presiunii asupra bugetului de șomaj, reducerea veniturilor la BASS, întârzierea retragerii la pensie, reducerea capacității de indexare a pensiilor, implicarea în sistemul de pensii publice. O rată ridicată a șomajului reduce veniturile colectate la bugetul asigurărilor sociale, ceea ce pune presiune pe sustenabilitatea sistemului de pensii și poate limita capacitatea de a garanta pensii suficient de mari pe termen lung.

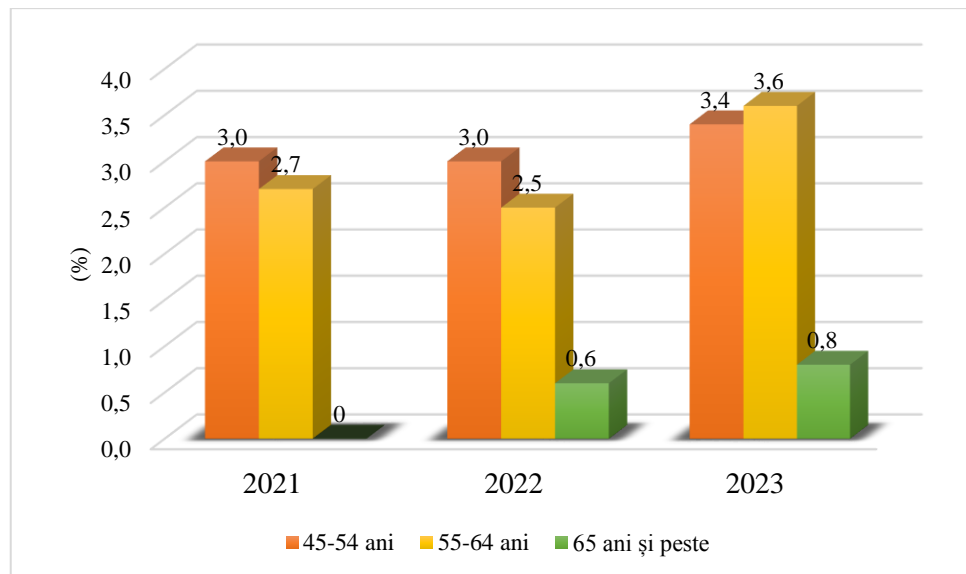

Figura 2.17. Evoluția ratei șomajului, pe grupe de vârstă în Republica Moldova, 2021-2023, % [elaborată de autor în baza ¹⁵⁴]

Rata șomajului în Republica Moldova a crescut în perioada 2021-2023 (Figura 2.17), iar în anul 2024 se estimează că se va încheia cu un procent de 4,4%, înregistrând o ușoară scădere față de anul precedent. Aceasta reflectă o îmbunătățire modestă a condițiilor economice și a pieței muncii, deși provocările rămân, în special, pentru anumite categorii de vârstă și regiuni.

Ținând cont de informațiile prezentate în Figura 2.17, autorul constată că, în toate grupele de vârstă analizate, se observă o tendință de creștere a ratei șomajului în 2023 față de anii precedenți, prezentând o înrăutățire a condițiilor economice generale sau o adaptare mai dificilă la cerințele pieței muncii.

În anul 2023, comparativ cu anul 2021, rata șomajului în Republica Moldova a crescut pentru toate grupele de vârstă analizate: cu 0,4 p. p. – pentru grupa 45-54 ani, cu 0,9 p. p. – pentru grupa 55-64 ani, și cu 0,8 p. p. – pentru grupa 65 ani și peste. Aceste creșteri indică o deteriorare a situației pe piața muncii pentru persoanele din aceste categorii de vârstă.

Creșterea șomajului în rândul persoanelor de peste 55 de ani și, în special, de peste 65 de ani subliniază necesitatea unor măsuri de suport specializate pentru integrarea sau menținerea pe piața muncii a acestei categorii, care ar putea întâmpina dificultăți suplimentare în găsirea unui loc de muncă.

Unul dintre eventualele riscuri în exercitarea drepturilor persoanelor vârstnice la o viață autonomă este asigurarea durabilității și funcționalității sistemului de pensii. Structurat pe principiul solidarității între generații, sistemul de pensii își poate realiza sarcina sa de a asigura pensionarii cu resurse doar dacă

¹⁵⁴ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Ancheta Forței de Muncă: Rata șomajului, pe grupe de vârstă, 2021-2023.* [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN110400.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

numărul contribuabililor și contribuțiilor de asigurări este suficient.

Observăm că este important să se susțină angajarea persoanelor vârstnice, inclusiv prin aplicarea tuturor politicilor active pe piața muncii, precum și prin monitorizarea efectelor pensionării asupra celor care întâmpină dificultăți în îndeplinirea noilor criterii de eligibilitate, în special în cazul persoanelor cu venituri reduse sau cu întreruperi în carieră, printre care femeile reprezintă un procent semnificativ.

Sistemul de pensii, construit pe principiile echității sociale, adaugă vieții politice și economice calități de stabilitate, previzibilitate și solidaritate socială. Măsura, în care aceste calități sunt asigurate de către sistemul de pensii din Moldova, este reprezentată de mai mulți indicatori, printre care un loc central îl deține indicatorul *vârsta legală de pensionare*. Analiza acestui indicator oferă posibilitatea de a reflecta nu doar evoluția majorării vârstei de pensionare, cauzele ce au contribuit la aceasta și impactul asupra modificării numărului de pensionari, dar și de a relata faptul dacă această măsură/acțiune a generat sau nu apariția unei crize sociale în societate. În mare parte, aceasta se datorează faptului că reforma sistemului de pensii a încercat să răspundă intereselor majorității cetățenilor în vârsta pre-pensionară, conform articolului 15 aliniatul (1) din Legea nr. 156/1998, care prevede că „pensia pentru limită de vârstă poate fi stabilită la împlinirea vârstelor standard de pensionare prevăzute la art. 41, cu condiția realizării stagiului minim de cotizare de 15 ani”¹⁵⁵.

Vârsta de pensionare influențează perioada de acumulare a contribuțiilor, iar venitul mediu lunar asigurat influențează suma efectivă a contribuțiilor plătite. Astfel, o persoană care contribuie pentru o perioadă mai lungă și dintr-un venit mediu lunar asigurat mai mare va avea, în mod normal, o pensie mai mare la momentul pensionării. Acesta este motivul pentru care politica de creștere a vârstei de pensionare este adesea combinată cu politici de stimulare a veniturilor salariale pentru a asigura pensii mai adecvate și un sistem de asigurări sociale sustenabil.

În baza Legii nr. 156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 42-44, art.247), cu modificările și completările ulterioare, a fost aprobat *Regulamentul privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor*¹⁵⁶ prin care se specifică că “venitul mediu lunar asigurat stă la baza de calcul a pensiei”¹⁵⁷.

¹⁵⁵ *Legea Republicii Moldova Nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii*, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-113 art. 683 din 17.12.1998, cu modificări și completări, art. 15 alin. (1). [citat 2 noiembrie 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139808&lang=ro#

¹⁵⁶ *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 165 din 21.03.2017 pentru aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 85-91 art. 235 din 24.03.2017, cu modificări și completări, [citat 2 noiembrie 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119843&lang=ro#

¹⁵⁷ *Legea Republicii Moldova Nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii*, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-113 art. 683 din 17.12.1998, cu modificări și completări, art. 8 alin. (1). [citat 2 noiembrie 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139808&lang=ro#

Conform acestui Regulament, *venitul asigurat* este definit ca fiind „venitul din care s-au plătit contribuții de asigurări sociale și care constituie baza de calcul al pensiei în sistemul public”¹⁵⁸.

În perioada 2021-2023, câștigul salarial mediu lunar brut din Republica Moldova a crescut semnificativ. Spre comparare relatăm că în anul 2021 acesta a fost de aproximativ 9 115,9 MDL, iar în 2022 a crescut la 10 529,1 MDL. În anul 2023, câștigul salarial mediu lunar brut a atins 12 354,7 MDL, ceea ce reprezintă o creștere de aproximativ 35,5% pe parcursul celor trei ani, reflectând o îmbunătățire continuă a salariilor medii în această perioadă (Figura 2.18).

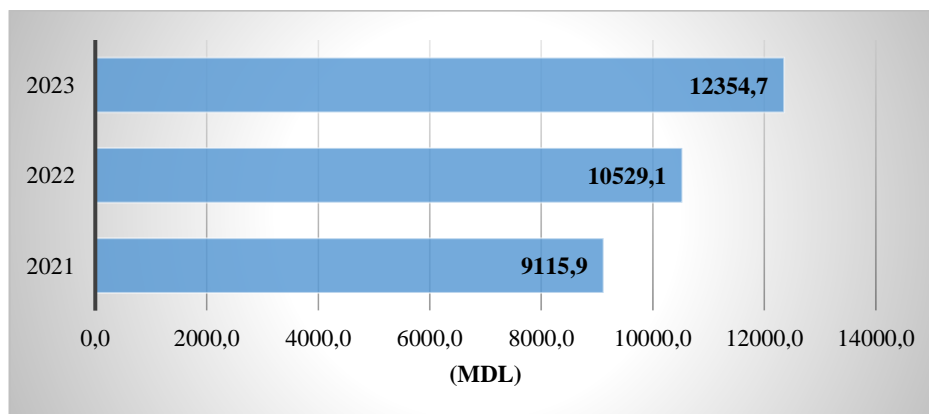

Figura 2.18. Evoluția câștigului salarial mediu lunar brut în Republica Moldova, 2021-2023, MDL [elaborată de autor în baza ¹⁵⁹]

Din informația prezentată în Figura 2.18, autorul observă că salariul mediu lunar a crescut în mod constant în fiecare an, indicând o îmbunătățire stabilă a veniturilor, precum și faptul că majorarea salarială ar putea contribui la o îmbunătățire a nivelului de trai al populației, dacă aceasta depășește inflația, creștere ce poate influența politicile salariale și de remunerare în sectorul public și privat, având în vedere necesitatea de a menține sau de a atrage forța de muncă.

Salariul mediu lunar este un factor esențial în determinarea coeficientului de valorizare a pensiilor. În Republica Moldova, coeficientul de valorizare se calculează pe baza creșterii salariului mediu pe economie, reflectând, astfel, inflația și evoluția economică. Creșterea semnificativă a salariului mediu lunar între anii 2021-2023 sugerează o valorizare pozitivă a pensiilor pentru a menține puterea de cumpărare a pensionarilor, compensând în acest mod efectele inflației și asigurând o pensie adecvată în raport cu creșterea economică.

Valorizarea pensiilor în Republica Moldova este un proces prin care pensiile sunt ajustate

¹⁵⁸ Ibidem. art. 1¹.

¹⁵⁹ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Evoluția câștigului salarial mediu lunar brut în Republica Moldova, 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_SAL010_serii%20lunare/SAL014800.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

periodic pentru a păstra puterea de cumpărare a pensionarilor în raport cu inflația și alte condiții economice. Aceasta are loc, de obicei, anual¹⁶⁰ și se bazează pe indicii prețurilor de consum și alte criterii economice stabilite de autorități. Scopul valorizării este de a asigura că pensiile reflectă creșterea costului vieții, protejând, astfel, veniturile pensionarilor de erodarea inflației.

Cuantumul pensiilor se majorează anual în sumă fixă și se determină prin indexarea cuantumului pensiei medii cu 50% din creșterea produsului intern brut¹⁶¹ în termeni reali în anul precedent, sumă stabilită de Guvern și achitată din bugetul asigurărilor sociale de stat.

Analiza nivelului de trai al populației în perioada studiată, în raport cu perioadele anterioare și cu alte țări de dezvoltare similară, este reflectată în durata de viață și gradul de civilizație al societății. Revizuirea sistemului de pensii în Republica Moldova și România, în special a pensiilor sociale și preferențiale, este esențială pentru asigurarea echității între toți contribuabilii. Pensiile speciale, care nu se bazează pe contribuții efective, pot genera inechități și tensiuni între beneficiarii acestora și cei care au contribuit la sistem.

Un sistem de pensii echitabil ar trebui să presupună eliminarea pensiilor speciale și revizuirea formulei de calcul pentru toate pensiile, având la bază exclusiv contribuțiile efectuate de fiecare individ. Această măsură ar sprijini sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii, asigurând, totodată, o distribuție echitabilă a beneficiilor între toți pensionarii, indiferent de statutul lor social sau profesional anterior.

Eliminarea pensiilor speciale ar contribui la creșterea încrederii publice în sistemul de pensii, promovând un sentiment de echitate socială și asigurând o distribuție mai echilibrată a resurselor financiare. În plus, această măsură ar reduce presiunea asupra bugetului de stat, permițând o utilizare mai eficientă a fondurilor disponibile pentru acoperirea nevoilor reale ale beneficiarilor care depind de pensii pentru subzistență.

În consecință, autorul prezintă *probleme* identificate din studiul realizat, după cum urmează:

a) deși veniturile au crescut, acestea nu au fost suficiente pentru a compensa complet creșterea costului vieții, în special pentru persoanele vârstnice;

b) existența unor inechități în Sistemul de Pensii; pensiile sociale și preferențiale care nu sunt bazate pe contribuții efective au creat tensiuni și inechități în rândul beneficiarilor;

c) inflația ridicată și creșterea moderată a PIB-ului au impus presiuni asupra bugetului de asigurări sociale, amenințând sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii.

¹⁶⁰ *Legea Republicii Moldova Nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii*, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-113 art. 683 din 17.12.1998, cu modificări și completări, art. 8 alin. (1¹). [citat 12 februarie 2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139808&lang=ro#

¹⁶¹ *Ibidem*, art. 13¹.

Pe viitor, anticipăm necesitatea unor reforme în sistemul de pensii pentru a asigura echitatea și durabilitatea acestuia, inclusiv eliminarea pensiilor preferențiale și ajustări continue pentru a proteja pensionarii de inflație și sărăcie.

„Proiecțiile de referință pentru anii 2022-2026 presupun că prestațiile de securitate socială sunt plătite în conformitate cu ceea ce este programat conform legislației în vigoare. Folosind legea actuală ca bază de referință, totuși, se poate supraestima bunăstarea viitorilor pensionari, deoarece sistemul de securitate socială este în afara echilibrului actuarial pe termen lung, beneficiile de securitate socială în vigoare sunt nesustenabile în viitor. Cu toate acestea, prin proiectare, toate previziunile sunt sensibile la ipotezele lor subiacente și reprezintă rezultate potențiale, nu reale”¹⁶².

Autorul subliniază că proiecțiile financiare pentru sistemul de pensii sunt adesea nesustenabile pe termen lung din cauza dezechilibrului actuarial, iar fără reforme, cheltuielile vor depăși veniturile, afectând bunăstarea pensionarilor. Analiza corelației dintre PIB, inflație și rata șomajului arată că aceste variabile influențează semnificativ bugetul asigurărilor sociale, evidențiind necesitatea unor politici adaptate pentru asigurarea sustenabilității financiare.

Autorul concluzionează că, pe termen lung, este crucial să se implementeze politici care să răspundă schimbărilor demografice și economice pentru a asigura stabilitatea sistemului și a garanta un trai decent tuturor pensionarilor.

2.4. Concluzii la capitolul 2

Metodologia de cercetare prezentată în capitolul 2 integrează o serie de metode complexe, alese de autor pentru a oferi o perspectivă detaliată și completă asupra sistemelor de asigurări sociale, astfel:

a) *Analiza documentară*, prin intermediul căreia autorul a studiat legislația națională și internațională relevantă, precum: legile privind asigurările sociale și bugetele din România și Republica Moldova, alături de rapoartele anuale de execuție bugetară și alte documente oficiale. Acest demers a fost esențial pentru a fundamenta cercetarea pe date actualizate și solide, garantând, astfel, relevanța și acuratețea informațiilor analizate. Această metodă a permis o contextualizare riguroasă a cercetării în cadrul legislativ și politic.

b) *Analiza comparativă* a fost esențială pentru autor pentru identificarea diferențelor și asemănarilor dintre sistemele de asigurări sociale din România și Republica Moldova, precum și pentru compararea acestor sisteme cu un grup de 15 țări din Uniunea Europeană (UE-15). Analiza

¹⁶²ROMAN, A.M., SPÎNU, A. *Analysis of the insurance and facilitation of the financial sustainability of the pension system in the Republic of Moldova. Journal of Research on Trade, Management and Economic Development*, Volume 10, ISSUE 2(20)/2023, p. 90. Trade Co-operative University of Moldova, Chișinău, Republica Moldova. ISSN 2345-1424, E-ISSN 2345-1483. [citată 12 iunie 2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/90-102_5.pdf

comparativă a fost utilizată pentru a înțelege evoluția, structura și eficiența acestor sisteme în contextul specific fiecărei țări, punând în lumină modul în care factorii, precum contextul economic, social și politic, influențează funcționarea și sustenabilitatea sistemelor de asigurări sociale.

c) *Analiza statistico-economică* a permis autorului să evalueze evoluția veniturilor și cheltuielilor în bugetele de asigurări sociale din România și Republica Moldova, prin colectarea, prelucrarea și interpretarea datelor financiare și economice. Scopul acestei analize a fost de a identifica tendințele majore care influențează protecția socială și de a examina impactul lor asupra sustenabilității financiare. Utilizarea unor indicatori statistici relevanți a oferit o bază solidă pentru concluzii riguroase și recomandări.

d) *Studiul de caz* a fost utilizat pentru a analiza în detaliu gestionarea încasărilor și plăților contribuțiilor la bugetele de asigurări sociale din România și Republica Moldova. Această metodă a evidențiat particularitățile fiecărui sistem de asigurări sociale, scoțând la lumină provocările specifice fiecărei țări și oferind exemple concrete de bune practici sau domenii unde sunt necesare reforme.

e) *Analiza impactului demografic*, folosită ca metodă separată de cercetare, a permis autorului să examineze efectele schimbărilor demografice, precum îmbătrânirea populației și scăderea natalității, asupra sustenabilității financiare a sistemelor de asigurări sociale, prin utilizarea datelor demografice și a modelelor statistice pentru a înțelege influența acestor dinamici asupra resurselor și cheltuielilor acestor sisteme.

f) *Metoda deducției* a permis autorului să facă concluzii bazate pe datele empirice și pe rezultatele analizelor comparative. Această abordare a contribuit la anticiparea tendințelor viitoare și a evidențiat necesitatea reformelor în sistemele de asigurări sociale, punând accent pe măsurile care ar putea asigura sustenabilitatea acestora.

g) *Contextualizarea și istoricizarea* a permis autorului să înțeleagă mai profund evoluțiile politice, economice și sociale care au influențat sistemele de asigurări sociale de-a lungul timpului. Prin contextualizarea datelor actuale în cadrul unui fundal istoric, autorul a reușit să identifice factorii determinanți care au modelat sistemele de protecție socială și să anticipeze posibilele evoluții viitoare.

h) *Sinteza și integrarea rezultatelor* cu ajutorul cărora autorul a reunit toate informațiile și rezultatele obținute din diversele analize (statistice, comparative și de caz). Sinteza a permis crearea unei viziuni generale coerente asupra provocărilor și oportunităților viitoare ale sistemelor de protecție socială din România și Republica Moldova, oferind, astfel, o bază solidă pentru recomandări de politici publice bine fundamentate.

Aceste metode combinate oferă o analiză detaliată și fundamentată a cheltuielilor și finanțării protecției sociale în contextul comparativ european și permit formularea unor recomandări de politici publice bine documentate.

În urma analizei, realizate în capitolul 2, se desprind următoarele concluzii:

1. România și Republica Moldova necesită reforme profunde pentru a gestiona tranzițiile demografice și economice, în special îmbătrânirea populației și scăderea natalității, care pun presiuni considerabile asupra sustenabilității financiare a sistemelor de asigurări sociale. Adoptarea acestor reforme este esențială pentru a spori transparența și controlul asupra cheltuielilor sociale.

2. Creșterea PIB-ului, rata ocupării forței de muncă, inflația și nivelul salariilor influențează direct bugetul asigurărilor sociale de stat. Creșterea PIB-ului și a ratei ocupării forței de muncă au un impact pozitiv asupra veniturilor bugetare, în timp ce inflația poate eroda puterea de cumpărare a pensiilor, necesitând indexări pentru a menține nivelul de trai al pensionarilor.

3. Finanțarea insuficientă, fluctuațiile pieței muncii și scăderea numărului de contribuabili activi creează dezechilibre între populația activă și cea pasivă, amenințând echilibrul bugetar și eficiența sistemelor de protecție socială. Comparativ cu țările din UE-15, România și Republica Moldova alocă procente mai mici din PIB pentru protecția socială, ceea ce subliniază nevoia urgentă de a crește resursele alocate pentru a asigura un sistem robust și sustenabil.

4. Creșterea ratei de ocupare pentru lucrătorii vârstnici și a speranței de viață evidențiază necesitatea unor politici care să susțină activitatea economică la vârstă înaintată și, în consecință, să ajusteze sistemul de pensii. În ambele țări, persoanele vârstnice se confruntă cu riscuri semnificative de sărăcie, subliniind importanța menținerii unui sistem de protecție socială adecvat și echitabil.

5. Efectuarea unor ajustări continue ale politicilor de pensii și ale celor de ocupare a forței de muncă este necesară pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii, având în vedere prelungirea speranței de viață și tranzițiile demografice.

Autorul concluzionează că România și Republica Moldova se confruntă cu presiuni semnificative asupra sustenabilității financiare a sistemelor de asigurări sociale din cauza schimbărilor demografice, precum: scăderea natalității și îmbătrânirea populației. Acestea necesită reforme urgente pentru a asigura un echilibru bugetar și o protecție socială adecvată pe termen lung. Reformele ar trebui să se concentreze pe creșterea resurselor pentru protecția socială, ajustarea politicilor de pensii, sporirea ratei de ocupare a forței de muncă, în special pentru vârstnici, și măsuri împotriva riscului de sărăcie în rândul persoanelor în vârstă.

3. METODE DE EFICIENTIZARE A SISTEMULUI DE ASIGURĂRI SOCIALE ÎN ROMÂNIA ÎN CONTEXTUL RACORDĂRII LA CERINȚELE UNIUNII EUROPENE

3.1. Strategii și soluții pentru sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale în România

În acest subcapitol, autorul prezintă examinarea principalelor provocări cu care se confruntă sistemul de asigurări sociale din România și propune măsuri concrete pentru a asigura sustenabilitatea și eficiența acestuia pe termen lung. Sistemul se află sub presiune din cauza îmbătrânirii populației, evaziunii fiscale, economiei informale, precum și a ineficiențelor administrative care împiedică gestionarea optimă a resurselor și implementarea reformelor esențiale.

Sistemul de asigurări sociale este vital pentru protejarea grupurilor vulnerabile din societate, asigurând venituri pentru pensionari, ajutoare de șomaj și alte prestații sociale. Totuși, sustenabilitatea sa este pusă sub presiune de factori, precum: îmbătrânirea populației care duce la o creștere a numărului de beneficiari și evaziunea fiscală care reduce veniturile disponibile pentru finanțarea acestuia.

Impactul acestor provocări este amplificat de existența economiei informale și de ineficiențele administrative, care împiedică o gestionare optimă a resurselor. Această situație face ca implementarea reformelor structurale să fie esențială pentru menținerea echilibrului financiar al sistemului și asigurarea accesului la protecție socială pentru toți cetățenii.

Analiza PEST (politică, economică, socială și tehnologică) este un instrument esențial utilizat pentru a înțelege influențele externe care afectează funcționarea unui sistem, în acest caz, sistemul de asigurări sociale din România. Analiza PEST ajută la identificarea factorilor de mediu extern care pot avea un impact asupra sustenabilității și eficienței sistemului, oferind o imagine de ansamblu asupra contextului în care acesta funcționează.

Analiza PEST oferă o imagine de ansamblu asupra provocărilor externe care influențează sistemul de asigurări sociale din România. Prin înțelegerea acestor factori, autoritățile pot identifica soluții pentru a adapta sistemul la un mediu în schimbare și pentru a asigura sustenabilitatea sa pe termen lung. O abordare eficientă necesită reforme integrate care să țină cont de contextul politic, economic, social și tehnologic în care funcționează sistemul de asigurări sociale.

În continuare, autorul analizează acești factori și propune strategii pentru a depăși provocările, subliniind necesitatea unei abordări multidimensionale. Tabelul 3.1 prezintă o analiză PEST (politică, economică, socială și tehnologică) a sistemului de asigurări sociale din România, evidențiind complexitatea contextului în care acesta operează și oferind o bază pentru identificarea soluțiilor viitoare.

Tabelul 3.1. Analiza PEST a sistemului de asigurări sociale din România
[elaborat de autor]

P (Factori Politici)	E (Factori Economici)
<p>Legislația și politicile guvernamentale. Sistemul de asigurări sociale din România este puternic influențat de diverse norme juridice și reglementări legale, atât la nivel național, cât și european, cum ar fi: Legea finanțelor publice nr. 500/2002¹⁶³, Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice¹⁶⁴, Regulamentul (CE) nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială¹⁶⁵. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale joacă un rol esențial în supravegherea și implementarea strategiilor guvernamentale.</p> <p>Rolul statului. Guvernul joacă un rol central în finanțarea și administrarea sistemului de asigurări sociale, fiind implicat în redistribuirea resurselor pentru asigurarea sustenabilității financiare a sistemului. De asemenea, statul intervine prin subvenții pentru a acoperi prestațiile necontributive pentru cetățenii vulnerabili.</p> <p>Impactul deciziilor politice. Schimbările în conducerea politică sau în prioritățile guvernamentale pot afecta nivelul de finanțare a sistemului de asigurări sociale prin creșterea sau scăderea contribuțiilor și beneficiilor.</p>	<p>Sustenabilitatea financiară. Sustenabilitatea sistemului depinde de factorii economici, precum: rata de ocupare a forței de muncă, nivelul contribuțiilor sociale, evoluția PIB-ului și cheltuielile cu pensiile. Migrația forței de muncă și fluctuațiile demografice joacă, de asemenea, un rol important în influențarea stabilității financiare.</p> <p>Creșterea veniturilor și cheltuielilor. În România, veniturile din Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat (BASS) au crescut cu 11,85% în 2023 comparativ cu 2022, ceea ce reflectă o îmbunătățire economică, însă cheltuielile mari cu pensiile continuă să exercite presiuni asupra sistemului.</p> <p>Dependența de subvenții. Reducerea subvențiilor guvernamentale, ca procent din totalul veniturilor, indică o mai mare independență a sistemului, dar și o vulnerabilitate la fluctuațiile economice.</p> <p>Impactul crizelor economice. În contextul crizelor economice, cum ar fi, pandemia de COVID-19, sistemul a fost afectat prin scăderea numărului de contribuabili și creșterea cererilor pentru ajutoare sociale, inclusiv pentru pensii și șomaj.</p>
S (Factori Sociali)	T (Factori Tehnologici)
<p>Schimbările demografice. Îmbătrânirea populației reprezintă o provocare majoră pentru sustenabilitatea sistemului, deoarece numărul pensionarilor crește, în timp ce numărul contribuabililor activi scade. Rata de dependență economică a scăzut ușor de la 1,00 pensionari per salariat în 2021 la 0,93 în 2023, dar îmbătrânirea populației rămâne o problemă semnificativă.</p> <p>Creșterea cererii pentru protecție socială. Datorită evoluției demografice și economice, numărul de beneficiari ai pensiilor și altor forme de ajutor social este în creștere, ceea ce afectează cheltuielile sociale. De asemenea, politicile sociale sunt esențiale pentru sprijinirea celor mai vulnerabili, precum persoanele cu dizabilități sau familiile cu venituri reduse.</p> <p>Influența migrației. Migrația forței de muncă joacă un rol important, mai ales în contextul în care mulți tineri părăsesc țara, reducând baza de contribuabili activi.</p>	<p>Modernizarea și digitalizarea. Tehnologia joacă un rol tot mai important în eficientizarea sistemului de asigurări sociale, prin implementarea soluțiilor digitale pentru administrarea contribuțiilor și plăților, precum și pentru reducerea costurilor administrative. Utilizarea sistemelor digitale (Big Data, tehnologia Blockchain) contribuie la o mai bună gestionare a resurselor și poate ajuta la prevenirea fraudei.</p> <p>Impactul tehnologic în accesul la servicii. Modernizarea tehnologică poate îmbunătăți accesul cetățenilor la informații și servicii, îmbunătățind interacțiunea acestora cu instituțiile responsabile de asigurările sociale. Implementarea tehnologiei poate reduce birocrăția și poate aduce transparență în gestionarea fondurilor.</p> <p>Tehnologia contribuie semnificativ la eficientizarea asigurărilor sociale prin automatizarea proceselor, utilizarea analizei big data pentru o mai bună alocare a resurselor, îmbunătățirea securității cibernetice pentru protejarea datelor personale și introducerea tehnologiei Blockchain, care pot contribui la îmbunătățirea transparenței, securității și eficacității acestuia.</p>

¹⁶³ Legea României Nr. 500 din 11 iulie 2002 privind finanțele publice. În: Monitorul Oficial al României nr. 597 din 13 august 2002, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37954>

¹⁶⁴ Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice. În Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

¹⁶⁵ Uniunea Europeană. *Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială.* Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 166, 30.04.2004, p. 1-123.

Analiza PEST a sistemului de asigurări sociale din România evidențiază un cadru complex, influențat de factori politici, economici, sociali și tehnologici, în care schimbările demografice și crizele economice reprezintă provocări semnificative. Totuși, oportunitățile de modernizare prin digitalizare și reforme legislative oferă posibilitatea de a îmbunătăți sustenabilitatea pe termen lung.

„Transformarea digitală este un fenomen care are impact asupra inovației în toate sectoarele economiei. Noile tehnologii digitale, precum: Inteligența Artificială (AI), Automatizarea Proceselor Robotice (RPA), chatbots, instrumente digitale, blockchain, Internetul obiectelor (IoT), au permis crearea de produse și servicii digitale complet noi și îmbunătățirea celor tradiționale cu caracteristici digitale. Apar noi oportunități în cadrul proceselor de inovare – de la cercetare (de exemplu, utilizarea analizei de date mari, experimente computerizate la scară largă) până la dezvoltare (de exemplu, noi tehnici de simulare și prototipare) și comercializare (de exemplu, utilizarea platformelor e-Commerce)”¹⁶⁶.

Sistemul de asigurări sociale din România a trecut prin schimbări semnificative, influențate de evoluții demografice, fluctuații economice și nevoile sociale în continuă transformare. Pe fondul unei populații îmbătrânite, care pune presiune pe sustenabilitatea sistemului, România trebuie să se adapteze și la schimbările pieței muncii, inclusiv la creșterea numărului de persoane care lucrează în regimuri netradiționale. În același timp, cadre legislative și reglementări naționale și europene impun ajustări frecvente pentru a menține eficiența, în timp ce disparități socio-economice regionale complică accesul echitabil la prestații. Prin urmare, sustenabilitatea sistemului necesită soluții inovatoare care să echilibreze stabilitatea financiară și protecția socială adecvată, având în vedere tendințele demografice și inegalitățile sociale, pentru a asigura viabilitatea.

„Sistemele de pensii trebuie să fie durabile pe termen lung și credibile pentru generațiile viitoare, în timp ce îndeplinesc funcția lor principală de asigurare a securității unui venit adecvat pentru persoanele în vârstă, persoanele cu dizabilități și persoanele care necesită venituri de supraviețuire”¹⁶⁷.

¹⁶⁶ SPÎNU A., DOGOTARI, I., ROMAN, A.M., *Digitalizare, tehnologii și inovații în domeniul asigurărilor/ Digitalization, technologies and innovations in the field of insurance*, ULIM, EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences, Year 4, Nr.3-4/2021, Chisinau, Republic of Moldova, p. 4. [citat 19 martie 2022]. ISSN 2587-344X.

¹⁶⁷ HIROSE, K. (Ed.). *Reforma Pensilor în Europa Centrală și de Răsărit: Perioada Crizei, Efectele Austerității și Perspective de Viitor*. Budapesta: Organizația Internațională a Muncii, Echipa de asistență tehnică privind munca decentă pentru Europa Centrală și de Răsărit, 2012. [citat 10 august 2024]. ISBN 978-92-2-825639-0; 978-92-2-825640-6.

Autorul subliniază că sistemul de asigurări sociale din România, ca parte crucială a rețelei de protecție socială, se confruntă cu probleme majore care afectează sustenabilitatea financiară și capacitatea de a sprijini cetățenii. Aceste dificultăți, influențate de factori demografici, economici și administrativi, pun în pericol viabilitatea pe termen lung a sistemului. În continuare, vor fi analizate provocările și soluțiile propuse pentru a remedia aceste probleme, așa cum sunt prezentate în Tabelul 3.2.

Tabelul 3.2. Provocări și soluții pentru funcționarea optimă a sistemului de asigurări sociale din România [elaborat de autor]

Categorie	Problema	Cauze	Soluții
Politice	Reglementări ineficiente	Legislație învechită și ambiguă	Simplificarea legislației și flexibilizarea procedurilor
	Instabilitate politică	Schimbări frecvente de guverne	Crearea unui cadru legislativ stabil
	Dependența de deciziile politice	Politici neclare în ceea ce privește finanțarea asigurărilor sociale	Stabilirea unor politici independente pe termen lung
Economice	Deficit bugetar al sistemului de asigurări	Venituri insuficiente și cheltuieli mari cu pensiile și beneficiile sociale	Optimizarea colectării contribuțiilor și reducerea evaziunii fiscale
	Migrația forței de muncă	Emigrarea masivă a tinerilor care scade baza de contribuabili activi	Crearea unor politici de retenție a tinerilor și stimulente fiscale
	Creșterea cheltuielilor sociale	Îmbătrânirea populației și creșterea numărului de pensionari	Creșterea vârstei de pensionare și dezvoltarea pensiilor private
Sociale	Îmbătrânirea populației	Scăderea natalității și speranța de viață mai mare	Politici de stimulare a natalității și de reținere a tinerilor în țară
	Vulnerabilitatea categoriilor sociale defavorizate	Creșterea numărului de persoane cu dizabilități și familii cu venituri mici	Extinderea protecției sociale și dezvoltarea de programe de integrare
	Migrația în masă a forței de muncă	Migrația tinerilor și declinul bazei de contribuabili activi	Programe de stimulare a forței de muncă și reîntoarcerea tinerilor în țară
Tehnologice	Lipsa de digitalizare a proceselor administrative	Sistemul informatic este învechit și ineficient	Investiții în modernizarea infrastructurii IT și automatizarea proceselor
	Acces limitat la servicii digitale	Insuficiența infrastructurii tehnologice și a resurselor pentru oferirea serviciilor online	Dezvoltarea unor platforme digitale pentru servicii publice, accesibile tuturor cetățenilor
	Vulnerabilitate la fraude cibernetice	Securitatea cibernetică slabă și lipsa unor măsuri avansate de protecție a datelor	Implementarea unor măsuri stricte de securitate cibernetică

Cele mai mari provocări cu care se confruntă funcționarea sistemului de asigurări sociale din România sunt:

1. Dezechilibrul demografic, generat de îmbătrânirea populației, care pune presiune pe fondul de pensii.

2. Deficitul financiar (bugetar), alimentat de un număr tot mai mic de contribuabili activi și de o finanțare inadecvată.

3. Evadarea fiscală și economia informală, care reduc semnificativ baza de contribuabili și afectează grav finanțarea sustenabilă a sistemului de asigurări sociale.

4. Ineficiența administrativă, marcată de birocrație, corupție și favoritism, care subminează funcționarea eficientă a sistemului.

1. *Dezechilibrul demografic cauzat de îmbătrânirea populației* se referă la modificarea structurii de vârstă, în care proporția persoanelor vârstnice crește semnificativ în comparație cu populația activă, cea care contribuie la finanțarea sistemului de asigurări sociale.

„Speranța de viață a crescut în toate țările industriale, în timp ce rata natalității a scăzut, crescând simultan numărul persoanelor în vârstă și reducând numărul lucrătorilor mai tineri”¹⁶⁸.

În România, acest fenomen este amplificat de scăderea natalității și creșterea speranței de viață, care conduc la o creștere a numărului de pensionari și la o diminuare a numărului de contribuabili activi. Această situație generează o presiune semnificativă asupra fondurilor de pensii, afectând sustenabilitatea sistemului. Cu o rată a natalității în scădere și o speranță de viață în creștere, sistemul actual de pensii poate întâmpina dificultăți în satisfacerea nevoilor financiare ale pensionarilor pe termen lung. Drept urmare, se creează o nevoie urgentă de finanțare suplimentară și de reforme structurale pentru a menține sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale. Acest dezechilibru demografic poate, de asemenea, afecta economia pe termen lung, deoarece generațiile mai tinere sunt împovărate cu o sarcină financiară mai mare pentru a susține pensiile și alte beneficii sociale ale unei populații în curs de îmbătrânire.

Îmbătrânirea populației pune o presiune majoră asupra sistemului de asigurări sociale din România, prin creșterea numărului de beneficiari de pensii și alte beneficii sociale, afectând sustenabilitatea financiară și echilibrul demografic. Pe măsură ce durata vieții crește, aceste persoane vor depinde de sistemul de asigurări sociale pentru perioade mai lungi, ceea ce intensifică nevoia de resurse financiare.

„Principalul pericol al îmbătrânirii populației este lipsa de adaptare la o nouă situație

¹⁶⁸ BARR, N. *The Economics of the Welfare State*. Fourth Edition. New York, United State of America: Oxford University Press, 2004, 409 p. ISBN 978-0-19-926497-1. [citată 10 august 2024]. Disponibil: https://archive.org/details/economicsofwelfa0004barr_k8t5/page/280/mode/1up

demografică”¹⁶⁹.

Considerăm că dezechilibrul demografic, cu un număr tot mai mare de pensionari față de populația activă, împovărează generațiile tinere cu sarcini financiare crescute pentru susținerea pensiilor, afectând negativ economia prin reducerea consumului și a investițiilor. În plus, persoanele vârstnice au nevoie de mai multe servicii sociale și de asistență medicală, ceea ce crește cheltuielile publice și amplifică presiunea suplimentară pe bugetul asigurărilor sociale. Aceste probleme subliniază necesitatea unor strategii proactive și inovatoare pentru a menține sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale în România, asigurând sprijin adecvat pentru cetățeni atât în prezent, cât și în viitor.

Pentru a asigura viabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale din România, în contextul unei populații îmbătrânite, propunem implementarea următoarelor *măsuri*:

a) creșterea contribuțiilor și flexibilizarea sistemului prin implementarea unui program de contribuții suplimentare voluntare, care permite angajaților să opteze pentru contribuții mai mari în schimbul unor pensii mai mari;

b) încurajarea continuării activității profesionale pe o perioadă mai lungă a forței de muncă prin implementarea unui bonus sau supliment de longevitate profesională, care oferă o pensie mai mare pentru fiecare an lucrat suplimentar după vârsta standard de pensionare;

c) reformarea sistemului de pensii prin ajustarea vârstei de pensionare în funcție de creșterea speranței de viață ar putea implica implementarea unui sistem dinamic de pensionare progresivă. Acest sistem ar presupune ajustarea periodică a vârstei de pensionare în raport cu creșterea speranței de viață (de exemplu, pentru o creștere de doi ani a speranței de viață, vârsta de pensionare ar crește cu un an). De asemenea, vârsta de pensionare ar putea fi indexată automat, revizuită la fiecare cinci ani, în funcție de datele demografice și economice actualizate.

d) lansarea unor programe de educație și stimulente financiare pentru a încuraja rămânerea activă a persoanelor vârstnice pe piața muncii, contribuind mai mult timp la sistemul de asigurări sociale, astfel:

❖ oferirea unor suplimente la pensie, unde angajații ar putea primi o creștere de 5% a pensiei pentru fiecare an suplimentar de activitate celor care aleg să continue să lucreze după vârsta standard de pensionare pentru fiecare an suplimentar de activitate;

❖ încurajarea companiilor să adopte politici de muncă flexibilă pentru angajații vârstnici, cum ar fi: programul part-time, telemunca sau job-sharing, pentru a permite acestora să rămână

¹⁶⁹ BÖRSCH-SUPAN, A. *Aging Societies: Individual and Societal Plasticity*. Germany: Munich Center for the Economics of Aging (MEA) of the Max-Planck Institute for Social Law and Social Policy, Base text, 21 January 2014, p. 15. [citată 20 august 2024]. Disponibil: https://www.mpg.de/9327379/Aging_Societies_basetetext_FINAL.pdf.

activi fără a fi nevoiți să lucreze cu normă întreagă;

❖ încheierea de parteneriate cu companii care să ofere locuri de muncă special adaptate pentru seniori, poate în roluri de mentorat sau consultanță, valorificând experiența și cunoștințele acumulate de-a lungul carierei.

e) *stimularea dezvoltării asigurărilor private de pensii* poate fi realizată prin oferirea deducerilor fiscale pentru contribuțiile la fondurile private, introducerea de subvenții guvernamentale pentru asigurările private și lansarea de campanii de educație financiară, toate acestea contribuind la reducerea presiunii asupra sistemului public de pensii și asigurând o securitate financiară mai mare pentru pensionari;

f) *creșterea vârstei de pensionare într-un mod rațional, pe măsură ce crește speranța de viață*¹⁷⁰ pentru a menține mai mult timp persoanele active în câmpul muncii, reducând presiunea asupra fondului de pensii;

g) *creșterea participării forței de muncă* prin integrarea mai eficientă a tinerilor, femeilor și minorităților, mărind, astfel, numărul de contribuabili;

h) *sprijinirea natalității* prin politici de stimulare financiară și îmbunătățirea accesului la servicii de îngrijire a copiilor pentru a redresa echilibrul demografic pe termen lung.

Aceste măsuri sunt esențiale pentru a menține echilibrul demografic, a reduce presiunea asupra fondului de pensii și a asigura sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale din România, creând un sistem de pensii mai robust și echitabil, capabil să răspundă eficient nevoilor unei populații în schimbare și să mențină stabilitatea economică și socială.

„Completitudinea și coerența sistemului de securitate socială sunt esențiale pentru felul în care sunt satisfăcute nevoile sociale ale indivizilor”¹⁷¹.

2. *Deficitul financiar* din sistemul de asigurări sociale din România reprezintă o altă problemă persistentă care periclitează sustenabilitatea fondului de pensii, deoarece veniturile colectate din contribuțiile angajaților și angajatorilor sunt insuficiente pentru a acoperi plățile curente către pensionari, generând o presiune semnificativă asupra bugetului de stat, și necesită măsuri urgente de reformă.

După părerea autorului, provocările deficitului financiar din cadrul sistemului de asigurări sociale din România sunt următoarele:

a) dezechilibrul dintre numărul de contribuabili activi și numărul de beneficiari de pensii se

¹⁷⁰ BARR, N. *Reforming Pensions: Principles and Policy Choices*. ACTA VȘFS. Economic Studies and Analyses. Volume 4, no. 1/2010, p. 053. [citată 20 august 2024]. Disponibil: <https://acta.vsfs.eu/pdf/acta-2010-1.pdf> ISSN: 1802-7946.

¹⁷¹ PREDA, MARIN. *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*, Iași: Polirom, 2007, p. 144. ISBN: 973-683-887-0.

accentuează pe măsură ce populația îmbătrânește și natalitatea scade, punând o presiune considerabilă pe sistem, deoarece contribuțiile colectate de la un număr tot mai mic de angajați trebuie să susțină pensiile unui număr tot mai mare de beneficiari;

b) emigrarea masivă a tinerilor și a forței de muncă calificate din România a redus semnificativ baza de contribuabili, accentuând deficitul fondului de pensii, în timp ce scăderea generală a forței de muncă din cauza emigrației și îmbătrânirii populației agravează și mai mult situația;

c) pensiile speciale și alte beneficii costisitoare, care sunt finanțate din bugetul public și nu prin contribuțiile directe ale beneficiarilor, contribuie semnificativ la deficitul financiar al fondului de pensii, deoarece măresc cheltuielile fără a aduce venituri corespunzătoare;

d) inflexibilitatea sistemului de asigurări sociale din România, combinată cu deficiența administrativă, birocrația și, în unele cazuri, corupția, face dificilă adaptarea la schimbările economice și demografice, ducând la o utilizare ineficientă a resurselor și pierderi financiare, care contribuie la aprofundarea deficitului;

e) subvenționarea deficitului fondului de pensii prin recurgerea la bugetul de stat este o soluție pe termen scurt, care pune presiune pe bugetul general al țării și riscă să reducă fondurile disponibile pentru alte sectoare esențiale, de exemplu, sănătatea și educația, fiind nesustenabilă pe termen lung.

Deficitul financiar al sistemului de pensii afectează direct stabilitatea economică și socială a României, iar dacă acesta continuă să crească, guvernul ar putea fi obligat să reducă valoarea pensiilor sau să crească vârsta de pensionare, ceea ce ar putea provoca nemulțumire socială și instabilitate.

Pentru a soluționa problema deficitului bugetar al bugetului asigurărilor sociale de stat (BASS) din România și a asigura stabilitatea generală a țării, considerăm necesară implementarea unor *măsuri* bine gândite și adaptate la realitățile economice și demografice actuale, menite să stabilizeze finanțele sistemului de asigurări sociale și să asigure sustenabilitatea pe termen lung, așa cum vom detalia în continuare:

a) ajustarea treptată a vârstei de pensionare în funcție de speranța de viață poate contribui la reducerea presiunii asupra fondului de pensii, menținând mai mult timp populația activă pe piața muncii;

b) îmbunătățirea colectării taxelor și contribuțiilor prin combaterea evaziunii fiscale și reducerea economiei informale ar mări baza de contribuabili și ar contribui la diminuarea deficitului;

c) introducerea unui sistem de pensii mai flexibil, care să includă pensii private

complementare, ar putea reduce presiunea asupra sistemului public și ar asigura o finanțare mai sustenabilă pe termen lung;

d) încurajarea participării pe piața muncii a tinerilor, femeilor și minorităților, precum și crearea unor politici care să stimuleze prelungirea perioadei de activitate ar contribui la creșterea numărului de contribuabili;

e) reducerea birocrăției, îmbunătățirea transparenței și eliminarea ineficiențelor administrative pot contribui la o utilizare mai eficientă a resurselor și la diminuarea deficitului;

f) reformarea pensiilor speciale pentru a le alinia mai bine cu principiul contributivității ar putea reduce cheltuielile inutile și ar contribui la echilibrarea bugetului de pensii.

Prin introducerea unor noi surse de finanțare, de exemplu: taxe dedicate, parteneriate public-private, fonduri private de pensii sau alte mecanisme inovatoare, sistemul de asigurări sociale ar putea compensa veniturile insuficiente colectate din contribuțiile tradiționale. Acest lucru ar ajuta la acoperirea deficitelor financiare și la asigurarea fondurilor necesare pentru a face față presiunii crescânde din cauza proporției tot mai mari de persoane vârstnice în raport cu populația activă.

Autorul propune *diversificarea surselor de finanțare* ca soluție pentru asigurarea sustenabilității pe termen lung a sistemului de securitate socială din România. Această măsură este esențială pentru a răspunde provocărilor economice și demografice actuale, implicând explorarea unor surse alternative de venituri. Printre acestea se numără introducerea unor noi impozite sau taxe, care ar putea completa contribuțiile deja existente de la angajați, angajatori și din bugetul de stat. Prin diversificarea surselor de finanțare, sistemul poate deveni mai puțin dependent de un singur flux de venituri, reducând impactul fluctuațiilor economice sau al schimbărilor demografice asupra stabilității sale financiare. În plus, această abordare poate contribui, de asemenea, la atenuarea sarcinii asupra contribuabililor actuali și la minimizarea riscului de epuizare a fondurilor.

De asemenea, extinderea surselor de finanțare poate crea oportunități pentru mecanisme de finanțare inovatoare, precum parteneriatele public-private sau fondurile de investiții, care pot aduce capital suplimentar în sistem. Cu toate acestea, este necesară o analiză atentă pentru a se asigura că aceste noi surse de finanțare sunt durabile, echitabile și aliniate la obiectivul general de a asigura o protecție socială adecvată și sigură pentru toți cetățenii. În cele din urmă, prin explorarea și implementarea diverselor surse de finanțare, sustenabilitatea sistemului de securitate socială din România poate fi consolidată prin asigurarea viabilității și eficacității sale pe termen lung în satisfacerea nevoilor populației. Mai mult decât atât, analiza oportunităților de finanțare internațională și a granturilor din partea organizațiilor globale ar putea oferi sistemului un sprijin financiar suplimentar, promovând o abordare mai durabilă și mai adaptabilă a finanțării.

Scopul principal al unui sistem de pensii este de a asigura un anumit nivel de înlocuire a veniturilor la pensionare. Obiectivul finanțării pensiilor este de a aloca, într-un mod ordonat și rațional, modul de plată, costul asigurării acestor pensii¹⁷².

„Pe măsură ce finanțarea pensiilor devine tot mai problematică datorită procesului de îmbătrânire demografică, nivelul de beneficii va trebui să fie revizuit în funcție de echilibrul dintre standardele de viață ale pensionarilor și standardele de viață ale contribuabililor și, de asemenea, prin luarea în considerare a eforturilor de auto-întreținere ale persoanelor”¹⁷³.

Pentru a asigura sustenabilitatea sistemului de securitate socială din România, diversificarea surselor de finanțare reprezintă o soluție esențială și complexă, care implică mai multe *strategii interconectate* și pe care le studiem în continuare.

Autorul propune un prim pas esențial în diversificarea surselor de finanțare *prin introducerea de impozite sau taxe noi*, special concepute pentru a sprijini sistemul de securitate socială. Printre soluțiile inovatoare, sugerate de autor, se numără *o taxă pe automatizare*, care să compenseze efectele automatizării asupra pieței muncii, o taxă pe bunurile de lux, care ar putea contribui la reducerea inegalităților economice, având în vedere că bunurile de lux sunt accesibile doar unui segment limitat al populației, precum și a unei taxe pe tranzacții financiare, care poate fi o sursă suplimentară de venit pentru bugetul de stat și ar putea contribui la limitarea speculațiilor pe piețele financiare, reflectând, astfel, adaptarea la provocările economice și sociale contemporane. Aceste taxe trebuie să fie gândite în așa mod încât să nu împovăreze excesiv cetățenii sau companiile, dar să aducă un flux constant de venituri care să susțină sistemul pe termen lung. În continuare, prezentăm cum ar putea funcționa, în viziunea a autorului, aceste taxe și exemple concrete:

a) *o taxă pe automatizare*, prin impunerea unei contribuții financiare asupra companiilor care înlocuiesc lucrătorii umani cu sisteme automatizate, calculată în funcție de economiile realizate prin reducerea forței de muncă, iar veniturile generate ar fi direcționate către programe de recalificare și suport social pentru angajații afectați;

b) *o taxă pe bunurile de lux*, prin redistribuirea resurselor de la populația cu venituri ridicate către sistemul de securitate socială, contribuind la finanțarea pensiilor și a altor servicii sociale esențiale;

¹⁷² PLAMONDON, P., LATULIPPE, D. *Optimal Funding of Pension Schemes*, Technical Report 16. The International Social Security Association (ISSA). Beijing, 12-18 September 2004, p. 2. [citat 10 august 2024]. Disponibil: https://www.issa.int/sites/default/files/documents/publications/TR-16-2_en-25507.pdf

¹⁷³ HIROSE, K. (Ed.). *Reforma Pensiilor în Europa Centrală și de Răsărit: Perioada Crizei, Efectele Austerității și Perspective de Viitor*. Budapesta: Organizația Internațională a Muncii, Echipa de asistență tehnică privind munca decentă pentru Europa Centrală și de Răsărit – Budapesta, 2012, p. 14 [citat 10 august 2024]. ISBN 978-92-2-825639-0; 978-92-2-825640-6.

c) o *taxa pe tranzacții financiare*, aplicată tranzacțiilor, precum cumpărarea sau vânzarea de acțiuni și valută, ar putea genera venituri semnificative pentru susținerea fondurilor de pensii, afectând, în principal, speculatorii și investitorii mari.

Aceste noi taxe, dacă vor fi implementate cu atenție, pot asigura un flux constant de venituri care să sprijine sistemul de securitate socială din România. Considerăm că este fundamental ca ele să fie echitabile și să nu împovăreze excesiv cetățenii sau companiile. De asemenea, o gestionare transparentă a fondurilor este esențială pentru a păstra încrederea publicului și pentru a asigura eficiența măsurilor în beneficiul societății.

3. *Evadarea fiscală și economia informală* reprezintă tot o problemă majoră, deoarece reduc baza de contribuabili esențială pentru finanțarea sistemului de asigurări sociale, ceea ce duce la un deficit financiar mai mare și subminează capacitatea de a susține pensiile și alte beneficii sociale.

Evitarea fiscalității și economia subterană reprezintă probleme critice pentru sistemul de asigurări sociale din România, afectând grav capacitatea acestuia de a asigura finanțarea necesară pentru pensii și alte beneficii sociale. Reducerea bazei de contribuabili, cauzată de faptul că mulți lucrători din economia informală nu contribuie la sistem, iar finanțarea inadecvată, rezultată din lipsa contribuțiilor oficiale, generează deficite financiare care pun în pericol durabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale din România.

„Cei prinși în economia informală sunt și cei mai vulnerabili: tineri și vârstnici, cu puțină calificare și cu puțină educație”¹⁷⁴.

Autorul subliniază că nedeclararea veniturilor și economia paralelă reprezintă provocări majore care afectează direct capacitatea sistemului de asigurări sociale de a funcționa eficient. Aceste dificultăți, inclusiv complexitatea reglementării economiei informale, împiedică extinderea bazei de contribuabili și subminează stabilitatea financiară a sistemului, făcând dificilă menținerea sustenabilității pe termen lung.

Pentru a combate efectele negative ale evaziunii fiscale și ale economiei informale asupra sistemului de asigurări sociale, este esențială implementarea unor *măsuri* strategice și eficiente, așa cum sunt:

a) îmbunătățirea controlului fiscal prin politici stricte de monitorizare și colectare a contribuțiilor, inclusiv utilizarea tehnologiilor digitale pentru urmărirea tranzacțiilor economice, poate crește conformitatea fiscală;

b) încurajarea oficializării economiei prin oferirea stimulentei fiscale și facilităților pentru

¹⁷⁴ VOINEA, L., ALBU, L., VOINEAGU, V., PIETREANU, M. și alții. *Economia informală și impactul ei asupra pieței muncii*. București: Blocul Național Sindical, iulie 2011. [citată 12 august 2024]. Disponibil: <https://www.bns.ro/images/Economiainformalasiimpactuleiasuprapieteimuncii.pdf>

companiile și lucrătorii care trec din economia informală în cea formală poate contribui semnificativ la extinderea bazei de contribuabili;

c) campanii de conștientizare care educă publicul și angajatorii despre importanța contribuțiilor sociale și beneficiile participării la sistemul formal sunt esențiale pentru schimbarea atitudinilor și comportamentelor.

4. *Ineficiența administrativă* în gestionarea proceselor și resurselor din sistemul de asigurări sociale din România reprezintă una dintre problemele fundamentale care influențează negativ funcționarea acestui sistem. Autorul evidențiază faptul că această problemă are un impact profund asupra modului în care sunt gestionate fondurile colectate, influențând negativ atât sustenabilitatea financiară a sistemului, cât și capacitatea acestuia de a furniza servicii eficiente și echitabile.

Considerăm că *provocările* deficienței administrative, care subminează eficiența și încrederea în sistem afectează profund funcționarea sistemului de asigurări sociale, sunt următoarele:

a) birocrația excesivă din cadrul instituțiilor de asigurări sociale generează întârzieri și ineficiențe în procesul de colectare și distribuire a fondurilor, deoarece procedurile complexe și adesea neclare îngreunează gestionarea eficientă a resurselor. În consecință, cetățenii se confruntă cu procese administrative complicate pentru a accesa beneficiile la care au dreptul, ceea ce nu doar încetinește operațiunile zilnice, dar și descurajează contribuabilii și beneficiarii, afectând, astfel, încrederea în sistem;

b) gestionarea ineficientă a resurselor financiare, cauzată de lipsa unui management performant și a unor mecanisme clare de control și audit, duce la pierderi semnificative și la utilizarea suboptimă a fondurilor disponibile. Aceste probleme sunt agravate de planificarea inadecvată și de absența unor strategii pe termen lung pentru administrarea resurselor, ceea ce face ca fondurile colectate să nu fie întotdeauna direcționate către nevoile cele mai presante sau folosite eficient pentru a susține reformele necesare;

c) corupția și favoritismul în gestionarea fondurilor de asigurări sociale reprezintă un factor critic care contribuie direct la un management deficitar, deoarece fondurile pot fi deturnate sau alocate inadecvat, ceea ce duce la pierderi financiare substanțiale și la o utilizare ineficientă a resurselor. Această situație nu doar agravează deficitul financiar, ci și subminează eforturile de reformare a sistemului, creând un cerc vicios în care resursele necesare pentru implementarea reformelor sunt fie insuficiente, fie prost gestionate;

d) întârzierile în implementarea reformelor care împiedică punerea în aplicare eficientă a măsurilor esențiale pentru îmbunătățirea sustenabilității sistemului de asigurări sociale. Chiar și atunci când există voință politică pentru schimbare, birocrația și gestionarea ineficientă pot întârzia

sau bloca aceste reforme, lăsând problemele structurale ale sistemului nerezolvate și perpetuând deficitele financiare și ineficiențele operaționale.

Pentru a depăși aceste provocări, este esențial să se implementeze reforme care să vizeze simplificarea procedurilor, îmbunătățirea managementului resurselor și combaterea corupției, astfel încât sistemul să poată oferi servicii eficiente și echitabile pentru toți cetățenii.

„Diminuarea corupției și a birocrăției, asigurarea unei transparențe și a unei stabilități pe termen lung privind regulile fiscale conduc la o diminuare a economiei informale în România”¹⁷⁵.

Măsurile necesare pentru a depăși obstacolele care împiedică funcționarea eficientă a sistemului de asigurări sociale privind combaterea deficienței administrative, în viziunea autorului, sunt următoarele:

a) revizuirea și simplificarea procedurilor administrative pot reduce întârzierile și pot face procesul de colectare și distribuire a fondurilor mai eficient, facilitând accesul cetățenilor la beneficii;

b) implementarea unui management performant și a unor mecanisme clare de control și audit ar putea asigura o utilizare mai eficientă a fondurilor disponibile, minimizând pierderile și direcționând resursele către nevoile cele mai presante;

c) adoptarea unor măsuri stricte de transparență și responsabilitate, cum ar fi, monitorizarea și raportarea detaliată a alocării fondurilor, ar putea reduce fraudă și favoritismul, consolidând încrederea publicului în sistem;

d) crearea unui cadru administrativ mai flexibil și eficient, care să faciliteze punerea în aplicare rapidă a reformelor esențiale, poate ajuta la rezolvarea problemelor structurale și la îmbunătățirea sustenabilității sistemului de asigurări sociale.

Fără aceste măsuri, sistemul riscă să devină din ce în ce mai ineficient, agravând deficitele financiare, reducând calitatea serviciilor și erodând încrederea publicului, însă impactul lor ar fi semnificativ, contribuind la creșterea eficienței și transparenței în gestionarea resurselor, reducerea birocrăției, accelerarea reformelor esențiale, îmbunătățirea performanței generale și consolidarea sustenabilității pe termen lung a sistemului de asigurări sociale.

În continuare, vom realiza o scurtă analiză comparativă între România și alte țări europene (Figura 3.1) prin care evidențiem aspectele specifice și provocările sistemului de asigurări sociale, comparație care subliniază modul în care alte națiuni au abordat probleme similare, cum ar fi:

¹⁷⁵PĂUN, C., MUȘETESCU, R. *Economia informală în România: context, cauze și efecte*. București: Grupul de Presă „Economistul” – Asociația de Studii și Prognoze Economico-Sociale (ASPES), 2024, [citată 12 august 2024]. ISSN 2247-9422, ISSN-L 1221-8669. Disponibil: <https://www.economistul.ro/macroeconomie/economia-informala-in-romania-context-cauze-si-efecte-66577/>

creșterea populației de vârstnici, emigrarea forței de muncă sau sustenabilitatea financiară, ce permite identificarea de bune practici aplicabile și în contextul românesc. În plus, o astfel de analiză comparativă facilitează o înțelegere mai clară a poziționării României în raport cu alte state, oferind perspective utile pentru reforme și ajustări necesare pentru îmbunătățirea sistemului menționat.

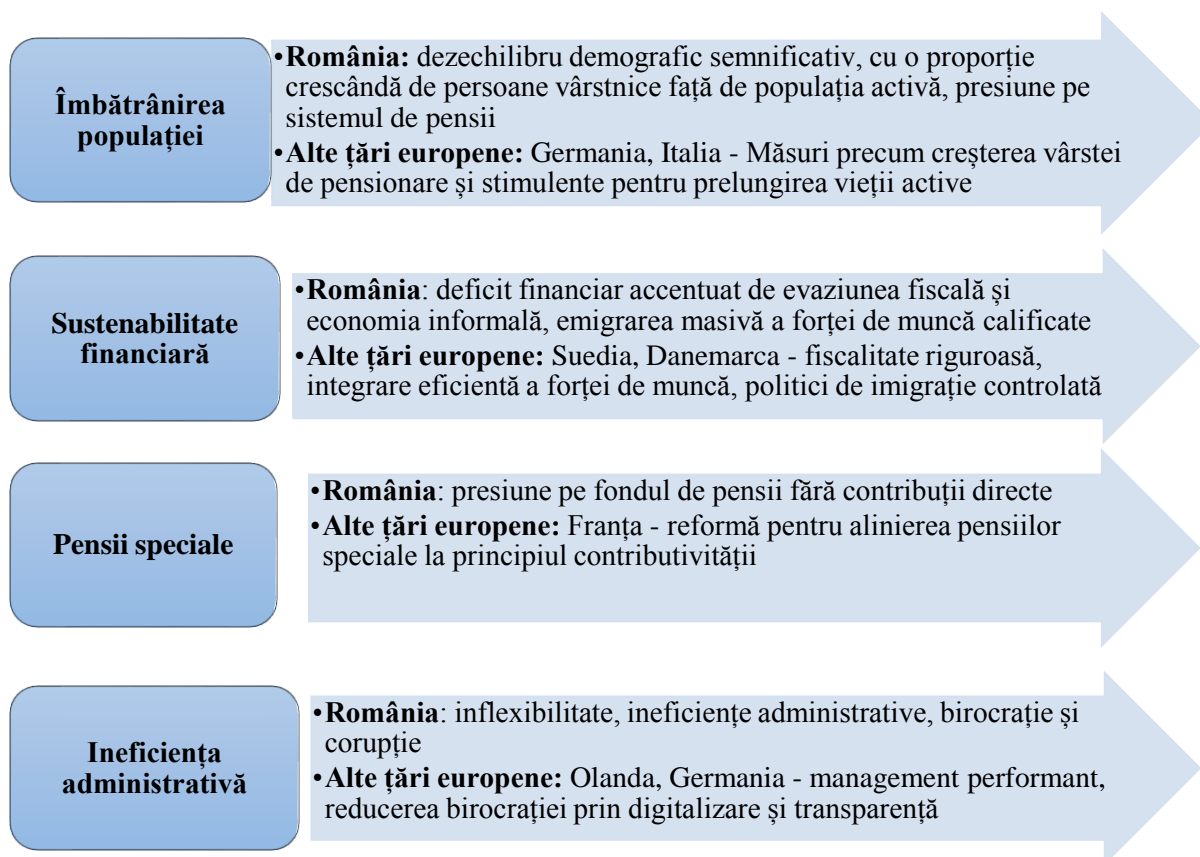

Figura 3.1. Provocările sistemului de asigurări sociale din România și soluțiile aplicate în alte țări europene [elaborată de autor în baza ¹⁷⁶]

Așadar, urmare analizei comparative din Figura 3.1, deducem faptul că România se confruntă cu provocări similare altor țări europene, însă experiențele și reformele din aceste state pot oferi lecții valoroase. Implementarea unor măsuri inspirate de bune practici europene, de exemplu: creșterea vârstei de pensionare, reducerea ineficiențelor administrative prin digitalizare și o mai bună gestionare a fondurilor publice, ar putea contribui semnificativ la îmbunătățirea sustenabilității sistemului de asigurări sociale din România. Această comparație arată că, deși provocările sunt comune, soluțiile sugerate sunt adoptate cu succes în alte țări și pot fi adaptate și aplicate în contextul românesc pentru a asigura viabilitatea pe termen lung a sistemului. Considerăm că România ar putea îmbunătăți sustenabilitatea și eficiența sistemului

¹⁷⁶ Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Raport anual de activitate, 2023*. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Minister/Raport_anual_de_activitate_pe_anul_2023_1.pdf

său de asigurări sociale prin adoptarea și adaptarea măsurilor de succes implementate în alte țări europene.

„Creșterea vârstei de pensionare prezintă cel mai simplu instrument care asigură reducerea numărului de pensionari, a cheltuielilor sistemului de pensionare și creșterea volumului contribuțiilor în fondul de pensionare prin creșterea numărului de plătitori. Astfel, creșterea vârstei de pensionare este cea mai discutată măsură de atenuare a efectelor negative ale îmbătrânirii demografice din perspectiva asigurării durabilității pe termen lung a sistemului de pensii”¹⁷⁷.

Pentru a asigura implementarea eficientă a reformelor în sistemul de asigurări sociale din România, autorul propune un *cadru de monitorizare și evaluare* structurat, care include:

1. *Stabilirea indicatorilor de performanță* (financiari, demografici, de eficiență administrativă și sociali), ce permit măsurarea obiectivă a succesului reformelor implementate.

2. *Crearea unor mecanisme de colectare a datelor* prin rapoarte trimestriale, sondaje de opinie și audituri independente, pentru a obține date relevante și actualizate, oferind, astfel, o imagine completă a progresului realizat.

3. *Realizarea evaluărilor periodice și a revizuirilor anuale* pentru a analiza implementarea reformelor în detaliu și a identifica necesitatea ajustărilor, dacă este cazul.

4. *Realizarea unor mecanisme de feedback și îmbunătățire continuă* prin care contribuabilii și beneficiarii pot oferi feedback, asigurând, astfel, perfecționarea constantă a strategiilor și modului de implementare a reformelor.

5. *Raportarea rezultatelor și asigurarea transparenței* prin publicarea periodică a acestora, precum și organizarea consultărilor publice, implicând, în acest mod, toate părțile interesate în procesul de ajustarea și rafinarea reformelor.

Acest cadru de monitorizare și evaluare pe care îl propunem va oferi un sistem coerent și transparent, necesar pentru a asigura că reformele din sistemul de asigurări sociale își ating obiectivele stabilite, contribuind la sustenabilitatea financiară și la asigurarea unei protecții sociale adecvate pentru cetățeni.

După stabilirea unui cadru solid de monitorizare și evaluare, care va permite monitorizarea progresului și ajustarea reformelor pe măsură ce acestea sunt implementate, este esențial să propunem și *recomandări concrete* care să abordeze direct provocările identificate. Aceste

¹⁷⁷ GĂGĂUZ, O., SAVELIEVA, G. *Provocări demografice și socioeconomice pentru consolidarea sistemului de pensii*. În: Conferința *Creșterea economică în condițiile globalizării*. Ediția a 14-a, Republica Moldova: Chișinău, 10-11 octombrie 2019. Complexul Editorial INCE, 2019, p. 32. ISBN 978-9975-3378-0-9. [citată 19 august 2024]. Disponibil: <https://rses.ince.md/server/api/core/bitstreams/38f4e651-bd6a-458f-b649-ae0435729b8f/content>.

recomandări vor oferi pentru factorii de decizie Ghidul privind aplicarea măsurilor care vor asigura sustenabilitatea și eficiența sistemului de asigurări sociale din România. În continuare, detaliem aceste *recomandări*, menite să consolideze baza financiară și administrativă a sistemului, după cum urmează:

a) diversificarea surselor de finanțare prin introducerea unor noi impozite și taxe care să sprijine sistemul de securitate socială;

b) îmbunătățirea eficienței administrative prin simplificarea procedurilor și combaterea corupției;

c) stimularea dezvoltării asigurărilor private de pensii prin oferirea deducerilor fiscale și subvenții guvernamentale;

d) combaterea evaziunii fiscale și a economiei informale prin măsuri stricte de monitorizare fiscală și stimulente pentru formalizarea economiei.

În concluzie, autorul subliniază necesitatea urgentă de a implementa reforme bine gândite și adaptate la contextul actual pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale din România. Provocările semnificative, cum ar fi: îmbătrânirea demografică, deficitul financiar, ineficacitatea administrativă și evaziunea fiscală, pot fi abordate eficient prin diversificarea surselor de finanțare, îmbunătățirea gestionării resurselor și stimularea asigurărilor private. Adoptarea acestor măsuri, monitorizate și evaluate continuu, va consolida sistemul de asigurări sociale, oferind o protecție adecvată și echitabilă pentru toți cetățenii și va contribui la stabilitatea economică și socială a României.

3.2. Modelarea statistică și prognoze ale evoluției pensiilor în România

În contextul economic actual, analiza statistică joacă un rol esențial în înțelegerea și prognozarea evoluțiilor financiare care afectează direct bunăstarea cetățenilor. În special, sistemul public de pensii din România, aflat în fața unor provocări demografice și economice semnificative, necesită o monitorizare atentă și ajustări continue pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung.

În această secțiune vom analiza evoluția și prognoza pensiei medii lunare în România, folosind metode statistice avansate, de exemplu, seriile cronologice și analiza regresiei, pentru a înțelege mai bine tendințele și factorii care influențează sistemul de pensii. Acesta este esențial într-un context economic și demografic în continuă schimbare, oferind o bază pentru luarea deciziilor de politică publică și pot ghida reformele necesare pentru menținerea echilibrului financiar al sistemului de pensii. De asemenea, autorul a elaborat un model bazat pe seriile dinamice/cronologice (de timp) care evidențiază caracteristica temporală a fenomenelor, fiind

un instrument important în contextul analizelor macroeconomice. Seriilor dinamice este specific faptul că se definesc pentru entități complexe, caracterizate printr-un nivel înalt de variație al datelor indicatorilor, inclusiv a variațiilor structurale temporale.

Studiul statistic al seriilor cronologice trebuie să fie fundamentat pe un set de indicatori care să reflecte diversele relații cantitative din cadrul seriei și pe perioada acoperită de datele analizate. Indicatorii specifici seriilor cronologice (sau dinamice) pot include date statistice absolute, relative și medii, obținute în urma prelucrării datelor. Acestea, în ansamblu, permit evaluarea statistică a evoluției fenomenelor studiate prin interpretarea tendinței obiective de dezvoltare a acestora în fiecare etapă analizată.

Prin modelul dat, urmează să elaborăm prognoze referitoare la creșterea pensiei medii lunare în România în concordanță cu evoluția mai multor factori. Cei mai importanți sunt: evoluția produsului intern brut pe cap de locuitor, ritmul de creștere a salariilor și coșul mediu de consum pe persoană.

Astfel, în scopul elaborării modelului respectiv, urmează să fie utilizate următoarele notații:

„Indicatorii absoluți:

y_i – nivelurile absolute ale termenilor seriei;

$\Delta_i/0$ – modificarea absolută (spor sau scădere absolută) calculată cu bază fixă;

$\Delta_i/i-1$ – modificarea absolută (spor sau scădere absolută) calculată cu bază în lanț.

Indicatorii relativi:

$I_i/0$ – indicele de dinamică calculat ca bază fixă;

$I_i/i-1$ – indicele de dinamică calculat cu bază în lanț;

$R_i/0$ – ritmul de creștere (scădere) întâlnit în literatura de specialitate și sub denumirea de indice al ritmului sporului, calculat cu bază fixă;

$R_i/i-1$ – ritmul de creștere (scădere) calculat cu bază în lanț;

$A_i/0$ – valoarea absolută a unui procent de creștere (scădere) cu baza fixă;

$A_i/i-1$ – valoarea absolută a unui procent de creștere (scădere) cu bază în lanț.

Indicatorii medii:

y – nivelul mediu al unei serii cronologice de intervale;

Δ – nivelul mediu al sporului (scăderii) absolute;

I – indicele mediu al dinamicii;

R – ritmul mediu de creștere.

Metodologia de calcul al indicatorilor utilizați pentru a caracteriza o serie este elaborată pe exemplul seriilor de intervale de timp, care asigură continuitatea variației de timp și poate fi interpretată ca o funcție analitică de timp:

$$y_i = f(t_i),$$

unde: y_i = valorile variabilei studiate;

t_i = valorile numerice ale variabilei de timp¹⁷⁸.

Inițial, pentru caracterizarea evoluției pensiei medii anuale, vom aplica sistemul de indicatori ai seriilor dinamice. „Indicele mediu de dinamică, i , arată de câte ori se modifică, în medie, termenii unei serii cronologice, de la o unitate de timp la alta¹⁷⁹.”

Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra evoluției principalilor indicatori economici și sociali care au influențat pensia medie lunară din România în perioada 2016-2023, se poate consulta Anexa 9, care oferă contextul necesar pentru interpretarea datelor prezentate în Tabelul 3.3 privind schimbările pensiei medii anuale și evoluția acestui indicator în timp.

Tabelul 3.3. Schimbările pensiei medii anuale în România și evoluția indicatorului în timp în perioada 2016-2023 [elaborat de autor în baza ¹⁸⁰ ¹⁸¹]

Anii	Pensia medie, RON lunar	Modificarea absolută (Δ)		Indicii, %		Ritmul, %		Valoarea absolută a unui procent de creștere	
		Cu bază fixă ($\Delta i/0$)	cu bază mobilă ($\Delta i/i-1$)	cu bază fixă ($Ii/0$)	cu bază mobilă ($Ii/i-1$)	cu bază fixă ($Ri/0$)	cu bază mobilă ($Ri/i-1$)	cu bază fixă ($Ai/0$)	cu bază mobilă ($Ai/i-1$)
2016	948	-	-	-	-	-	-	-	-
2017	1 069	121	121	1,128	1,128	112,8	112,8	9,45	9,45
2018	1 172	224	103	1,236	1,096	123,6	109,6	9,45	10,69
2019	1 292	344	120	1,363	1,102	136,3	110,2	9,45	11,72
2020	1 500	552	208	1,582	1,161	158,2	116,1	9,45	12,92
2021	1 666	718	166	1,757	1,111	175,7	111,1	9,45	15,00
2022	1 855	907	189	1,957	1,113	195,7	111,3	9,45	16,66
2023	2 108	1 160	253	2,224	1,136	220,0	113,6	9,45	18,55
Total	$\sum y = 11610$	x	$\sum \Delta i/i-1 = 1 160$	x	$\prod Ii/i-1 = 0,683$	x	x	X	X

¹⁷⁸ ANGHELACHE, C., & MANOLE, A. *Seriile dinamice/cronologice (de timp): Prezentare teoretică, structură, relațiile dintre indici*. Revista Română de Statistică, nr. 10/2012, România: București, p. 68-77. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2014/02/RRS_10_2012_A5_ro.pdf.

¹⁷⁹ DUGULEANĂ, L. *Bazele statisticii economice*. București: C. H. Beck. 2012. p. 250. ISBN 978-973-115-969-0.

¹⁸⁰ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă nr. 75/30.03.2023: 75 mii pensionari mai puțini în anul 2022 comparativ cu anul precedent*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/pensii_2022r.pdf

¹⁸¹ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

Urmare analizei Tabelului 3.3, putem constata că pensia medie a crescut constant de la 948 RON, în 2016, la 2 108 RON, în 2023, ceea ce reprezintă o creștere de aproximativ 122% în acest interval, indicând o îmbunătățire semnificativă a nivelului de trai pentru pensionari.

Creșterea accelerată a pensiei, în 2023, cu o valoare absolută de 1 160 RON, indică un impact semnificativ al măsurilor economice sau de politică socială adoptate recent.

Modificările relative (ca procent) arată că cele mai mari creșteri procentuale s-au înregistrat în anii 2019 și 2020, reflectând un ritm accelerat al ajustării pensiilor în acea perioadă.

Indicii arată o creștere constantă a pensiei medii, care a fost de 2,224 ori mai mare în anul 2023 față de 2016. Indicele cu bază mobilă arată o creștere de aproximativ 13,6% în 2023 comparativ cu 2022.

Ritmul de creștere anuală s-a menținut constant peste 10% în majoritatea anilor, cu vârfuri notabile în 2019 și 2020, ceea ce reflectă stabilitatea măsurilor de creștere a pensiilor în România. În anul 2023, pensia medie este de 2,2 ori (220%) mai mare comparativ cu 2016.

Valoarea absolută a unui procent de creștere a rămas constantă la 9,45 RON în primii ani, dar a crescut semnificativ în ultimii ani, reflectând valoarea mai mare a punctului de pensie.

Ca urmare, constatăm că creșterea constantă și relativ stabilă a pensiilor, indicată de valorile indicilor și ritmului de creștere, sugerează o strategie coerentă din partea autorităților pentru îmbunătățirea nivelului de trai al pensionarilor. Totuși, accelerarea creșterilor din ultimii ani ar putea ridica întrebări privind sustenabilitatea pe termen lung.

Indicatorii medii ai seriei cronologice caracterizează mărimea nivelului în mediu a caracteristicii studiate, sporul mediu absolut pe toată seria studiată și în mediu anual cu câte procente s-a modificat indicatorul cercetat. Indicatorii medii ai seriei cronologice caracterizează mărimea nivelului în mediu a caracteristicii studiate, sporul mediu absolut pe toată seria studiată și în mediu anual cu ce procentaj variază indicatorul cercetat:

$$1) \text{ Nivelul mediu: } \bar{y} = \frac{\sum y_i}{n} = \frac{11610}{8} = 1451,25lei \quad (3.1)$$

2) Modificarea absolută medie este media modificărilor absolute cu bază mobilă:

$$\bar{\Delta} = \frac{\sum \Delta i / i - 1}{n - 1} = \frac{\Delta n / 0}{n - 1} = \frac{1160}{8} = 145lei \quad (3.2)$$

3) Indicele mediu (de creștere) (\bar{I}) se stabilește ca medie geometrică a indicilor cu bază mobilă:

$$\bar{I} = \sqrt[n]{\prod i / i - 1} = \sqrt[n-1]{\frac{y_1}{y_0} \times \frac{y_2}{y_1} \times \dots \times \frac{y_n}{y_{n-1}}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}} = \sqrt[8-1]{\frac{2108}{948}} = \sqrt[7]{2,224} = 1,121 \times 100\% = 112,1\%$$

(3.3)

4) Ritmul mediu (\bar{R}) se calculează scăzând 100 din indicele mediu de creștere/reducere (\bar{I}), ceea ce exprimă procentual variația față de valoarea de bază. Astfel, ritmul mediu exprimă cu cât procentajul creșterii sau reducerii a depășit sau a fost sub valoarea de referință de 100. Eventual, ritmul mediu se exprimă procentual prin înmulțirea rezultatului cu 100:

$$\bar{R} = \bar{I} - 100 = 112,1 - 100 = 12,1\% \quad (3.4)$$

“Indicatorii unei serii cronologice pot fi constituiți într-un sistem, în care fiecare permite să se scoată în evidență câte un aspect specific al modului de dezvoltare a fenomenelor cercetate. Veridicitatea indicatorilor este determinată de modul de alcătuire a seriilor, de semnificația perioadei alese pentru evoluția fenomenului de studiat, de omogenitatea datelor empirice utilizate și de lungimea seriei”¹⁸². Autorul subliniază importanța acestor factori în obținerea unor rezultate precise și relevante, atrăgând atenția asupra faptului că orice deficiență în aceste aspecte poate afecta semnificativ validitatea concluziilor.

În baza datelor Tabelului 3.3 și indicatorilor medii calculați se demonstrează tendința de majorare a pensiei medii în România în perioada anilor 2016-2023, în medie cu 145 RON sau cu 12,1%.

„Necesitatea studierii efectului fenomenelor și proceselor, inclusiv și a rezervelor de ameliorare a acestor fenomene cere identificarea legităților cauzale dintre factorii care influențează asupra indicatorilor rezultativi în vederea fundamentării deciziilor sau prognozării pe viitor a acestora. În acest fel, legăturile dintre indicatorii rezultativi și factorii ce influențează la modificarea rezultatelor pot fi reunite în **analiza regresiei și corelației**. Aici se studiază dependența dintre o variabilă (caracteristică) rezultativă y și una sau mai multe variabile (caracteristici) independente x .

Caracteristica rezultativă y este cunoscută și sub denumirile de caracteristică endogenă, dependentă sau efect, în timp ce caracteristica independentă x este denumită factorială, exogenă sau cauzală.

În cadrul analizei regresiei se examinează modul în care o variabilă dependentă evoluează în funcție de modificările uneia sau mai multor variabile cauzale, adică $y_i = f(x_i)$. Analiza corelației are ca scop determinarea nivelului sau gradului în care variabila cauzală influențează

¹⁸² ANGHELACHE, C., & MANOLE, A. *Seriile dinamice/cronologice (de timp): Prezentare teoretică, structură, relațiile dintre indici*. Revista Română de Statistică, nr. 10/2012, România: București, p. 68-77. [citat 15 mai 2024]. Disponibil: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2014/02/RRS_10_2012_A5_ro.pdf

schimbările în variabila efect”¹⁸³.

„Pentru studiul sistematic al relațiilor dintre cele două tipuri de variabile este necesară clasificarea lor în funcție de anumite criterii:

- a) după natura relației de interdependență (de cauzalitate), distingem: legături funcționale (deterministe) sau legături statistice sau stocastice;
- b) după numărul variabilelor factoriale, distingem: legături simple sau legături multiple;
- c) după natura caracteristicilor, distingem: legături de asociere sau legături de corelație;
- d) după direcția legăturii, distingem: legături directe sau legături inverse;
- e) după forma funcției sau expresia analitică prin care se descrie legătura, distingem: legături liniare sau legături neliniare;
- f) după timpul realizării legăturii, distingem: legături sincrone sau legături asincrone”¹⁸⁴.

La determinarea funcțiilor de producție în economie, pe baza analizei economice calitative, se specifică:

- fenomenele esențiale reținute (în număr de 2), din care unul este „cauză”, celălalt – „efect”, ipoteza ca independența dintre cele două fenomene se descrie printr-o singură relație;
- forma relației este liniară.

În cazul relației liniare modelul obține formula:

$$y_x = a_0 + a_1x, \quad (3.5)$$

unde:

y_x – variabila dependentă, efect sau endogenă;

x – variabila independentă, cauzală sau exogenă;

a_0 – coeficientul liber;

a_1 – coeficientul de regresie, care arată modificarea lui y la modificarea unitară a lui x .

Pronosticul pensiei medii în seria cronologică se determină prin extrapolare. Pentru aceasta se folosește ritmul de creștere calculat în baza nivelurilor precedente sau ritmul de creștere mediu pe toată perioada.

“Metodele de ajustare analitică a seriilor cronologice sunt metode prin care aflarea valorilor teoretice de trend ale unei serii cronologice se face pe baza unor funcții matematice alese, astfel încât

¹⁸³ DUBINEANSCHI, V., DRAGAN, T., DANILOV, A., DANILOV, I., RACUL, I. *The elaboration of the multi-factorial regression models for studying the economic efficiency of the autumn wheat in the district of Fălești, Republic of Moldova*. În: *Economie: Lucrări științifice, 1-2 iunie 2010, Chișinău*. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Științe ale Educației, 2011, pp. 48-52. ISBN 978-9975-64-194-4.

¹⁸⁴ DĂNCIULESCU, D. *Statistică. Teorie și aplicații. Studiul statistic al legăturilor dintre fenomenele și procesele economico-sociale*. Universitatea din Craiova, p. 111-112. Disponibil: <http://inf.ucv.ro/documents/danciulescu/curs8-curs9-curs10.pdf>

să descrie cel mai bine evoluția fenomenului”¹⁸⁵.

Extrapolarea poate fi efectuată și cu ajutorul ajustării analitice a tendinței funcției de gradul I de mai jos:

$$\bar{y}_t = a_0 + a_1 t \quad (3.6)$$

sau funcției de gradul II:

$$\bar{y}_t = a + bt + ct^2 \quad (3.7)$$

sau funcției exponențiale:

$$\bar{y}_t = a \times b^t \quad (3.8)$$

unde: a, b, c – parametrii;

t – variabila de timp;

\bar{y}_t - valorile ajustate.

Metodele statistico-matematice aplicate asupra unei serii cronologice sunt esențiale pentru a analiza și interpreta evoluția unui fenomen în timp. Aceste metode permit identificarea și extragerea tendințelor fundamentale, eliminând fluctuațiile pe termen scurt și evidențiind tiparele de dezvoltare pe termen lung. Prin aplicarea acestor tehnici, cum ar fi: ajustarea grafică, mecanică sau analitică, se poate obține o imagine clară asupra direcției generale a fenomenului studiat, ceea ce este crucial pentru prognoze și pentru fundamentarea deciziilor strategice în diverse domenii economice și sociale. În teoria și practica statistică, ajustarea seriilor cronologice se realizează prin metode, precum: ajustarea grafică, mecanică și analitică¹⁸⁶. Aceasta din urmă utilizează diverse funcții statistico-matematice (de exemplu: funcții liniare, hiperbolice, parabolice, exponențiale și logistice), alese în funcție de criteriile care asigură cea mai bună aproximare a tendinței evolutive a fenomenului studiat.

Alegerea metodei și a funcției adecvate pentru ajustarea analitică este decisivă, deoarece permite modelarea corectă a evoluției fenomenului, eliminând efectele fluctuațiilor ciclice sau ale evenimentelor conjuncturale. În acest fel, se pot obține rezultate precise și realiste, care să stea la baza unor decizii economice și sociale fundamentate.

„Metodele de ajustare analitică a seriilor cronologice sunt metode prin care aflarea valorilor teoretice de trend ale unei serii cronologice se face pe baza unor funcții matematice alese astfel încât

¹⁸⁵ ANGHELACHE, C-TIN, ANGHEL, M.G. *Statistică economică generală*. Ediția a 2-a (revăzută). București: Economică, 2019, p. 189. ISBN 978-973-709-895-5.

¹⁸⁶ DĂNCIULESCU, D. *Statistică. Teorie și aplicații: Analiza seriilor cronologice*. Curs 7. Universitatea din Craiova [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <http://inf.ucv.ro/documents/danciulescu/curs7.pdf>

să descrie cel mai bine evoluția fenomenului”¹⁸⁷.

Identificarea trendului general este esențială pentru a înțelege direcția evoluției pe termen lung a fenomenului, oferind o bază solidă pentru prognoze viitoare. Această tendință generală permite atât descrierea trecutului, cât și anticiparea modificărilor viitoare, sprijinind astfel luarea de decizii informate și dezvoltarea unor politici economice și sociale eficiente.

„Prin trend sau tendință generală se înțelege mișcarea relativ regulată a unui fenomen sau proces în decursul unei perioade, reprezentând o creștere sau o descreștere”¹⁸⁸.

Pentru a identifica tendințele pensiei medii în România, între anii 2016 și 2023, vom folosi seria cronologică și vom aplica ecuația liniară pe baza datelor din Tabelul 3.4. Aceasta ne permite să determinăm direcția și ritmul modificărilor, evidențiind atât creșterile, cât și fluctuațiile. Ajustarea liniară clarifică trendul și facilitează prognoza pensiilor medii viitoare, oferind informații valoroase despre impactul economic asupra sustenabilității sistemului de pensii și necesitatea unor politici adecvate pentru menținerea nivelului de trai al pensionarilor.

Tabelul 3.4. Trendul pensiei medii din România pe perioada 2016-2023 determinat prin ajustarea liniară [elaborat de autor]

Anul	Pensia medie, mii RON ¹⁸⁹ y	t	t × y	t ²	$\bar{y}_t = a + b t$ $\bar{y}_t = 1,453 + 0,082 t$
2016	0,95	-7	- 6,65	49	0,879
2017	1,07	-5	- 5,35	25	1,043
2018	1,17	- 3	- 3,51	9	1,207
2019	1,29	- 1	- 1,29	1	1,371
2020	1,50	1	1,50	1	1,535
2021	1,67	3	5,01	9	1,699
2022	1,86	5	9,30	25	1,863
2023	2,11	7	14,77	49	2,027
Total	11,62	0	13,78	168	11,624

Analizând datele din Tabelul 3.4, observăm că pensia medie în România a crescut constant cu aproximativ 122% între anii 2016 și 2023, reflectând o dublare în această perioadă, de la 950 RON, în anul 2016, la 2 110 RON, în 2023.

Datele sugerează un trend liniar ascendent, confirmat și de modelul de regresie liniară,

¹⁸⁷ ANGHELACHE, C-TIN, ANGHEL, M.G., *Bazele statisticii economice: concepte teoretice și studii de caz*. București: Economică, 2016, p. 187. ISBN 978-973-709-779-8.

¹⁸⁸ DĂNCIULESCU, D. *Metode și tehnici evaluate de analiză a tendințelor previzionale*. Curs VII. Universitatea Craiova. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <http://inf.ucv.ro/documents/danciulescu/MCE-informatica/Curs%207%20MCE.pdf>

¹⁸⁹ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

evidențiind faptul că creșterea anuală a pensiei medii este de aproximativ 0,082 mii RON (82 RON).

Comparând valorile preconizate de model (ultima coloană) cu valorile reale ale pensiei medii (coloana *Pensia medie, mii RON*), se observă că modelul de regresie se apropie destul de bine de valorile reale, cu diferențe mici între valorile estimate și cele observate. Conform modelului, valorile preconizate pentru 2023 constituie 2,027 mii RON, foarte apropiate de valoarea reală de 2,11 mii RON.

Informațiile din Tabelul 3.4 indică o creștere constantă și predictibilă a pensiei medii în România între 2016 și 2023, cu un model de regresie liniară care descrie destul de precis evoluția acesteia. Dacă trendul se menține, pensia medie va continua să crească într-un mod similar și în anii următori, conform modelului prognozat.

În scopul elaborării prognozei, vom utiliza în continuare succesiunea ajustării seriei cronologice după ecuația liniară care implică următoarele etape:

I etapă. Alegerea funcției (ecuației) liniare, care urmează să fie folosită pentru ajustarea seriei cronologice conform următoarei formule:

$$\bar{y}_t = a + bt \quad (3.9)$$

unde:

t – variabila de timp

\bar{y}_t – datele ajustate;

a și b – parametrii ecuației.

A II-a etapă. Determinarea parametrilor a și b după relațiile de mai jos, utilizând calculele din Tabelul 3.4.

$$a = \frac{\sum y}{n} = 1,453 \quad (3.10)$$

$$b = \frac{\sum ty}{\sum t^2} = 0,082 \quad (3.11)$$

$$\bar{y}_t = 1,453 + 0,082t \quad (3.12)$$

Conform funcției liniare de ajustare analitică, în perioada 2016-2023, indicatorul analizat a indicat o tendință medie anuală de majorare cu 0,082 mii RON.

A III-a etapă. Validarea estimării parametrilor și calculul coeficientului de eroare și al coeficientului de variație conform relațiilor prezentate mai jos, utilizând calculele din Tabelul 3.5:

$$\bullet \quad \Sigma y_t = \Sigma \bar{y} \quad (3.13)$$

$$116,2 = 116,24$$

$$\bullet \quad \varepsilon = \frac{\delta_y}{\bar{y}} \times 100 \quad (3.14)$$

unde:

ε – coeficientul de eroare;

δ_y – abaterea standard sau eroarea standard.

$$\delta_y = \sqrt{\frac{\Sigma(y_t - \bar{y}_t)^2}{n}} = 0,05326 \text{ mii RON} \quad (3.15)$$

$$\varepsilon = 3,6655\%$$

Cu cât coeficientul de eroare este mai mic, cu atât variația valorilor empirice în jurul funcției de ajustare este mai puțin intensă, sugerând că funcția aleasă este mai potrivită pentru determinarea tendinței.

$$\bullet \quad V = \frac{\bar{d}}{\bar{y}} \cdot 100\% \quad (3.16)$$

unde:

\bar{d} – abaterea medie liniară;

V – coeficientul de variație.

$$\text{unde: } \bar{d} = \frac{\Sigma |y - \bar{y}_t|}{n} = 0,04575 \quad (3.17)$$

$$\bar{y} = \frac{\Sigma y}{n} = 1,453 \text{ mii RON} \quad (3.18)$$

$$V = 3,15\%.$$

În rezultatul calculelor, elaborăm Tabelul 3.5 care reprezintă nivelurile trendului și abateri ale nivelurilor efective ale pensiei medii de la trendul liniar cu ajutorul căruia vom evalua

stabilitatea și predictibilitatea creșterilor pensiei medii, vom identifica abaterile față de trendul liniar și explora sustenabilitatea pe termen lung a acestor creșteri. De asemenea, datele din Tabelul 3.5 permit identificarea deviațiilor semnificative de tendința așteptată, oferind o imagine clară asupra modului în care factorii economici și legislativi au influențat evoluția pensiilor medii în perioada 2016-2023.

Tabelul 3.5. Nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii din România față de trendul liniar în perioada 2016-2023 [elaborat de autor]

Anul	Pensia medie, mii RON ¹⁹⁰ y (valori efective)	$\bar{y} = a + bt$ (valori estimate)	$ y - \bar{y} $	$(y - \bar{y})^2$	$\left \frac{y - \bar{y}}{y} \right \times 100\%$
2016	0,95	0,879	0,071	0,0050	7,47
2017	1,07	1,043	0,027	0,0007	2,52
2018	1,17	1,207	0,037	0,0014	3,16
2019	1,29	1,371	0,081	0,0066	6,28
2020	1,50	1,535	0,035	0,0012	2,33
2021	1,67	1,699	0,029	0,0008	1,74
2022	1,86	1,863	0,003	0,0001	0,16
2023	2,11	2,027	0,083	0,0069	3,93
Total	11,62	11,624	0,366	0,0227	27,59

Interpretând datele din Tabelul 3.5, autorul deduce că valorile pensiei medii în perioada 2016-2023 sunt foarte apropiate de valorile preconizate de modelul liniar. Diferențele între valorile efective și cele estimate (coloana „ $|y - \bar{y}|$ ”) sunt relativ mici, ceea ce sugerează că modelul de trend liniar este o reprezentare adecvată a evoluției pensiei medii în această perioadă.

Considerăm că abaterile față de trend sunt variabile, dar, în general, sunt mici, indicând o stabilitate relativă în evoluția pensiei medii. Cele mai mari abateri procentuale au fost în anul 2016 (7,47%) și 2023 (3,93%), ceea ce ar putea indica factori specifici acelor ani care au influențat pensia medie mai mult decât în ceilalți ani. Abaterea totală față de trend pentru întreaga perioadă este de 0,366 mii RON (366 RON), ceea ce reprezintă un nivel cumulat relativ mic de variație, aproximativ 3,15%, în comparație cu suma totală a pensiei medii pe această perioadă (11,62 mii RON).

Totodată, rezultă că valorile din penultima coloană arată că pătratul abaterilor este foarte mic, ceea ce indică faptul că variațiile de la trendul liniar sunt neglijabile și nu afectează, în mod

¹⁹⁰ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

semnificativ, tendința generală.

Procentul de abatere față de trendul liniar, exprimat ca procent din ultima coloană, arată că abaterile sunt sub 7,5% în fiecare an, ceea ce sugerează o coerență și o predictibilitate în creșterea pensiei medii.

Suma pătratelor abaterilor este de doar 0,0227, ceea ce confirmă că modelul liniar este o estimare foarte bună pentru evoluția pensiei medii în perioada analizată.

Datele din Tabelul 3.5 indică o evoluție stabilă și predictibilă a pensiei medii în România între 2016 și 2023, cu abateri minore față de trendul liniar estimat. Aceasta sugerează că politicile economice și sociale care au influențat pensiile în această perioadă au fost aplicate într-un mod consistent, rezultând într-o creștere aproape liniară a valorii pensiei medii. Modelul liniar utilizat pentru estimarea trendului este, prin urmare, o metodă adecvată pentru a prognoza evoluțiile viitoare ale pensiei medii, având în vedere că abaterile, față de acest model, au fost mici și gestionabile.

Pentru a înțelege cu ușurință informațiile de mai sus, vom crea o reprezentare vizuală clară a modului în care datele reale se aliniază sau se abate de la linia de tendință a pensiilor medii din România, grafic liniar redat în Figura 3.2.

În plus, această reprezentare vizuală sub forma unui grafic liniar va evidenția atât evoluția reală a pensiilor medii, cât și deviația față de linia de trend estimată, oferind o comparație clară și intuitivă a valorilor. Astfel, graficul din Figura 3.2 va facilita o mai bună înțelegere a stabilității și a abaterilor minore din datele analizate subliniind predictibilitatea creșterii pensiei medii în perioada 2016-2023.

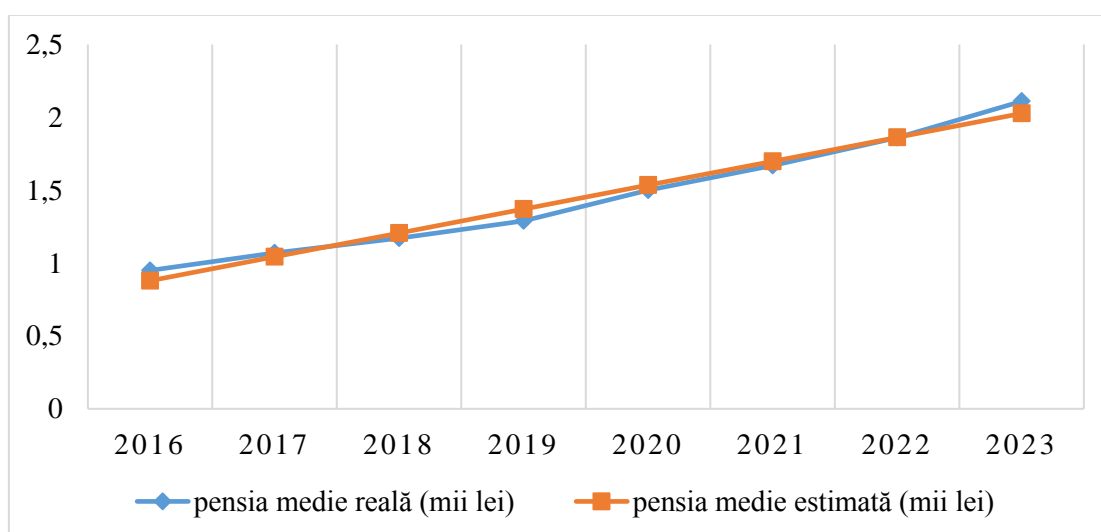

Figura 3.2. Compararea valorilor reale ale pensiei medii cu cele preconizate conform trendului liniar în România, în perioada 2016-2023 [elaborată de autor]

În Tabelul 3.6 urmează a fi efectuate calcule referitoare la ajustarea seriei cronologice pentru determinarea pensiei medii din România, aferente anilor 2016-2023, obținută prin ajustarea după o parabolă de gradul doi. Datele acestui tabel permit a efectua o evaluare mai precisă a evoluției pensiei medii prin captarea variațiilor neliniare, oferind o imagine detaliată asupra tendinței pe termen mediu și lung. Ajustarea după o parabolă de gradul doi ajută la identificarea curbelor și a schimbărilor mai subtile, contribuind la o prognoză mai exactă a pensiei medii în context.

Tabelul 3.6. Informația inițială pentru determinarea trendului pensiei medii din România în perioada 2016-2023 obținută prin ajustarea după o parabolă de gradul doi

[elaborat de autor]

Anul	Pensia medie, mii RON ¹⁹¹ y	t	ty	t ²	t ⁴	t ² y	$\bar{y}_t = a + bt + ct^2$ $\bar{y}_t = 1,394 + 0,082t + 0,003 t^2$
2016	0,95	- 7	- 6,65	49	2 401	46,55	0,967
2017	1,07	- 5	- 5,35	25	625	26,75	1,059
2018	1,17	- 3	- 3,51	9	81	10,53	1,175
2019	1,29	- 1	- 1,29	1	1	1,29	1,315
2020	1,50	1	1,50	1	1	1,50	1,479
2021	1,67	3	5,01	9	81	15,03	1,667
2022	1,86	5	9,30	25	625	46,50	1,879
2023	2,11	7	14,77	49	2 401	1 03,39	2,115
Total	11,62	0	13,78	168	6 216	2 51,54	11,656

De asemenea, conținutul Tabelului 3.6 aduce un avantaj semnificativ în analiza tendințelor, deoarece ajustarea după o parabolă de gradul doi permite identificarea mai precisă a accelerării sau încetirii ritmului de creștere a pensiilor medii. Aceasta oferă o perspectivă clară asupra dinamicii pe termen lung, evidențiind potențiale puncte de inflexiune care ar putea influența sustenabilitatea și predictibilitatea sistemului de pensii din România.

Sucesiunea ajustării seriei cronologice după o parabolă de gradul doi implică următoarele etape:

I-a etapă. Alegerea funcției (ecuației) după o parabola de gradul doi, care urmează să fie folosită pentru ajustarea seriei cronologice conform următoarei relații:

$$\bar{y} = a + bt + ct^2 \quad (3.19)$$

unde:

¹⁹¹ Institutul Național de Statistică al României. Comunicate: *Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citât 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

\bar{y} – date ajustate;

a, b, c – parametrii ecuației.

A II-a etapă. Determinarea parametrilor a, b, c după relațiile de mai jos, utilizând calculele din Tabelul 3.6.

$$a = \frac{\sum y \cdot \sum t^4 - \sum t^2 y \cdot \sum t^2}{n \sum t^4 - (\sum t^2)^2} = 1,394 \quad (3.20)$$

$$b = \frac{\sum ty}{\sum t^2} = 0,082 \quad (3.21)$$

$$c = \frac{n \sum t^2 \cdot y - \sum t^2 \cdot \sum y}{n \sum t^4 - (\sum t^2)^2} = 0,003 \quad (3.22)$$

$$\bar{y}_t = 1,394 + 0,082 t + 0,003 t^2 \quad (3.23)$$

Ecuția obținută atestă că, în perioada analizată 2016-2023, pensia medie prezintă o tendință de creștere constantă, exprimată prin coeficientul pozitiv $c = 0,003$ mii RON, indicând o majorare anuală progresivă a pensiei medii.

A III-a etapă. Evaluarea corectitudinii estimării parametrilor și determinarea coeficientului de variație, utilizând calculele din Tabelul 3.7.

$$\sum y_t = \sum \bar{y} \quad (3.24)$$

$$11,62 = 11,656$$

$$\delta_y = 0,01529 \text{ mii RON}$$

$$\varepsilon = 1,0523 \%$$

$$\bar{d} = 0,01325$$

$$\bar{y} = 1,453 \text{ mii RON}$$

$$V = 0,91\%$$

Urmare analizei prezentate în Tabelul 3.6, autorul subliniază faptul că ajustarea parabolică indică evoluția pensiei medii, care nu a fost strict liniară, ci a inclus o componentă non-liniară.

Valorile preconizate de modelul parabolic sunt foarte apropiate de valorile reale ale pensiei medii pentru fiecare an, cu abateri minore. De exemplu, în 2016, valoarea preconizată a fost de 967 RON, foarte aproape de valoarea reală de 950 RON, cu o abatere de aproximativ 1,8%.

Începând cu anul 2019, se observă că valorile preconizate de model încep să se alinieze și mai bine cu cele reale, ceea ce sugerează că, pe măsură ce t crește, componenta parabolică (termenul cu t^2) devine mai relevantă în explicarea evoluției pensiei medii. Creșterea pensiei medii nu este doar un rezultat al unei creșteri constante (liniară), ci și al unei creșteri accelerate în timp, evidențiată de

componenta parabolică.

Modelul parabolic oferă o mai bună ajustare decât un model liniar simplu, mai ales în perioadele în care creșterea pensiei medii a fost mai pronunțată. Aceasta sugerează că, pe termen lung, evoluția pensiei medii ar putea să urmeze o curbă de creștere accelerată, ceea ce ar fi relevant pentru prognoze și planificare economică.

Aceste rezultate nu doar că oferă o descriere fidelă a evoluției pensiei medii între 2016 și 2023, dar au și implicații importante pentru prognozele economice viitoare. Capacitatea modelului parabolic de a descrie atât creșterea liniară, cât și accelerarea pensiei medii oferă o bază solidă pentru a estima cum vor evolua pensiile în anii următori. Această înțelegere este esențială pentru adoptarea unor politici eficiente, menite să sprijine sustenabilitatea financiară a sistemului de pensii și să asigure un nivel de trai adecvat pentru pensionari.

Modelul parabolic de gradul doi este o ajustare adecvată și precisă pentru datele privind pensia medie din România între 2016 și 2023. Acest model este capabil să captureze atât creșterea liniară, cât și accelerarea pensiei medii, oferind o bază solidă pentru prognozele viitoare. Abaterile mici între valorile reale și cele preconizate de model indică faptul că acest tip de model ar putea fi mai potrivit decât unul liniar simplu, mai ales în contextul unei creșteri accelerate a pensiilor.

În Tabelul 3.7 urmează a fi prezentate calculele autorului referitoare la nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii față de trendul parabolei de gradul doi din România, aferente perioadei 2016-2023:

Tabelul 3.7. Nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii din România în perioada 2016-2023 față de trendul parabolei de gradul doi

[elaborat de autor]

Anul	Pensia medie, mii RON ¹⁹² y	$\bar{y} = a + bt + ct^2$	$ y - \bar{y} $	$(y - \bar{y})^2$	$\left \frac{y - \bar{y}}{y} \right \times 100\%$
2016	0,95	0,967	0,017	0,0003	1,79
2017	1,07	1,059	0,011	0,0001	1,03
2018	1,17	1,175	0,005	0,00003	0,43
2019	1,29	1,315	0,025	0,0006	1,94
2020	1,50	1,479	0,021	0,0004	1,40
2021	1,67	1,667	0,003	0,00001	0,18
2022	1,86	1,879	0,019	0,0004	1,02
2023	2,11	2,115	0,005	0,00003	0,24
Total	11,62	11,656	0,106	0,00187	7,03

¹⁹² Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citat 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

Examinând datele din Tabelul 3.7, autorul observă eficiența ridicată a modelului parabolic de gradul doi în captarea tendințelor reale ale pensiei medii din România pentru perioada 2016-2023.

Concomitent, abaterile față de trend sunt extrem de mici, cu valori absolute, variind între 0,003 și 0,025 mii RON, și abateri procentuale sub 2% în majoritatea anilor, indicând o stabilitate și o aliniere excelentă la modelul preconizat.

De asemenea, se observă o reducere progresivă a acestor abateri de-a lungul timpului, ceea ce sugerează o aplicare constantă a politicilor economice care au influențat pensia medie.

Suma foarte mică a pătratelor abaterilor (0,00187) confirmă adecvarea modelului parabolic pentru descrierea evoluției pensiei medii și indică faptul că acest model poate fi utilizat cu încredere pentru prognoze viitoare.

Pe lângă faptul că oferă o descriere precisă a evoluțiilor trecute, aceste modele statistice contribuie la ajustarea și optimizarea strategiilor economice viitoare, furnizând factorilor de decizie informații esențiale pentru anticiparea și gestionarea potențialelor deviații ale pensiilor medii față de trendul preconizat.

Modelul parabolic oferă o ajustare excelentă pentru datele istorice și poate fi folosit cu încredere pentru prognoze viitoare, având în vedere acuratețea cu care reflectă valorile reale.

În Tabelul 3.8 este efectuată o ajustare a seriei cronologice după o curbă exponențială, necesară pentru stabilirea trendului pensiei medii din România, aferentă anilor 2016-2023.

Tabelul 3.8. Informația inițială pentru determinarea trendului pensiei medii din România în perioada 2016-2023 obținută prin ajustarea exponențială

[elaborat de autor]

Anul	Pensia medie, mii RON ¹⁹³ y	t	t ²	logy	t × logy	$\overline{y_t} = a \times b^t$	
						$\log \overline{y} = \log a + t \times \log b$	$\overline{y_t} = a \times b^t$ $\overline{y_t} = 1,40378 \times 1,05861^t$
2016	0,95	- 7	49	-0,0223	0,1561	0,0259	0,94
2017	1,07	- 5	25	0,0294	- 0,1470	0,0236	1,06
2018	1,17	- 3	9	0,0682	- 0,2046	0,0731	1,18
2019	1,29	- 1	1	0,1106	- 0,1106	0,1226	1,33
2020	1,50	1	1	0,1761	0,1761	0,1720	1,49
2021	1,67	3	9	0,2227	0,6681	0,2215	1,67
2022	1,86	5	25	0,2695	1,3475	0,2710	1,87
2023	2,11	7	49	0,3243	2,2701	0,3205	2,09
Total	11,62	0	168	1,1785	4,1557	1,2302	11,63

¹⁹³ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [cit15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

Sucesiunea ajustării seriei cronologice după o curbă exponențială implică următoarele etape:

I-a etapă. Alegerea funcției (ecuației) după o curbă exponențială, care urmează să fie folosită pentru ajustarea seriei cronologice conform următoarei formule:

$$\bar{y} = a \times b^t$$

Parametrii **a** și **b** se calculează prin logaritmizarea ecuației exponențiale astfel:

$$\log a = \frac{\sum \log y}{n} = 0,1473 \quad (3.25)$$

$$a = 10^{0,1473} = 1,40378$$

$$\log b = \frac{\sum t \log y}{t^2} = 0,024736 \quad (3.26)$$

$$b = 10^{0,024736} = 1,05861$$

$$\bar{y} = 1,40378 \times 1,05861^t$$

Ecuația funcției exponențiale relevă că ritmul mediu al sporului este de 1,05861 sau 105,86%, ceea ce atestă că, în mediu anual, pensia medie în perioada inclusă în cercetare 2016-2023 are tendința de majorare cu 5,86%. Testarea preciziei estimării parametrilor și determinarea coeficientului de variație prin utilizarea datelor din Tabelul 3.9:

$$\sum y_t = \sum \bar{y} \quad (3.27)$$

$$11,62 = 11,63$$

$$\delta_y = 0,0177 \text{ mii RON}$$

$$\varepsilon = 1,2182\%$$

$$\bar{d} = 0,01375$$

$$\bar{y} = 1,453 \text{ RON}$$

$$V = 0,95\%$$

Modelul exponențial utilizat în Tabelul 3.8 pentru ajustarea datelor pensiei medii în România, între 2016 și 2023, se dovedește a fi adecvat, captând atât creșterea generală, cât și ritmul accelerat al acesteia. Valorile preconizate de model sunt foarte apropiate de cele reale, ceea ce confirmă că pensia medie urmează un tipar exponențial de creștere. Acest model sugerează că, dacă tendințele actuale continuă, pensia medie va continua să crească într-un ritm accelerat și în anii următori, făcându-l util pentru prognoze viitoare.

Analiza nivelurilor trendului și a abaterilor dintre valorile efective ale pensiei medii oferă o imagine detaliată asupra evoluției acesteia în timp, dezvăluind ritmul și consistența modificărilor. Evaluarea acestor abateri permite identificarea influențelor temporare, precum: inflația, fluctuațiile

economice sau schimbările legislative, și oferă informații esențiale despre stabilitatea și predictibilitatea sistemului de pensii. Dacă abaterile sunt minore, se poate concluziona că politicile economice aplicate sunt eficiente și stabile. În caz contrar, devine necesară ajustarea acestora pentru a menține o creștere sustenabilă.

În acest context, autorul, prin analiza datelor din Tabelul 3.9, oferă o perspectivă clară asupra modului în care aceste date pot influența prognoza și ajustarea politicilor publice. Strategiile propuse vizează asigurarea unei creșteri sustenabile a pensiilor și consolidarea stabilității financiare a sistemului de asigurări sociale, protejând, astfel, bunăstarea pensionarilor pe termen lung.

Conform datelor din Tabelul 3.9, constatăm că valorile pensiei medii din perioada 2016-2023 sunt foarte apropiate de cele preconizate de modelul exponențial, cu diferențe mici, indicând eficiența modelului în captarea trendului.

În același timp, autorul observă că abaterile față de trend sunt foarte mici, cu cea mai mare abatere de 3,10% în 2019, reflectând stabilitatea evoluției pensiei medii, iar suma pătratelor abaterilor, extrem de mică (0,0025), confirmă acuratețea modelului exponențial.

Tabelul 3.9. Nivelurile trendului și abaterile nivelurilor efective ale pensiei medii din România față de trendul obținut prin ajustarea după o curbă exponențială pentru perioada 2016-2023 [elaborat de autor]

Anul	Pensia medie, mii RON ¹⁹⁴ y	$\bar{y}_t = a \times b^t$	$ y - \bar{y} $	$(y - \bar{y})^2$	$\left \frac{y - \bar{y}}{y} \right \times 100\%$
2016	0,95	0,94	0,01	0,0001	1,05
2017	1,07	1,06	0,01	0,0001	0,93
2018	1,17	1,18	0,01	0,0001	0,85
2019	1,29	1,33	0,04	0,0016	3,10
2020	1,50	1,49	0,01	0,0001	0,67
2021	1,67	1,67	0,00	0,0000	0,00
2022	1,86	1,87	0,01	0,0001	0,54
2023	2,11	2,09	0,02	0,0004	0,95
Total	11,62	11,63	0,11	0,0025	8,09

Variabilitatea totală pe întreaga perioadă este de doar 8,09%, indicând o consistență ridicată în alinierea datelor reale la modelul exponențial, iar datorită acestei precizii, modelul exponențial se dovedește a fi un instrument de încredere pentru prognoza evoluției viitoare a pensiei medii, sugerând o continuare a creșterii exponențiale.

În continuare, vom identifica și utiliza cel mai potrivit trend, adică cel care prezintă cea mai mică

¹⁹⁴ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

variație, pentru a ajusta evoluția pensiei medii în timp. Astfel, se stabilesc estimările valorilor viitoare ale pensiei medii prin extinderea tendinței observate în perioada studiată, pentru a face prognoze pe termen scurt, de obicei pentru o perioadă de maximum 5 ani.

Determinarea valorilor extrapolate vizează procesul de estimare a valorilor viitoare pe baza unui model sau a unui trend identificat din datele existente. Practic, este vorba despre extinderea tendințelor observate în trecut pentru a prezice ce s-ar putea întâmpla în viitor. Proiecția valorilor viitoare se determină pe baza relațiilor funcțiilor analitice după care s-a efectuat ajustarea (Tabelul 3.10):

Tabelul 3.10. Pronosticarea pensiei medii din România pentru perioada 2024-2028
[elaborat de autor]

Anul	Pensia medie pronosticată, mii RON, după funcțiile analitice		
	$\bar{y}_t = a+bt$ (funcția liniară)	$\bar{y}_t = a+bt+ct^2$ (funcția parabolică)	$\bar{y} = ab^t$ (funcția exponențială)
2024	2,191	2,375	2,344
2025	2,355	2,659	2,627
2026	2,519	2,967	2,944
2027	2,683	3,299	3,299
2028	2,847	3,655	3,697

Analizând datele din Tabelul 3.10, conchidem că cele trei modele de prognoză (funcția liniară, funcția parabolică și funcția exponențială) oferă estimări diferite pentru pensia medie în perioada 2024-2028. Aceasta indică faptul că modul în care este modelată creșterea pensiei medii poate influența semnificativ estimările.

Funcția parabolică tinde să ofere cele mai mari valori prognozate pentru pensia medie, sugerând o creștere accelerată a pensiei în timp. Acest lucru reflectă un model în care factorii de creștere se intensifică pe măsură ce timpul avansează.

Funcția liniară, pe de altă parte, oferă cele mai conservatoare estimări, indicând o creștere constantă, dar la un ritm mai moderat.

Funcția exponențială oferă estimări intermediare, situându-se între funcțiile liniară și parabolică. Aceasta sugerează o creștere consistentă și progresivă, dar care nu este la fel de abruptă ca cea sugerată de funcția parabolică.

Până în anul 2028, există o variabilitate semnificativă între estimările oferite de cele trei modele. De exemplu, pentru anul 2028, funcția parabolică estimează o pensie medie cu aproximativ 28,4% mai mare decât cea estimată de funcția liniară, indicând o incertitudine în ceea ce privește ritmul real al creșterii pensiei medii în viitor.

În dependență de contextul economic și social, dar și de ipotezele privind evoluția factorilor externi (de exemplu, inflația, politicile guvernamentale), alegerea unui model specific pentru

prognozarea poate influența semnificativ planificarea bugetară și politică.

Datele din Tabelul 3.10 sugerează că, în perioada 2024-2028, pensia medie din România va continua să crească, însă ritmul acestei creșteri depinde de modelul analitic ales. Funcția parabolică indică o creștere accelerată, funcția liniară o creștere constantă și moderată, iar funcția exponențială o creștere progresivă. Variabilitatea între aceste prognoze subliniază necesitatea unei analize aprofundate a contextului economic pentru a alege cel mai potrivit model de prognoză.

Comparând rezultatele prezentate, relatăm că pensia medie lunară în România, pentru perioada anilor 2016-2023, a înregistrat o tendință de evoluție sub forma parabolei de gradul doi și funcția exponențială. Acest fapt este confirmat atât de valoarea minimă a abaterilor, cât și de coeficientul de variație. Deci, modelul ajustării după o parabolă de gradul doi și funcția exponențială corespunde cel mai bine tendinței obiective de dezvoltare a pensiei medii lunare pentru perioada cercetată. De asemenea, putem concluziona că trendurile, conform funcției liniare, prezintă prognoză prea pesimistă.

Prognozele bazate pe extrapolarea unei serii statistice sunt evaluate cu o anumită probabilitate și pot prezenta abateri față de valorile reale viitoare. Aceste abateri se împart în două categorii principale: erori obiective de extrapolare și erori asociate modelului utilizat. Erorile obiective apar din cauza variabilității factorilor accidentali, care în viitor pot influența diferit tendințele observate anterior. Pe de altă parte, erorile generate de modelul ales reflectă imposibilitatea de a anticipa modificările cantitative și calitative viitoare, care pot devia semnificativ de la tendințele anterioare. Pentru a verifica acuratețea modelului de prognoză, se calculează eroarea medie relativă de aproximație.

În continuarea cercetării, urmează testarea modelului de pronosticare cu ajutorul relației erorii medii relative de aproximație:

$$\bar{\varepsilon}_t = \frac{1}{n} \cdot \sum \left| \frac{y - \hat{y}}{y} \right| \cdot 100\%, \quad (3.28)$$

în care:

$\bar{\varepsilon}_t$ – eroarea medie relativă;

n – numărul de termeni ai seriei.

- pentru modelul liniar $\bar{\varepsilon}_t = 1/8 \times 27,59 = 3,45\%$;
- pentru modelul în baza parabolei de gradul doi $\bar{\varepsilon}_t = 1/8 \times 7,03 = 0,88\%$;
- pentru modelul definit de funcția exponențială $\bar{\varepsilon}_t = 1/8 \times 8,09 = 1,01\%$.

Conform criteriului erorii relative, cel mai adecvat model de trend pentru prognozarea pensiei medii este cel după parabola de gradul doi. Menționăm că se consideră că fenomenului analizat

corespunde acel model de trend, a cărui eroare este mai mică.

În studierea efectelor, această ecuație se folosește numai în acele cazuri, când indicatorii rezultativi determinați, în mare măsură, depind de un singur factor. Însă, în condițiile obiective, reale asupra indicatorilor rezultativi influențează un șir de factori, de aceea, în practică, mai des folosim modelul multifactorial, care oferă posibilitatea să evaluăm cantitativ forma și intensitatea legăturii dintre rezultat (y) și factorii de influență asupra acestuia $x_1, x_2, x_3 \dots x_n$. În acest caz, ecuația legăturii primește următoarea formă:

$$y_{x_1 x_2 \dots x_n} = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 \dots + a_n x_n + E_i, \quad (3.29)$$

unde:

a_0 – coeficientul liber;

$a_1, a_2 \dots, a_n$ – coeficienții regresiei, care arată schimbarea medie a caracteristicii endogene y prin modificarea caracteristicii exogene x_i cu o unitate, cu condiția că influența altor factori în modelul regresiei este luată în calcul și fixată la nivel mediu;

x_1, x_2, \dots, x_n – variabilele independente, care influențează asupra rezultatului;

E_i – factorii aleatori, de risc.

Coeficienții de regresie în ecuația legăturii multiple nu sunt comparabili din cauza diferitor unități de măsură. Pentru determinarea priorității factorilor se determină coeficienții standardizați de regresie: coeficienții de elasticitate și β -coeficienții.

Coeficienții de elasticitate se determină după următoarele formule:

$$\Theta_1 = a_1 \frac{\bar{x}_1}{\bar{y}}, \quad \Theta_2 = a_2 \frac{\bar{x}_2}{\bar{y}} \text{ etc.} \quad (3.30)$$

Ei reflectă procentual cu cât se va modifica caracteristica rezultat, dacă caracteristica factor se va modifica cu 1 %.

β -coeficienții se determină în felul următor:

$$\beta_1 = a_1 \frac{\sigma_{x_1}}{\sigma_y}, \quad \beta_2 = a_2 \frac{\sigma_{x_2}}{\sigma_y} \text{ etc.} \quad (3.31)$$

unde:

$\sigma_{x_1}, \sigma_{x_2}, \dots, \sigma_{x_n}$ – abaterea medie pătratică a factorilor x_1, x_2, \dots, x_n ;

σ_y – abaterea medie pătratică a rezultatului y .

Abaterile medii pătratice se determină după următoarele formule:

$$\sigma_{x_i} = \sqrt{\frac{\sum x_i^2}{n} - (\bar{x}_i)^2}, \text{ unde } i = 1 \dots n \quad (3.32)$$

$$\sigma_y = \sqrt{\frac{\sum y_i^2}{n} - (\bar{y})^2} \quad (3.33)$$

Mărimea β -coeficientului arată cu câte abateri medii pătrate se va modifica y , dacă x_i se va modifica cu o singură abatere medie pătratică.

Coeficientul de corelație al legăturilor multiple (R) arată legătura calitativă dintre caracteristicile endogene și cele exogene. Cu cât însemnătatea acestui coeficient se apropie de 1 cu atât este mai deplină (întă) legătura corelativă între caracteristici (Tabelul 3.11).

Tabelul 3.11. Estimarea calitativă a legăturilor între caracteristici [elaborat de autor]

R	Legătura	R	Legătura
0	Lipsește	0,5-0,7	Remarcabilă
0-0,2	Foarte slabă	0,7-0,9	Întă
0,2-0,3	Slabă	0,9-0,99	Foarte întă
0,3-0,5	Moderată	1	Funcțională

Coeficientul de determinație $D = R^2$ arată partea variației indicelui rezultativ (y) sub influența indicilor factoriali studiați (x_1, x_2, \dots, x_n).

Coeficienții parțiali de determinație se calculează după formula:

$$d_i^2 = r_{yx_i} \cdot \beta_i \quad (\text{determină semnificația individuală a fiecărui factor inclus în model}) \quad (3.34)$$

În rezultatul sumării coeficienților parțiali de determinație primim coeficientul de determinație multiplu: $\sum_{i=1}^n d_i^2 = R^2$ (3.35)

Analiza regresiei și corelației multiple oferă posibilitatea de a evidenția factorii la modificarea cărora apar posibilități enorme de modificare a caracteristicii rezultat. În modelele multifactoriale cu scopul determinării priorității unor factori se poate de efectuat aranjarea acestora conform coeficienților determinați mai sus ($\mathcal{O}_i; \beta_i; d_i^2$), iar după aceasta de determinat rangul mediu al influenței factorului asupra rezultatului.

În cazul modelului matematic, au fost incluși factorii măsurabili care au o influență semnificativă asupra pensiei medii lunare în România, care sunt următorii:

x_1 – nivelul PIB per cap de locuitor, mii RON/cap de locuitor;

x_2 – ritmul de creștere a salariilor brute comparativ cu pensia medie lunară;

x_3 – coșul mediu de consum lunar pe persoană, RON.

Luând în considerare acești factori cuantificabili în cadrul modelului matematic, se obține o imagine mai cuprinzătoare și realistă a dinamicii pensiei medii lunare din România. Acești factori sunt fundamentali pentru a înțelege cum variațiile economice generale și specifice din

contextul românesc afectează nivelul pensiilor și pentru a face prognoze mai precise privind evoluția viitoare a acestora. În acest sens, pentru a evalua corect influența variabilelor economice asupra pensiei medii lunare, a fost efectuată de către autor o analiză statistică descriptivă a datelor pentru perioada 2016-2023 ce se regăsește în Anexa 10, unde prezentăm detaliile acestei analize pentru indicatorii y , x_1 , x_2 și x_3 , oferind o bază solidă pentru analizele ulterioare.

În continuare, în Tabelul 3.12 descriem factorii externi cu un impact semnificativ asupra pensiei medii lunare în România pentru perioada anilor 2016-2023, evidențiind variabilele economice care au avut un impact direct asupra dinamicii pensiilor și care sunt esențiale pentru realizarea de prognoze mai precise și pentru înțelegerea contextului economic specific acestei perioade.

Tabelul 3.12. Factorii exogeni cu o influență semnificativă asupra pensiei medii lunare din România în perioada 2016-2023 [elaborat de autor în baza ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷]

Anii	x_1 – nivelul PIB per cap de locuitor, mii RON/cap de locuitor	x_2 – ritmul de creștere a salariilor brute comparativ cu pensia medie lunară	x_3 – coșul mediu de consum lunar pe persoană, RON	y – pensia medie lunară, RON
2016	59,0	3,44	953	948
2017	63,0	3,43	1 094	1 069
2018	66,0	4,21	1 407	1 172
2019	70,0	4,23	1 667	1 292
2020	73,0	3,94	1 702	1 500
2021	74,0	3,80	2 093	1 666
2022	77,0	3,83	2 332	1 855
2023	78,1	3,44	2 570,6	2 108

Prelucrarea informațiilor a permis obținerea următoarei ecuații de regresie:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951x_1 - 212,61x_2 + 0,458x_3 + E_i \quad (3.36)$$

Coefficienții de regresie în această ecuație indică că pensia medie lunară se modifică în modul corespunzător:

- cu modificarea nivelului PIB-lui per cap de locuitor, mii RON, pensia medie lunară (y) se majorează cu 20,951 RON;

- cu modificarea ritmului de creștere a salariilor brute comparativ cu pensia medie cu o unitate, pensia medie lunară (y) se micșorează cu 212,61 RON;

¹⁹⁵ Eurostat. *GDP per capita in purchasing power standards (PPS), 2016-2023, (RO)*. [citât 9 august 2024] Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>

¹⁹⁶ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Veniturile și cheltuielile gospodăriilor, 2016-2023*. [citât 9 august 2024]. Disponibil <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-veniturile-si-cheltuielile-gospodariilor>

¹⁹⁷ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicate: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citât 9 august 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

- cu modificarea coșului mediu de consum lunar pe persoană cu un leu, pensia medie lunară (y) se majorează cu 0,458 RON, în toate cazurile, cu condiția ca ceilalți factori să rămână constanți.

Rezultatele detaliate ale analizei de regresie, inclusiv estimarea coeficienților și semnificația statistică sunt prezentate în Anexa 11. Aceste tabele oferă o imagine completă asupra modului în care PIB-ul pe cap de locuitor și alți indicatori economici influențează pensia medie lunară în România.

Coeficientul corelației multiple $R = 0,997$ demonstrează faptul că între pensia medie anuală și factorii exogeni incluși în model există o legătură foarte înaltă. Coeficientul de determinație multiplu $D = R^2 = 0,994$ arată că variația pensiei medii anuale este influențată de factorii incluși în model în mărime de 99,4%.

Pe lângă metodele analizate anterior, autorul a utilizat și regresia multiplă pentru a analiza impactul combinat al mai multor variabile economice asupra pensiei medii lunare. Această metodă statistică a permis să identificăm factorii cu influență semnificativă, ale căror rezultate detaliate sunt prezentate în Anexa 12.

Pentru determinarea influenței diferiților factori în formarea caracteristicii rezultate, determinăm coeficienții de elasticitate, β -coeficienții și coeficienții parțiali de determinație. Așadar:

a) Coeficienții de elasticitate demonstrează că odată cu:

- modificarea nivelului PIB-lui per cap de locuitor, mii RON, pensia medie lunară (y) se majorează cu 1,0098%;

- modificarea ritmului de creștere a salariilor brute și ritmului de creștere a pensiilor cu o unitate, pensia medie lunară (y) se micșorează cu 0,5549%;

- modificarea coșului mediu de consum lunar pe persoană cu un leu, pensia medie lunară (y) se majorează cu 0,5451%, în toate cazurile cu condiția ca ceilalți factori să rămână la nivel mediu.

b) Determinarea β -coeficienții indică că:

- dacă nivelul PIB-lui per cap de locuitor se va modifica la mărimea abaterii sale medii pătratice (cu σ_1), atunci pensia medie lunară se va modifica cu $0,3541 \sigma_y$;

- dacă nivelul ritmului de creștere a salariilor brute și ritmului de creștere a pensiilor se va modifica la mărimea abaterii sale medii pătratice (cu σ_2), atunci pensia medie lunară se va modifica cu $0,1701 \sigma_y$;

- dacă nivelul coșului mediu de consum lunar pe persoană se va modifica la mărimea abaterii sale medii pătratice (cu σ_3), atunci pensia medie lunară se va modifica cu $0,6515 \sigma_y$ (în toate cazurile cu condiția că ceilalți factori rămân la nivel mediu).

Coeficienții parțiali de determinație arată că din variația dată:

- 16,59% se datorează nivelului PIB-lui per cap de locuitor;

- 5,01% se atribuie ritmului de creștere a salariilor brute și ritmului de creștere a pensiilor;

- 98,56% se explică prin coșul mediu de consum lunar pe persoană.

Rezultatele analizei comparative a influenței principalilor factori economici le vom prezenta în Tabelul 3.12 care sintetizează impactul fiecărui factor asupra nivelului pensiei medii lunare în România.

**Tabelul 3.13. Influența factorilor asupra nivelului pensiei medii lunare în România
[elaborat de autor în baza calculelor din Anexa 9]**

Factorii	Mărimea coeficienților		
	Θ_i	β_i	d_i^2
x_1 nivelul PIB-lui per cap de locuitor	1,0098	0,3541	0,1659
x_2 ritmul de creștere a salariilor brute și ritmul de creștere a pensiilor	-0,5549	-0,1701	0,0501
x_3 coșul mediu de consum lunar pe persoană	0,5451	0,6515	0,9856

După cum observăm în baza tuturor coeficienților calculați și determinării rangului mediu al influenței factorilor ($\Theta_i \times \beta_i \times d_i^2$) se demonstrează prioritatea factorului x_3 – nivelului coșului mediu de consum lunar pe persoană și x_1 – nivelului PIB-lui per cap de locuitor. În concluzie, afirmăm că cele mai mari priorități în ceea ce privește modificarea pensiei medii lunare revin primului și celui de-al treilea factor.

Pentru o detaliere suplimentară a influenței acestor factori, rezultatele analizei regresiei multiple sunt prezentate în Anexa 12, care includ coeficienții de regresie și intervalele de încredere aferente perioadei 2016-2023.

Metoda corelației și regresiei oferă posibilitatea de a prognoza fenomenele sau procesele economice în viitor prin îmbunătățirea factorilor care influențează asupra rezultatelor economice.

În ecuația corelației multiple înlocuim datele medii ale factorilor incluși în model:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951x_1 - 212,61x_2 + 0,458x_3 + E_i \quad (3.37)$$

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 70,01 - 212,61 \times 3,79 + 0,458 \times 1727,33 + E_i$$

$$\bar{Y}_{x_1, x_2, x_3} = 1\,451,46 \text{ RON}$$

În acest fel, rezultatul obținut prin calcul $\bar{Y}_{x_1, x_2, x_3} = 1\,451,46 \text{ RON}$ se deosebește de pensia medie efectivă pentru anii de cercetare incluși în model, perioada 2016-2023, de 1 451,25 RON cu 0,21 RON, ceea ce permite să folosim modelul obținut pentru prognozarea pensiei medii, ținând cont de îmbunătățirea factorilor (Tabelul 3.12).

Pentru prognozarea factorilor exogeni, autorul a remarcat următoarele argumente:

A. La prognozarea factorului x_1 – nivelul PIB per cap de locuitor, exprimat în mii RON, autorul a cercetat ritmul de creștere a indicatorului cu bază fixă ($78,1/59,0 = 1,32$) și cu bază mobilă ($78,1/77,0 = 1,01$). Astfel, se constată că, în anul 2023 comparativ cu anul 2016, se înregistrează o creștere de 32%, iar comparativ cu anul 2022 – o creștere de un procent. Media acestui indicator pentru perioada 2016-2023 relevă un nivel de 70,01 mii RON per locuitor. După părerea autorului, ar fi necesară prognozarea unei creșteri medii anuale pe baza indicelui mediu (de creștere) (\bar{I}):

$$\bar{I} = \prod I_i / i - 1 = \sqrt[n-1]{\frac{y_1}{y_0} \times \frac{y_2}{y_1} \times \dots \times \frac{y_n}{y_{n-1}}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}} = \sqrt[8-1]{\frac{78,1}{59,0}} = \sqrt[7]{1,3237} = 1,04 \times 100\% = 104,0\% \quad (3.38)$$

Conform calculelor se atestă o creștere medie anuală de circa 4%, de aceea, pornind de la nivelul anului 2023, la un nivel PIB per cap de locuitor de 78,1 mii RON, prognozăm creșterea indicatorului cu 4%.

B. La prognozarea factorului x_2 – ritmului de creștere a salariilor brute și a pensiilor, în baza cercetării evoluției acestui indicator, în perioada 2016-2023, nu se observă ascensiuni semnificative în timp. De aceea, autorul prognozează că acest ritm de creștere va suferi o ajustare la un nivel mai redus, cu o medie de 3,4%, similar cu valorile observate în anii 2016 și 2023. Astfel, pornind de la media cercetată pentru perioada 2016-2023, coeficientul de 3,79 indică o tendință de scădere spre o medie redusă, de la 3,44, în anul 2023, la 3,0, până în anul 2030.

C. La prognozarea factorului x_3 – coșul mediu de consum per locuitor, prognozăm o majorare a acestui indicator, în funcție de media geometrică a indicilor cu bază mobilă (Tabelul 3.12):

$$\bar{I} = \prod I_i / i - 1 = \sqrt[n-1]{\frac{y_1}{y_0} \times \frac{y_2}{y_1} \times \dots \times \frac{y_n}{y_{n-1}}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_0}} = \sqrt[8-1]{\frac{2570,6}{953}} = \sqrt[7]{2,6974} = 1,1523 \times 100\% = 115,23\% \quad (3.39)$$

Prognozele indică o creștere constantă a PIB-ului per cap de locuitor, o scădere treptată a ritmului de creștere a salariilor și pensiilor, precum și o majorare a coșului mediu de consum, evidențiind presiuni asupra puterii de cumpărare. Aceste tendințe subliniază necesitatea unor ajustări economice și a unor politici sustenabile pentru a asigura stabilitatea financiară și bunăstarea populației pe termen lung.

În baza rezultatului obținut, tindem să majorăm factorul exogen x_3 cu 15,23% în medie, anual, pentru perioada 2024-2030.

Tabelul 3.14. Prognozarea factorilor care influențează majorarea pensiei medii lunare în România pentru perioada 2024-2030 [elaborat de autor]

Nivelul mediu al factorilor în anii de cercetare 2016-2023	Anii						
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
70,01 (x ₁) 100%	81,22	84,47	87,85	91,36	95,01	98,81	102,76
3,79 (x ₂) 100%	3,30	3,25	3,20	3,15	3,10	3,05	3,00
1727,33 (x ₃) 100%	2 962,10	3 413,23	3 933,06	4 532,07	5 222,3	6 017,66	6 934,15

În baza datelor tabelului 3.14, prognozăm nivelul pensiei medii anuale:

- Pentru anul 2024:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 81,22 - 212,61 \times 3,30 + 0,458 \times 2962,10 + E_i$$

$$\bar{Y}_{X_1, X_2, X_3} = 2\,356,02 \text{ RON}$$

- Pentru anul 2025:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 84,47 - 212,61 \times 3,25 + 0,458 \times 3413,23 + E_i$$

$$\bar{Y}_{X_1, X_2, X_3} = 2\,641,36 \text{ RON}$$

- Pentru anul 2026:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 87,85 - 212,61 \times 3,20 + 0,458 \times 3933,06 + E_i$$

$$\bar{Y}_{X_1, X_2, X_3} = 2\,690,89 \text{ RON}$$

- Pentru anul 2027:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 91,36 - 212,61 \times 3,15 + 0,458 \times 4532,07 + E_i$$

$$\bar{Y}_{X_1, X_2, X_3} = 3\,319,39 \text{ RON}$$

- Pentru anul 2028:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 95,01 - 212,61 \times 3,10 + 0,458 \times 5222,30 + E_i$$

$$\bar{Y}_{X_1, X_2, X_3} = 3\,722,62 \text{ RON}$$

- Pentru anul 2029:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 98,81 - 212,61 \times 3,05 + 0,458 \times 6017,66 + E_i$$

$$\bar{Y}_{X_1, X_2, X_3} = 4\,177,15 \text{ RON}$$

- Pentru anul 2030:

$$y_{x_1, x_2, x_3} = -0,651 + 20,951 \times 102,76 - 212,61 \times 3,00 + 0,458 \times 6934,15 + E_i$$

$$\bar{Y}_{x_1, x_2, x_3} = 4\,690,28 \text{ RON}$$

Totalizând calculele de mai sus, putem concluziona că pensia medie lunară va înregistra o creștere odată cu îmbunătățirea factorilor analizați. Conform datelor prezentate în Tabelul 3.15, fiecare factor influențator, cum ar fi creșterea PIB-ului per capita, majorarea salariilor brute și ajustarea coșului mediu de consum, contribuie la această tendință ascendentă. Îmbunătățirea acestor factori economici va avea un efect direct și pozitiv asupra nivelului pensiei medii lunare, asigurând o creștere sustenabilă și constantă pe termen lung.

Tabelul 3.15. Prognoza majorării pensiei medii lunare în România pentru perioada 2023-2030 [elaborat de autor]

Anii	Nivelul pensiei medii lunare, RON	Ritmul de creștere, %
2023	2 108	100
2024	2 356	112
2025	2 641	125
2026	2 961	140
2027	3 319	157
2028	3 723	177
2029	4 177	198
2030	4 690	222

În concluzie, datele Tabelului 3.15 atestă o majorare de circa 2,22 ori a pensiei medii lunare în anul 2030 comparativ cu anul 2023. Astfel, în dependență de variația PIB-lui, nivelul pensiilor trebuie să se majoreze. În ecuația corelației multiple, în urma cercetărilor efectuate se atestă că, odată cu creșterea salariilor brute și a corelării acestora cu ritmul de creștere a pensiilor, cantitativ, se observă un decalaj și o reducere a pensiilor în România.

Autorul consideră că ameliorarea discrepanțelor dintre creșterea salariilor brute și a pensiilor medii lunare este necesară. O soluție ar putea fi implementarea unei corelări între ritmul de creștere a salariilor și a pensiilor pentru a asigura un echilibru care să răspundă corect necesităților beneficiarilor. Indiferent dacă este vorba despre persoane active sau pensionari, prețurile bunurilor de consum rămân aceleași. Prin urmare, este esențial ca atât salariile, cât și pensiile să fie majorate într-un ritm similar.

Factorul exogen (x_3), coșul mediu de consum, exprimat în RON per locuitor, inclus în modelul de cercetare, relevă, cantitativ, că, odată cu creșterea coșului mediu de consum, nivelul pensiilor crește cu 0,458 RON lunar. După părerea autorului, se atestă o creștere nesemnificativă, ceea ce nu soluționează problema consumatorului, prin urmare este necesară o majorare a pensiei medii lunare

în dependență de rata creșterii indicatorului.

Concluzia generală evidențiată în urma cercetării este că, în perioada 2016-2023, pensia medie lunară în România a urmat o tendință de creștere constantă și accelerată, reflectată cel mai bine de un model parabolic de gradul doi și de un model exponențial. Aceste modele au demonstrat o eficiență ridicată în captarea tendințelor reale ale datelor, cu abateri minime față de valorile efective.

În urma studiului efectuat, se subliniază necesitatea unor propuneri și contribuții semnificative ale autorului pentru prognozarea și îmbunătățirea sistemului de pensii din România. Fiecare dintre ele oferă sugestii concrete sau metode noi pentru a aborda provocările actuale din sistemul de pensii, fie prin integrarea unor factori economici suplimentari, fie prin ajustări matematice sau recomandări de politici viitoare.

În viziunea autorului, *propunerile* următoare sunt menite să asigure un sistem de pensii mai sustenabil și echilibrat pe termen lung:

1. *Integrarea factorilor exogeni în modelul de prognoză.* Autorul propune un model matematic care include factori economici măsurabili, cum ar fi: PIB-ul per capita, ritmul de creștere a salariilor brute comparativ cu pensia medie și coșul mediu de consum, pentru a prognoza evoluția pensiei medii lunare. Această abordare multidimensională oferă o imagine mai realistă a dinamicii pensiilor.

2. *Identificarea discrepanțelor între creșterea salariilor și a pensiilor.* Analiza subliniază decalajul observat între ritmul de creștere a salariilor brute și pensiile medii lunare, propunând corelarea ritmurilor de creștere ale acestora pentru a menține un echilibru corect între venituri și costurile de trai.

3. *Ajustarea prin funcții matematice complexe.* Autorul explorează în acest studiu diferite metode de ajustare, inclusiv: modele liniare, parabolice și exponențiale, pentru a identifica cel mai potrivit trend în evoluția pensiilor. Se evidențiază că modelul parabolic și exponențial oferă o ajustare mai precisă și sunt considerate mai adecvate pentru prognozele viitoare.

4. *Propuneri pentru politici viitoare.* Autorul sugerează *ajustarea ritmului de creștere a pensiilor în funcție de coșul de consum* și recomandă o *politică de creștere sincronizată a salariilor și pensiilor* pentru a asigura sustenabilitatea și echilibrul financiar al beneficiarilor, având în vedere că prețurile bunurilor de consum sunt identice indiferent de vârstă.

Această abordare este inovatoare deoarece sugerează un mecanism integrat și sincronizat de ajustare a veniturilor pensionarilor, asigurând, astfel, că pensiile rămân adecvate și sustenabile în raport cu creșterea costurilor de trai și inflația, menținând un echilibru financiar pentru beneficiarii sistemului de pensii.

Pentru a corela mai eficient creșterea pensiilor cu factorii economici, precum: PIB-ul per locuitor și coșul mediu de consum, autorul sugerează următoarele *recomandări și măsuri*:

1. *Implementarea unui model de corelare directă.* Introducerea unui model de ajustare a pensiilor care să fie direct legat de evoluția PIB-ului per capita și a coșului mediu de consum. Acest model ar trebui să asigure că, pe măsură ce PIB-ul crește, pensiile sunt ajustate automat, reflectând, astfel, îmbunătățirea economică generală.

2. *Creșterea sustenabilității prin ajustarea ritmului de creștere a pensiilor.* Ajustarea ritmului de creștere a pensiilor ar trebui să fie realizată în concordanță cu ritmul de creștere al salariilor brute și al PIB-ului per capita. Această abordare ar putea contribui la reducerea decalajelor dintre salarii și pensii, asigurând o mai mare echitate între diferitele categorii sociale.

3. *Revizuirea periodică a coeficienților de ajustare.* Propunerea unei revizuii periodice a coeficienților de ajustare utilizate în model pentru a reflecta mai bine evoluțiile economice actuale. Această revizuire ar trebui să includă ajustări bazate pe inflație și pe modificările coșului mediu de consum.

4. *Monitorizarea și adaptarea politicilor economice.* Autoritățile ar trebui să monitorizeze continuu evoluțiile economice și să adapteze politicile fiscale și sociale pentru a menține un echilibru adecvat între creșterea pensiilor și sustenabilitatea financiară pe termen lung.

5. *Îmbunătățirea transparenței și comunicării.* Comunicarea clară a modului în care sunt ajustate pensiile în funcție de acești factori economici ar putea ajuta la creșterea încrederii publicului în sistemul de pensii. De asemenea, transparența în aplicarea acestor politici ar asigura o mai bună înțelegere și acceptare a ajustărilor necesare.

Aceste măsuri, propuse de către autor, urmăresc îmbunătățirea adaptabilității și sustenabilității sistemului de pensii în fața dinamicilor economice și sociale din România. Implementarea recomandărilor și măsurilor prezentate în această secțiune poate conduce la dezvoltarea unui sistem de pensii mai echitabil și sustenabil, capabil să facă față provocărilor economice viitoare și să garanteze un nivel de trai decent pentru toți beneficiarii.

Concluzionăm că sistemul de pensii din România a înregistrat o creștere constantă a pensiei medii între 2016 și 2023, dar această evoluție a fost însoțită de provocări semnificative care impun reforme urgente. Utilizarea unor modele matematice avansate, precum cele parabolice și exponențiale, a demonstrat eficiența în prognozarea tendințelor. Totuși, pentru a menține sustenabilitatea sistemului, este esențială implementarea unor măsuri care să coreleze creșterea pensiilor cu dinamica economică și demografică a țării. Aceste concluzii subliniază necesitatea unei abordări proactive pentru a asigura stabilitatea financiară și un nivel de trai adecvat pentru pensionarii din România.

3.3. Perfecționarea reformei sistemului de pensii din România

Sistemul de pensii din România a evoluat de-a lungul timpului, trecând prin diferite reforme și ajustări legislative. De la sistemul de pensii din perioada comunistă, care era bazat pe contribuții obligatorii și oferea pensii relativ mari, până la schimbările din ultimii ani, care au avut ca scop ajustarea și restructurarea sistemului pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung. În prezent, sistemul de pensii din România se confruntă cu diverse provocări și dificultăți, iar caracteristicile actuale trebuie analizate în detaliu pentru a identifica soluțiile optime pentru perfecționarea sa.

Optimizarea reformei sistemului de pensii în România reprezintă un subiect de mare importanță în contextul actual, având în vedere provocările demografice și economice cu care se confruntă țara. Într-o societate caracterizată de o populație îmbătrânită și de o scădere constantă a ratei natalității, sustenabilitatea sistemului de pensii devine o preocupare majoră.

În acest subcapitol, autorul își propune să analizeze problemele actuale ale sistemului de pensii din România, inclusiv sustenabilitatea financiară și inechitățile dintre beneficiari. Totodată, vom discuta despre reformele recente, motivele economice și politice din spatele acestora, precum și vom propune măsuri pentru modernizarea și echilibrarea sistemului. De asemenea, autorul va evalua diferite tipuri de pensii și soluții pentru îmbunătățirea structurii și funcționării acestui sistem.

Pe plan economic, volatilitatea economică și inflația pot afecta negativ puterea de cumpărare a pensiilor. De asemenea, crizele economice, de exemplu, cea cauzată de pandemia de COVID-19, au demonstrat necesitatea unor ajustări rapide și eficiente în sistemul de pensii.

În acest context, devine imperativă reformarea și modernizarea sistemului de pensii din România pentru a asigura sustenabilitatea acestuia pe termen lung, ceea ce presupune nu doar ajustări ale modului în care sunt calculate și distribuite pensiile, ci și o reevaluare a politicilor economice și sociale care influențează direct sistemul de pensii.

Caracteristicile actuale ale sistemului de pensii din România includ: o populație îmbătrânită, presiunea asupra resurselor financiare, gradul ridicat de dependență a sistemului de pensii de contribuabilii activi, discrepanțe în ceea ce privește nivelul pensiilor între diferite categorii de beneficiari și fluctuații economice care afectează sustenabilitatea sistemului. Aceste caracteristici sunt esențiale pentru identificarea problemelor fundamentale și pentru elaborarea unor soluții eficiente în cadrul reformei sistemului de pensii.

În cadrul analizei sistemului de pensii, existent în România, este important să evidențiem tipurile de pensii existente, fiecare adresându-se unor categorii specifice de beneficiari. Conform

Legii nr. 263/2010¹⁹⁸, acestea includ: pensia de limită de vârstă, care se acordă, de regulă, femeilor la vârsta de 63 de ani și bărbaților la vârsta de 65 de ani, pensia anticipată acordată în anumite condiții specifice, pensia pentru limită de vârstă parțială pentru persoanele care îndeplinesc anumite criterii de vârstă și stagiul de cotizare, pensia de urmaș acordată copiilor orfani sau ai căror părinți nu pot să aibă grijă de ei, pensia de invaliditate destinată persoanelor cu incapacitate de muncă și pensia anticipată parțială pentru cei care îndeplinesc condițiile necesare. Aceste tipuri de pensii sunt fundamentale în contextul analizei sistemului de pensii existent.

De asemenea, caracteristicile și provocările sistemului actual de pensii includ un grad ridicat de fragmentare a sistemului, inechități în ceea ce privește accesul la pensii, sustenabilitate financiară redusă, precum și necesitatea adaptării la schimbările demografice și economice. Aceste aspecte reprezintă provocări majore pentru sistemul de pensii din România, necesitând abordări complexe și sustenabile pentru a le rezolva.

Reforma sistemului de pensii este absolut necesară în România, având în vedere multiplele provocări cu care se confruntă sistemul actual. Problemele legate de sustenabilitatea financiară, gradul scăzut de acoperire a populației, precum și disparitățile în ceea ce privește pensiile sunt doar câteva dintre aspectele care necesită revizuire și îmbunătățirea sistemului de pensii din țara noastră.

Sistemul de pensii din România se confruntă cu numeroase probleme, printre care se numără următoarele: scăderea constantă a numărului de contribuabili, îmbătrânirea populației, nivelul redus al pensiilor raportat la salariul mediu și inechitățile existente în sistem. Aspectele menționate generează presiune asupra sustenabilității financiare a sistemului de pensii, făcând necesară o reformă amplă pentru a asigura un viitor stabil și echitabil pentru toți pensionarii din România.

Obiectivele reformei sistemului de pensii în România includ asigurarea sustenabilității acestuia pe termen lung, pentru a evita colapsul financiar și a putea oferi pensii viabile și echitabile pentru toți beneficiarii. Aceasta implică stabilirea unor măsuri care să asigure echilibrul între veniturile și cheltuielile sistemului de pensii, inclusiv prin ajustarea vârstei de pensionare și a contribuțiilor. De asemenea, se urmărește reducerea decalajului dintre generații, în sensul de a asigura sustenabilitatea viitoarelor pensii și creșterea constantă a nivelului acestora, astfel încât să ofere un trai decent pensionarilor.

Autorul propune reformarea sistemului de pensii din România în scopul de a asigura sustenabilitatea acestuia pe termen lung, pentru a preveni colapsul financiar și a garanta pensii viabile și echitabile pentru toți beneficiarii. Acest lucru presupune stabilirea unor măsuri menite

¹⁹⁸ *Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice.* În: Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [cit. 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

să asigure un echilibru între veniturile și cheltuielile sistemului de pensii, inclusiv prin ajustarea vârstei de pensionare și a contribuțiilor. De asemenea, se dorește reducerea discrepanței dintre generații, în vederea asigurării sustenabilității viitoarelor pensii și a creșterii nivelului acestora, astfel încât să ofere un trai decent pentru pensionari.

Pentru asigurarea sustenabilității sistemului de pensii, este necesar să se identifice modalități de creștere a veniturilor destinate acestuia, în paralel cu reducerea cheltuielilor neesențiale. De asemenea, este decisivă ajustarea vârstei de pensionare în concordanță cu evoluția speranței de viață, alături de optimizarea administrării fondurilor de pensii și reducerea evaziunii fiscale, măsuri fundamentale pentru menținerea stabilității și sustenabilității financiare a sistemului de pensii din România.

“Ipotezele privind rata de rentabilitate și speranța de viață trebuie să fie foarte conservatoare pentru a evita epuizarea prematură a fondului”¹⁹⁹.

Sustenabilitatea și eficiența sistemului de pensii din România depind de identificarea și implementarea unor mecanisme noi, care să răspundă provocărilor actuale.

În contextul schimbărilor demografice și economice, perfecționarea sistemului de pensii devine o prioritate, având în vedere necesitatea de a oferi cetățenilor un venit adecvat la vârsta pensionării. Printre măsurile propuse se numără introducerea de noi mecanisme care să permită contribuții suplimentare și voluntare, oferind o mai mare flexibilitate și oportunități de economisire pentru viitor. Aceste propuneri urmăresc nu doar să completeze sistemele existente, dar și să asigure un grad mai mare de securitate financiară pentru toate categoriile de populație, asigurând o pensie adecvată pentru un număr mai mare de cetățeni.

Unul dintre mecanismele propuse de autor pentru reforma sistemului de pensii din România este introducerea unui sistem facultativ, care să permită cetățenilor contribuții suplimentare la fondul de pensii. Acest sistem ar spori implicarea populației în asigurarea propriului viitor financiar și ar extinde acoperirea în ceea ce privește pensiile, inclusiv pentru lucrătorii independenți, lucrătorii cu jumătate de normă și persoanele care desfășoară activități autonome. Prin includerea acestor grupuri în sistemul de pensii, s-ar putea asigura o protecție socială mai largă și o mai bună echitate în accesul la beneficiile de pensie. Așadar, facilitarea accesului pentru persoanele cu venituri reduse, creșterea conștientizării importanței contribuțiilor și simplificarea procedurilor administrative pot fi considerate măsuri de sporire a acoperirii sistemului de pensii.

În prezent, sistemul de pensii din România este structurat, în principal, în patru piloni, prezentați în Figura 3.3.

¹⁹⁹ STEUER, T. *Questions and Answers on Life Insurance*. Fifth Edition. Alameda, California, United States of America: Life Insurance Sage Press, 2022, p. 13. ISBN 978-17342100-3-3.

Pilonul I	•Sistemul Public de Pensii (gestionat de stat, contribuții obligatorii)
Pilonul II	•Sistemul Privat Obligativ (administrat privat, contribuții obligatorii)
Pilonul III	•Sistemul Privat Facultativ (opțional, voluntar, contribuții personale pentru venit suplimentar)
Pilonul IV	•Pensii Ocupaționale (oferite de angajatori, voluntar)

Figura 3.3. Structura sistemului de pensii din România [elaborată de autor în baza ^{200 201 202 203}]

Introducerea sistemelor facultative de pensii în contextul unui cadru deja existent în România, cum ar fi, Pilonul I, II, III și IV, poate fi realizată prin câteva modalități-cheie, care ar trebui să completeze și să optimizeze sistemul actual, fără a crea redundanțe inutile.

În vederea optimizării și îmbunătățirii sistemului de pensii din România, având ca obiectiv asigurarea unei protecții financiare mai adecvate și personalizate pentru cetățeni la vârsta pensionării, autorul formulează următoarele *propuneri*:

1. *Extinderea și diversificarea Pilonului III, cu integrarea de noi opțiuni de contribuție voluntară personalizată.*

Pilonul III, care deja oferă pensii private facultative, poate fi extins pentru a include mai multe opțiuni de contribuție și investiții, adaptate nevoilor individuale ale cetățenilor. Acest lucru ar putea încuraja o participare mai largă prin oferirea produselor personalizate, care să răspundă nevoilor specifice ale diferitelor categorii de populație, inclusiv profesii cu venituri variabile și opțiuni flexibile de retragere. Această propunere poate fi implementată prin următoarele *măsuri*:

a) *Dezvoltarea de produse de pensii adaptate* la diverse profiluri de risc și nevoi individuale, cum ar fi: planuri de economisire mai agresive pentru tineri sau opțiuni conservatoare pentru cei care se apropie de pensionare.

b) *Reglementări flexibile* care să permită ajustarea contribuțiilor și strategiilor de investiții în funcție de evoluția pieței și situația financiară a fiecărui participant.

c) *Promovarea educației financiare* desfășurată prin campanii de informare susținute de stat și instituțiile financiare, pentru a spori conștientizarea avantajelor oferite de Pilonul III extins.

²⁰⁰ *Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice.* În: Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>

²⁰¹ *Legea României Nr. 411 din 18 octombrie 2004 privind fondurile de pensii administrate privat,* republicată. În: Monitorul Oficial al României nr. 482 din 18 iulie 2007, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/83682>

²⁰² *Legea României Nr. 204 din 22 mai 2006 privind pensiile facultative.* În Monitorul Oficial al României nr. 470 din 31 mai 2006, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/72225>

²⁰³ *Legea României Nr. 1 din 6 ianuarie 2020 privind pensiile ocupaționale.* În: Monitorul Oficial al României nr. 10 din 8 ianuarie 2020, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/221917>

d) *Stimulente pentru participare*, cum ar fi, deduceri fiscale suplimentare pentru contribuțiile la fondurile de pensii cu profil de risc ridicat, pentru a motiva mai multe categorii de cetățeni să contribuie voluntar la Pilonul III.

e) *Parteneriate cu angajatorii*, prin care aceștia ar putea cofinanța contribuțiile suplimentare ale angajaților la Pilonul III, oferind, astfel, beneficii suplimentare ca parte a pachetelor de compensare.

2. *Crearea unui mecanism de stimulente fiscale extinse pentru contribuțiile voluntare la Pilonul III.*

Pentru a încuraja cetățenii să contribuie în mod voluntar la pensiile facultative din Pilonul III, este necesară introducerea unor stimulente fiscale mai atractive, care să fie ușor accesibile și bine comunicate publicului larg. Implementarea acestei propuneri poate fi realizată prin următoarele *măsuri*:

a) *Modificarea legislației fiscale*, astfel încât să includă deduceri fiscale mai mari pentru contribuțiile la Pilonul III, cu un accent pe contribuțiile voluntare și pe economisirea pe termen lung.

b) *Dezvoltarea unei platforme naționale de informare* pentru a oferi cetățenilor informații detaliate despre beneficiile fiscale și procedurile prin care pot accesa aceste stimulente.

c) *Simplificarea procedurilor fiscale*, prin automatizarea deducerilor pentru contribuțiile la Pilonul III direct în declarațiile de venit, facilitând, astfel, accesul cetățenilor la aceste avantaje.

d) *Campanii naționale de educare și promovare*, desfășurate prin diverse canale media, pentru a informa publicul larg despre oportunitățile de economisire și beneficiile fiscale aferente Pilonului III.

e) *Monitorizarea și evaluarea impactului stimulentei fiscale*, printr-un mecanism care să urmărească eficiența acestor măsuri și să permită ajustări în funcție de ratele de participare și sumele colectate.

f) *Colaborarea cu instituțiile financiare*, pentru a se asigura că beneficiile fiscale sunt bine comunicate și utilizate eficient, iar cetățenii primesc consultanță adecvată în acest sens.

3. *Extinderea Pilonului III pentru contribuții suplimentare dedicate nevoilor sociale și comunitare.*

Această propunere vizează includerea unor noi opțiuni de contribuții voluntare care să fie orientate spre implicarea cetățenilor în activități de voluntariat, proiecte comunitare sau alte inițiative sociale. Cetățenii ar putea acumula *puncte de pensie sau compensații suplimentare* prin implicarea în activități civice, precum: mentorat, asistență socială sau protecția mediului. Sistemul ar oferi mai multe opțiuni pentru economisire și investiții personalizate, permițând contribuții variabile și retrageri flexibile. *Măsurile* necesare pentru implementarea acestei propuneri sunt următoarele:

a) *Cetățenii pot aduna puncte de pensie* prin participarea la diverse activități sociale, cum ar fi:

voluntariatul, mentoratul pentru tineri sau implicarea în proiecte de protecție a mediului. Fiecare activitate ar fi punctată în funcție de durata și impactul său, iar aceste puncte ar fi convertite în beneficii suplimentare la pensie.

b) *Platformă online gestionată de autorități*, care să faciliteze înscrierea cetățenilor la proiecte eligibile și să asigure transparența și monitorizarea contribuțiilor sociale. Proiectele ar fi propuse de ONG-uri, autorități locale sau grupuri de cetățeni și aprobate de un comitet național.

c) *Punctele acumulate* sunt integrate în conturile de pensie ale fiecărui cetățean, contribuind la majorarea pensiilor voluntare. Participarea ar fi stimulată prin scutiri fiscale și alte beneficii sociale, cum ar fi, reduceri la servicii publice.

d) *Fondurile necesare* pentru administrarea acestui sistem ar putea proveni din bugetul de stat, donații private și fonduri europene pentru coeziune socială, asigurându-se o autofinanțare pe termen lung.

Aceste propuneri oferă soluții inovatoare pentru a spori securitatea financiară la pensionare și pentru a încuraja o implicare activă în comunitate, promovând, în același timp, solidaritatea socială și coeziunea națională.

În majoritatea țărilor, sistemele de pensii sunt bazate, în principal, pe *contribuții financiare* legate de venituri din muncă, dar există câteva inițiative și experimente care încearcă să recunoască *contribuțiile non-financiare* ale cetățenilor, cum ar fi: implicarea în activități de voluntariat și proiecte comunitare. Acestea nu sunt încă foarte comune sau bine stabilite, dar câteva țări explorează modele de acest tip, de exemplu:

➤ *Franța* a explorat recunoașterea activităților de voluntariat în sistemul de pensii, dar nu în mod direct prin acumularea de puncte de pensie. Unele activități civice, precum îngrijirea membrilor familiei sau voluntariatul în caz de urgențe, pot oferi anumite beneficii în alte forme, de exemplu, reducerea anilor de muncă necesari pentru pensionare. În Franța, există legi²⁰⁴ ²⁰⁵ care recunosc indirect activitățile de îngrijire familială și voluntariatul în situații de urgență în calculul pensiilor, dar nu există un sistem formalizat de acumulare de *puncte de pensie*, bazat pe voluntariat.

➤ *Germania* nu are un sistem național care să includă puncte de pensie pentru voluntariat sau activități civice, dar există scheme de recunoaștere a activităților de îngrijire familială²⁰⁶. Persoanele,

²⁰⁴ *Code de la Sécurité Sociale*. Franța: Légifrance, 2021. [accesat 30 august 2024]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGITEXT000006073189/>

²⁰⁵ *Loi n° 2003-775 du 21 août 2003 portant réforme des retraites*. *Journal Officiel de la République Française*. Franța, 2003. [accesat 30 august 2024]. Disponibil: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000426124/>

²⁰⁶ *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. Sozialgesetzbuch (SGB XI) - Elfte Buch Sozialgesetzbuch - Soziale Pflegeversicherung* [Codul Social German, Cartea a XI-a - Asigurarea de Îngrijire]. Germania. [accesat 30 august 2024]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/

care își dedică timpul pentru a îngriji membri ai familiei, pot primi anumite avantaje sociale și contribuții la pensie pentru perioada respectivă.

În general, sistemele de pensii, la nivel global, sunt încă puternic bazate pe contribuții financiare din venituri din muncă, dar există mișcări și dezbateri pentru a recunoaște și *contribuțiile non-financiare* în societate, cum ar fi: *voluntariatul și participarea civică*. Acestea ar putea evolua în viitor pentru a include astfel de inițiative mai formale.

4. *Promovarea educației financiare și a conștientizării care poate fi realizată prin următoarele măsuri:*

a) *Lansarea de campanii naționale de educație financiară*. Autoritățile, în colaborare cu instituțiile financiare și organizațiile non-guvernamentale ar trebui să desfășoare campanii ample și bine direcționate pentru a educa cetățenii cu privire la importanța economisirii voluntare pentru pensie. Aceste campanii ar putea include: seminarii, workshopuri, webinarii și resurse online interactive, care să explice clar beneficiile economisirii și modul în care Pilonul III poate completa Pilonul I și II.

b) *Integrarea educației financiare în școli și universități*. Pentru a construi o bază solidă de cunoștințe financiare, educația financiară ar trebui inclusă în curriculumul școlar și universitar, începând cu clasele primare și continuând până la nivelurile avansate. Aceasta ar contribui la formarea unor generații mai bine informate și capabile să ia decizii financiare responsabile.

c) *Colaborarea cu mass-media*. Utilizarea mass-mediei pentru a disemina informații legate de economisire și planificarea pentru pensie poate fi extrem de eficientă. Emisiunile TV, articolele în ziare, postările pe bloguri și pagini de social media, dedicate educației financiare, pot ajuta la creșterea conștientizării la nivel național.

d) *Introducerea serviciilor de consultanță financiară*. Statul și instituțiile financiare ar putea oferi servicii de consultanță financiară gratuită sau subvenționată, accesibile tuturor cetățenilor. Aceste servicii ar putea fi personalizate în funcție de nevoile fiecărui individ, ajutându-i să înțeleagă opțiunile de economisire și investiții disponibile și să aleagă soluțiile cele mai potrivite pentru ei.

e) *Crearea platformelor online de informare*. Dezvoltarea unor platforme online, dedicate educației financiare, care să ofere informații detaliate și ghiduri pas cu pas despre economisirea pentru pensie, poate fi un mod accesibil și eficient de a ajunge la un public larg. Aceste platforme ar putea include și calculatoare de pensie, simulatoare de investiții și resurse video educative.

f) *Monitorizarea și evaluarea impactului*. Este esențial să se implementeze un sistem de monitorizare a impactului acestor măsuri pentru a evalua eficiența lor și pentru a ajusta strategiile în funcție de nevoile reale ale populației și de rata de participare la sistemele facultative de pensii.

Prin aplicarea acestor măsuri, promovarea educației financiare și a conștientizării poate stimula o participare mai activă și informată la sistemele facultative de pensii, contribuind, astfel, la o securitate

financiară mai bună la vârsta pensionării.

5. *Extinderea acoperirii sistemului de pensii pentru noi grupuri sociale*, de exemplu, lucrătorii independenți și lucrătorii cu normă redusă, pentru a asigura protecție adecvată la pensionare, ar putea fi realizată prin punerea în aplicare a următoarelor *măsuri*:

a) Introducerea unor opțiuni de contribuție adaptate la veniturile neregulate ale freelancerilor și lucrătorilor cu normă redusă. Aceste scheme ar permite contribuții variabile, în funcție de venitul disponibil, asigurând, astfel, o mai mare accesibilitate la sistemul de pensii.

b) Statul ar putea oferi stimulente fiscale speciale pentru aceste grupuri, cum ar fi: deduceri fiscale sau reduceri de taxe pentru contribuțiile la pensiile facultative, pentru a încuraja participarea și economisirea pentru pensionare.

c) Lansarea de campanii specifice de informare și educare financiară destinate freelancerilor și lucrătorilor cu normă redusă, explicând beneficiile aderării la schemele de pensii și opțiunile disponibile. Aceste campanii ar putea include seminarii, ateliere și resurse online adaptate nevoilor acestor grupuri.

d) Statul, împreună cu partenerii sociali și industriile relevante, ar putea dezvolta scheme de pensii gestionate la nivel de comunitate, industrie sau sector. Aceste scheme voluntare ar putea oferi opțiuni de economisire personalizate, adaptate nevoilor specifice ale diverselor grupuri profesionale.

e) Colaborarea cu asociațiile profesionale și organizațiile de freelanceri pentru a facilita accesul membrilor la aceste scheme de pensii. Aceste organizații ar putea juca un rol-cheie în promovarea și administrarea schemelor de pensii, asigurând că acestea sunt atractive și accesibile pentru membrii lor.

f) Dezvoltarea unor proceduri simplificate pentru înscrierea și gestionarea contribuțiilor la schemele de pensii, astfel încât freelancerii și lucrătorii cu normă redusă să nu fie descurajați de barierele birocratice.

g) Implementarea unui sistem de monitorizare continuă a eficienței schemelor de pensii introduse, cu posibilitatea de ajustare a acestora în funcție de feedback-ul participanților și de evoluțiile pieței muncii.

Prin aceste măsuri, extinderea acoperirii la noi grupuri sociale poate asigura o protecție adecvată la pensionare pentru categoriile de muncitori care, în prezent, nu beneficiază suficient de sistemele tradiționale de pensii.

6. *Sincronizarea cu sistemele existente* poate fi realizată prin următoarele *măsuri*:

a) *Armonizarea reglementărilor*. Este necesar să se revizuiască și să se alinieze legile, normele și regulamentele care guvernează cei patru piloni ai sistemului de pensii (Pilonul I – pensii de stat, Pilonul II – pensii private obligatorii, Pilonul III – pensii private facultative și Pilonul IV – economii individuale). Aceasta ar preveni suprapunerile și competiția neloială între aceștia, asigurând coerența

și compatibilitatea între diversele componente ale sistemului.

b) *Crearea unui mecanism de coordonare inter-pilon.* Dezvoltarea unui cadru de cooperare între pilonii sistemului de pensii este esențială pentru a asigura o contabilizare corectă și transparentă a tuturor contribuțiilor unui individ. Acest mecanism ar trebui să faciliteze comunicarea și integrarea datelor între piloni, permițând calcularea corectă a beneficiilor totale de pensie.

c) *Dezvoltarea unei platforme unificate de administrare.* O platformă digitală centralizată ar putea fi creată pentru a gestiona toate contribuțiile și beneficiile din cadrul fiecărui pilon. Aceasta ar permite cetățenilor să acceseze informații consolidate despre economiile lor pentru pensie, indiferent de pilonul în care au contribuit.

d) *Introducerea unui sistem de raportare unificat.* Ar trebui implementat un sistem de raportare standardizat pentru toate fondurile de pensii, care să permită colectarea și consolidarea datelor din toți pilonii. Aceasta ar facilita calcularea integrată a beneficiilor și ar oferi o imagine completă și clară asupra drepturilor de pensie ale fiecărui participant.

e) *Monitorizarea și ajustarea proceselor.* Sincronizarea cu sistemele existente ar trebui monitorizată continuu pentru a identifica eventualele probleme sau disfuncționalități. În funcție de aceste observații, ar trebui să se facă ajustările necesare pentru a asigura eficiența și coerența sistemului de pensii.

f) *Educație și informare.* Este important să se desfășoare campanii de informare pentru a educa cetățenii și administratorii fondurilor de pensii despre noile reglementări și mecanisme de coordonare, ceea ce va asigura că toți participanții înțeleg cum funcționează noul sistem sincronizat și cum pot beneficia în rezultatul acestuia.

Considerăm că aceste mecanisme pot integra eficient sistemele facultative de pensii în structura actuală, oferind cetățenilor din România mai multă flexibilitate, diversitate și echitate.

În contextul actual al sistemului de pensii din România, autorul a identificat probleme legate de sustenabilitate, echitate și eficiența administrării fondurilor, influențate de factori demografici, economici și administrativi. Tabelul 3.16 sintetizează aceste probleme, prezentând cauzele și soluțiile propuse pentru a le remedia, cu scopul de a asigura un viitor stabil al sistemului de protecție socială.

În acest sens, este esențială o evaluare constantă a politicilor publice, precum și o adaptare continuă a cadrului legislativ, pentru a răspunde provocărilor demografice, precum îmbătrânirea populației și migrația, dar și a celor economice, cum ar fi fluctuațiile pieței muncii și nivelul de colectare. Această abordare strategică poate contribui la menținerea sustenabilității și a echității în sistemul de pensii.

Tabelul 3.16. Analiza problemelor și soluțiilor în sistemul de pensii din România
[elaborat de autor]

Probleme	Cauze	Soluții
Scăderea numărului de contribuabili și îmbătrânirea populației	Rata natalității scăzută și speranța de viață mai mare, care duc la un dezechilibru între contribuabili și pensionari	Creșterea vârstei de pensionare în funcție de speranța de viață și implementarea de stimulente pentru retenția forței de muncă tinere
Sustenabilitatea financiară redusă	Deficit bugetar în creștere din cauza numărului mare de pensionari și a contribuțiilor insuficiente	Ajustarea vârstei de pensionare și îmbunătățirea colectării contribuțiilor; reducerea cheltuielilor neesențiale și introducerea Pilonului V
Inechitățile dintre beneficiarii de pensii	Diferențe mari între categoriile de pensionari și existența pensiilor speciale	Integrarea pensiilor speciale în sistemul public, aplicarea strictă a principiului contributivității și revizuirea formulei de calcul a pensiilor speciale
Fragmentarea sistemului și dificultatea de administrare	Multiple tipuri de pensii și lipsa coordonării între pilonii sistemului	Crearea unei platforme digitale centralizate care să administreze toate contribuțiile și beneficiile, armonizarea reglementărilor între Pilonul I, II, III și IV
Scăderea puterii de cumpărare a pensiilor din cauza inflației	Corelarea inadecvată a valorii punctului de pensie cu rata inflației	Implementarea unui mecanism automat de ajustare a punctului de pensie în funcție de rata inflației pentru a proteja puterea de cumpărare a pensionarilor
Nivelul redus de participare la Pilonul III și Pilonul IV	Lipsa de informare și educație financiară, precum și lipsa stimulentei pentru participare	Promovarea și educația financiară prin campanii naționale, oferirea stimulentei fiscale pentru contribuții suplimentare, simplificarea procedurilor fiscale
Evaziunea fiscală și gestionarea inefficientă a fondurilor	Lipsa unor măsuri eficiente de combatere a evaziunii fiscale și a unei administrări eficiente a fondurilor de pensii	Îmbunătățirea administrării fondurilor de pensii, combaterea evaziunii fiscale și simplificarea procedurilor pentru contribuabili și beneficiari
Protecția socială redusă pentru categoriile vulnerabile (persoane cu venituri mici, pensionari activi, vârstnici)	Acces limitat la programele sociale și lipsa unui sprijin adecvat pentru grupurile vulnerabile	Extinderea acoperirii sistemului de pensii pentru grupurile vulnerabile, dezvoltarea de programe de sprijin social și includerea acestor categorii în sistemul public de pensii

Perfecționarea reformei sistemului de pensii în România poate beneficia de analiza și adoptarea unor elemente din sistemele de pensii din alte țări europene, cum ar fi: Suedia, Germania și Olanda. De exemplu, în Suedia, un aspect important îl reprezintă sistemele bazate pe contribuții voluntare, care sunt prezentate ca o alternativă sau un supliment la sistemul de pensii de stat, oferind cetățenilor posibilitatea de a-și spori veniturile la pensionare. În Germania, o practică relevantă este ajustarea vârstei de pensionare în funcție de evoluția speranței de viață, asigurând, astfel, sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii. În Olanda, sistemele de pensii cu conturi personale au fost considerate eficiente în gestionarea resurselor, contribuind la o mai bună individualizare a beneficiilor, oferind flexibilitate și adaptabilitate nevoilor individuale. Prin urmare, analiza și integrarea acestor practici din Suedia, Germania și Olanda în reforma sistemului de pensii din România ar putea contribui semnificativ la îmbunătățirea sustenabilității și eficienței acestuia.

Mai mult, Danemarca și Australia au reușit să își adapteze sistemele de pensii la schimbările demografice și economice, asigurându-se că sunt echitabile și viabile pe termen lung. Danemarca

a îmbunătățit sistemul de pensii prin implementarea unui model multi-pilon, care combină pensiile de stat, ocupaționale și private, asigurând diversificare și securitate financiară. De asemenea, sistemul danez include mecanisme de ajustare automată a vârstei de pensionare în funcție de speranța de viață, asigurând sustenabilitatea pe termen lung. Australia a introdus sistemul „Superannuation”²⁰⁷ care obligă angajatorii să contribuie la fonduri de pensii pentru angajați, asigurând acumularea de capital pentru pensiile viitoare. De asemenea, sistemul oferă flexibilitate în alegerea și gestionarea fondurilor de pensii, sprijinit de stimulente fiscale atractive.

Una dintre țările europene, care a adoptat o reformă semnificativă a sistemului de pensii, este Polonia (țară studiată într-un capitol anterior), care a implementat schimbări pozitive pentru a asigura un viitor financiar sigur pentru persoanele în vârstă. Aceasta a introdus un sistem mixt de pensii, care combină în mod echilibrat pensiile de bază finanțate de la buget cu pensiile private gestionate de fonduri de pensii obligatorii. Abordare holistică aplicată asigură stabilitate financiară și permite pensionarilor să se bucure de beneficii adecvate și consistente. De asemenea, Polonia a decis să adapteze vârsta standard de pensionare în funcție de speranța de viață, ceea ce demonstrează responsabilitate și atenție față de sustenabilitatea financiară a sistemului de pensii.

Reformele sistemelor de pensii din alte țări au oferit lecții valoroase pentru România. De exemplu, țările care au introdus gradual creșterea vârstei de pensionare au avut succes în menținerea sustenabilității financiare a sistemului lor de pensii, fără a afecta prea mult echitatea și protecția socială. De asemenea, lecțiile învățate din eșecurile altor reforme pot oferi o perspectivă importantă asupra riscurilor și dificultăților care ar putea apărea în procesul de perfecționare a sistemului de pensii din România. Mai multe țări au întâmpinat dificultăți sau au avut eșecuri în implementarea reformelor sistemului de pensii. Printre acestea se numără:

- Grecia. Sistemul de pensii a fost puternic afectat de criza economică din 2008, fiind supradimensionat și nesustenabil. Reformele drastice ulterioare, care au inclus reduceri de pensii și creșteri ale vârstei de pensionare, au generat nemulțumiri sociale majore.
- Italia. Reformele sistemului de pensii din Italia au fost adesea incomplete, nereușind să abordeze problemele structurale de fond, ceea ce a perpetuat deficitul și a menținut incertitudinile privind sustenabilitatea pe termen lung.
- Argentina. Reforma din 1994, care a privatizat parțial sistemul de pensii, a eșuat, ducând la naționalizarea fondurilor private, în 2008, și la pierderi semnificative pentru contribuabili.
- Ungaria. După privatizarea parțială a sistemului de pensii, în anii 2000, Ungaria a revenit la sistemul public în 2010, naționalizând fondurile private, ceea ce a afectat încrederea publicului

²⁰⁷ Australian Government. The Treasury. *Superannuation Reforms*. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://treasury.gov.au/policy-topics/superannuation>

în stabilitatea sistemului.

Pentru a asigura o analiză cuprinzătoare și a oferi soluții eficiente pentru perfecționarea sistemului de pensii din România, este esențial să îmbinăm teoretizarea și propunerile practice cu o înțelegere a percepțiilor și nevoilor reale ale cetățenilor. După ce am discutat despre exemplele internaționale de succes și eșecuri în reformarea sistemelor de pensii, următorul pas logic este să evaluăm opinia publicului românesc privind aceste aspecte printr-o anchetă sociologică.

Astfel, autorul a realizat o anchetă sociologică pentru a înțelege mai bine cum percep cetățenii din România reformele propuse și ce își doresc de la viitorul sistem de pensii. Această anchetă, desfășurată cu ajutorul unui chestionar distribuit online, oferă o imagine clară asupra pozițiilor și preferințelor populației în legătură cu diverse aspecte ale reformei pensiilor. Rezultatele obținute permit să contextualizăm propunerile teoretice într-un cadru practic, bazat pe realitățile sociale și economice din România.

Autorul a utilizat o anchetă sociologică bazată pe chestionar (vezi Anexa 13), elaborat cu ajutorul formularului Google Forms, un instrument gratuit pentru administrarea online a sondajelor. Chestionarul, intitulat “*Reforma pensiilor în România*”, a fost distribuit online pe 03 octombrie 2023 prin intermediul platformei Facebook, în grupuri de discuții axate pe subiectul pensiilor. Perioada de colectare a răspunsurilor a fost 03-08 octombrie 2023, iar participanții au completat chestionarul de pe diverse dispozitive, inclusiv telefoane mobile, tablete și computere. Chestionarul a conținut 20 de întrebări cu răspunsuri prestabilite de tip Da sau Nu. Din totalul de 63 de respondenți, doar 57 de opinii au fost incluse în analiza finală, celelalte fiind excluse din cauza lipsei de completitudine.

După colectarea și prelucrarea datelor prin Google Forms, prezentate în Anexa 13 și Anexa 14, acestea oferă o imagine clară asupra perspectivelor și preocupărilor populației privind viitorul sistemului de pensii din România. Analiza acestor date, realizată de autor, este esențială pentru a înțelege mai bine atitudinile cetățenilor și pentru a elabora o strategie politică eficientă care să răspundă nevoilor și așteptărilor acestora.

Pe baza rezultatelor și a analizei detaliate a chestionarului, formulăm următoarele *propuneri* de politici publice:

1. Uniformizarea vârstei de pensionare pentru bărbați și femei, recunoscând provocările specifice cu care se confruntă femeile de-a lungul carierei, poate fi însoțită de măsuri suplimentare de sprijin, cum ar fi: stimulente pentru pensionarea anticipată sau perioade de contribuție recunoscute pentru îngrijirea familiei.

2. Dezvoltarea unor politici care să permită pensionarilor să opteze pentru continuarea activității profesionale în condiții flexibile. Aceste politici ar trebui să includă stimulente fiscale și

protecții adecvate pentru a încuraja participarea continuă pe piața muncii.

3. Creșterea punctului de pensie pentru pensionarii activi, ca o recunoaștere a contribuției lor suplimentare. Aceasta ar putea fi implementată prin stimulente fiscale și ajustări ale formulei de calcul al pensiilor.

4. Introducerea unui mecanism automat de ajustare a punctului de pensie în funcție de rata inflației, pentru a proteja puterea de cumpărare a pensionarilor. Această măsură ar contribui la menținerea unui nivel de trai decent pentru toți pensionarii.

5. Dezvoltarea unor acorduri bilaterale și mecanisme de transfer de contribuții pentru românii care lucrează în străinătate, pentru a le permite să contribuie la sistemul de pensii din România și să beneficieze de drepturi de pensie la întoarcerea în țară.

6. Elaborarea unor politici care să faciliteze integrarea imigranților în sistemul de pensii din România, în baza principiului contributivității. Aceasta ar ajuta la compensarea evoluțiilor demografice și la susținerea sustenabilității sistemului de pensii.

7. Menținerea și extinderea posibilității de cumpărare a vechimii muncii pentru pensie, astfel încât un segment cât mai mare de persoane să obțină pensia pentru limită de vârstă, contribuie la reducerea riscului sărăciei la vârsta pensionării.

8. Integrarea completă a pensiilor speciale în sistemul public de pensii, asigurând aplicarea principiului contributivității și eliminarea privilegiilor. Aceasta ar spori echitatea și transparența în cadrul sistemului.

9. Revizuirea excepțiilor actuale privind contribuțiile sociale pentru personalul militar, polițiști și funcționari publici cu statut special, pentru a asigura echitatea și sustenabilitatea bugetului de pensii.

10. Intensificarea campaniilor de informare și promovare a Pilonului IV pentru a crește nivelul de conștientizare și participare. Angajatorii ar trebui încurajați să ofere astfel de scheme ca parte a pachetului de beneficii pentru angajați.

11. Reformarea administrației Casei Naționale de Pensii din România pentru a asigura aplicarea corectă și la timp a hotărârilor judecătorești, restabilind, astfel, încrederea în sistem.

12. Dezvoltarea unei baze de date naționale care să includă informații despre persoanele vârstnice, pentru a coordona mai bine sprijinul și serviciile destinate acestei categorii, asigurând, astfel, o viață independentă și activă pentru persoanele în vârstă.

De asemenea, este esențial să se sublinieze importanța consultării publice și a colectării feedback-ului din partea cetățenilor și a altor părți interesate, pentru a garanta că reformele propuse sunt bine înțelese și susținute de populație.

În concluzie, menționăm că analiza rezultatelor chestionarului și propunerile de politici

publice prezentate evidențiază necesitatea unor reforme fundamentale în sistemul de pensii din România. Aceste măsuri trebuie să fie adaptate nevoilor reale ale populației și să reflecte principiile de echitate, transparență și sustenabilitate. Prin implementarea propunerilor discutate, se poate construi un sistem de pensii mai robust și mai just, capabil să ofere siguranță financiară pe termen lung pentru toți cetățenii. La fel, este esențial ca reformele să fie realizate cu o atenție deosebită asupra celor mai vulnerabile categorii și să fie susținute de un cadru legislativ și administrativ adecvat, care să asigure aplicarea lor eficientă. Numai printr-o astfel de abordare integrată și bine fundamentată, România poate face față provocărilor demografice și economice viitoare, garantând o viață demnă și sigură pentru toți pensionarii săi.

“Sistemul actual de protecție socială poate fi caracterizat drept unul centralizat, chiar dacă se pronunță intențiile de descentralizare a unor responsabilități odată cu întărirea capacităților financiare ale autorităților publice locale în acest sens”²⁰⁸.

Așadar, considerăm că impactul propunerilor asupra diferitelor categorii de beneficiari și asupra sustenabilității financiare a sistemului de pensii este semnificativ și complex. Măsurile propuse au potențialul de a aduce îmbunătățiri esențiale la creșterea echității și sustenabilității pe termen lung a sistemului de pensii, prin extinderea bazei de contribuabili și ajustarea beneficiilor în funcție de cerințele reale ale populației. Cu toate acestea, succesul acestor reforme depinde de o implementare atentă și echilibrată, care să țină cont de provocările bugetare și de rezistența posibilă din partea unor grupuri afectate. Doar printr-o abordare strategică și bine planificată, sistemul de pensii poate deveni mai durabil și mai echitabil pentru toți cetățenii.

În concluzie, acest subcapitol subliniază importanța unei abordări integrate și bine fundamentate pentru reformarea sistemului de pensii din România. Analiza provocărilor actuale și a reformelor recente evidențiază necesitatea de a adopta măsuri sustenabile care să asigure echitatea și viabilitatea financiară pe termen lung. Este esențial ca aceste reforme să fie adaptate la realitățile demografice și economice, să corecteze inechitățile existente și să ofere o protecție adecvată pentru toți cetățenii, asigurând, astfel, un sistem de pensii just și durabil pentru generațiile viitoare.

²⁰⁸ SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Monitoring and Measuring Expenditure on Social Protection Benefits of Member States in the European Union*. În: The 19th Edition of the International Conference on “Present Issues of Global Economy”, “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXII, Issue 1, 2022, p. 147. Constanța, România. [citat 8 iunie 2023]. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127.

3.4. Concluzii la capitolul 3

Metodologia de cercetare, utilizată de autor în capitolul 3, include următoarele metode:

1. *Ancheta sociologică* a fost realizată de autor printr-un chestionar distribuit online prin Google Forms, care a permis colectarea de date cantitative de la un eșantion divers de respondenți. Autorul a folosit această metodă pentru a analiza percepțiile cetățenilor cu privire la sistemul de pensii din România.

Exemplu: Chestionarul a inclus întrebări legate de preferințele respondenților privind vârsta de pensionare, pensiile private și reformele necesare pentru creșterea sustenabilității sistemului.

2. *Analiza statistică* a fost utilizată pentru a evalua evoluția pensiei medii din România în perioada 2016-2023 și pentru a prognoza tendințele viitoare. Datele colectate au fost prelucrate statistic prin metode, precum: regresia liniară și ajustarea seriilor cronologice, fiind aplicate pentru a evalua predictibilitatea creșterii pensiei medii în funcție de factorii economici, precum PIB-ul și inflația.

Exemplu: Autorul a realizat ajustări analitice ale seriilor cronologice pentru a prognoza creșterea viitoare a pensiei medii, utilizând modele de regresie liniară și exponențială pentru a captura tendințele observate între anii 2016 și 2023.

3. *Analiza calitativă* a fost utilizată pentru a evalua eficiența surselor de venituri și cheltuieli în cadrul sistemului de pensii și pentru a identifica măsuri de optimizare a sustenabilității financiare.

Exemplu: Autorul a examinat impactul reformelor recente asupra grupurilor vulnerabile, subliniind necesitatea de a proteja pensionarii cu venituri mici și de a extinde acoperirea sistemului.

4. *Analiza comparativă* a fost utilizată pentru a compara sistemul de pensii din România cu alte sisteme de pensii din Europa, precum Germania și Franța, identificând bune practici și lecții care pot fi aplicate în reformele sistemului românesc.

Exemplu: În această lucrare sunt menționate reforme implementate în alte țări și impactul acestora asupra sustenabilității financiare, sugerând că România ar putea adopta soluții similare pentru a aborda provocările demografice.

5. *Modelarea statistică și prognoza* a fost aplicată pentru a prognoza evoluția pensiei medii lunare și pentru a înțelege influența factorilor economici și demografici asupra sistemului. Autorul a folosit metode de ajustare analitică a seriilor cronologice și a creat modele bazate pe ecuații de regresie.

Exemplu: Modelul de regresie a fost utilizat pentru a evalua impactul PIB-ului pe cap de locuitor și al altor factori economici asupra pensiei medii lunare. În acest sens, autorul a determinat coeficienții de regresie și elasticitate pentru a evalua relația dintre variabilele economice și pensia

medie.

Aceste metode de cercetare au permis autorului să ofere o analiză detaliată și integrată a problemelor și soluțiilor sistemului de pensii din România, facilitând o evaluare cuprinzătoare și fundamentată pe date empirice, ceea ce a condus la formularea unor concluzii și recomandări bine argumentate.

În urma analizei realizate în capitolul 3, autorul a formulat următoarele *concluzii* care vizează structura și funcționarea sistemului de asigurări sociale, modelul de prognoză economică, și sustenabilitatea sistemului de pensii din România:

1. Sistemul actual de asigurări sociale din România se confruntă cu o presiune semnificativă din cauza îmbătrânirii populației și a migrației tinerilor, ceea ce reduce baza de contribuabili activi.

2. Sustenabilitatea financiară a sistemului este afectată de deficitele bugetare și de dependența de subvențiile guvernamentale, subliniind necesitatea unor reforme pentru optimizarea veniturilor și cheltuielilor.

3. Îmbunătățirea administrării și digitalizării proceselor în cadrul sistemului de asigurări sociale este esențială pentru eficiență și pentru reducerea vulnerabilității la fraude și corupție.

4. Modelarea statistică utilizată în analiză, incluzând regresia și extrapolarea, a permis o prognoză precisă a creșterii pensiei medii pe baza datelor din perioada 2016-2023.

5. Modelele exponențiale și parabolice s-au dovedit cele mai eficiente pentru captarea tendințelor de creștere ale pensiei medii, indicând o creștere accelerată în următorii ani.

6. Ajustările analitice ale seriilor cronologice au indicat o aliniere a valorilor preconizate cu cele reale, sugerând că măsurile economice aplicate au avut un efect pozitiv.

7. Sistemul de pensii din România necesită o diversificare a surselor de finanțare și stimulente pentru contribuțiile voluntare, pentru a susține sustenabilitatea pe termen lung.

8. Creșterea vârstei de pensionare și adaptarea acesteia la speranța de viață reprezintă o soluție viabilă pentru reducerea presiunii asupra fondului de pensii.

9. Modernizarea și extinderea Pilonului III, împreună cu introducerea de opțiuni de contribuție flexibilă pot oferi o protecție financiară mai personalizată și adecvată pentru diferite categorii de cetățeni.

Alinierea politicilor fiscale cu obiectivele de protecție socială, stabilitatea legislativă, planificarea bugetară multianuală, colaborarea internațională în cadrul Uniunii Europene și adaptarea politicilor regionale sunt esențiale pentru menținerea coeziunii sociale, prevenirea sărăciei și asigurarea unei creșteri economice sustenabile.

Diversificarea surselor de finanțare, creșterea eficienței administrative, combaterea evaziunii fiscale și integrarea finanțelor publice în mecanismele de reglare a sistemului de pensii sunt

esențiale pentru stabilizarea bugetului acestuia și pentru asigurarea sustenabilității și viabilității pe termen lung, contribuind, astfel, la stabilitatea socială și economică a României.

În concluzie, menționăm că analiza, realizată în capitolul 3, subliniază importanța implementării unor reforme structurale în sistemul de asigurări sociale și pensii din România pentru a face față provocărilor demografice și economice actuale. Creșterea presiunii asupra fondului de pensii, cauzată de îmbătrânirea populației și migrația tinerilor, impune necesitatea unor ajustări, precum: diversificarea surselor de finanțare și stimularea contribuțiilor voluntare. În același timp, modernizarea administrativă, digitalizarea și reducerea evaziunii fiscale sunt măsuri esențiale pentru creșterea eficienței sistemului.

Totodată, prognoza evoluției pensiei medii, bazată pe modelele economice analizate, sugerează o creștere accelerată în anii următori, dar menținerea acestei tendințe va depinde de alinierea politicilor fiscale cu obiectivele de protecție socială și de colaborarea internațională. În final, stabilitatea sistemului de pensii și menținerea coeziunii sociale pe termen lung pot fi realizate prin integrarea acestor măsuri în cadrul unei strategii naționale care să asigure sustenabilitatea economică și bunăstarea cetățenilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetările teoretice, metodologice și empirice privind implicațiile finanțelor publice în reglarea asigurărilor sociale din România, împreună cu analiza sistemelor de asigurări sociale și a impactului acestora asupra stabilității economice și economice au permis autorului să formuleze următoarele *concluzii generale*:

1. Finanțele publice reprezintă un pilon fundamental pentru buna funcționare a statului, asigurând echilibrul între componentele economice și sociale. Ele contribuie la stabilitatea economică și reducerea disparităților sociale, sprijinind protecția cetățenilor împotriva riscurilor economice și sociale.

2. Flexibilitatea și adaptabilitatea politicilor fiscale sunt esențiale într-o lume globalizată, unde schimbările demografice și dinamica pieței cer ajustări continue. Reformele structurale sunt importante. În plus, această reprezentare vizuală sub forma unui grafic liniar va evidenția atât evoluția reală a pensiilor medii, cât și deviația față de linia de trend estimată, oferind o comparație clară și intuitivă a valorilor. Astfel, graficul din Figura 3.2. va facilita o mai bună înțelegere a stabilității și a abaterilor minore din datele analizate subliniind predictibilitatea creșterii pensiei medii în perioada 2016-2023 pentru menținerea competitivității economice și sustenabilitatea pe termen lung.

3. Politicile financiare trebuie ajustate proactiv pentru a sprijini reziliența economică și socială în fața crizelor recurente. Măsurile care combat sărăcia și sprijină grupurile vulnerabile trebuie să fie integrate în strategii de dezvoltare care să atenueze efectele crizelor economice.

4. Sistemele de asigurări sociale sunt esențiale pentru protejarea cetățenilor împotriva riscurilor economice, de exemplu, șomajul sau bătrânețea, și joacă un rol crucial în menținerea coeziunii sociale. Reforma acestor sisteme este vitală pentru a răspunde provocărilor demografice și economice ale secolului XXI.

5. Modelele clasice de protecție socială, precum cele dezvoltate de Bismarck și Beveridge, rămân cadre teoretice solide, dar necesită adaptări pentru a răspunde nevoilor actuale. Ele oferă soluții pentru protecția socială, dar trebuie ajustate pentru a face față schimbărilor economice și demografice.

6. Interdependența dintre bugetul de stat și sistemele de protecție socială este esențială, cheltuielile publice având un impact direct asupra sustenabilității și eficacității acestor sisteme.

7. România și Republica Moldova se confruntă cu provocări majore cauzate de scăderea natalității și îmbătrânirea populației. Aceste fenomene exercită presiuni considerabile asupra sistemelor de asigurări sociale, impunând reforme pentru a spori transparența și controlul asupra

cheltuielilor sociale.

8. Evoluția economică, prin indicatori ca: PIB-ul, rata ocupării forței de muncă și inflația, influențează direct sustenabilitatea bugetului asigurărilor sociale. Creșterea economică poate aduce beneficii pentru veniturile bugetare, dar inflația poate eroda puterea de cumpărare a pensionarilor.

9. Dezechilibrele demografice și economice între populația activă și cea pasivă, cauzate de scăderea numărului de contribuabili, amenință sustenabilitatea sistemelor de protecție socială. Comparativ cu alte state ale UE, România și Moldova alocă mai puține resurse pentru protecția socială, ceea ce subliniază necesitatea urgentă de creștere a alocațiilor bugetare.

10. Creșterea ratei de ocupare în rândul lucrătorilor vârstnici și adaptarea sistemului de pensii la schimbările demografice sunt necesare pentru reducerea riscului de sărăcie în rândul populației în vârstă.

11. Ajustările sistemului de pensii trebuie să se realizeze constant pentru a garanta sustenabilitatea pe termen lung, în contextul creșterii speranței de viață și a intensificării presiunilor demografice.

12. Deficitele bugetare și dependența sistemelor de asigurări sociale de subvențiile guvernamentale afectează sustenabilitatea financiară, subliniind nevoia de reforme care să optimizeze veniturile și cheltuielile. Flexibilitatea politicilor fiscale este crucială în contextul globalizării pentru a păstra competitivitatea economică și a asigura sustenabilitatea pe termen lung. Țările, precum România și Republica Moldova, trebuie să implementeze reforme eficiente pentru a gestiona tranzițiile economice și demografice.

13. Modelele de prognoză economică bazate pe regresie și extrapolare oferă o imagine clară asupra evoluției pensiilor în România. Aceste prognoze subliniază necesitatea unor reforme pentru a menține viabilitatea sistemului de pensii în fața unei creșteri constante a pensiei medii.

14. Digitalizarea și îmbunătățirea administrării sistemelor de asigurări sociale sunt măsuri esențiale pentru creșterea eficienței și reducerea vulnerabilității la corupție și fraudă, sporind transparența și responsabilitatea.

15. Diversificarea surselor de finanțare ale sistemului de pensii și stimularea contribuțiilor voluntare sunt soluții viabile pentru susținerea sustenabilității pe termen lung și oferirea unei protecții sociale personalizate.

16. Creșterea vârstei de pensionare și corelarea acesteia cu speranța de viață reprezintă o soluție practică pentru reducerea presiunii asupra fondului de pensii și asigurarea unui sistem echitabil și sustenabil pentru toți cetățenii. Modernizarea Pilonului III, împreună cu opțiunile de contribuție flexibile, poate oferi cetățenilor o protecție financiară personalizată.

17. Colaborarea internațională și armonizarea politicilor regionale sunt esențiale pentru a aborda provocările comune ale statelor europene. Alinierea politicilor fiscale cu obiectivele de protecție socială, stabilitatea legislativă și bugetară sunt fundamentale pentru prevenirea sărăciei și asigurarea coeziunii sociale.

Aceste concluzii reflectă necesitatea unor reforme urgente și continue în domeniul protecției sociale și al finanțelor publice pentru a asigura echitatea și sustenabilitatea pe termen lung a sistemelor de asigurări sociale.

Urmare problemei abordate în teza de cercetare științifică prezentată, autorul propune următoarele **recomandări** pentru stimularea și sustenabilitatea financiară a sistemului de asigurări sociale, inclusiv a sistemului de pensii din România:

1. În scopul elaborării de politici fiscale și de măsuri adecvate de finanțare, recomandăm *Guvernului României și Ministerului Finanțelor Publice* diversificarea surselor de finanțare prin introducerea unor noi impozite și taxe dedicate pentru susținerea financiară a sistemului de asigurări sociale, asigurând stabilitatea pe termen lung.

2. Pentru implementarea reformelor structurale și modernizarea administrării sistemului de pensii, sugerăm *Ministerului Muncii și Solidarității Sociale* să pună accent în activitatea sa pe îmbunătățirea eficienței administrative prin simplificarea procedurilor, implementarea tehnologiilor digitale și combaterea corupției pentru o mai bună gestionare a resurselor și o reducere a costurilor administrative.

3. În scopul promovării și modernizării Pilonului III, ne adresăm *instituțiilor financiare și fondurilor de pensii private*, precum și *Guvernului României*, recomandând extinderea și diversificarea Pilonului III prin oferirea opțiunilor flexibile și personalizate de contribuție. Recomandăm Guvernului să sprijine acest proces prin stimulente fiscale, cum ar fi: deduceri fiscale și subvenții guvernamentale, pentru a răspunde nevoilor cetățenilor, în special celor cu venituri variabile, oferind soluții adecvate pentru economisire pe termen lung.

4. În scopul aplicării măsurilor de combatere a evaziunii și formalizare a economiei, venim în adresa *Agenția Națională de Administrare Fiscală* cu recomandarea de a consolida procesul de monitorizare fiscală și combatere a evaziunii prin implementarea unor măsuri stricte de monitorizare fiscală și reducere a evaziunii, contribuind, astfel, la extinderea bazei de contribuabili și creșterea veniturilor.

5. În vederea ajustării vârstei de pensionare, în raport cu creșterea speranței de viață și optimizarea formulelor de calcul pentru a asigura echitatea și sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale, în special al celui de pensii, ne adresăm *Parlamentului României* pentru adoptarea legislației necesare și *Ministerului Muncii* pentru implementarea acestor măsuri.

6. În vederea promovării educației financiare și creării de stimulente pentru economisire, *Ministerul Educației și Ministerul Finanțelor Publice* ar trebui să colaboreze prin dezvoltarea unor campanii ample de educație financiară pentru a încuraja economisirea și contribuțiile voluntare la pensii.

7. Se recomandă *Guvernului și Ministerului Muncii și Solidarității Sociale* să adopte politici care să protejeze categoriile vulnerabile și să încurajeze angajarea persoanelor vârstnice, asigurând accesul acestora la beneficii sociale adecvate și implementând oportunități de muncă flexibilă. În același timp, recomandăm *Ministerului Finanțelor Publice* să introducă stimulente fiscale care să sprijine angajarea vârstnicilor, contribuind, astfel, la reducerea sărăciei în rândul populației în vârstă și la diminuarea presiunii asupra sistemului de pensii. Pentru aceste categorii de persoane, *Ministerul Educației și Ministerul Muncii* ar trebui să creeze programe de recalificare și perfecționare, prelungindu-le activitatea pe piața muncii și reducând, astfel, presiunea asupra sistemului de pensii.

8. Recomandăm *Guvernului României și Ministerului Finanțelor Publice* să instituie un Fond de Stabilitate Socială dedicat sistemului de asigurări sociale, care să servească drept tampon financiar în perioade de criză economică sau demografică.

9. Recomandăm *Parlamentului României și Ministerului Muncii și Solidarității Sociale* să introducă mecanisme automate de ajustare a pensiilor și ajutoarelor sociale în funcție de inflație și de creșterile economice, pentru a menține echitatea și sustenabilitatea sistemului pe termen lung, deoarece, la momentul actual, aceste ajustări nu sunt complet automate și depind de deciziile politice.

10. Recomandăm *Ministerului Sănătății și Guvernului României* să dezvolte programe de prevenție și educație în sănătate, reducând, astfel, costurile pe termen lung ale sistemului de sănătate și contribuind la sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale. Totodată, în scopul asigurării transparenței și implicării publice în reformele sociale recomandăm *Guvernului României și Ministerului Muncii și Solidarității Sociale* să implementeze platforme online și procese de consultare publică, pentru a implica cetățenii în deciziile legate de reformele sistemului de asigurări sociale.

11. Recomandăm *Ministerului Muncii și Ministerului Afacerilor Externe* să elaboreze o strategie națională pentru migrație și integrarea forței de muncă care să atragă și să integreze forța de muncă din diaspora și din alte țări, pentru a reduce deficitul de contribuabili activi. România are o politică în domeniul migrației, dar o strategie integrată și eficientă pentru atragerea forței de muncă din diaspora și din alte țări nu este pe deplin implementată.

12. În scopul asigurării unei contribuții corecte la sistemul de asigurări sociale, recomandăm

ca *Agencia Națională de Administrare Fiscală și Ministerul Muncii*, responsabili de implementarea unor măsuri care să sprijine formalizarea locurilor de muncă din economia gri, să dezvolte reforma sistemului de contribuții pentru angajații din economia informală.

Aceste recomandări sunt esențiale pentru ca România să asigure un echitabil sistem de pensii și asigurări sociale, sustenabil și adaptabil la provocările economice și demografice actuale, iar adoptarea și implementarea cu succes a reformelor propuse, împreună cu modernizarea și optimizarea sistemului de asigurări sociale constituie fundamentul necesar pentru a garanta sustenabilitatea și echitatea pe termen lung. Astfel, se evidențiază nevoia urgentă de măsuri mai coordonate și de o aplicare mai extinsă și coerentă. Deși au fost făcute progrese în anumite domenii, multe dintre reformele esențiale, care vizează stabilitatea și sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale din România, rămân la stadiul de inițiative incipiente sau sunt insuficient aplicate. O abordare strategică și concertată, însoțită de un angajament politic și administrativ puternic, este esențială pentru a moderniza sistemul de protecție socială și a-l adapta provocărilor demografice și economice actuale. Aceasta va contribui la un sistem echitabil, durabil și capabil să răspundă nevoilor tuturor categoriilor sociale.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, L.-L., CĂLIN, A.-C., POPOVICI, O.-C. *Impactul aderării României la Uniunea Europeană asupra economiei românești. Studii de strategie și politici – SPOS 2017- Nr.1*, București: Institutul European din România, 2018. 161 p. ISBN 978-606-8202-57-0. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2018/10/SPOS_2017_Studiul-1_FINAL.pdf
2. ANDOR, L. *The Future of Work and Welfare in Europe*. Brussels: European Policy Centre. 2019, 210 p. ISBN: 978-2-930769-32-4.
3. ANDREI, T., BOURBONNAIS, R. *Econometrie*. Ediția a 2-a (revăzută și adăugită). București: Economică, 2017, 480 p. ISBN 978-973-709-812-2.
4. ANGHEL, I. *Sisteme de protecție socială în Europa de Est: O analiză comparativă*. București: Editura C.H. Beck. 2020, 190 p. ISBN: 978-973-115-827-4.
5. ANGHELACHE, C., & MANOLE, A. *Seriile dinamice/cronologice (de timp): Prezentare teoretică, structură, relațiile dintre indici*. Revista Română de Statistică, nr. 10/2012, România: București, p. 68-77. [citat 15 mai 2024]. Disponibil: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2014/02/RRS_10_2012_A5_ro.pdf.
6. ANGHELACHE, C-TIN, ANGHEL, M.G., *Bazele statisticii economice: concepte teoretice și studii de caz*. București: Economică, 2016, 399 p. ISBN 978-973-709-779-8.
7. ANGHELACHE, C-TIN, ANGHEL, M.G., *Statistică economică generală*. Ediția a 2-a (revăzută). București: Economică, 2019, 524 p. ISBN 978-973-709-895-5.
8. Australian Government. The Treasury. *Superannuation Reforms*. [citat 21 august 2024]. Disponibil: <https://treasury.gov.au/policy-topics/superannuation>
9. BADEA, G. *Sinteze de economie*. Târgoviște: Macarie, 2000, 322 p. ISBN 973-8135-08-7.
10. BALDWIN, R. *Economia integrării europene*. Trad.: prof. univ. dr. Emil Dinga, prof. univ. dr. Marin Dinu, conf. univ. dr. Cornel Ionescu. București: Economică, 2006, 462 p. ISBN 973-709-188-4.
11. BANC, P. *Finanțe generale*. Alba Iulia: Universitatea din Alba Iulia, 2006, 170 p. ISBN 978-973-8084-56-1.
12. Banca Națională a Moldovei. *Rata anuală a inflației*. [citat 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0>
13. Banca Națională a României. *Proiecții BNR – Proiecții curente*. [citat 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.bnr.ro/Proiectii-BNR-4351-Mobile.aspx>
14. Banca Națională de Statistică a Republicii Moldova. *Evoluția câștigului salarial mediu lunar brut în Republica Moldova, 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_03%20FM_SAL010_serii%20lunare/SAL014800.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
15. BARI, I. T. *Tratat de economie politică globală*. București: Economică, 2010, 903 p. ISBN 978-973-709-502-2.
16. BARON, T., BIJI, E.M. (coord.) et al. *Statistică teoretică și economică*. București: Didactică și Pedagogică, 1996, 518 p. ISBN 973-304-025-8.
17. BARR, N. *Reforming Pensions: Principles and Policy Choices*. ACTA VȘFS. Economic

- Studies and Analyses. Volume 4, no. 1/2010. United State of America: New York, University Press. 2010, 12 p. [citat 20 august 2024]. ISSN 1802-7946. Disponibil: <https://acta.vsfs.eu/pdf/acta-2010-1.pdf>
18. BARR, N. *The Economics of the Welfare State. Fourth Edition*. United State of America: New York, Oxford University Press, 2004, 409 p. ISBN 978-0-19-926497-1. [citat 10 august 2024]. Disponibil: https://archive.org/details/economicsofwelfa0004barr_k8t5/page/280/mode/1up
 19. BASNO, C. *Introducere în teoria finanțelor publice* [curs]. București: Centrul editorial A.S.E., 1994, 90 p.
 20. BĂRBULESCU, I. G. *Procesul decizional în Uniunea Europeană*. Iași: Polirom, 2008, 519 p. ISBN 978-973-46-0846-1.
 21. BELOSTECINIC, G. BUDIANSCHI, D., JUC, V., STRATAN, A., & NEGRUȚA, V. *Finanțele publice în Republica Moldova: Provocări și soluții*. Chișinău: Universul Juridic. 2021, 280 p. ISBN 978-9975-60-442-6.
 22. BEVERIDGE, W. *Social Insurance and Allied Services*, London: H.M. Stationery Office, 1942, 299 p. [citat 10 iulie 2024]. Disponibil: <http://pombo.free.fr/beveridge42.pdf>
 23. BIJI, E.-M., LILEA, E. et al. *Ghid de formule în statistică*. București: Universitară, 2017, 168 p. ISBN 978-606-28-0585-2.
 24. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Rata sărăciei absolute după grupe de vârstă a persoanelor (2021-2023)*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistic a%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV011000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
 25. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Veniturile disponibile ale populației după sursa de venit, grupa de vârstă a capului gospodăriei și medii, 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistic a%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV011000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
 26. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Ancheta Forței de Muncă: Rata șomajului, pe grupe de vârstă, 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistic a%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN110400.px/table/tableViewLay out2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
 27. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Indicii prețurilor de consum în luna decembrie 2022-2023*. [citat 8 august 2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/indicii-preturilor-de-consum-in-republica-moldova-in-luna-iunie-2024-9485_61381.html
 28. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Ancheta Forței de Muncă: Rata de activitate pe grupe de vârstă, 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistic a%20sociala_03%20FM_03%20MUN_MUN010/MUN111000reg.px/table/tableView Layout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774
 29. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Dinamica principalilor indicatori macroeconomici (2021-2023), Serii de timp anuale. Date semidefinite*. [citat 17 iulie

- 2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12
30. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Indicii prețurilor de consum în luna decembrie 2021*. [citată 8 august 2024]. Disponibil: <https://old.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=7290>
 31. BISTRICEANU, Gh. D. *Sistemul asigurărilor din România*. București: Economică, 2002, 432 p. ISBN 973-590-738-0.
 32. BISTRICEANU, Gh. D. *Sistemul asigurărilor și reasigurărilor din România*. București: Economică, 2010, 586 p. ISBN 978-973-749-982-0.
 33. BLANCHARD, O., & TIROLE, J. *The Major Future Economic Challenges: Insights from the French Economic Analysis Council*. Paris: Conseil d'Analyse Economique. 2021, 275 p. ISBN: 978-2-8218-2090-9.
 34. BOGDAN, I. *Finanțele publice și impactul asupra sistemelor de asigurări sociale din România*. București: Universul Juridic. 2020, 188 p. ISBN 978-973-127-821-7.
 35. BÖRSCH-SUPAN, A. *Aging Societies: Individual and Societal Plasticity*. Germany: Munich Center for the Economics of Aging (MEA) of the Max-Planck Institute for Social Law and Social Policy, Base text, 21 January 2014, 21 p. [citată 20 august 2024]. Disponibil: https://www.mpg.de/9327379/Aging_Societies_basetetext_FINAL.pdf
 36. BOVENBERG, L., & SORENSEN, P.B. *Social Security and Public Finances in an Ageing Society: Theory and Evidence from the European Union*. Amsterdam: Elsevier. 2021, 250 p. ISBN 978-0-444-53347-6.
 37. CAMINADA, K., & GOUDSWAARD, K. *Redistribution and the Effectiveness of Social Security Systems in Europe*. Leiden: Leiden University Press. 2019, 215 p. ISBN 978-908-728-735-8.
 38. Capital. *Pensii uriașe începând din 2024 – Valoarea record a fost anunțată*. Revistă online. România. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://www.capital.ro/pensii-uriasi-incepand-din-2024-valoarea-record-a-fost-anuntata.html>
 39. CARP, A. *Acumularea și distribuția resurselor în sistemul asigurărilor sociale: studiu pe bază de modele*. București: Economică, 2012, 312 p. ISBN 978-973-709-627-2.
 40. Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. *Raport privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2022*. [citată 8 august 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/doc.php?l=ro&idc=439&id=6410&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat/Raport-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat-in-anul-2022>
 41. Casa Națională de Asigurări Sociale a Republicii Moldova. *Raport privind executarea bugetului asigurărilor sociale pe anul 2020 și 2021*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat/&year=2022>
 42. Casa Națională de Asigurări Sociale din Republica Moldova. *Rapoarte privind executarea bugetului asigurărilor sociale la partea de cheltuieli și active nefinanciare la situațiile din 01.01.2021-01.01.2024*. Formularul 4.1. CNAS. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat>
 43. Casa Națională de Asigurări Sociale, Republica Moldova. *Raport privind executarea*

- bugetului asigurărilor sociale de stat în anul 2023 (descrierea narativă)*. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://cnas.gov.md/lib.php?l=ro&idc=439&t=/Rapoarte/Rapoarte-privind-executarea-BASS/Rapoarte-anuale-privind-executarea-bugetului-asigurarilor-sociale-de-stat/&year=2024>
44. Casa Națională de Pensii Publice a României. *Conturile de execuție ale bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/cont-de-executie-bass>
 45. Casa Națională de Pensii Publice a României. *Evoluția valorii punctului de pensie*. [citată 1 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/evolutia-valorii-punctului-de-pensie>
 46. CÂRNU, D. *Macroeconomie*. Petroșani: Edyro Press, 2003, 107 p. ISBN 973-7718-13-5.
 47. CEMÎRTAN, I., TODICĂ, E., ENI, M. ș.a. *Moldova în cifre: Breviar statistic 2022*. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2022, 41 p. ISBN 978-9975-53-418-5. Disponibil: https://statistica.gov.md/files/files/publicatii_electronice/Moldova_in_cifre/2022/Moldova_in_cifre_editia_2022.pdf
 48. CERNA, S. *Politica monetară*. București: Academia Română, 2014, 495 p. ISBN 978-973-27-2422-4.
 49. CHIRILĂ, M. *Economie politică: Macroeconomie*. Galați: Fundația Universitară “Dunărea de Jos” din Galați, 2003, 202 p. ISBN 973-627-046-7.
 50. CIUTACU, C., & CHIVU, L. *Politici sociale și reforme de pensii în România și Moldova*. București, România: Academiei Române, 2020, 320 p. ISBN 978-973-27-3128-0.
 51. Codul European de Securitate Socială (Strasbourg, 16.IV.1964), Seria tratate europene/48. Act internațional (tradus). În: Monitorul Oficial al României nr. 331 din 19 mai 2009. [citată 23 iunie 2022]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/105963>
 52. Comisia Europeană. *Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune. Drepturile dumneavoastră de securitate socială în Republica Cehă*. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Czech%20Republic_ro.pdf
 53. Comisia Națională de Strategie și Prognoză a României. *Proiecția principalilor indicatori macroeconomici 2023-2027. Prognoza de toamnă 2023*. 25 p. [citată 7 august 2024]. Disponibil: <https://cnp.ro/prognoze-macroeconomice/>
 54. COSTAȘ, C.F. *Drept financiar*, Ediția a III-a (revăzută și adăugită). București: Universul Juridic, 2021, 480 p. ISBN 978-606-39-0792-0.
 55. COSTAȘ, C.F., TOFAN, M. *Drept financiar*. București: Universul Juridic, 2023, 740 p. ISBN 978-606-39-1201-6.
 56. CRĂCIUNEANU, V. *Asigurări și protecție socială*. București: Universitară, 2013, 204 p. ISBN 978-606-591-816-0.
 57. DĂNCIULESCU, D. *Metode și tehnici evaluate de analiză a tendințelor previzionale. Curs VII*. Universitatea din Craiova: Universitaria. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <http://inf.ucv.ro/documents/danciulescu/MCE-informatica/Curs%207%20MCE.pdf>
 58. DĂNCIULESCU, D. *Statistică. Teorie și aplicații: Analiza seriilor cronologice. Curs 7*. Universitatea din Craiova: Universitaria. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <http://inf.ucv.ro/documents/danciulescu/curs7.pdf>
 59. DĂNCIULESCU, D. *Statistică. Teorie și aplicații. Studiul statistic al legăturilor dintre*

- fenomenele și procesele economico-sociale*. Universitatea din Craiova, 38 p. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <http://inf.ucv.ro/documents/danciulescu/curs8-curs9-curs10.pdf>
60. DEXONLINE. Dicționare ale limbii române online. [citată 11 decembrie 2022]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/finan%C8%9B%C4%83>
 61. DOBRE, BARON, O. *Securitatea socială în contextul integrării României în Uniunea Europeană*. Petroșani: Universitas, 2009, 317 p. ISBN 978-973-741-154-9.
 62. DOBROTĂ, N. *Economie politică: o tratare unitară a problemelor vitale ale oamenilor*. București: Economică, 1997, 592 p. ISBN 973-9198-86-4.
 63. DOMALEWSKA, D., MINDOVA DOCHEVA, I. *Social Security in the Balkans – Volume 1. An Overview of Social Policy in Croatia, Albania, Bosnia and Herzegovina, Greece, Romania and Bulgaria*. Leiden; Boston: Brill, 2021, Series: Studies in critical social sciences, 169-190; volume 192. [citată 13 iulie 2024]. Disponibil: <https://brill.com/display/title/21945>
 64. DRAGOȘ, P. *Reforma sistemului de asigurări sociale în România și impactul asupra finanțelor publice*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință. 2021, 222 p. ISBN 978-606-17-1812-4.
 65. DUBINEANSCHI, V., DRAGAN, T., DANILOV, A., DANILOV, I., RACUL, I. *The elaboration of the multi-factorial regression models for studying the economic efficiency of the autumn wheat in the district of Fălești, Republic of Moldova*. În: *Economie: Lucrări științifice, 1-2 iunie 2010, Chișinău*. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Științe ale Educației, 2011, pp. 48-52. ISBN 978-9975-64-194-4.
 66. DUDUIALĂ, POPESCU, L. *Economie europeană*. Târgu-Jiu: Academica Brâncuși, 2009, 235 p. ISBN 978-973-144-251-8.
 67. DUGULEANĂ, L. *Bazele statisticii economice*. București: C.H. Beck. 2012, 360 p. ISBN 978-973-115-969-0.
 68. DUMITRAȘCU, M. A. *Dreptul Uniunii Europene și specificitatea acestuia*. București: Universul Juridic, 2012, 262 p. ISBN 978-973-127-871-1.
 69. ENACHE, M. *Bugetele statelor Uniunii Europene. România*. București: Universul Juridic, 2016, 326 p. ISBN 978-606-673-931-3.
 70. ESPING-ANDERSEN, G. *The Welfare State in the European Union: A Comparative Analysis*. Barcelona: Ediciones Bellaterra. 2020, 198 p. ISBN 978-84-7290-999-2.
 71. European Commission, *European semester - Thematic factsheet adequacy and sustain*, 2017. [citată 1 noiembrie 2022]. 24 p. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_adequacy-sustainability-pensions_ro.pdf
 72. European Commission. *Digital Decade Country Report 2023: Romania*. 27 septembrie 2023. Disponibil: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/ro/library/2023-report-state-digital-decade>
 73. European Commission. *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070)*. Brussels: European Union. 2021, 250 p. ISBN 978-92-76-11265-1.
 74. European Commission. *The Impact of Demographic Changes on Pension Systems: Comparative Analysis of EU Countries*. Brussels: European Union. 2020, 128 p. ISBN 978-92-76-11265-1.

75. European Commission. *Adecvarea și sustenabilitatea pensiilor*. Semestrul european - fișă tematică. Bruxelles, 2021. 24 p. [citată 10 octombrie 2023]. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/0cb613ec-cdda-4c2c-a60e-f0c9f579fe47_ro?filename=european-semester-thematic-factsheet-adequacy-sustainability-pensions_ro.pdf
76. European Commission. *Economic Forecast for Romania*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/romania/economic-forecast-romania_en
77. European Commission. *2023 Country Report: Bulgaria*. Luxembourg: Publication Office of the European Union, 2023. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ip226_en.pdf
78. European Social Charter. *Ad hoc report on the cost-of-living crisis submitted by the Government of Hungary*. Budapest, Report registered by the Secretariat on 22 December 2023. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://rm.coe.int/hungary-ad-hoc-report-on-the-cost-of-living-crisis/1680ae1a86>
79. Eurostat. *Aggregate replacement ratio for pensions (excluding other social benefits) by sex, 2021-2023*, [citată 27 iunie 2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespn070/default/table?lang=en>
80. Eurostat. *Aggregated Replacement Ratio*. [citată 10 octombrie 2023]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/TESPN260>
81. Eurostat. *At-risk-of-poverty rate for pensioners - EU-SILC survey, 2021-2023*. [citată 27 iulie 2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespn100/default/table?lang=en>
82. Eurostat. *Duration of working life, 2021-2023*. [citată 25 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSI_DWL_A_custom_2042942/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=660f1876-2b75-4b39-93fc-1f785017d521
83. Eurostat. *Employment rates by sex, age and citizenship, 2021-2023*. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_ergan_custom_12572522/default/table?lang=en
84. Eurostat. *GDP per capita in PPS, 2021-2023, UE-15*. [citată 9 august 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en&category=t_na10.t_nama10.t_nama_10
85. Eurostat. *General government expenditure by function (COFOG)*. https://doi.org/10.2908/GOV_10A_EXP. [citată 23 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_exp/default/table?lang=en
86. Eurostat. *General government total expenditure on social protection, 2022 (% of GDP and % of total expenditure)*. [citată 8 august 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_social_protection#Expenditure_on_.27social_protection.27
87. Eurostat. *Gross domestic product (GDP) per capita, 2013-2023, (EU=100)*. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_ind

ices#Relative volumes of GDP per capita

88. Eurostat. *Life expectancy by age and sex, 2021-2023*. [citat 17 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_mlexpec/default/table?lang=en
89. Eurostat. *Social protection receipts by type, 2020-2021* [citat 19 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00108/default/table?lang=en&category=t_spr
90. FERRERA, M., & HEMERIJCK, A. *Recalibrating European Welfare States: Between Social Investment and Social Protection*. Oxford: Oxford University Press. 2021, 260 p. ISBN 978-0-19-886847-0.
91. FIRȚESCU, B. *Sistemul financiar al României*. Iași: Universitatea “Al. I. Cuza” din Iași, 2010, 458 p. ISBN 978-973-703-531-8.
92. GALEA, I. *Aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului: analiză critică*. București: C.H. Beck, 2012, 140 p. ISBN 978-606-18-0036-0.
93. GĂGĂUZ, O., SAVELIEVA, G. *Provocări demografice și socioeconomice pentru consolidarea sistemului de pensii*. În: *Conferința Creșterea economică în condițiile globalizării*. Ediția a 14-a, Republica Moldova: Chișinău, 10-11 octombrie 2019. Complexul Editorial INCE, 2019, 204 p. ISBN 978-9975-3378-0-9. [citat 19 august 2024]. Disponibil: <https://rses.ince.md/server/api/core/bitstreams/38f4e651-bd6a-458f-b649-ae0435729b8f/content>
94. Government of Hungary. *National Reform Programme of Hungary for the Year 2023*. April 2023. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/47695a4f-d048-4ae8-bf95-303ec473dc91_en?filename=NRP_2023_HU_eng_final.pdf
95. GREENE, W.H. *Econometric Analysis*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson. 2018, 1184 p. ISBN 978-0-13-446136-6.
96. GREVE, B. *Welfare and the Welfare State: Central Issues Now and in the Future*. Second Edition. London: Routledge, 2020. [citat 12 noiembrie 2023]. 278 p. ISBN 978-0-367-35698-9.
97. GRINCU, O. *Evoluția finanțelor publice în epoca modernă*. În: *Studia Universitatis, Seria Științe exacte și economice*, nr. 7(27), 2009, p.143-146. ISSN 1857-2073.
98. GROSU, L. *Eficiența sistemului de asigurări sociale în România și Republica Moldova*. Chișinău: Editura ARC. 2021, 210 p. ISBN 978-9975-137-876-9.
99. GURĂU, A. *Evoluția și reforma sistemului de pensii în România*. Iași: Polirom. 2019, 210 p. ISBN 978-973-46-7578-3.
100. Guvernul României. *Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) al României*. Aprobabil de Consiliul Uniunii Europene în septembrie 2021. Publicat de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. 2021, Aproximativ 1200 p. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://mfe.gov.ro/pnrr/>
101. HAAN, J., & EIJJFINGER, S. *Central Bank Independence and the Sustainability of Social Security Systems*. Amsterdam: Springer. 2020, 240 p. ISBN 978-3-030-23330-1.
102. HASTIE, T., TIBSHIRANI, R., & FRIEDMAN, J. *The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction*. New York: Springer. 2020, 745 p. ISBN 978-0-387-84858-7.
103. HEMERIJCK, A. *Changing Welfare States: Comparative Analysis of Social Investment in*

- the EU*. Oxford: Oxford University Press. 2020, 285 p. ISBN 978-0-19-882783-5.
104. HIROSE, K. (Ed.). *Reforma Pensiiilor în Europa Centrală și de Răsărit: Perioada Crizei, Efectele Austerității și Perspective de Viitor*. Budapesta: Organizația Internațională a Muncii, Echipa de asistență tehnică privind munca decentă pentru Europa Centrală și de Răsărit, 2012. [citată 10 august 2024]. ISBN 978-92-2-825639-0; 978-92-2-825640-6.
 105. HOLZMANN, R., PALMER, E. *Pension reform: issues and prospects for non-financial defined contribution (NDC) schemes*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank, 2005, 692 p. ISBN-10 0-8213-6038-8.
 106. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 165 din 21.03.2017 pentru aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 85-91 art. 235 din 24.03.2017, cu modificări și completări, [citată 2 noiembrie 2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119843&lang=ro#
 107. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 218 din 26 martie 2024 privind aprobarea Regulamentului privind modalitatea de calculare a pensiilor și modalitatea de confirmare a stagiului de cotizare pentru stabilirea pensiilor, *Anexa nr. 3*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 118-121 din 27 martie 2024, art. 275. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: <https://gov.md/ro/content/sedinta-guvernului-din-26-martie-2024-ora-1000>
 108. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 776 din 28.10.2020 cu privire la aprobarea Cadrului bugetar pe termen mediu (2021-2023). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 293-303, art. 934 din 13.11.2020. [citată 2 noiembrie 2023]. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/documente%20relevante/CBTM%202021-2023%20romana%20Aprobat.pdf>
 109. HRISTEV, E., JEMNA, S. et al. *Eficiența bugetelor publice în domeniile sociale*. Centrul de Asistență pentru Autoritățile Publice (CAAP), Chișinău: Fundația Soros-Moldova, 2010, 49 p. Disponibil: <https://soros.md/wp-content/uploads/2022/08/Eficiența-bugetelor-publice-in-domeniile-sociale-in-RM.pdf>
 110. HYMAN, R. *Trade Unions and Welfare States in Europe: The Struggle for Social Rights*. London: Routledge. 2020, 240 p. ISBN 978-0-367-36012-7.
 111. IANCU, D.C. *Uniunea Europeană și administrația publică*. Iași: Polirom, 2010, 247 p. ISBN 978-973-46-1826-2.
 112. ILO. *World Social Security Report 2010/11: Providing coverage in times of crisis and beyond*. Geneva: International Labour Organization. ISBN 978-92-2-123269-2. [citată 22 iulie 2023]. Disponibil: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/--publ/documents/publication/wcms_146566.pdf
 113. Institutul Național de Statistică al României. *AMIGO - Rata șomajului BIM pe grupe de vârstă și sexe, 2021-2023*. [citată 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
 114. Institutul Național de Statistică al României. *Șomeri BIM – Ancheta forței de muncă în gospodăria. AMG157A - AMIGO - Rata șomajului BIM pe grupe de vârstă și sexe, 2021-2023*. [citată 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
 115. Institutul Național de Statistică al României. *Câștigul salarial mediu brut lunar*. [citată 1 iulie 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-castig-salarial>

116. Institutul Național de Statistică al României. *Câștiguri salariale din 1991 – serie lunară*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/c%C3%A2%C8%99tiguri-salariale-din-1991-serie-lunar%C4%83>
117. Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă nr. 181/11 iulie 2024. Inflația și evoluția prețurilor de consum: iunie 2024*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/ipc06r24.pdf
118. Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă nr. 74/28 martie 2014 - Pensii 2013*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/nr_pensionari/pensii_%202013r.pdf
119. Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă nr. 75/30.03.2023: 75 mii pensionari mai puțini în anul 2022 comparativ cu anul precedent*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/pensii_2022r.pdf
120. Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă: Precizările Metodologice nr. 256 din 12 octombrie 2022*. [citată 1 noiembrie 2023]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/cs08r22.pdf
121. Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat: Numărul de pensionari și pensia medie lunară, 2016-2023*. [citată 9 august 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>
122. Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat: Veniturile și cheltuielile gospodăriilor, 2016-2023*. [citată 9 august 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-veniturile-si-cheltuielile-gospodariilor>
123. Institutul Național de Statistică al României. *Evoluția valorii punctului de pensie în România, 2015-2024*. [citată 29 iunie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/evolutia-valorii-punctului-de-pensie>
124. Institutul Național de Statistică al României. *Indicele prețurilor de consum (IPC)*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala>
125. Institutul Național de Statistică al României. *Numărul mediu de salariați și numărul mediu de pensionari la sfârșitul lunii decembrie, 2021-2023*. [citată 12 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
126. Institutul Național de Statistică al României. *Populația activă - Ancheta forței de muncă în gospodăria (AMIGO). AMG155A - AMIGO - Rata de activitate pe grupe de vârstă și sexe*. [citată 2 august 2024]. Disponibil: <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table>
127. Institutul Național de Statistică al României. *Precizări metodologice*. [citată 19 iulie 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/ipc/a18/precizari_metodologice.pdf
128. ISTVÁN GYÖRGY TÓTH. *The Hungarian Social Report. Social reporting in Europe. Villa Vigoni Conference, March 16-18, 2008, 15 p.* [citată 13 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.tarki.hu/sites/default/files/villavigoni/Toth.pdf> și <https://tarki.hu/eng/toth-istvan-gyorgy>
129. IȘAN, V. *Tranzacții comerciale internaționale*. Iași: Sedcom Libris, 2004, 464 p. ISBN 973-670-038-0.
130. LAZĂR, I. *Dreptul finanțelor publice, Volumul I. Drept bugetar*. Ediția a II-a (revăzută și

- adăugită). București: Universul Juridic, 2016, 408 p. ISBN 978-606-673-849-1.
131. Legea Republicii Moldova Nr. 123 din 18.06.2010 privind serviciile sociale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 155-158 din 03.09.2010, cu modificări și completări. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141516&lang=ro#
 132. Legea Republicii Moldova Nr. 156 din 14.10.1998 privind sistemul public de pensii, republicată. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 111-113 art. 683 din 17.12.1998, cu modificări și completări. [citată 12 februarie 2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139808&lang=ro#
 133. Legea Republicii Moldova Nr. 1591 din 26.12.2002 privind protecția socială suplimentară a unor beneficiari de pensii, stabilite în sistemul public de asigurări sociale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1-2 din 15.01.2003, cu modificări și completări. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132905&lang=ro#
 134. Legea Republicii Moldova Nr. 489 din 08.07.1999 privind sistemul public de asigurări sociale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 1-4 art. 2 în data de 06.01.2000, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=139810&lang=ro#
 135. Legea Republicii Moldova Nr. 547-XV din 25.12.2003 privind asistența socială. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.42-44/249 din 12.03.2004, cu modificări și completări. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142238&lang=ro#
 136. Legea României Nr. 1 din 6 ianuarie 2020 privind pensiile ocupaționale. În: Monitorul Oficial al României nr. 10 din 8 ianuarie 2020, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/221917>
 137. Legea României Nr. 19 din 17 martie 2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale. În: Monitorul Oficial al României nr. 140 din 1 aprilie 2000, cu modificări și completări, abrogat în prezent de art.196, Capitolul X din Legea nr. 263/2010. [citată 10 octombrie 2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/21690>
 138. Legea României Nr. 204 din 22 mai 2006 privind pensiile facultative. În Monitorul Oficial al României nr. 470 din 31 mai 2006, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/72225>
 139. Legea României Nr. 227 din 8 septembrie 2015 privind Codul Fiscal al României. În: Monitorul Oficial al României nr. 688 din 10 septembrie 2015, cu modificări și completări. [citată 03 august 2023]. Disponibil: https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/L_227_2015.htm
 140. Legea României Nr. 263 din 16 decembrie 2010 privind sistemul unitar de pensii publice. În Monitorul Oficial al României nr. 852 din 20 decembrie 2010, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/124530>
 141. Legea României Nr. 273 din 29 iunie 2006 privind finanțele publice locale. În: Monitorul Oficial al României nr. 618 din 18 iulie 2006, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/73527>
 142. Legea României Nr. 292 din 20 decembrie 2011 privind asistența socială. În: Monitorul Oficial al României nr. 905 din 20 decembrie 2011, cu modificări și completări. Disponibil:

- <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/133913>
143. Legea României Nr. 296 din 26 octombrie 2023 privind unele măsuri fiscal-bugetare pentru asigurarea sustenabilității financiare a României pe termen lung. În: Monitorul Oficial al României nr. 977 din 27 octombrie 2023, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/275745>
 144. Legea României Nr. 411 din 18 octombrie 2004 privind fondurile de pensii administrate privat, republicată. În: Monitorul Oficial al României nr. 482 din 18 iulie 2007, cu modificări și completări. [citată 21 august 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/83682>
 145. Legea României Nr. 421 din 28 decembrie 2023 a bugetului de stat pe anul 2024. În: Monitorul Oficial al României nr. 1187 din 29 decembrie 2023, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/277806>
 146. Legea României Nr. 500 din 11 iulie 2002 privind finanțele publice. În: Monitorul Oficial al României nr. 597 din 13 august 2002, cu modificări și completări. [citată 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37954>
 147. Legea României Nr. 705 din 3 decembrie 2001 privind sistemul național de asistență socială. În: Monitorul Oficial al României nr. 814 din 18 decembrie 2001, cu modificări și completări. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/32828>
 148. *Lucrarea Politica socială. Seria Micromonografii - Politici Europene*, versiune actualizată. Institutul European din România, Lucrare elaborată în cadrul proiectului Phare RO 0006.18.02 - Formarea funcționarilor publici din administrația locală în afaceri europene și managementul ciclului de proiect, implementat de Institutul European din România în colaborare cu Human Dynamics, București, 2003, 36 p. [citată 17 iunie 2022]. Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Politica_sociala.pdf
 149. LUNGU, L. & TATOMIR, C. *Politica fiscală și creșterea economică în România: o investigație empirică*. Iași, România: Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", 2020, 180 p. ISBN 978-606-714-468-7.
 150. MANOLE, T. *Managementul finanțelor publice*. Chișinău: Tehnica-Info, 2016, 803 p. ISBN 978-9975-63-401-4.
 151. MATEI, Gh. *Finanțe publice*, Craiova: Universitaria, 1998, 404 p. ISBN 973-9271-43-X.
 152. MATEI, GH., DRĂCEA, M., DRĂCEA, R. *Finanțe Publice, teorie și practică*. Craiova: Universitaria, 2013, 348 p. ISBN 978-606-14-0673-9.
 153. MATHIEU, C., STERDYNIK, H. *European Social Model(s) and Social Europe*. Document de travail No 2008-10, OFCE. Paris: April 2008. [citată 23 iunie 2022]. Disponibil: <https://sciencespo.hal.science/hal-00973054>.
 154. MĂRGINEAN, I. *Politica socială. Studii 1990-2004*. București: Expert, 2004, 249 p. ISBN 973-618-036-0. Disponibil: <https://bibliotecadesociologie.ro/en/download/marginean-ioan-2004-politica-sociala-studii-1990-2004-bucuresti-expert/>
 155. MĂRGINEAN, I. (coord.) et al. *Politici sociale: Analiza comparativă a finanțării politicilor sociale din România, alte țări în tranziție și țările UE**. București: Expert, 2000, 381 p. [citată 23 iunie 2022]. ISBN 973-9344-42-7. Disponibil: https://www.academia.edu/18683466/ANALIZA_COMPARATIV%C4%82_A_FINAN%C5%A2%C4%82RII_POLITICILOR_SOCIALE_DIN_ROM%C3%82NIA_ALTE_%C5%A2%C4%82RI_%C3%8EN_TRANZI%C5%A2IE_%C5%9EI_%C5%A2%C4%82RILE

UE

156. MEHEDINȚI, I. L. *Uniunea Europeană - istorie și evoluție: România în contextul integrării europene*. Galați: Sinteze, 2004, 295 p. ISBN 973-86837-1-8.
157. MELNIC, T. *Analiza sistemului de asigurări sociale în Republica Moldova*. Chișinău: Universul Juridic. 2021, 210 p. ISBN 978-9975-3036-8-0.
158. MELNIC, T. *Sustenabilitatea sistemului de asigurări sociale în Republica Moldova*. Chișinău: Universitas. 2022, 198 p. ISBN 978-9975-60-441-9.
159. MIHĂESCU, C. *Analiza statistică a datelor economice și sociale*. Iași: Polirom. 2020, 210 p. ISBN 978-973-46-7934-7.
160. MILITARU, I. N. *Dreptul Uniunii Europene: cronologie, izvoare, principii, instituții*. București: Universul Juridic, 2011, 352 p. ISBN 978-973-127-690-8.
161. Ministerstvo Práce A Sociálních Věcí ČR. *Social Security Contribution*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.mpsv.cz/web/en/social-security-contributions>
162. Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării din România. *Planul național de acțiune privind deceniul digital pentru România*. 159 p. Disponibil: <https://www.mcid.gov.ro/wp-content/uploads/2024/05/Plan-national-de-actiune-roadm-ap-pentru-publicare-corectat.pdf>
163. Ministerul Finanțelor din Republica Moldova. *Bugetul Public Național (BPN) pentru anul 2021*. [citat 23 iulie 2024]. Disponibil: <https://mf.gov.md/sites/default/files/Bugetul%20cetatenilor%20pe%202021%20-%202003.02.21.pdf>
164. Ministerul Finanțelor din Republica Moldova. *Bugetul Public Național (BPN) pentru anul 2022*. [citat 23 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/sites/default/files/Bugetul%20cetatenilor%20pe%202022%20n.pdf>
165. Ministerul Finanțelor din Republica Moldova. *Raport privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.mf.gov.md/ro/trezorerie/rapoarte-privind-executarea-bugetului/rapoarte-anuale>
166. Ministerul Finanțelor al României. *Execuțiile bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://mfinanze.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>
167. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Raport anual de activitate 2023*. 255 p. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Minister/Raport_anual_de_activitate_pe_anul_2023_1.pdf
168. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Bulgaria*. [citat 5 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Bulgaria.pdf
169. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Polonia*. [citat 5 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Polonia.pdf
170. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Republica Cehă*. [citat 5 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Cehia.pdf

171. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Sistemul de securitate socială. Ungaria.* [citată 5 iulie 2024]. Disponibil: https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/protectie_sociala/SSLM/Ungaria1.pdf
172. MOARCĂȘ COSTEA, C.-A. *Instrumente de coordonare a sistemelor de securitate socială.* București: C.H. Beck, 2011, 205 p. ISBN 978-973-115-887-7.
173. Guvernul Republicii Moldova. *Moldova 2020. Strategia națională de dezvoltare: 7 soluții pentru creșterea economică și reducerea sărăciei.* Chișinău, 2012, 49 p. [citată 15 februarie 2021]. Disponibil: <http://www.e-democracy.md/files/parties/strategia-moldova-2020.pdf>
174. MORARU, D., NEDELESCU, M., STĂNESCU, C. *Finanțe publice și evaziune fiscală.* București: Economică, 2008, 480 p. ISBN 978-973-709-421-6.
175. MOȘTEANU, T. *Finanțe publice*, Ediția a 3-a. București: Universitară, 2008, 360 p. ISBN 978-973-749-344-6.
176. Moșteanu, T. *Finanțele publice și sustenabilitatea sistemelor de pensii în România.* București: Editura ASE. 2020, 220 p. ISBN 978-606-34-0222-7.
177. MOȘTEANU, T., ROMAN, C. *Finanțele instituțiilor publice.* București: Economică, 2011, 554 p. ISBN 978-973-709-558-9.
178. MOVILĂ, I. *Statistica teoretică și economică: Manual pentru studenții profilului economic.* Bălți: Presa universitară bălțeană. Academia de Studii Economice din Moldova, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2015, 246 p. ISBN 978-9975-50-160-6. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3030/1/Movila_statistica_a_teoretica.pdf
179. NATALI, D., & STAMATI, F. *Reevaluarea rolului pensiilor finanțate în Europa.* Bruxelles, Belgia: Observatorul Social European (OSE), 2019, 190 p. ISBN 978-2-930769-50-2.
180. OLTEANU, E. D. *Sisteme de asistență socială în Uniunea Europeană.* Brașov: Creator. 2021, 215 p. ISBN 978-606-029-452-8.
181. OPREA, I., PAMFIL, C.-G., RADU, R., ZĂSTROIU, V. *Noul dicționar universal al limbii române.* Ediția a 5-a, (revizuită). București: Litera, 2017, p. 612 și 1394, ISBN 978-606-33-0521-4.
182. PAUL, R. *Causal Inference Part 4: Counterfactual Modelling in Data Science: Understanding and simulating hypothetical scenarios.* USA: Independently Published. 2023, 148 p. [citată 10 iulie 2024]. Disponibil: <https://rudrendupaul.medium.com/causal-inference-part-4-counterfactual-modeling-in-data-science-understanding-and-simulating-8cf24cd7668a>
183. PĂUN, C., MUȘETESCU, R. *Economia informală în România: context, cauze și efecte.* București: Grupul de Presă „Economistul” – Asociația de Studii și Prognoze Economico-Sociale (ASPES), 2024. [citată 12 august 2024]. ISSN 2247-9422, ISSN-L 1221-8669. Disponibil: <https://www.economistul.ro/macroeconomie/economia-informala-in-romania-context-cauze-si-efecte-66577/>
184. PLAMONDON, P., LATULIPPE, D. *Optimal Funding of Pension Schemes, Technical Report 16.* The International Social Security Association (ISSA). Beijing, 12-18 September 2004, 25 p. [citată 10 august 2024]. Disponibil: https://www.issa.int/sites/default/files/documents/publications/TR-16-2_en-25507.pdf
185. POENARU, M. *Protecția socială și cheltuielile publice aferente în țări dezvoltate.* București: Economică. 2001, 176 p. ISBN 973-590-492-0. [citată 24 martie 2020].

Disponibil: <https://www.revecon.ro/articles/2001-1/2001-1-7.pdf>

186. POENARU, M., GRIGORESCU, C., PETCU, C. *Finanțarea protecției sociale în țările membre ale Uniunii Europene și în România*. Seria probleme economice, Colecția Biblioteca economică, Vol. 54/2003, București: Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice “Costin Kirițescu”, 2003, 218 p. ISBN 973-7940-07-5.
187. POPESCU, C. *Sistemul de asigurări sociale în România*. București: Editura Universitară, 2018, 250 p. [citată 3 mai 2024]. ISBN 978-606-28-0892-5.
188. POPESCU, DUDUIALĂ, L. *Economie monetară și financiară*. Târgu-Jiu: Academica Brâncuși, 2009, 256 p. ISBN 978-973-144-266-2.
189. Popescu, G. *Metode statistice aplicate în analiza economico-socială*. București: Editura Universitară. 2019, 230 p. ISBN 978-606-28-0717-1.
190. Popescu, G. *Reforme ale sistemului de pensii în România: Provocări și perspective*. București: Editura Economică, 2021, 235 p. ISBN 978-973-709-895-6.
191. POTŮČEK, M. *Public policy in the Czech Republic: historical development and its current state*, Edited by Arnost Veselý, Martin Nekola, and Eva M. Hejzlarová (eds). În: *Policy Analysis in the Czech Republic* (pp. 23-44). Bristol: Policy Press, 2016. ISBN 978-1447318149. [citată 18 iulie 2024]. Disponibil: <https://doi.org/10.1332/policypress/9781447318149.003.0002>
192. PREDĂ, M. *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*. București: Collegium, 2002, 208 p. ISBN 973-683-887-0.
193. PREGIBON, D. *Logistic Regression Diagnostics*. *The Annals of Statistics*, vol. 9, no. 4, 1981, pp. 705–724. ISSN 0090-5364. [citată 10 iulie 2024]. Disponibil: <http://www.jstor.org/stable/2240841>
194. PROHNIȚCHI, V., & GĂGĂUZ, O. *Analiza sistemelor de asigurări sociale de stat în Republica Moldova*. Chișinău: Universul Juridic. 2020, 215 p. ISBN: 978-9975-60-443-3.
195. RĂDOI, S., BARTI, C., GRECU, D., FOTA, A. *Statistica protecției sociale – ESSPROS, în anul 2021*. București: Institutul Național de Statistică, 2023, 109 p. ISSN-L 2065-1368. [citată 12 noiembrie 2023]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/statistica_protectiei_sociale_2021_0.pdf
196. ROJCO, A. *Perfecționarea sistemului de asigurări sociale în Republica Moldova: Constatări și concluzii*. Chișinău: Institutul Național de Cercetări Economice, 2015, 128 p. ISBN 978-9975-3302-5-9.
197. ROMAN, A.M. *Limitele cadrului fiscal în domeniul finanțelor publice și al asigurărilor sociale*, *Revista Tribuna Economică*, nr.13, 2020, Anul XXVIII/ Nr. 1563, pp. 57-62, București, România, ISSN 1018-0451.
198. ROMAN, A.M. *Social Benefits Expenses and their Financing in the Member States of the European Union*. “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXI, Issue 2, 2021, pp. 178-184. Constanta, Romania. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127. [citată 24 aprilie 2022]. Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/2021-2/Section%201%20and%202/24.pdf>
199. ROMAN, A.M. *Social Protection of the Unemployed under Romanian and European Legislation*. *Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series*, Vol. I – no 50, 2022, pp. 62-67. Craiova. Romania. ISSN 1223-365X. [citată 17 mai 2023]. Disponibil:

- https://feaa.ucv.ro/annals/v1_2022.html
200. ROMAN, A.M., SPÎNU, A. *Analysis of the insurance and facilitation of the financial sustainability of the pension system in the Republic of Moldova*. Journal of Research on Trade, Management and Economic Development, Volume 10, ISSUE 2(20)/2023, Trade Cooperative University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova. ISSN 2345-1424, E-ISSN 2345-1483. pp. 90-102. [citat 12 iunie 2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/90-102_5.pdf
201. ROMAN, A.M., SPÎNU, A. *Tranziția modelelor clasice și contemporane sociale centrate pe protecția socială*. În: Conferința Științifică Internațională “Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”, Secțiunea Economie, Culegere de lucrări, Volumul I, Ediția a 6-a, 01-02 decembrie 2023, Chișinău: Universitatea de Studii Europene din Moldova, pp. 55-62. ISBN 978-9975-3611-0-1. [23 iulie 2024]. Disponibil: https://usem.md/uploads/files/News/Conferin%C8%9Be/2023/1-2%2012%202023/Materiale_vol_1.pdf
202. ROMAN, D. L. *Finanțe aplicate*, Volumul 1. București: Economică, 2001, 336 p. ISBN 973-590-564-7.
203. ROȘCA, E., COSTA, C., MITRUȚ, C-TIN. *Statistică: disciplină științifică și metodă de cercetare în variate domenii*. Bacău: Editura Economică, 2008, 724 p. ISBN 978-973-709-336-3.
204. RUSU, D. *Guvernanța sistemelor de asigurări sociale: O abordare comparativă*. București: Universul Juridic. 2022, 207 p. ISBN 978-606-39-0508-2.
205. SAPIR, A. *Globalisation and the Reforms of European Social Models*. Background document for the presentation at ECOFIN Informal Meeting, Manchester, 9 September 2005. Brussels: Bruegel. p. 5. [citat 23 iunie 2022]. Disponibil: <https://graspe.eu/SapirPaper.pdf>
206. SCHARPF, F.W. *Crisis and Choice in European Social Democracy*. Cambridge: Cambridge University Press. 2022, 230 p. ISBN 978-1-108-99873-5.
207. SFERDIAN, I. *Dreptul asigurărilor*, Ediția a 3-a. București: C.H. Beck, 2019, 384 p. ISBN 978-606-18-0839-7.
208. SIMION, M. *Protecția socială în contextul îmbătrânirii populației în Republica Moldova*. Chișinău: Universitas. 2021, 192 p. ISBN 978-9975-60-445-7.
209. SOCIETATEA ACADEMICĂ DIN ROMÂNIA. *Raport anual de analiză și prognoză – România 2017*. [citat 10 februarie 2024]. Disponibil: http://sar.org.ro/wp-content/uploads/2017/03/1.-RAPORT-SAR-2017_TOT.pdf
210. SPÎNU, A., BURLEA, E., ROMAN, A.M., DOGOTARI, I. *Overview of the Macroeconomic Situation and Framework of the Banking System of the Republic of Moldova*, Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series, Vol. II – no 50, 2022, Craiova, Romania, pp. 110-118. ISSN 1223-365X. [citat 15 septembrie 2023]. Disponibil: https://feaa.ucv.ro/annals/v2_2022/011.pdf
211. SPÎNU, A., DOGOTARI, I., ROMAN, A.M. *Digitalizare, tehnologii și inovații în domeniul asigurărilor/Digitalization, technologies and innovations in the field of insurance*. În: EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences, Year 4, Nr.3-4, 2021, ULIM, Chisinau, Republic of Moldova, pp. 103-107. ISSN 2587-344X, E-ISSN 2587-425X. [citat 19 martie 2022]. Disponibil: <https://ecosoen.ulim.md/portfolio/ecosoen->

scientific-journal-economics-social-and-engineering-sciences-year-4-nr-3-4-2021-flippin-the-bird/

212. SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Aspects of financing Romania's social policies compared to other EU countries*. În: Proceedings of the International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges, 7th Edition "Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions," 16th-17th December 2020, București, România: Editura "Artifex," 2020, pp. 438-440. ISBN 978-606-8716-57-2. [citată 12 aprilie 2021]. Disponibil: https://www.artifex.org.ro/wp-content/uploads/2021/04/Simpozion-UAB_Decembrie-2020_Program.pdf
213. SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Considerații generale privind evoluția cadrului legislativ și a modului de organizare a sistemului de asigurări sociale în România*. În: EcoSoEn, Științe Sociale și Inginerești. Revista științifică anul 2, nr. 3-4/2019. Chișinău, 2019, pp. 74-82. ISSN 2587-3443. [citată 20 decembrie 2020]. Disponibil: https://ulim.md/wp-content/uploads/2024/07/Ecosoen_nr_3-4-2019-2.pdf
214. SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Ensuring the security of the population through the Romanian pension system*. În: Economic security in the context of sustainable development, Conferință Științifică Internațională online. The Collection of Online International Scientific-Practical Conference ASEM, 11 decembrie 2020, Chișinău, Republica Moldova. pp. 205-211. ISBN 978-9975-155-01-4. [citată 10 iunie 2021]. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/1136/Materialele%20conferintei%20ASEM_11-Decembrie%202020.pdf?sequence=1&isAllowed=y
215. SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Repere ale alinierii politicii sociale a României la standardele Uniunii Europene/ Issues of the alignment of Romania's social policy to the European Union standards*. În: EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences, ULIM, Anul 4, Nr. 1-2/2021, Chișinău, Republica Moldova. pp. 39-49. ISSN 2587-344X. [citată 17 ianuarie 2022]. Disponibil: <https://ecosoen.ulim.md/portfolio/ecosoen-scientific-journal-economics-social-and-engineering-sciences-year-4-nr-1-2-2021/>
216. SPÎNU, A., ROMAN, A.M., DOGOTARI, I. *Comparative aspects in financing of social insurance benefits in Romania and the Republic of Moldova*. Journal of Social Sciences. Economics and Management, Technical University of Moldova, Vol. V, no. 4, 2022, Chișinău, Republica Moldova. pp. 75-82. ISSN 2587-3490, eISSN2587-3504. [citată 26 mai 2023]. Disponibil: https://jss.utm.md/wp-content/uploads/sites/21/2023/01/10.52326-jss.utm_2022.5-4.09.pdf
217. SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Monitoring and Measuring Expenditure on Social Protection Benefits of Member States in the European Union*, The 19th Edition of the International Conference on "Present Issues of Global Economy", "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXII, Issue 1, 2022, Constanta, Romania. pp.143-148. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127. [citată 8 iunie 2023]. Disponibil: <https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/2022-2/Section%201%20and%202/18.pdf>
218. STĂNESCU, M.S. *Social Protection in the European Union*. București: Pro Universitaria, 2015, 198 p. ISBN 978-606-260-405-9.
219. STEUER, T. *Questions and Answers on Life Insurance*. Fifth Edition. Alameda, California, United States of America: Life Insurance Sage Press, 2022, 376 p. ISBN 978-17342100-3-3.

220. STOCK, J.H., & WATSON, M.W. *Introduction to Econometrics*. London: Pearson. 2021, 800 p. ISBN 978-1-292-31523-4.
221. ȘAGUNA, D.D. *Drept financiar public*. Ediția a 6-a (revăzută). București: C.H. Beck, 2017, 800 p. ISBN 978-606-18-0651-5.
222. ȘAGUNA, D.D. *Drept financiar și fiscal european*. București: C. H. Beck, 2010, 294 p. ISBN 978-973-115-739-9.
223. TALPOȘ, I. *Finanțele României*. Volumul I. Ediția a III-a. Timișoara: Sedona, 1997, 464 p. ISBN 972-96013-7-5.
224. TOMASZ I. *Welfare States in East Central Europe, 1919-2004*. În: Sociologický Časopis/Czech Sociological Review, vol. 45, no. 6, review by TIM GOEDEMÉ. Published by: Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences, 2009, p. 1316–1318. JSTOR. [citată 13 iulie 2024]. Disponibil: <http://www.jstor.org/stable/41132815>
225. TRĂILESCU, A., POPA, C-TIN. D. *Dreptul finanțelor publice*. București: Universul Juridic, 2021, 338 p. ISBN 978-606-39-0906-1.
226. UNGUREANU, M.A. (coord.), DUMITRU, N., NEDELESCU, M.D., CROITORU, L.E. *Buget și trezorerie publică*. (Ed. adăug., actualizată și îmbunătățită). București: Universitară, 2020, 356 p. ISBN 978-606-28-1074-0.
227. UNIUNEA EUROPEANĂ. *Regulamentul (CE) nr. 883/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 aprilie 2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, L 166, 30.04.2004, p. 1-123.
228. VALENTINA V. (coord.), TACHE, I., TUDOR, C., VOLINTIRU, C. *Analiza evoluțiilor politicilor sociale în UE în ultimii trei ani – pensii suplimentare/private și impactul îmbătrânirii populației*. STUDII DE STRATEGIE ȘI POLITICI – SPOS 2011. Studiul nr.4. București: Institutul European din România. 2011. Disponibil: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/74683/1/689697236.pdf>
229. VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a IV-a. București: Didactică și Pedagogică, 2003, 666 p. ISBN 973-30-2513-5.
230. VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh. D., BERCEA, F. et al. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Didactică și Pedagogică, 2007, 696 p. ISBN 978-973-30-1998-5.
231. VOINEA, L., ALBU, L., VOINEAGU, V., PIETREANU, M. et al. *Economia informală și impactul ei asupra pieței muncii*. București: Blocul Național Sindical, iulie 2011, 136 p. [citată 12 august 2024]. Disponibil: <https://www.bns.ro/images/Economiainformalasiimpactuleiasuprapieteimuncii.pdf>
232. VREMIȘ, M., TOARTĂ, V., ROJCO, A., CHEIANU-ANDREI, D. *Abordări ale excluziunii sociale în Republica Moldova. Aspecte metodologice și analitice*, Ediția 1, Chișinău: Nova Imprim SRL. 2010, 322 p.
233. ZAMFIR, E., ZAMFIR C. (coord.) et al. *Politici sociale. România în context european*. București: Alternative, 1995, 462 p. ISBN 973-96996-4-2.
234. Wikipedia. *Retirement age*. [citată 30 august 2024]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Retirement_age
235. World Population Review. *Retirement Age by Country*. [citată 30 august 2024]. Disponibil: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/retirement-age-by-country>

ANEXE

Modelele sociale existente în unele state europene

Tipul modelului	Țări adeptе	Conținutul modelului
<i>Modelul nordic/scandinav</i>	Danemarca, Finlanda, Suedia, Norvegia și Olanda	Deține cel mai înalt nivel al cheltuielilor de protecție socială și securitatea universală a prosperității. Aceste țări se descriu prin acțiuni fiscale extinse pe piața forței de muncă având ca obiectiv reintroducerea rapidă a șomerilor pe piața muncii. Sindicatele au o putere de decizie importantă și asigură o repartizare justă și uniformă a veniturilor salariale.
<i>Modelul continental</i>	Austria, Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Republica Cehă, Ungaria, Polonia și Slovenia	Se bazează pe principiul “securității” și pe un mecanism de asigurări și subvenții care nu depind de angajarea cetățenilor în funcție de nevoile sociale, precum și pensii pentru limită de vârstă. Sindicatele au competență decizională importantă în sfera negocierilor colective.
<i>Modelul anglo-saxon</i>	Irlanda și Regatul Unit	Prezintă un nivel al cheltuielilor mai scăzut decât modelul continental, unde principala sa caracteristică constă în faptul că acesta beneficiază de asistență socială în cele din urmă, iar subvențiile sunt orientate mai ales către populația cu vârsta necesară pentru muncă și în mică măsură către pensii. Pe piața muncii strategiile active sunt foarte importante, iar accesul la subvenții este condiționat de capacitatea de angajare. Sindicatele au o capacitate decizională mult mai mică decât celelalte două modele de unde se explică și distribuția mai mare a veniturilor și impactul relativ mare a locurilor de muncă cu salarii mici.
<i>Modelul mediteraneean</i>	Grecia, Italia, Portugalia și Spania	Se concentrează pe o pondere foarte mică a cheltuielilor sociale pentru pensii și un grad scăzut de asistență socială. Specificul important al politicii pe piața muncii este reprezentat de legislația severă privind protecția ocupării locurilor de muncă și pensionarea anticipată ca mijloc de îmbunătățire a condițiilor de angajare. Sindicatele aspiră în a avea un reprezentant esențial ceea ce explică o dispersie mai mică a veniturilor decât în modelul anglo-saxon.

Sursa: elaborat de autor în baza ²⁰⁹ ²¹⁰

²⁰⁹ SAPIR, A. *Globalisation and the Reforms of European Social Models*. Background document for the presentation at ECOFIN Informal Meeting, Manchester, 9 September 2005. Brussels: Bruegel. p. 5-6. [citât 23 iunie 2022]. Disponibil: <https://graspe.eu/SapirPaper.pdf>

²¹⁰ MATHIEU, C., STERDYNIK, H. *European Social Model(s) and Social Europe*. Document de travail No 2008-10, OFCE. Paris : April 2008. [citât 23 iunie 2022]. Disponibil: <https://sciencespo.hal.science/hal-00973054>

Informații comparative cu privire la sistemul de asigurări sociale, PIB pe cap de locuitor (media UE=100%) și structura bugetului public aferente României, Cehiei, Poloniei, Ungariei și Bulgariei în anul 2023

Țară	Sistem de asigurări sociale	PIB pe cap de locuitor (media UE=100%) ²¹¹	Structura bugetului public
România	Contribuții semnificative, dar randamente modeste în sănătate, pensii și șomaj ²¹²	Mai mare decât Ungaria și Bulgaria, mai mic decât Cehia și aceeași paritate cu Polonia (80%) – moderat	Resurse semnificative pentru sănătate și pensii; veniturile bugetare sunt mai reduse ²¹³
Cehia	Contribuții împărțite între angajator și angajat, plus beneficii extinse ²¹⁴	Mai mare decât România, Polonia, Ungaria și Bulgaria (91%) – ridicat	Resurse mari alocate pentru domeniile sănătății, educației și securității sociale
Polonia	Contribuții majore plus beneficii cuprinzătoare de sănătate și pensie extinse tuturor angajaților, cu acoperire a șomajului ²¹⁵	Mai mare decât Ungaria și Bulgaria, la egalitate cu România și mai mic decât Cehia (80%) – ridicat	Resurse mari alocate pentru domeniile sănătății, educației și securității sociale
Ungaria	Contribuții ridicate, dar beneficii mai modeste în comparație cu țările din Europa de Vest ²¹⁶	Mai mare decât Bulgaria, mai mic decât România, Cehia și Polonia (76%)	Resurse mari alocate pentru domeniile sănătății, educației și securității sociale ²¹⁷
Bulgaria	Contribuțiile sunt mici, beneficiile sunt mici, nu numai în cazul sănătății, ci și al pensiilor și al șomajului ²¹⁸	Mai mic decât România, Cehia, Polonia și Ungaria (64%)	Resurse mai reduse pentru sănătate și asigurări sociale, reflectând un PIB mai mic și contribuții sociale mai scăzute ²¹⁹

Sursa: elaborat de autor în baza ¹⁸⁶⁻¹⁹⁴

²¹¹ Eurostat. *Gross domestic product (GDP) per capita, 2013-2023, (EU=100)*. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=GDP_per_capita_consumption_per_capita_and_price_level_indices#Relative_volumes_of_GDP_per_capita

²¹² Ministerul Muncii și Solidarității Sociale al României. *Raport anual de activitate 2023*. 255 p. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil:

https://mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMSS/Minister/Raport_anual_de_activitate_pe_anul_2023_1.pdf

²¹³ Ibidem.

²¹⁴ Comisia Europeană. *Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune. Drepturile dumneavoastră de securitate socială în Republica Cehă*. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil: https://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Czech%20Republic_ro.pdf

²¹⁵ Ministerstvo Práce a Sociálních Věcí ČR. *Social Security Contribution*. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.mpsv.cz/web/en/social-security-contributions>

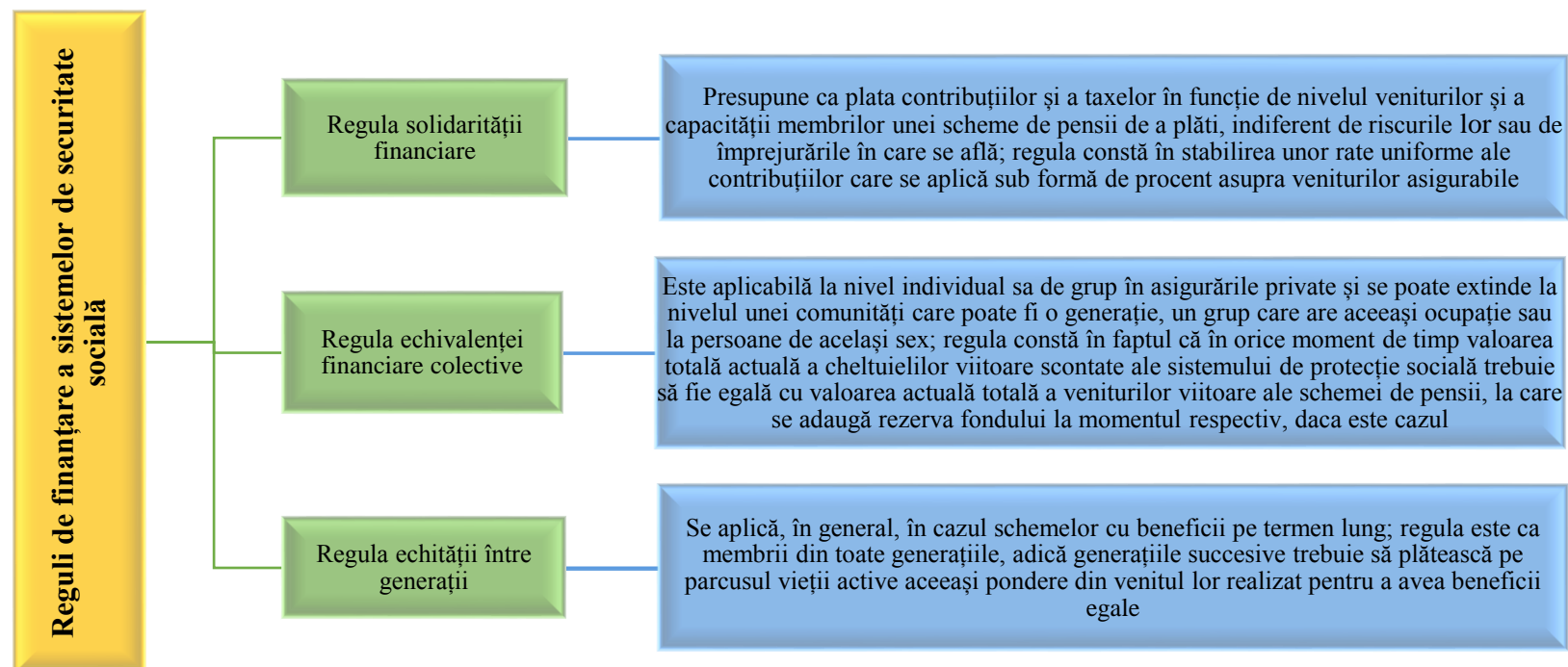
²¹⁶ European Social Charter. *Ad hoc report on the cost-of-living crisis submitted by the Government of Hungary*. Budapest, Report registered by the Secretariat on 22 December 2023. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://rm.coe.int/hungary-ad-hoc-report-on-the-cost-of-living-crisis/1680ae1a86>

²¹⁷ Government of Hungary. *National Reform Programme of Hungary for the Year 2023*. April 2023. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil: https://commission.europa.eu/document/download/47695a4f-d048-4ae8-bf95-303ec473dc91_en?filename=NRP_2023_HU_eng_final.pdf

²¹⁸ European Commission. *2023 Country Report: Bulgaria*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023. [citât 15 iulie 2024]. Disponibil: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ip226_en.pdf

²¹⁹ Ibidem.

Reguli de finanțare a sistemelor de securitate socială

Sursa: elaborată de autor în baza ²²⁰

²²⁰ CARP, A. *Acumularea și distribuirea resurselor în sistemul asigurărilor sociale: studiu pe bază de modele*, București: Economică, 2012, p. 66-70. ISBN 978-973-709627-2.

**Dinamica execuțiilor bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat –
Venituri și Cheltuieli, România, 2021-2023 (mil. RON)**

ANI	2021	2022	2023
VENITURI TOTALE	90.696,0	98.403,5	110.071,2
Venituri curente	78.676,6	86.372,2	98.634,4
Contribuții de asigurări	78.551,3	86.233,3	98.460,3
Venituri nefiscale	125,3	138,9	174,1
Subvenții	12.018,9	11.938,2	11.403,2
Alte sume primite de la UE	0,0	41,6	0,0
Sume primite de la UE/alți donatori în contul plăților efectuate și prefinanțări aferente cadrului financiar 2014-2020	0,6	0,5	12,61
Sume aferente asistenței financiare nerambursabile alocate pentru PNRR	0,0	51,1	20,9
CHELTUIELI TOTALE	90.657,9	99.275,6	112.064,7
Cheltuieli curente	90.670,7	99.287,2	112.057,1
Cheltuieli de personal	373,4	413,1	436,9
Bunuri și servicii	560,4	588,8	633,0
Dobânzi	9,2	20,2	48,2
Alte transferuri	0,2	0,2	0,2
Asistența socială	89.722,9	98.206,8	110.899,2
Proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile aferente cadrului financiar 2014-2020	1,2	0,6	15,0
Proiecte cu finanțare din sumele reprezentând asistența financiară nerambursabilă aferentă PNRR	0,00	54,4	21,8
Alte cheltuieli	3,3	3,1	2,9
Cheltuieli de capital	6,7	4,1	18,8
Active nefinanciare	6,7	4,1	18,8
Active financiare	0,0	0,0	0,0
Operațiuni financiare	0,0	0,0	0,0
Împrumuturi	0,0	0,0	0,0
Rambursări de credite	0,0	0,0	0,0
Plăți efectuate în anii precedenți și recuperate în anul curent	-19,5	-15,7	-11,2
EXCEDENT(+) / DEFICIT(-)	38,1	-872,0	-1.993,5

Sursa: elaborat de autor în baza ²²¹

²²¹ Ministerul Finanțelor al României. *Execuțiile bugetare ale bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://mfinanze.gov.ro/domenii/bugetul-de-stat/informatii-executie-bugetara>

Evoluția detaliată a contribuțiilor de asigurări sociale de stat datorate de angajatori în România, 2021-2023 (mil. RON)

Denumire indicator	2021	2022	2023
Contribuții de asigurări sociale datorate de angajatori	255,57	291,40	195,89
Contribuții de asigurări sociale datorate de persoanele aflate în șomaj	0	-0,004	-0,001
Contribuții de asigurări sociale datorată în cazul condițiilor deosebite de muncă	129,13	124,27	122,18
Contribuții de asigurări sociale datorată în cazul condițiilor speciale de muncă	219,87	353,62	376,41
Contribuții de asigurări sociale datorată suportată de angajatorul/plătitorul de venit, după caz	0	65,21	182,38
Contribuții de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale datorate de angajatori	3,19	3,81	2,06
Contribuții de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale pentru șomeri pe durata practicii profesionale	0	-0,002	0
Venituri din contribuția asiguratorie de muncă și boli profesionale	149,15	167,73	205,81
Total contribuții de asigurări sociale datorate de angajatori	756,91	1 006,03	1 084,73

Sursa: elaborat de autor în baza ²²²

²²² Casa Națională de Pensii Publice a României. *Conturile de execuție ale bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil online: <https://www.cnpp.ro/cont-de-executie-bass>

**Dinamica contribuțiilor de asigurări sociale de stat încasate la BASS
în România, 2021-2023 (mil. RON)**

Denumire indicatori	2021	2022	2023
Contribuții de asigurări sociale de stat datorate de asigurați	80 780,76	88 033,35	99 644,09
Contribuția de asigurări sociale datorate de alte persoane asigurate pe bază de contract de asigurare	193,97	186,00	192,39
Contribuții de asigurări pentru accidente de muncă și boli profesionale datorate de alte persoane fizice care încheie asigurare	0,00	0,00	0,00
Contribuția la fondul de pensii, administrat privat	-9 768,63	-10 986,58	-12 818,37
Restituiri de contribuții de asigurări sociale de stat	0,01	-0,01	0,00
Contribuții de asigurări sociale de la persoane care realizează venituri de natură profesională ca caracter ocazional	0,00	0,00	0,00
Contribuții de asigurări sociale ale persoanelor care realizează venituri de natură profesională, altele decât cele de natură salarială, plătite de angajatori	0,20	-0,81	-7,00
Contribuții de asigurări sociale ale persoanelor pentru perioadele în care acestea nu au avut calitatea de asigurat în sistemul de pensii	106,55	107,79	166,55
Contribuții de asigurări sociale de stat datorate de persoane care realizează venituri din activități independente, din activități agricole și asocieri fără personalitate juridică	45,14	30,50	19,69
Contribuția individuală de asigurări sociale datorată de persoanele care realizează venituri din drepturi de proprietate intelectuală	16,41	17,88	23,23
Contribuția individuală de asigurări sociale datorată de persoanele care realizează venituri din activități desfășurate în baza contractelor/convențiilor civile încheiate potrivit Codului civil, precum și a contractelor de agent	-0,09	0,52	0,005
Contribuția individuală de asigurări sociale datorată de persoanele care realizează venituri din activități de expertiză contabilă și tehnică, judiciară și extrajudiciară	0,00	0,00	0
Contribuția de asigurări sociale datorată de persoanele fizice care realizează venituri în baza contractelor de activitate sportivă	33,82	39,46	69,76
Contribuția de asigurări sociale datorată de persoanele care realizează venituri din salarii din domeniul construcțiilor, sectorului agricol și industriei alimentare și din activități de creare de programe pentru calculator	5 723,78	6 906,78	9 330,60
Contribuții de asigurări sociale aferente declarației unice	557,68	623,53	688,50
Alte contribuții pentru asigurări sociale datorate de asigurați	0,00	0,00	0
Total contribuții asigurați	77 689,60	84 958,41	97 309,45

Sursa: elaborat de autor în baza ²²³

²²³ Casa Națională de Pensii Publice a României. *Conturile de execuție ale bugetului asigurărilor sociale de stat, anii 2021-2023*. [citat 15 iulie 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/cont-de-executie-bass>

**Vârsta de pensionare în țările Uniunii Europene și Republica Moldova
în anul 2024 (ani) [elaborat de autor]**

Nr. crt.	Denumire țară	Vârsta de pensionare la bărbați	Vârsta de pensionare la femei	Explicații
1.	Austria	65 ani	60 ani și 6 luni	Vârsta de pensionare pentru femei va crește gradual până la 65 ani până în 2033
2.	Belgia	65 ani	65 ani	
3.	Bulgaria	64 ani și 7 luni	62 ani și 2 luni	Vârsta de pensionare pentru bărbați și femei va crește la 65 ani până în 2029
4.	Cehia	64 ani și 2 luni	64 ani și 2 luni	Vârsta de pensionare pentru femei și bărbați va crește la 65 ani până în 2030
5.	Cipru	65 ani și 6 luni	65 ani și 6 luni	
6.	Croația	65 ani	63 ani și 6 luni	Vârsta de pensionare pentru femei va crește gradual până la 65 ani până în 2030
7.	Danemarca	67 ani	67 ani	
8.	Estonia	64 ani și 9 luni	64 ani și 9 luni	Vârsta de pensionare va fi legată de speranța de viață din 2027
9.	Finlanda	64 ani și 6 luni	64 ani și 6 luni	
10.	Franța	64 ani	64 ani	
11.	Germania	66 ani	66 ani	Vârsta de pensionare pentru bărbați și femei va crește gradual la 67 ani până în 2029
12.	Grecia	67 ani	67 ani	
13.	Irlanda	66 ani	66 ani	
14.	Italia	67 ani	67 ani	
15.	Letonia	64 ani și 9 luni	64 ani și 9 luni	Vârsta de pensionare pentru bărbați și femei va crește la 65 ani până în 2025
16.	Lituania	64 ani și 8 luni	64 ani și 8 luni	Vârsta de pensionare va crește la 65 ani până în 2026
17.	Luxemburg	65 ani	65 ani	
18.	Malta	64 ani	64 ani	
19.	Polonia	65 ani	60 ani	
20.	Portugalia	66 ani și 6 luni	66 ani și 6 luni	
21.	România	65 ani	62 ani	Vârsta de pensionare pentru femei va crește la 63 ani până în 2030
22.	Slovacia	63 ani	63 ani	
23.	Slovenia	65 ani	65 ani	
24.	Spania	66 ani și 6 luni	66 ani și 6 luni	
25.	Suedia	66 ani	66 ani	
26.	Țările de Jos/Olanda	66 ani	66 ani	
27.	Ungaria	65 ani	65 ani	
28.	Republica Moldova	63 ani	61 ani	Vârsta de pensionare pentru femei va crește la 63 ani până în 2028
29.	Media vârstei de pensionare în țările UE-27	65 ani	65 ani	

Sursa: elaborat de autor în baza ^{224 225}

²²⁴World Population Review. *Retirement Age by Country*. [cit 30 august 2024]. Disponibil: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/retirement-age-by-country>

²²⁵Wikipedia. *Retirement age*. [cit 30 august 2024]. Disponibil: https://en.wikipedia.org/wiki/Retirement_age

Impactul inflației, ratei sărăciei, venitului mediu și PIB-ului asupra puterii de cumpărare a pensionarilor din Republica Moldova, 2021-2026

An/Trimestru	Rata inflației (%)	Rata sărăciei (60+ ani)	Venitul mediu lunar (65+ ani) (MDL)	Evoluția PIB (%)	Efect asupra pensionarilor	
1	T4 2021	11,7	35,9	3047,8	113,9	Puterea de cumpărare a scăzut puțin din cauza inflației moderate, iar rata sărăciei la 60+ ani a fost mare. Venitul mediu lunar a fost relativ scăzut.
2	T4 2022	32,1	43,9	3891,3	95,4	Inflația ridicată a redus semnificativ puterea de cumpărare, crescând rata sărăciei și provocând o creștere a veniturilor, dar insuficientă.
3	T4 2023	5,3	43,7	4403,3	100,7	Inflația a scăzut, ceea ce a permis o stabilizare a puterii de cumpărare, dar rata sărăciei a rămas ridicată în ciuda creșterii veniturilor.
4	T2 2024	3,5	Stabilizare economică, cu inflația la 3,5%, menținând constantă puterea de cumpărare.			
5	T3 2024 (prognoză)	5,2	Posibilă scădere ușoară a puterii de cumpărare din cauza creșterii inflației prognozate (5,2%).			
6	T4 2024 (prognoză)	5,8	Inflația în creștere ar putea afecta din nou puterea de cumpărare, cu riscul unei rate crescute a sărăciei.			
7	T4 2025 (prognoză)	4,8	Puterea economică se menține stabilă datorită scăderii inflației la 4,8%.			
8	T1 2026 (prognoză)	4,5	Stabilitate economică prognozată pentru 2026, cu o inflație de 4,5%, sugerând un impact minim asupra puterii de cumpărare.			

Sursa: elaborat de autor în baza ^{226 227 228 229}

²²⁶ Banca Națională a Republicii Moldova. *Prognoza ratei anuale a inflației*. [citată 01 august 2024]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/rata-inflatiei-0>

²²⁷ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Rata sărăciei absolute după grupe de vârstă a persoanelor (2021-2023)*. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV011000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

²²⁸ Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Veniturile disponibile ale populației după sursa de venit, grupa de vârstă a capului gospodăriei și medii, 2021-2023*. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_04%20NIV_NIV010/NIV011000.px/table/tableViewLayout2/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

^{229 229} Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. *Dinamica principalilor indicatori macroeconomici (2021-2023), Serii de timp anuale. Date semidefinite*. [citată 17 iulie 2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/statistic_indicator_details/12

Evoluția principalilor indicatori economici și sociali din România, 2016-2023

Indicatorul	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Rata anuală a inflației (%) ^{230 231}	-1,5	1,3	4,6	3,8	2,6	5,1	13,8	9,7
Pensia medie (RON lunar) ^{232 233 234}	948	1.069	1.172	1.292	1.500	1.666	1.855	2.117
PIB/cap locuitor (mii RON) ²³⁵	59,0	63,0	66,0	70,0	73,0	74,0	77,0	78,1
Valoarea punctului de pensie (RON) ^{236 237}	871,7	1.000,0	1.100,0	1.265,0	1.442,0	1.442,0	1.586,0	1.785,0
Salariul mediu net lunar pe total economie (RON) ²³⁸	2.354,0	2.629,0	2.957,0	3.340,0	3.620,0	3.879,0	4.398,0	4.531,0
Salariul mediu brut lunar pe total economie (RON) ²³⁹	3.257,0	3.662,0	4.938,0	5.465,0	5.906,0	6.327,0	7.107,0	7.258,0
Coșul mediu de consum ²⁴⁰								
- lunar pe gospodărie (RON)	2524,0	2.874,0	3.667,0	4.300,0	4.372,0	5.291,0	5.842,0	6.432,0
- lunar pe persoană (RON)	953,0	1.094,0	1.407,0	1.667,0	1.702,0	2.093,0	2.332,0	2.570,6
Coșul minim de consum (RON/persoană) ²⁴¹	1.678,0	2.273,0	2.552,0	2.684,0	2.818,0	2.708,0	3.275,0	3.807,0

Sursa: elaborat de autor în baza²⁰¹⁻²¹²

²³⁰Institutul Național de Statistică al României. *Indicele Prețurilor de Consum (IPC) – Serie de date anuală*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/ipc%E2%80%93serie-de-date-anuala>

²³¹ European Commission. *Economic Forecast for Romania*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/romania/economic-forecast-romania_en

²³²Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă - Pensii 2022*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/pensii_2022r.pdf

²³³Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă - Pensii 2013*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/nr_pensionari/pensii_%202013r.pdf

²³⁴Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat privind numărul de pensionari și pensia medie lunară*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

²³⁵Eurostat. *GDP per capita, EU countries*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>

²³⁶Capital. *Pensii uriașe începând din 2024 – Valoarea record a fost anunțată*. România. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://www.capital.ro/pensii-uriasi-incepand-din-2024-valoarea-record-a-fost-anuntata.html>

²³⁷Casa Națională de Pensii Publice a României. *Evoluția valorii punctului de pensie*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://www.cnpp.ro/-/evolutia-valorii-punctului-de-pensie>

²³⁸Institutul Național de Statistică al României. *Câștiguri salariale din 1991 – serie lunară*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/c%C3%A2%C8%99tiguri-salariale-din-1991-serie-lunar%C4%83>

²³⁹Ibidem.

²⁴⁰Institutul Național de Statistică al României. *Veniturile și cheltuielile gospodăriilor*. [citată 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-veniturile-si-cheltuielile-gospodariilor>

²⁴¹Ibidem.

Analiză statistică descriptivă a indicatorilor economici y, x₁, x₂ și x₃ din România, 2016-2023

X ₁ (PIB/cap de locuitor)		X ₂ (ritmul de creștere a salariului brut lunar comparativ cu pensia medie lunară)		X ₃ (coșul mediu de consum lunar/persoană)		Y (pensia medie lunară)	
Medie	70,0125	Medie	3,79	Medie	1727,325	Medie	1451,25
Eroare standard	2,4113	Eroare standard	0,1172	Eroare standard	203,454	Eroare standard	143,025
Mediana	71,5	Mediana	3,815	Mediana	1684,5	Mediana	1396
Moda	#N/A	Moda	#N/A	Moda	#N/A	Moda	#N/A
Abatere standard	6,8202	Abatere standard	0,3314	Abatere standard	575,454	Abatere standard	404,536
Varianță	46,5155	Varianță	0,1098	Varianță	331147,3	Varianță	163649,4
Exces	-1,0368	Exces	-1,6052	Exces	-1,1851	Exces	-0,9703
Asimetrie	-0,4712	Asimetrie	0,1586	Asimetrie	0,1182	Asimetrie	0,4315
Interval	19,1	Interval	0,8	Interval	1617,6	Interval	1160
Minim	59	Minim	3,43	Minim	953	Minim	948
Maxim	78,1	Maxim	4,23	Maxim	2570,6	Maxim	2108
Sumă	560,1	Sumă	30,32	Sumă	13818,6	Sumă	11610
Număr	8	Număr	8	Număr	8	Număr	8
Nivel de încredere (95,0%)	5,7019	Nivel de încredere (95,0%)	0,2771	Nivel de încredere (95,0%)	481,0916	Nivel de încredere (95,0%)	338,2005

Sursa: elaborat de autor în baza ^{242 243 244 245 246 247}

²⁴² Eurostat. *GDP per capita, EU countries*. [cit 15 mai 2024]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>

²⁴³ Institutul Național de Statistică al României. *Câștiguri salariale din 1991 – serie lunară*. [cit 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/content/c%C3%A2%C8%99tiguri-salariale-din-1991-serie-lunar%C4%83>

²⁴⁴ Institutul Național de Statistică al României. *Veniturile și cheltuielile gospodăriilor*. [cit 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-veniturile-si-cheltuielile-gospodariilor>

²⁴⁵ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă - Pensii 2022*. [cit 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/pensii_2022r.pdf

²⁴⁶ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat de presă - Pensii 2013*. [cit 15 mai 2024]. Disponibil: https://insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/com_anuale/nr_pensionari/pensii_%202013r.pdf

²⁴⁷ Institutul Național de Statistică al României. *Comunicat privind numărul de pensionari și pensia medie lunară*. [cit 15 mai 2024]. Disponibil: <https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-numarul-de-pensionari-si-pensia-medie-lunara>

Analiza statistică și estimarea coeficienților pentru modelul de regresie aplicat pensiei medii lunare din România, 2016-2023

Tabelul 11.1. Rezultatele analizei variației (ANOVA) pentru modelul de regresie aplicat pensiei medii lunare în funcție de indicatorii economici din România pentru perioada 2016-2023

<i>ANOVA</i>	<i>df</i> (grade de libertate)	<i>SS</i> (suma pătratelor abaterilor)	<i>MS</i> (media pătratelor)	<i>F</i> (statistica F)	<i>Semnificația F</i>
Regresia	1	1048799,788	1048799,788	65,04473043	0,000194521
Cantitate reziduală	6	96745,71159	16124,28526		
Total	7	1145545,5			

Sursa: elaborat de autor

Tabelul 11.2. Estimarea coeficienților și semnificația statistică în modelul de regresie pentru pensia medie lunară în funcție de PIB-ul pe cap de locuitor din România în perioada 2016-2023

	<i>Coeficienți</i>	<i>Eroare standard</i>	<i>t - statistică</i>	<i>Valoarea P</i>	<i>Inferior 95%</i>	<i>Superior 95%</i>	<i>Inferior 95,0%</i>	<i>Superior 95,0%</i>
Intersecția/traversarea în Y	-2522,255767	494,7244793	-5,09830395	0,002225106	-3732,802959	-1311,708576	-3732,802959	-1311,708576
Variabila X1	56,75423342	7,037075376	8,065031335	0,000194521	39,53513028	73,97333655	39,53513028	73,97333655

Sursa: elaborat de autor

Tabelul 11.3. Rezumatul performanței modelului de regresie pentru predicția pensiei medii lunare din România aferent anilor 2016-2023

<i>Statistici de regresie</i>	<i>Rezultat</i>
R multiplu	0,997154435
R pătrat	0,994316968
R pătrat evaluat	0,990054693
Eroare standard	40,34281886
Observații (ani)	8

Sursa: elaborat de autor

Analiza regresiei multiple pentru determinanții pensiei medii lunare din România, 2016-2023

Tabelul 12.1. Rezultatele ANOVA pentru modelul de regresie multiplă privind determinanții pensiei medii lunare din România în perioada 2016-2023

Analiza variației

	<i>df</i> (grade de libertate)	<i>SS</i> (suma pătratelor abaterilor)	<i>MS</i> (media pătratelor)	<i>F</i> (statistica F)	<i>Semnificația F</i>
Regresia	3	1139035,328	379678,4426	233,2831973	6,04418E-05
Cantitatea reziduală	4	6510,172134	1627,543033		
Total	7	1145545,5			

Sursa: elaborat de autor

Tabelul 12.2. Rezultatele regresiei multiple, coeficienți și intervalele de încredere pentru determinanții pensiei medii lunare din România în perioada 2016-2023

	<i>Coeficienți</i>	<i>Eroare standard</i>	<i>t-statistică</i>	<i>Valoarea P</i>	<i>Inferior 95%</i>	<i>Superior 95%</i>	<i>Inferior 95,0%</i>	<i>Superior 95,0%</i>
Intersecția/traversarea Y	-0,650750354	477,8323871	-0,00136188	0,99897859	-	1327,326143	-1327,326143	1326,024642
Variabila X1	20,95172389	10,78650354	1,942401799	0,124034642	-	8,996411076	-8,996411076	50,89985885
Variabila X2	-212,6100896	52,94928477	-4,015353381	0,015925675	-	359,6208721	-359,6208721	65,59930709
Variabila X3	0,457823757	0,126227185	3,626982227	0,022219214	0,107360907	0,808286607	0,107360907	0,808286607

Sursa: elaborat de autor

Ancheta sociologică - Chestionar *Reforma pensiilor în România* în anul 2023

09.10.2023, 13:45

Chestionar reforma pensiilor în România

Chestionar reforma pensiilor în România

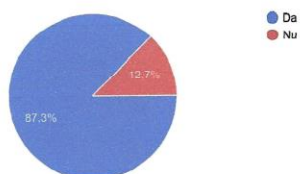
63 de răspunsuri

Publică analizele

Considerați că vârsta standard de pensionare a femeilor față de bărbați ar trebui să fie diferită?

Copiază

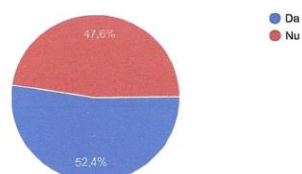
63 de răspunsuri

Sunteți de părere că pensionarii ar putea să lucreze în continuare și după ieșirea acestora la pensie, până la vârsta de 70 ani?

Copiază

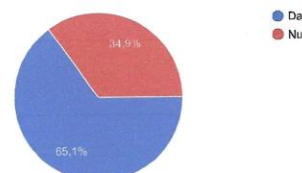
63 de răspunsuri

Ar fi necesară o creștere a punctului de pensie pentru pensionarii care lucrează în continuare?

Copiază

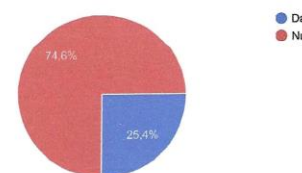
63 de răspunsuri

Considerați că valoarea punctului de pensie este corelată cu rata inflației și creșterea reală a câștigului salarial mediu brut realizat pe anul precedent?

Copiază

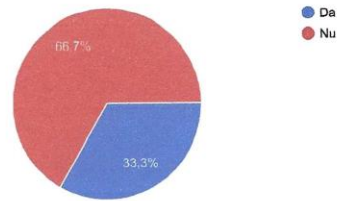
63 de răspunsuri

Românii care pleacă la muncă în străinătate cu contract de muncă ar trebui să contribuie la sistemul public de pensii din România?

 Copiază

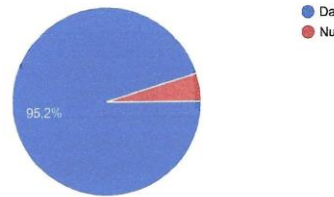
63 de răspunsuri

Considerați că imigranții ar putea să devină contribuitori la sistemul de pensii, în condițiile în care aceștia vor lucra în mod legal?

 Copiază

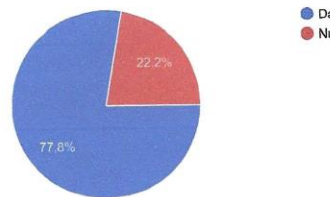
63 de răspunsuri

Sunteți de acord cu posibilitatea cumpărării de vechime pentru persoanele care nu au realizat stagiul minim de cotizare de 15 ani?

 Copiază

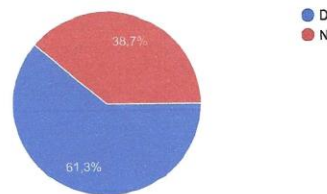
63 de răspunsuri

Trebuie să încurajăm continuarea vieții active în câmpul muncii pentru persoanele în vârstă care au împlinit vârsta de pensionare, voluntar, atât femeilor cât și bărbaților?

 Copiază

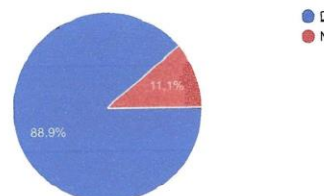
62 de răspunsuri

Ar trebui desființate pensiile speciale?

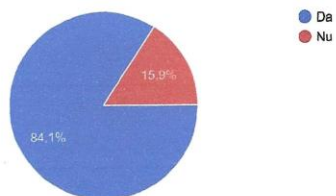
 Copiază

63 de răspunsuri

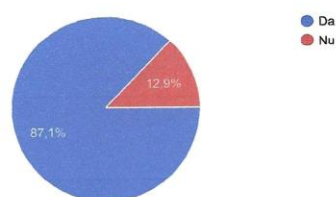
Ar fi necesară reținerea contribuțiilor obligatorii sociale de stat pentru persoanele exceptate de la plata acestora, cum sunt personalul militar în activitate, polițiștii și funcționarii publici cu statut special? [Copiază](#)

63 de răspunsuri

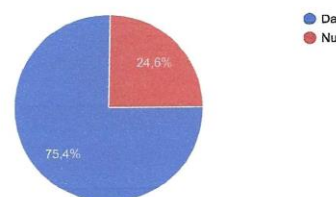
Credeți că este necesară modificarea formulei de calcul ale pensiilor persoanelor cu statut special (magistrați, judecători, procurori)? [Copiază](#)

62 de răspunsuri

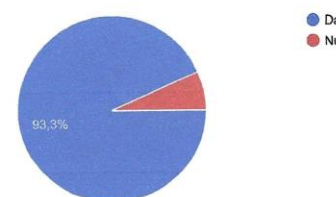
Ar fi necesar ca pensiile speciale să fie integrate în sistemul public de pensii? [Copiază](#)

61 de răspunsuri

Credeți că la nivelul Casei Naționale de Pensii din România există hotărâri judecătorești care nu au fost aplicate corespunzător deciziilor instanțelor? [Copiază](#)

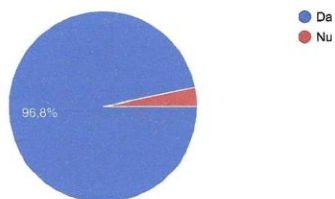
60 de răspunsuri

Ar trebui respectat principiul contributiv față de beneficiarii drepturilor de pensii?

 Copiază

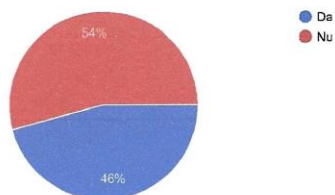
62 de răspunsuri

Considerați că ar trebui majorată contribuția obligatorie la pensiile administrate privat, adică Pilonul II de pensii?

 Copiază

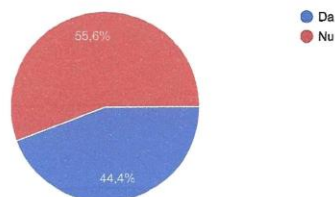
63 de răspunsuri

Cunoașteți faptul că există Pilonul IV, al pensiilor ocupaționale, care reprezintă pensiile suplimentare ce sunt/pot fi achitate de angajator (care vrea și poate) pentru a oferi astfel beneficii salariaților?

 Copiază

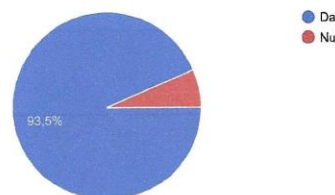
63 de răspunsuri

Ar trebui actualizat valoarea punctului de pensie cu creșterea inflației, cel puțin semestrial?

 Copiază

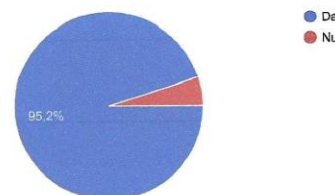
62 de răspunsuri

Considerați că pensiile speciale ar trebui reevaluate în funcție de principiul contributiv?

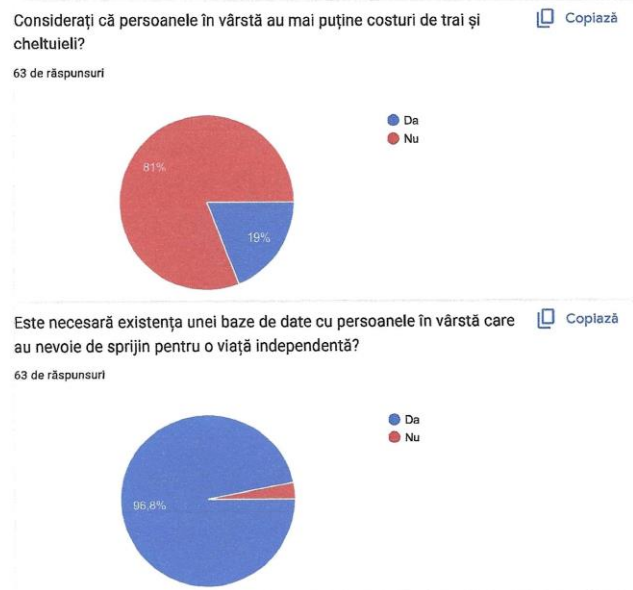
 Copiază

63 de răspunsuri

09.10.2023, 13:45

Chestionar reforma pensiilor în România

Acest conținut nu este nici creat, nici aprobat de Google. [Raportează un abuz](#) - [Condiții de utilizare](#) - [Politica de confidențialitate](#)

Formulare Google

Sursa: elaborată de autor

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScTpkw0Rac6MF51R00VbhPIR325-zfdgW5rmupJqNSxBsEdQ/viewform>)

Rezultatele sondajului privind perspectivele asupra sistemului de pensii din România, 2023

1. **Vârsta de pensionare:** 88% dintre respondenți consideră că vârsta de pensionare a femeilor ar trebui să rămână diferită de cea a bărbaților. Aceasta sugerează o preferință pentru menținerea unor diferențe bazate pe gen în politicile de pensionare, reflectând provocările unice cu care se confruntă femeile, cum ar fi responsabilitățile familiale.
2. **Continuarea activității după pensionare:** Rezultatele indică opinii divizate privind continuarea activității până la 70 de ani, ceea ce ar putea sugera necesitatea unor politici mai flexibile care să permită pensionarilor să aleagă între continuarea activității și pensionarea efectivă.
3. **Creșterea punctului de pensie pentru pensionarii activi:** 61% dintre respondenți susțin creșterea punctului de pensie pentru cei care rămân activi, sugerând o apreciere pentru munca continuă și recunoașterea financiară a acestei contribuții suplimentare.
4. **Corelarea punctului de pensie cu inflația:** 74% dintre respondenți consideră neadecvată corelarea actuală a punctului de pensie cu inflația, solicitând un mecanism de ajustare automată.
5. **Contribuția românilor care lucrează în străinătate:** 65% dintre respondenți preferă să contribuie la sistemul de pensii din România, sugerând necesitatea unor acorduri bilaterale pentru a facilita transferul contribuțiilor.
6. **Implicarea imigranților în sistemul de pensii:** 95% dintre respondenți susțin implicarea imigranților în sistemul de pensii, indicând recunoașterea contribuției lor potențiale.
7. **Cumpărarea de vechime pentru pensie:** 79% dintre respondenți susțin posibilitatea cumpărării retroactive a vechimii în muncă, reflectând nevoia unei politici incluzive pentru cei care nu au realizat stagiul minim de cotizare.
8. **Menținerea activității profesionale după pensionare:** 60% dintre respondenți susțin prelungirea activității profesionale după vârsta de pensionare, subliniind necesitatea unor politici care să sprijine acest aspect.
9. **Integrarea pensiilor speciale în sistemul public:** 88% dintre respondenți sprijină integrarea pensiilor speciale în sistemul public, solicitând echitate și transparență.
10. **Contribuțiile sociale ale personalului cu statut special:** 84% dintre respondenți consideră că personalul militar și funcționarii cu statut special ar trebui să contribuie la sistemul de pensii în mod similar cu ceilalți angajați.

11. **Modificarea formulei de calcul pentru pensiile speciale:** 86% dintre respondenți susțin modificarea formulei de calcul pentru a asigura respectarea egalității de tratament.
12. **Integrarea completă a pensiilor speciale în sistemul public:** 74% dintre respondenți sprijină integrarea completă a pensiilor speciale în sistemul public pentru a unifica regulile.
13. **Neaplicarea corectă a hotărârilor judecătorești de către Casa Națională de Pensii:** 93% dintre respondenți semnalează probleme legate de neaplicarea corectă a hotărârilor judecătorești.
14. **Respectarea principiului contributivității:** 96% dintre respondenți susțin necesitatea respectării stricte a principiului contributivității.
15. **Contribuția socială obligatorie la Pilonul II:** 47% dintre respondenți susțin majorarea contribuției obligatorii la Pilonul II, în timp ce 53% se opun.
16. **Pilonul IV - Pensiile ocupaționale:** Doar 46% dintre respondenți sunt conștienți de existența Pilonului IV, indicând nevoia unei promovări mai intense.
17. **Actualizarea valorii punctului de pensie în funcție de inflație:** 95% dintre respondenți susțin actualizarea valorii punctului de pensie conform inflației.
18. **Reevaluarea pensiilor speciale conform principiului contributiv:** 95% dintre respondenți susțin reevaluarea pensiilor speciale pe baza contribuțiilor efective.
19. **Vulnerabilitatea persoanelor vârstnice:** 81% dintre respondenți consideră că persoanele vârstnice au nevoie de măsuri suplimentare de protecție socială.
20. **Bază de date pentru persoanele vârstnice:** 98% dintre respondenți susțin crearea unei baze de date pentru persoanele vârstnice pentru o gestionare mai eficientă a resurselor.

ACT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII 1

CONSILIUL JUDEȚEAN CONSTANȚA
DIRECȚIA GENERALĂ DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ ȘI PROTECȚIA COPILULUI

• Str. Decebal; nr. 22; Constanta – 900665 • www.dgaspc-ct.ro
• Tel.: +40-241-480851 / Fax:+40-241-694137 • e-mail: office@dgaspc-ct.ro •
Operator de date cu caracter personal nr. 17764

Nr. 109491/31.05.2014

ACT DE IMPLEMENTARE a rezultatelor cercetărilor științifice

Prin prezentul document se certifică că concluziile și recomandările din teza de doctorat intitulată “Finanțele publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România” elaborată de doamna Roman Ana-Maria prezintă un interes real pentru activitatea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța, punându-se accentul pe analiza economică dintr-o perioadă de timp ce se caracterizează prin mobilizarea resurselor bănești și eficiența cheltuielilor publice ce se regăsesc în strategiile bugetare, concretizate în programele multianuale ce vizează dezvoltarea durabilă a asigurărilor sociale.

Problematica nivelului de trai al populației descrisă în lucrare este un concept de o mare complexitate fiind influențat de factori social-economici și ocupă un loc important în calculele și analizele macroeconomice prin utilizare unui sistem de indicatori care permit o evaluare cât mai corectă a bunăstării populației, o analiză a modului și evoluției acestuia.

În lucrare se regăsesc, de asemenea, abordări de ultimă oră privind sistemul protecției sociale, precum și faptul că Guvernul aplică diferite programe de protecție socială la nivel național.

Autorul tezei, propune, totodată, menținerea unui echilibru financiar în sistemele redistributive ce este asigurată prin dimensionarea cotei contribuțiilor de asigurări sociale, asigurarea prestațiilor de bătrânețe, acoperirea majorității riscurilor cu care se pot confrunta oamenii, precum și coordonarea și armonizarea sistemelor de securitate socială la nivelul Uniunii Europene, care vor avea un impact favorabil asupra sustenabilității financiare a sistemului de asigurări sociale și se vor putea preveni efectele negative ce pot fi determinate prin elaborarea corespunzătoare a sistemului de indicatori macroeconomici în analiza vieții social-economice.

Director General,
Ristea Mihaela

ACT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII 2

MINISTERUL MUNCII ȘI SOLIDARITĂȚII SOCIALE
Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor
Persoanelor cu Dizabilități

ACT DE IMPLEMENTARE

a rezultatelor cercetărilor științifice

Prin prezentul document se certifică faptul că rezultatele și concluziile din teza de doctorat intitulată „Finanțele publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România”, elaborată de doamna Ana-Maria Roman, au o relevanță semnificativă pentru îmbunătățirea și optimizarea sistemului de asigurări sociale din România.

Lucrarea pune un accent deosebit pe analiza economică a finanțelor publice și pe rolul acestora în asigurarea sustenabilității financiare a sistemului de asigurări sociale, într-o perioadă caracterizată de mobilizarea resurselor și eficientizarea cheltuielilor publice. Aceste aspecte sunt esențiale pentru dezvoltarea unor strategii bugetare durabile care să asigure stabilitatea și echitatea socială.

Concluziile tezei sugerează că este necesar să se implementeze reforme structurale pentru a crește eficiența sistemului de asigurări sociale, prin ajustarea cotelor de contribuție și îmbunătățirea mecanismelor de redistribuire a resurselor financiare.

De asemenea, se recomandă adoptarea de măsuri care să permită o gestionare mai eficientă a fondurilor publice alocate asigurărilor sociale, prin integrarea tehnologiei moderne și reducerea birocrăției.

Teza propune necesitatea ajustării legislației naționale pentru a răspunde mai adecvat provocărilor economice și demografice actuale, asigurând astfel sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de asigurări sociale.

Implementarea acestor măsuri va contribui la menținerea unui echilibru financiar în sistemul de asigurări sociale, protejând populația împotriva riscurilor sociale și economice, și va facilita armonizarea sistemului de securitate socială al României cu cerințele Uniunii Europene.

Rezultatele și recomandările prezentate în teza de doctorat oferă un cadru solid pentru dezvoltarea și implementarea unor politici publice eficiente, menite să asigure sustenabilitatea financiară și echitatea sistemului de asigurări sociale din România.

28.08.2024

Director DDPD

Petre DINICĂ

ACT DE IMPLEMENTARE A REZULTATELOR CERCETĂRII 3

MINISTERUL MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA

MINISTRY OF LABOUR AND SOCIAL PROTECTION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

str. Vasile Alecsandri 1, MD-2009, mun. Chișinău

Tel. +373 22 804 402, +373 22 804 496; e-mail: secretariat@social.gov.md web: <https://social.gov.md>

ACT DE IMPLEMENTARE

a rezultatelor cercetărilor științifice efectuate de doamna Roman Ana-Maria în teza de doctor în științe economice cu tema “Finanțele publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România”

Prezentul act confirmă că în baza unei ample cercetări efectuate în teza de doctor cu titlul “Finanțele publice în sistemul de reglare a asigurărilor sociale în România” realizată de Roman Ana-Maria, rezultatele obținute conduc la un orizont economic și social larg și modern de cunoștințe și gândire economică și socială, ceea ce va influența favorabil mecanismul și sistemul financiar și bugetar de reglare a sistemului de asigurări sociale de stat.

Autorul constată că finanțele publice în sistemul de reglare al asigurărilor sociale reprezintă un element constitutiv care ar conduce la evaluarea și soluționarea realizării obiectivelor financiare cu scopul de a preveni apariția sau eliminarea unor situații deficitare care să compromită realizarea obiectivului general de maximizare a surselor de finanțare ale bugetului public național.

Lucrarea prezintă aspecte teoretice și practice de actualitate ale fenomenelor și proceselor din domeniul finanțelor publice și sistemului de asigurări sociale și protecție socială, informații oportune publicului larg, prin folosirea unor modalități variate de expunere și prezentare, descrieri, comparații, analiză și sinteză, ce contribuie la conturarea unei viziuni globale asupra domeniului fiscal-bugetar și social.

În special, modelul elaborat referitor la prognoza privind creșterea pensiei medii lunare în concordanță cu evoluția produsului intern brut pe cap de locuitor, ritmul de creșterea a salariilor și coșul mediu de consum pe persoană, prezintă un interes deosebit pentru instituția noastră și poate fi aplicat în practică.

Recomandările dnei Roman Ana-Maria, aferente soluționării problemelor în domeniul asigurărilor sociale, sunt relevante și merită a fi luate în considerare la elaborarea strategiilor în domeniul dat.

Ministru

Alexei Buzu

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, ROMAN (AUGUST) ANA – MARIA declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctor sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

ROMAN (AUGUST) ANA-MARIA

Semnătura

16 octombrie 2024

CURRICULUM VITAE EUROPASS

INFORMAȚII PERSONALE

Nume și prenume

Adresă

Telefon

E-mail

Naționalitate

Data nașterii

ROMAN ANA - MARIA

România, Constanța, str. Milano, nr.52, Cod poștal 900497

+40742931989

august_anamaria@yahoo.com

română

08.08.1977

EDUCAȚIE ȘI FORMARE

Perioada

Calificarea/diploma obținută

Disciplinele principale studiate/
competențe profesionale dobândite

Numele și tipul instituției de
învățământ/furnizorului de formare

Perioada

Calificarea/diploma obținută

Disciplinele principale studiate/
competențe profesionale dobândite

Numele și tipul instituției de
învățământ /furnizorului de formare

Perioada

Calificarea/diploma obținută

Disciplinele principale studiate/
competențe profesionale dobândite

Numele și tipul instituției de
învățământ/furnizorului de formare

Perioada

Calificarea/diploma obținută

Disciplinele principale studiate/
competențe profesionale dobândite

Numele și tipul instituției de
învățământ/furnizorului de formare

Perioada

Calificarea/diploma obținută

2019 - prezent

doctorand

Finanțe; Metodologie și metode de cercetare științifică; Metode avansate de cercetare; Project management; Scrierea, prezentarea, publicarea și promovarea științifică; Proiectarea cercetării aplicate; Teorii avansate și probleme actuale în științe economice; Dreptul proprietății intelectuale
Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău – Școala Doctorală în Științe Economice, Sociale și Tehnologii Informaționale

2023

Diplomă de participare

Analiză financiară; Planificare financiară; Contul de profit și pierdere: evaluarea performanței operaționale a afacerii; Bilanțul și impactul analizei asupra performanței afacerii; Fluxul de numerar: gestionarea resurselor financiare ale afacerii; Evaluarea și gestionarea riscurilor financiare în mediul de afacerii; Creșterea și finanțarea afacerii; Evaluarea performanței și luarea deciziilor strategice; Etica și responsabilitatea socială în managementul financiar

UPMIND HUB S.R.L., București

2019

Drept/ Diplomă de studii superioare de master

Drept constituțional european, Drept civil, Drept procesual civil,

Drept penal, Reglementarea migrației în dreptul internațional,

Drept constituțional, Protecția europeană a drepturilor omului

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău

2018

Contabil – proiecte/ Certificat de absolvire

Contabilitatea proiectelor finanțate din fonduri externe

S.C. EXPERT AKTIV GROUP S.R.L./ EAG Training București

2018

Expert achiziții publice/ Certificat de absolvire

Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Achiziții publice, elaborarea documentelor de specialitate, planificarea achizițiilor publice, derularea procedurilor de atribuire, finalizarea procedurilor de atribuire
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Camera de Comerț, Industrie, Navigație și Agricultură Constanța
Perioada	2017
Calificarea/diploma obținută	Auditor intern/ Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Tehnici pentru identificarea indiciilor de fraudă în misiunile de audit
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Ministerul Finanțelor Publice – Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern România
Perioada	2017
Calificarea/diploma obținută	Auditor intern/ Certificat de absolvire
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Desfășurarea și planificarea activității de audit intern, efectuarea auditului activității manageriale, efectuarea auditului financiar - contabil si tehnic, efectuarea inspecțiilor de audit intern, elaborarea planului de audit intern și a raportului de audit intern
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	S.C. ATC & IT Solutions S.R.L. București
Perioada	2017
Calificarea/diploma obținută	Auditor intern/ Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Tehnici de auditare a activității juridice din entitățile publice
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	S.C. ATC & IT Solutions S.R.L. București
Perioada	2017
Calificarea/diploma obținută	Auditor intern/ Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Analiza riscurilor în cadrul misiunilor de audit intern
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Ministerul Finanțelor Publice – Unitatea Centrală de Armonizare pentru Auditul Public Intern România
Perioada	2017
Calificarea/diploma obținută	Achiziții publice/ Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Achizițiile publice – noile reglementări și proceduri în domeniu
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Asociația Universitară Columna București
Perioada	2017
Calificarea/diploma obținută	Control intern managerial/Diplomă
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Implementarea sistemului de control intern managerial
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	S.C. BEST KOMPETENT S.R.L. București
Perioada	2016
Calificarea/diploma obținută	Manager/ Certificat de absolvire
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Control intern managerial/Managementul riscului
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	S.C. ATC & IT Solutions S.R.L. București
Perioada	2016
Calificarea/diploma obținută	Formator/Certificat de absolvire
Disciplinele principale studiate/	Proiectarea, derularea, evaluarea și revizuirea activităților teoretice/

competențe profesionale dobândite	practice și/sau programe de formare și dezvoltare a competențelor profesionale, derulate în instituții specializate sau la locul de muncă S.C. STRUCTURAL EURO FOND & TRAINING S.R.L. București
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	
Perioada	2016
Calificarea/diploma obținută	Audit intern/ Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Auditul sistemului decizional
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Ministerul Finanțelor Publice România - Școala de Finanțe Publice și Vamă
Perioada	2016
Calificarea/diploma obținută	Control intern managerial/Certificat
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Control intern managerial în entitățile publice. Reguli de planificare și implementare
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	S.C. FORMATICA S.R.L. București
Perioada	2016
Calificarea/diploma obținută	Auditor intern în sectorul public/ Certificat de absolvire
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Control intern managerial/audit public intern
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Asociația pentru Dezvoltare prin Valorificarea Resurselor Europene Callatis, Mangalia, România
Perioada	2011
Calificarea/diploma obținută	Responsabil financiar/ Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Seminar de formare - Proiectul „Prevenirea crizei vârstei a treia în România și Republica Moldova”, MIS-ETC 944, Finanțat de către Uniunea Europeană prin Programul Operațional Comun România – Ucraina – Republica Moldova 2007 – 2013, Program de Cooperare Transfrontalieră
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Direcția de Asistență Comunitară Iași – Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Ungheni, Republica Moldova - Asociația Filantropică Trup și Suflet Iași
Perioada	2011
Calificarea/diploma obținută	Certificat de participare
Disciplinele principale studiate/	Sesiune instruire - Proiect cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională prin POAT 2007 – 2013 - Instruire în domeniul achizițiilor publice de lucrări și managementului contractelor de achiziții publice aferente acestora organizată în cadrul proiectului „Formarea beneficiarilor în domeniul implementării proiectelor finanțate din Instrumente Structurale”
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	S.C. RAMBOLL ROMÂNIA S.R.L. București – S.C. RELIANS CORP S.R.L. Iași
Perioada	2008
Calificarea/diploma obținută	Manager proiect/Certificat
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Managementul proiectelor
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași - Centrul de Studii Europene Iași
Perioada	2006 - 2008
Calificarea/diploma obținută	Contabilitate și audit/ Diplomă de master
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Contabilitate și audit
Numele și tipul instituției de	Universitatea Alexandru Ioan Cuza Iași, ELITEC – Școala

Învățământ/furnizorului de formare	Economică Postuniversitară Iași
Perioada	2006
Calificarea/diploma obținută	Economist/ Certificat
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Tehnici bugetare, financiare și contabile
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Institutul Național de Administrație, Centrul Regional de Formare Continuă pentru Administrația Publică Locală Iași
Perioada	2001 - 2005
Calificarea/diploma obținută	Economist/ Diplomă de licență
Disciplinele principale studiate/ competențe profesionale dobândite	Științe Economice/ Finanțe, bănci, contabilitate
Numele și tipul instituției de învățământ/furnizorului de formare	Universitatea Ecologică „Dimitrie Cantemir” Iași
EXPERIENȚĂ PROFESIONALĂ	
Perioada	20.03.2023 – 05.06.2023
Funcția sau postul ocupat	Administrator financiar IS - Contabil șef
Activități și responsabilități principale	Organizarea și conducerea contabilității, organizarea și efectuarea inventarierii elementelor de activ și de pasiv, precum și valorificarea acestora, întocmirea situațiilor financiare și depunerea la termen a acestora la organele în drept; organizarea contabilității de gestiune adaptat specificului entității, păstrarea documentelor justificative, a registrelor și situațiilor financiare etc.
Numele și adresa angajatorului	Liceul Tehnologic “Pontica” Constanța, B-dul I.C. Brătianu, nr.248
Perioada	11.08.2021 – 31.08.2021
Funcția sau postul ocupat	Administrator financiar IS- Auditor public intern
Activități și responsabilități principale	Efectuarea și desfășurarea misiunilor de audit intern, examinarea legalității, regularității și conformității operațiunilor, identificarea erorilor, propunerea măsurilor și soluțiilor pentru funcționarea eficientă a managementului instituției; supravegherea, urmărirea și controlul regularității funcționării fluxului informațional destinat îndeplinirii deciziilor; evaluarea eficienței utilizării fondurilor în îndeplinirea obiectivelor propuse și obținerea rezultatelor scontate – Compartiment Audit Public Intern
Numele și adresa angajatorului	Universitatea „Ovidius” din Constanța, Bd. Mamaia nr.124
Perioada	15.11.2018 – 12.03.2021
Funcția sau postul ocupat	Director General Adjunct - Direcția Economică
Activități și responsabilități principale	Coordonează activitatea serviciilor/compartimentelor/centrelor din subordinea Direcției Economice; organizează și conduce contabilitatea D.G.A.S.P.C Constanța; asigură elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli și a proiectelor de eșalonare sau de modificare a acestora având în vedere necesitatea, oportunitatea și baza legală a cheltuielilor etc.
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța, str. Decebal nr.22
Perioada	30.06.2018 – 14.11.2018
Funcția sau postul ocupat	Consilier superior - Coordonator Direcția Economică
Activități și responsabilități principale	Coordonează activitatea serviciilor/compartimentelor/centrelor din subordinea Direcției Economice; organizează și conduce contabilitatea D.G.A.S.P.C Constanța; asigură elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli și a proiectelor de eșalonare sau de modificare a acestora având în vedere necesitatea, oportunitatea și baza legală a cheltuielilor etc.
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului

Constanța, str. Decebal nr.22

Perioada	03.04.2018 – 29.06.2018
Funcția sau postul ocupat	Director General Adjunct – Direcția Economică
Activități și responsabilități principale	Coordonează activitatea serviciilor/compartimentelor/centrelor din subordinea Direcției Economice; organizează și conduce contabilitatea D.G.A.S.P.C Constanța; asigură elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli și a proiectelor de eșalonare sau de modificare a acestora având în vedere necesitatea, oportunitatea și baza legală a cheltuielilor etc.
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța, str. Decebal nr.22
Perioada	21.03.2018 – 02.04.2018
Funcția sau postul ocupat	Consilier superior
Activități și responsabilități principale	Activități financiar – contabile – Serviciul de Evaluare Complexă a Persoanei Adulte cu Handicap
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța, str. Decebal nr.22
Perioada	11.01.2016 – 20.03.2018
Funcția sau postul ocupat	Auditor I superior
Activități și responsabilități principale	Efectuarea și desfășurarea misiunilor de audit intern, examinarea legalității, regularității și conformității operațiunilor, identificarea erorilor, propunerea măsurilor și soluțiilor pentru funcționarea eficientă a managementului instituției; supravegherea, urmărirea și controlul regularității funcționării fluxului informațional destinat îndeplinirii deciziilor; evaluarea eficienței utilizării fondurilor în îndeplinirea obiectivelor propuse și obținerea rezultatelor scontate – Compartiment Audit
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța, str. Decebal nr.22
Perioada	17.11.2014 – 10.01.2016
Funcția sau postul ocupat	Inspector I superior
Activități și responsabilități principale	Activități financiar – contabile – Serviciul Contabilitate Buget
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Constanța, str. Decebal nr.22
Perioada	22.05.2006 – 16.11.2014
Funcția sau postul ocupat	Inspector I superior
Activități și responsabilități principale	Activități financiar – contabile – Biroul Financiar Salarizare
Numele și adresa angajatorului	Direcția de Asistență Comunitară Iași, str. Mitropolit Varlaam, nr.54
Perioada	01.11.2009 – 31.08.2010
Funcția sau postul ocupat	Profesor – Economie
Activități și responsabilități principale	Activități de predare, instruire și educare a elevilor
Numele și adresa angajatorului	Grup Școlar „Ion Holban” Iași, str. Pantelimon Halipa, nr.16
Perioada	22.09.2005 - 21.05.2006
Funcția sau postul ocupat	Inspector I principal 3
Activități și responsabilități principale	Activități financiar – contabile – Serviciul Financiar Contabil și Buget
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, str. Vasile Lupu nr.57A
Perioada	01.08.2000 – 21.09.2005
Funcția sau postul ocupat	Casier
Activități și responsabilități principale	Activități financiar – contabile
Numele și adresa angajatorului	Direcția Generală pentru Protecția Drepturilor Copilului Iași, Centrul de Plasament “Ion Holban” Iași

Perioada 24.11.1997 – 31.07.2000
 Funcția sau postul ocupat Funcționar
 Activități și responsabilități principale Activități administrative și educative
 Numele și adresa angajatorului Școala Ajutătoare cu Casă de Copii Iași

APTITUDINI ȘI COMPETENȚE PERSONALE

Limba maternă Română

Limbi străine cunoscute

Autoevaluare

Nivel european (*)

Limba engleză

Limba franceză

Înțelegere		Vorbire				Scriere			
Ascultare		Citire		Participare la conversație		Discurs oral		Exprimare scrisă	
B2	Utilizator independent	B2	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B1	Utilizator independent	B2	Utilizator independent
A2	Utilizator elementar	A2	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar	A1	Utilizator elementar

(*) Nivelul Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi Străine

Competențe și abilități sociale

Experiență în lucrul cu oamenii, evitarea și aplanarea situațiilor conflictuale, adaptabilitate la situații noi, spirit de echipă, sociabilă, fire comunicativă, spirit inovativ, responsabilă

Competențe și aptitudini organizatorice

Spirit organizatoric, serioasă, punctuală, adaptare rapidă la mediul de lucru profesional

Competențe și aptitudini tehnice

Management și analiză de date, cunoștințe de bază a programelor de videoconferință și de prezentare, viziune tehnică, managementul e-mail-urilor

Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului

Utilizarea foarte bună a calculatorului și a instrumentelor Microsoft Office (Word, Excel, Outlook, PowerPoint, Access), Project, Internet Explorer, programe de contabilitate, programe de legislație

Competențe și aptitudini artistice

Bună organizatoare de evenimente, muzică, dans

Alte competențe și aptitudini

Atenția la detalii; adaptabilitate; dorința de evoluție/creștere; învățarea continuă; abilitatea de a sintetiza un număr mare de date într-o prezentare concretă; coordonarea și respectarea obiectivelor care trebuie atinse în timp util; capacitatea de a vedea imaginea de ansamblu; capacitatea de a lua decizii sub presiune; abilități de comunicare etc.

Permis de conducere

Categoria B

Informații suplimentare

Publicații:

- SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Considerații generale privind evoluția cadrului legislativ și a modului de organizare a sistemului de asigurări sociale în România*. În: EcoSoEn, Științe Sociale și Inginerești. Revista științifică anul 2, nr. 3-4/2019. Chișinău, 2019, pp. 74-82. ISSN 2587-3443.
- ROMAN, A.M. *Limitele cadrului fiscal în domeniul finanțelor publice și al asigurărilor sociale*. În: Revista Tribuna Economică, nr.13, 2020, Anul XXVIII/ Nr. 1563, București, România. pp. 57-62. ISSN 1018-0451.
- SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Aspects of financing Romania's social policies compared to other EU countries*. În: Proceedings of the International Symposium. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges, 7th Edition "Contemporary Economy and Society. Challenges and Solutions," 16th-17th December 2020. România, București: Editura "Artifex," 2020, pp. 438-440. ISBN 978-606-8716-57-2.
- SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Ensuring the security of the population through the Romanian pension system*. În: *Economic security in the context of sustainable development*, Conferință Științifică Internațională online. The Collection of Online International Scientific-Practical Conference ASEM, 11 decembrie 2020, Chișinău, Republica Moldova. pp. 205-211. ISBN 978-9975-155-01-4.
- ROMAN, A.M. *Social Benefits Expenses and their Financing in the Member States of the European Union*. "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXI, Issue 2, 2021, Constanța, România. pp. 178-184. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127.
- SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Repere ale alinierii politicii sociale a României la standardele Uniunii Europene/ Issues of the alignment of Romania's social policy to the European Union standards*. În: EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences, ULIM, Anul 4, Nr. 1-2/2021, Chișinău, Moldova. pp. 39-49. ISSN

2587-344X.

7. SPÎNU, A., DOGOTARI, I., ROMAN, A.M. *Digitalizare, tehnologii și inovații în domeniul asigurărilor/Digitalization, technologies and innovations in the field of insurance*. În: EcoSoEn, Scientific Journal – Economics, Social and Engineering Sciences, Year 4, Nr.3-4, 2021, ULIM, Chișinău, Republic of Moldova. pp. 103-107. ISSN 2587-344X, E-ISSN 2587-425X.

8. ROMAN, A.M. *Social Protection of the Unemployed under Romanian and European Legislation*. Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series, Vol. I – no 50, 2022, România, Craiova. pp. 62-67. ISSN 1223-365X.

9. SPÎNU, A., BURLEA, E., ROMAN, A.M., DOGOTARI, I. *Overview of the Macroeconomic Situation and Framework of the Banking System of the Republic of Moldova*, Annals of University of Craiova, Economic Sciences Series, Vol. II – no 50, 2022, România, Craiova. pp. 110-118. ISSN 1223-365X.

10. SPÎNU, A., ROMAN, A.M., DOGOTARI, I. *Comparative aspects in financing of social insurance benefits in Romania and the Republic of Moldova*. Journal of Social Sciences. Economics and Management, Technical University of Moldova, Vol. V, no. 4, 2022, Republica Moldova, Chișinău. pp. 75-82. ISSN 2587-3490, eISSN2587-3504.

11. SPÎNU, A., ROMAN, A.M. *Monitoring and Measuring Expenditure on Social Protection Benefits of Member States in the European Union*, The 19th Edition of the International Conference on “Present Issues of Global Economy”, “Ovidius” University Annals, Economic Sciences Series, Volume XXII, Issue 1, 2022, România, Constanța. pp.143-148. ISSN-L 2393-3119, ISSN 2393-3127.

12. ROMAN, A.M., SPÎNU, A. *Analysis of the insurance and facilitation of the financial sustainability of the pension system in the Republic of Moldova*. Journal of Research on Trade, Management and Economic Development, Volume 10, ISSUE 2(20)/2023, Trade Co-operative University of Moldova, Chișinău, Republica Moldova. pp. 90-102. ISSN 2345-1424, E-ISSN 2345-1483.

13. ROMAN, A.M., SPÎNU, A. *Tranziția modelelor clasice și contemporane sociale centrate pe protecția socială*. În: Conferința Științifică Internațională “Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene”, Secțiunea Economie, Culegere de lucrări, Volumul I, Ediția a 6-a, 01-02 decembrie 2023, Chișinău: Universitatea de Studii Europene din Moldova. pp. 55-62. ISBN 978-9975-3611-0-1.